

ΔΑΣ. ΓΑΒΑΛΑ
ΔΙΕΥΘ. ΠΡΟΤ. ΜΑΡΑΣΛΕΙΟΥ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ

ΠΑΤΡΑΙ

Χ. & Ι. ΚΑΓΙΑΦΑ

ΛΑΖΑΡΟΥ ΓΑΒΑΛΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΤΗΣ ΜΑΡΑΣΛΕΙΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

Όρα ναρκίρη

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Διά τούς μαθητάς τῆς ΣΤ' τάξεως
τῶν Δημοτικῶν Σχολείων

Έγκριθεῖσα διὰ τῆς ύπ. ἀριθ. 80317/13 / 7 / 55
ἀποφάσεως 'Υπουργείου 'Εθνικῆς Παιδείας.

Ζάρευ Φραντζό
Κιώρο

1882

Ψηφιοποήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πάν γνήσιον διντίτυπον φέρει τὴν ύπογραφὴν τοῦ συγγραφέως.

Chaleas

ΔΙΑ ΤΟΝ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΑ

1. **Σκοπὸς τοῦ βιβλίου.** Τὸ ὡς ἄνω βιβλίον σκοπὸν ἔχει νὰ ὑποβοηθήσῃ τὸν μαθητὴν εἰς τὴν μελέτην, κατανόησιν καὶ ἐμπέδωσιν τῆς ἐν τῇ τάξῃ ταύτῃ διδασκομένης ὥλης, ἀκόμη δὲ νὰ παράσχῃ παρορμήσεις διὰ τὴν ἐπέκτασιν τῆς μελέτης καὶ διὰ τὴν κατ' ίδιαν ἔργασίαν.

2. **"Υλη τοῦ βιβλίου.** Η ὑπὸ τοῦ ἐν Ισχύ άναλυτικοῦ προγράμματος δριζούμενη ὥλη εἰς τῆς Γεωγραφίας διὰ τὴν ΣΤ' τάξιν.

3. **Τρόπος ἐκθέσεως τῆς ὥλης.** Κατ' ἀρχὴν παραθέτομεν δλίγα ἀπὸ τὴν Μαθητικὴν καὶ Φυσικὴν Γεωγραφίαν ἐν συντομίᾳ καὶ κατὰ τρόπον ἀπλοῦν, σαφῆ καὶ εὐληπτον. Ἐν συνεχείᾳ ἀρχόμεθα ἐξετάζοντες τὴν Εὐρώπην. Κατ' ἀρχὴν ἐξετάζομεν ταύτην γενικῶς, διὰ τοιχογράφων περιοχὴν ἀπὸ Γεωψικῆς, Οἰκονομικῆς καὶ Πολιτικῆς πλευρᾶς διὰ νὰ λάβωσιν οἱ μαθηταὶ γενικὴν εἰλονὰ ταύτης.

Μετὰ τὴν γενικὴν ἐξέτασιν εἰσερχόμεθα εἰς τὴν ἐπὶ μέρους ἐξέτασιν καὶ ἐπεξεργασίαν ἐκάστου τμήματος καὶ ἐκάστου κράτους ταύτης.

"Αρχίζομεν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τὴν δοπιανῶν ἔχουν διδαχθῆ καὶ εἰς τὴν Δ' τάξιν διὰ νὰ χρησιμοποιήσωμε τὰς γνώσεις των πρὸς κατανόησιν καὶ σύγκρισιν κατὰ τὴν περαιτέρω ἐπεξεργασίαν.

Κατ' ἀρχὴν προηγεῖται ἡ Γεωφυσικὴ ἐξέτασις ἐκάστου κράτους κατὰ τρόπον ἀπλοῦν καὶ εὐληπτον' ἐπακολουθεῖ ὡς Οἰκονομικὴ ἐξέτασις καὶ τέλος ἡ Πολιτικὴ τοιαύτη. Εἰς τὴν Γεωφυσικὴν ἐξέτασιν ἀναφέρονται τὰ διάφορα στοιχεῖα δχι κατὰ τρόπον μονότονον καὶ ὡς ἀτελεύτητος σειρά δύομάτων, ἀλλὰ ἔτι ποὺ νὰ προκαλῇ τὴν αὐτενέγειαν καὶ τὸ διαφέρον τῶν μαθητῶν, κατὰ τρόπον δὲ εὐχάριστον καὶ ἐπαγωγικόν. Τὸ τίδιον καὶ εἰς τὴν οἰκονομικὴν καὶ Πολιτικὴν ἐξέτασιν. Παντοῦ καταβάλλεται προσπάθεια νὰ φαίνεται ἡ αἰτία καὶ τὸ ἀποτέλεσμα. Παντοῦ φαίνεται ἡ αἰτία τῶν διαφόρων στοιχείων ἀνά εἰναι φυσική ἡ ἀποτέλεσμα τῆς ἀνθρώπινης ἐνέργειας.

"Οπου εἶναι δυνατὸν παραθέτομεν ἀναγνώσματα σχετικὰ καὶ ίδιαζούσης σημασίας ἐκάστου κράτους τόσα εἰς μέγεθος, ποὺ νὰ μὴ διασπάται ἡ γεωγραφικὴ ἐνότης. Παντοῦ γίνεται μνεία διὰ τὰς σχέσεις, φίλικάς καὶ οἰκονομικάς ποὺ ἔχει τὸ ἐξεταζόμενον κράτος πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

Παραθέτομεν χαρτογραφικά σχεδιαγράμματα τῶν κρατῶν. Εἰς τὰ μεγαλύτερα τούτων παρατίθεται καὶ χάρτης τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν αὐτὴν κλίμακα πρὸς σύγκρισιν, ἀκόμη δὲ καὶ εἰκόνες χαρακτηριστικαὶ πόλεων, μνημείων, λιμένων, σκηνῶν τῆς ζωῆς, μέσων συγκοινωνίας. Ἐπίσης χαρτογραφικά σχεδιαγράμματα, στατιστικά, ἀπεικονίσεις μέσων συγκοινωνίας καὶ ἀλλων.

Μετὰ τὴν ἐξέτασιν ἐκάστης μικρᾶς ἡ μεγάλης γεωγραφικῆς ἐνότητος παρατίθεται δικήσεις καὶ ἐργασίαι πρὸς αὐτενέργειδν ἐνασχόλησιν τῶν μαθητῶν ἐπὶ τῆς διδαχθείσης ὥλης.

4. **"Η γλῶσσα τοῦ βιβλίου.** Εἶναι ἡ ἀπλῆ καθαρεύουσα, μικροπερίοδος καὶ ζωντανή.

Α'. ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Η Γῆ.

Σχῆμα τῆς γῆς: Ἡ Γῆ, δύος ἐμάθαμε στὴν Ε' τάξι, ἔχει σχῆμα σφαιρικόν. "Οτι δὲ γῆ εἶναι σφαιροειδής ἀποδεικνύεται μὲ πολλοὺς τρόπους:

1) Ἡ ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης εἶναι καμπυλωτὴ πρὸς ὅλες τὰς διευθύνσεις (εἰκῶν 1). Ἐδώ ἀπὸ τὸν παραλία παρατηρήσωμεν ἐρχόμενον πλοῖον κατ' ἀρχὰς διακρίνομεν τὸν καπνοδόχον καὶ τὰ Ιστία καὶ ὑστερα τὸ σκάφος.

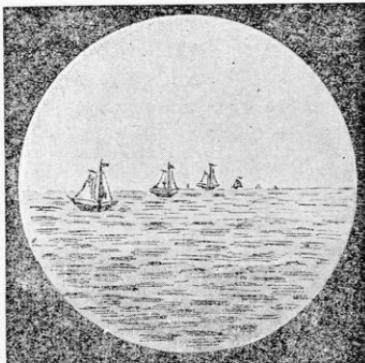
2) Ὅσον ὑψηλότερα ἀνεῳχόμεθα, βλέπομε μεγαλυτέραν ἔκτασιν γῆς.

3) Ἀεροπόροι, οἱ δοῖοι ἔξεινησαν ἀπὸ τὸ Παρίσι, ταξιδεύοντας πρὸς τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν εἰς σταθερὸν ὄψος καὶ πρὸς ἀνατολὰς ἔφθασαν πάλι στὸ Παρίσιον ἀφοῦ διῆλθον τὴν Γαλλίαν, Ἐλβετίαν, Ιταλίαν, Ἐλλάδα, Ασίαν, πέρασαν τὸν Ειρηνικόν, τὴν Β. Αμερικήν, τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ τέλος κατέληξαν πάλιν εἰς τὸ Παρίσι, ἀφοῦ ἔκαναν τοὺς ἀπαραιτήτους σταθμούς. "Ολα αὐτὰ ἀποδεικνύουν τὸ σφαιρικὸν σχῆμα τῆς γῆς.

"Ἀπὸ μετρήσεις, ποὺ ἔκαναν ἐπάνω σὲ μεσημβρινὸς τῆς Γῆς, βρῆκαν διτοι μεσημβρινοὶ δὲν εἶναι κύκλοι. Βρῆκαν διτοι εἶναι ἔξωγκωμένοι στὸν Ἰσημερινὸν καὶ πεπιεσμένοι στοὺς δύο Πόλους.

"Ωστε δὲ γῆ δμοιάζει μὲ σφαιραῖς ἔξωγκωμένῃ στὸν Ἰσημερινὸν τῆς καὶ πεπιεσμένῃ στοὺς Πόλους της,

Μέγεθος τῆς γῆς. Ἐπιστήμονες ἐμέτρησαν καὶ βρῆκαν διτοι μεσημβρινοὶ τῆς γῆς ἔχουν περιφέρειαν (μῆκος) 40.000 χιλιόμετρα. "Ἐπει μποροῦμε νὰ ὑπολογίσωμε διτοι ἡ ἀκτὶς τῆς Γῆς (γηίνης σφαιράς) εἶναι 6.366 χιλιόμετρα. Γιὰ νὰ φαντασθῆτε πόσο μεγάλη εἶναι ἀρκεῖ νὰ σκεφθῆτε τοῦτο: "Αν ἡτο δυνατὸν νὰ βαδίσῃ κανεὶς ἀπὸ τὴν ἐπιφά-

Εἰκ. 1. Καμπυλότης τῆς γῆς.

νεια τῆς γῆς πρὸς τὸ κέντρον της 12 ὥρες τὴν ἡμέρα θὰ ἔφθανε ἐκεῖ, μετὰ 3,5 μῆνες! Δηλαδὴ ἀν̄ ἔκεινοῦσε 15 Σεπτεμβρίου, πότε θὰ ἔφθανε;

Ἡ λιθόσφαιρα: "Ἡ ἐπιφάνεια τῆς ἔγρας ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔσμεν συνεχίζεται καὶ κάτω ἀπὸ τὴν θάλασσαν καὶ ἀποτελεῖ τὸν βυθόν της. "Αν̄ ἡτο δυνατὸν νὰ χαρῇ γιὰ μιὰ στιγμὴ τὸ νερὸν τῶν θαλασσῶν, ή γηγένη σφαῖρα θὰ παρουσιάζετο ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον ὡς ἔγρα. "Αλλὰ τὶ ὑπάρχει κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς;

Δὲν κατώρθωσαν νὰ εἰσχωρήσουν εἰς τὰ σπλάχνα τῆς γῆς κι ἔτοι δὲν γνωρίζουμεν ὅπεριβδῶς πῶς εἶναι τὸ ἐσωτερικόν της. Πάντως οἱ γεωλόγοι παραδέχονται, ὅτι ἡ γῆ πρὸν ἀπὸ πολλὰ χρόνια ἦτο διάπυρος καὶ τὰ ὑλικὰ ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν ἦταν λυωμένα. Μὲ τὰ χρόνια ὅμως ἄρχισε νὰ ψύχεται καὶ ἐσχημάτισε στὸ ἐξωτερικό της στερεὸ φλοιό, ποὺ δονομάζεται λιθόσφαιρα. Κάτω ἀπὸ τὴν λιθόσφαιρα στὸ ἐσωτερικὸ τῆς γῆς, ὑπάρχει τεραστία θερμοκρασία· ὅλα ἐκεῖ εἶναι εἰς διάπυρον κατάστασιν. Μὲ τὸ πέρασμα ὅμως τοῦ χρόνου ἔξακολουθεῖ νὰ ψύχεται καὶ νὰ συστέλλεται. "Απὸ τὴν συστολὴν αὐτὴ ἔπαθε ὁ φλοιὸς τῆς γῆς ἀνωμαλίες (ὑψώματα καὶ κοιλώματα). Αὐτὸν παρατηροῦμε καὶ σ' ἔνα μαραμένο μῆλο. Τὶ πορατηρεῖτε σ' αὐτό;

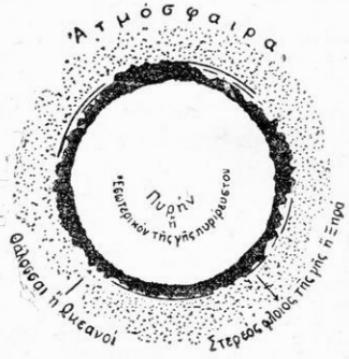
Τὰ ὑψώματα τῆς λιθοσφαίρας εἶναι αἱ ἥπειροι μὲ τὶς ἀνωμαλίες των. Τὰ κοιλώματα εἶναι οἱ ὥκεανοί, ὅπου ἔχουν μαζευθῆ τὰ νερὰ τῆς βροχῆς (εἰκὼν 2).

Τὸ πάχος τῆς λιθοσφαίρας: "Ἐχει παρατηρηθῆ, ὅτι ὅταν κατεβαίνουν κάτω σὲ μεταλλεία ἡ θερμοκρασία ἀνέρχεται γιατὶ προχωροῦμε πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς, τὸ ὄποιον ὅπως εἴπαμε, εἶναι ἀκόμη διάπυρον. Παρετήρησαν ὅτι σὲ κάθε 100 μέτρα ἡ θερμοκρασία ἀνέρχεται κατὰ 2,5 βαθμούς. "Ωτε σὲ βάθος 100 χιλιομέτρων θὰ πρέπῃ νὰ ὑπάρχῃ θερμοκρασία 2500°.

Στὴν θερμοκρασία αὐτὴ τὰ διάφορα μέταλλα εἶναι λυωμένα. "Απὸ αὐτὸν συμπεράνουν, ὅτι τὸ πάχυς τῆς λιθοσφαίρας εἶναι 100—120 χιλιόμετρα.

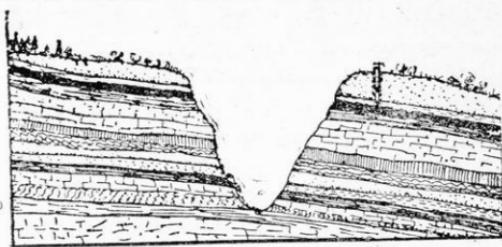
Πετρώματα: ("Υδατογενῆ καὶ πυριγενῆ): Τὸ ἔδαφος ἀποτελεῖται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἀπὸ λεπτὸν χῶμα μὲ ἄμμον καὶ μικρὰ χαλίκια. Εἰς τὸ ἔδαφος αὐτὸν βλαστάνουν τὰ φυτά. Κάτω ὅμως ἀπὸ αὐτὸν ὑπάρχει ὁ σκληρὸς βράχος. Τὸν συναντοῦμε παντοῦ, ὅταν σκάψωμεν εἰς μεγαλύτερον βάθος. Στὰ βουνά φαίνεται ὁ βράχος ὀλόγυμνος. Βράχοι λοιπὸν σκληροί, χῶμα μαλακόν, χαλίκια, ὅλα ἐν γένει τὰ ὑλικά, ἀπὸ τὰ δοποῖα ἀποτελεῖται ὁ στερεός φλοιὸς τῆς γῆς λέγονται πετρώματα.

Τὰ πετρώματα ὅμως εἶναι διαφορετικῆς φύσεως ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ χρῶμα, τὴν σκληρότητα καὶ τὶς ἄλλες ἴδιότητές των. Δὲν ἔγιναν ὅλα μὲ τὸν ἔδιο

Εἰκ. 2. Τὰ διάφορα μέρη ἀπὸ τὰ ὄποια ἀποτελεῖται ἡ σφαῖρα τῆς γῆς.

τρόπο. Μερικὰ ἀπ' αὐτὰ ἔγιναν ἀπὸ διάφορα ὑλικὰ ποὺ κατεβάζουν τὰ ποτάμια μέσα στὸ νερὸ καὶ λέγονται ὑδατογενῆ. Τὸ νερὸ τῆς βροχῆς, δπως τρέχει πρὸς τὰ χαμηλότερα μέρη παρασύρει μαζὶ τοῦ καὶ διάφορα ὑλικὰ (πέτρες, γῆμα) καὶ λείψανα ἀπὸ φυτῶν καὶ ζώων. Αὐτὰ ὅλα κατακάθονται στὶς λίμνες ἢ τὴν θάλασσα, μὲ τὸ πέρασμα δὲ τῶν χρόνων τὸ πάχος τῶν γίνεται μεγάλο. Ἐν τύχῃ ὑστερα ἀπὸ καιρὸ καὶ φύγη ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο τὸ νερὸ ἢ ἂν ἀνασηκωθῇ τὸ ἔδαφος τότε παρουσιάζονται στὴν ἐπιφάνεια τὰ πετρώματα αὐτὰ καὶ δονομάζονται ὑδατογενῆ.

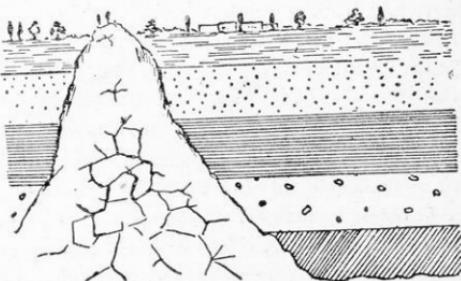

Εἰκ. 3. ὑδατογενῆ πετρώματα.

Τέτοια πετρώματα είναι οἱ ψαμμῖται, οἱ σχιστόλιθοι, διάφοροι ἀσβεστόλιθοι κ. ἄ. ποὺ τὰ ενδίσκομεν εἰς παράλληλα στρώματα (εἰκ. 3). "Οσα πετρώματα ἔγιναν ἀπὸ ὑλικὰ ποὺ βγῆκαν ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς (εἰς διάπυρον κατάστασιν) λέγονται πυριγενῆ (εἰκ. 4).

Αὐτὰ δὲν ἔχουν στρῶσιν, δπως τὰ ὑδατογενῆ, είναι ἀστρωτα. Ἀποτελοῦν ἀκανονίστους ὅγκους μὲ πάχος ἄνισον καὶ είναι συνήθως κρυσταλλικά, δπως είναι ὁ γρανίτης.

Μεταβολαὶ στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ἐνῶ στὴν ἀρχὴ ἦτο δομαλή, κατόπιν ἔγινε ἀνώμαλος. Τὰ ὑδατογενῆ πετρώματα στὴν ἀρχὴ ἔγιναν κανονικὰ κι δριζόντια κι ἐσκέπασαν τὰ πυριγενῆ. Μὲ τὸ πέρασμα δύμως τοῦ καιροῦ ἐφαγὼθησαν ἀπὸ τὸ νερὸ καὶ ἀπέκτησαν σχῆμα κυρτό, δπως είναι τὸ σχῆμα τῶν βουνῶν. Ἀλλοῦ ἔχαμέ της τὸ σκέπασμα ἀπὸ τὰ ὑδατογενῆ πετρώματα κι ἀπέμειναν οἱ βράχοι γυμνοί. Τέτοιες μεταβολὲς στὰ πετρώματα, ποὺ ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν μεταβολὴ τῆς μορφῆς τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς γίνονται καὶ σήμερα. Άλτιες ἀπὸ τις ὅποιες γίνονται είναι οἱ παρακάτω :

Εἰκ. 4

α') Ἡ ἐσωτερικὴ θερμότης τῆς γῆς: Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου ἔξακολουθεῖ νὰ ψύχεται ἀργά—ἀργά βέβαια, ἀλλὰ συνεχῶς. "Οσο δημως ψύχεται, τόσο συστέλλεται, δὲ ὁ γόκος του μικραίνει μαζὶ συστέλλεται καὶ ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς καὶ σχηματίζει πτυχές, κοιλώματα. Ἐκεῖ ὕρμησαν

τὰ ὄντα ποὺ ἐκάλυπτον τὴν γῆν, τὰ κατέλαβον κι' ἐσχηματίσθησαν οἱ ὄντεανοὶ καὶ αἱ θάλασσαι. "Αλλοτε πάλιν σχίζεται ἡ λιθόσφαιρα καὶ σχηματίζονται ἀνοίγματα—ρωγμές. "Απ' αὐτὲς ἔξερχονται ποταμοὶ ἀπὸ λυωμάνα ὄντων τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς αὐτὰ τιγάσσονται μὲ δύναμιν, φθάνοντες σὲ μεγάλο ὑψος καὶ ὑστερα σωρεύονται κατὰ τεραστίους ὅγκους καὶ σχηματίζονται ἔτσι νέα στρώματα" σχηματίζονται μικροὶ ἢ μεγάλα ἔξογκώματα, τὰ ἡφαιστειογενῆ δρη. "Αλλοῦ ἀφοῦ ἔγιναν ψήγματα στὴ γῆ ἀλλὰ τμήματα ἐβυθίσθησαν καὶ ἀλλὰ παρέμειναν (λόφοι, δρη)."

"Απ' αὐτὴ τῇ διαφορῇ κίνησι καὶ τὶς μεταβολές ἔχασαν τὰ ὄντα τογενῆ στρώματα τὴν ἀρχική τους κανονικότητα κι ἔγιναν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κυρτά· ἔξάρωσαν κι ἔδωσαν τὴν σημερινή μορφή ποὺ ἔχει ὁ φλοιός τῆς γῆς. Εἰς αὐτὸν συνετέλεσε καὶ ἡ ἐπίδρασις μᾶς ἀλλης αἰτίας ποὺ εἶναι :

β') **Ἐνέργεια τοῦ νεροῦ:** Βροχές—Ποτάμια : Τὰ νερὰ τῶν βροχῶν σχηματίζονται τὰ ρυάκια, τοὺς ποταμούς. Αὐτοὶ μὲ τὴν ὄρμὴ ποὺ τρέζουν παρασύρονται διαφοράς την δρόμο τους. Κατατρώγουν καὶ τοὺς σκληροτέρους λίθους κι ἀνοίγουν στὴ γῆ φεματίες, χαράδρες καὶ κοιλάδες. "Ανάμεσα σ' αὐτὲς περνοῦν τὰ νερά. "Ετοι μαζὶ μὲ τὴν ὄρμὴ τοῦ νεροῦ παρασύρονται καὶ πολλοὶ λίθοι. "Οσα πετρώματα εἶναι σκληρὰ παρουσιάζονται ἀντίστασιν καὶ παραμένουν ὡς ὑψώματα, ὅπως εἶναι ὁ βράχος τῆς Ἀκροπόλεως, τοῦ Λυκαβηττοῦ, τὰ Μετέωρα κ. ἄ.

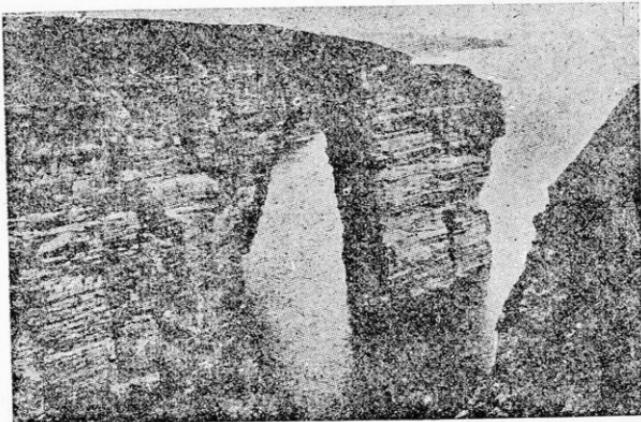
"Ακόμη δταν τὸ νερὸν συναντήσῃ ἐμπόδια κόβει τὴν ὄρμή του καὶ σταματοῦν τὰ ὄντων παρασύρει (λίθοι, ἄμμος καὶ χῶμα). "Η λεπτὴ ἄμμος καὶ τὸ χῶμα προκαρδοῦν μαζὶ μὲ τὸ νερὸν ὡς τὶς πεδιάδες" τὶς πλημμυρίζονται καὶ δημιουργοῦν νέα στρώματα. "Αλλοτε πάλιν ἡ ἄμμος καὶ τὸ χῶμα φθάνουν ὡς τὶς ἐκβολές τῶν ποταμῶν καὶ σχηματίζονται τὰ δέλτα, δπως τὸ δέλτα τοῦ Νείλου εἰς τὴν Αἴγυπτον. "Απὸ τὴν συσσώρευσιν τῶν ὄντων αὐτῶν στὶς ἐκβολές τῶν ποταμῶν γίνονται νέες μικρὲς ἢ μεγάλες ἐκτάσεις ἡγορᾶς ἀπὸ προσχώσεις. Αἱ προσχώσεις σχηματίζονται δταν τύχη μέσα στὴ θάλασσα νὰ ὑπάρχουν φυσικὰ προχώματα· αὐτὰ ἐμποδίζονται τὰ κύματα καὶ τὰ φεύγοντα τῆς θαλάσσης νὰ παρασύρουν τὰ ὄντων ποταμά π. χ. κοιλάδες τοῦ Σπερχειοῦ, Θεσσαλονίκης κ. ἄ.

Θάλασσα. Καὶ ἡ θάλασσα μὲ τὰ κύματά της κατατρώγει τὰ πετρώματά στὰ παραλία (εἰκ. 5). Γίνεται μιά ἀδιάκοπη μάζη ἀνάμεσα σὲ ἡγορᾶ καὶ θάλασσα. "Η θάλασσα προσπαθεῖ νὰ καταφάγῃ τὴν ἡγορά. "Η ἡγορὰ ἀντιστέκεται ἀλλ' ἔχει φυσικὰ καὶ ἀπώλειες, ἵδιως δταν τὰ πετρώματα δὲν ἔχουν μεγάλη ἀντοχή. Οἱ βράχοι γκρεμίζονται—πέφτουν, συντρίβονται σιγά· σιγά καὶ γίνονται ἄμμος. "Αλλοι τρίβονται καὶ γίνονται οἱ συνηθισμένες κροκάλες, ποὺ βλέπομε σὲ πολλὲς παραλίες.

"Ετοι πολλὲς παραλίες ἐφαγμένησαν καὶ ἐσχηματίσθησαν οἱ κόλποι ἢ ἔγιναν μικρότερα πολλὰ νησιά. Τὰ συντρίμματα τῶν βράχων ἀλλοτε ἡ θάλασσα τὰ ἐναπόθετει εἰς τὴν παραλίαν κι' ἔτσι τὴν μεγαλώνει, συνήθως ὅμως τὰ ἐναποθέτει εἰς τὸν βυθόν της καὶ γίνονται σωροὶ σὲ μεγάλο βάθος. Καὶ αὐτὸν εἶναι μεταβολὴ τὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς, τὴν δπούα ὅμως δὲν διακρίνομε.

Πάγοι - παγετῶνες. Τὸ νερὸν ποὺ εἰσέρχεται στὶς διπές τῶν βράχων, δταν

γίνη πάγος, ἀποκτᾶ μεγαλύτερον ὅγκον· ἔτι σπάζει τοὺς βράχους καὶ τοὺς κάνει κομμάτια μεγάλα, ὅστερα μικρότερα καὶ τέλος ἄμμο. Τὸ ἵδιο καὶ οἱ παγετῶνες γίνονται αἰτίᾳ μεγάλων καταστροφῶν τοῦ ἑδάφους. Εἰς τοὺς βορειοτέρους τόπους (κυρίως στοὺς Πόλους καὶ στὶς κορυφὲς τῶν ὑψηλῶν ὁρέων) ὅπου ἡ θερμοκρασία εἶναι πολὺ χαμηλὴ καὶ τὸ ὑψός μέγα, οἱ παγετῶνες ἀπὸ τὸ βάρος των τίκονται καὶ κινοῦνται ποδὸς τὰ χαμηλότερα μέρη· ἔτι κατατρώγουν τοὺς βράχους καὶ τὰ πλευρὰ τῶν χαραδρῶν. Στὸ δρόμο παρασύρουν βράχους, ἀνοίγουν μεγάλα χαντάκια, ὅπου φθάνουν στὶς πεδιάδες, ὅπου διαλύνονται καὶ σχηματίζουν ὁρμητικὰ ποτάμια, ποὺ συνεχίζουν τὸ ἵδιο ἔργο.

Εἰκ. 5. Διάβρωσις ἀκτῶν ὑπὸ τῆς θαλάσσης.

Διαλυτικὴ ἐνέργεια τοῦ νεροῦ: Τὸ νερὸ δὲ ἐνεργεῖ ἐπὶ τῶν πετρωμάτων καὶ ἐπὶ τοῦ ἑδάφους καὶ μὲ τὴν διαλυτικὴν δύναμιν αὐτοῦ. Τὸ νερὸ εἰσδένει εἰς τὸ ἑδαφός καὶ διαλύει ἄλλα στρώματα πολὺ καὶ ἄλλα διλιγώτερον. Εὔκολα διαλύεται π. χ. ὁ γύψος, ὁ ἀσβεστόλιθος, ἀπὸ τὰ δυοῖς ἀποτελοῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος. "Ετοι σχηματίζονται οἱ σταλακτῖτες καὶ σταλαγμῖτες.

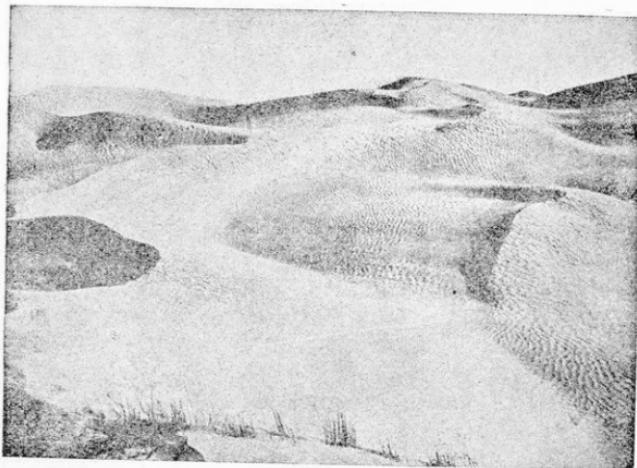
γ') **Ἡ ἐνέργεια τοῦ ἀνέμου:** Καὶ ὁ ἀνεμος προκαλεῖ μεταβολές στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς. Στὶς ἀμμώδεις παραλίες π. χ. ἀπὸ λισχρούς ἀνέμους ἡ ἄμμος σηκωνεται ὑψηλά, μεταφέρεται στὸ ἐσωτερικὸ τῆς ξηρᾶς καὶ σχηματίζει λόφους ποὺ δνομάζονται θίνες (εἰκ. 6). Μὲ τὸν ἵδιο τρόπο οἱ θίνες μετατοπίζονται σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τὸ ἔνα μέρος στὸ ἄλλο.

Τὸ ἵδιο γίνεται καὶ στὰς ἐρήμους διποιας π. χ. στὴ Σαχάρα καὶ ἀλλοῦ. Θὰ ἔχετε ἀκούσει, διὰ στὴ Σαχάρα ὀρκετὲς φορὲς οἱ θίνες ἐσκέπασαν καὶ καραβάνια ὅλοκληρα καὶ τὰ ἔξαφάνισαν ἐντελῶς.

δ') **Ἐνέργεια τῶν ζώων:** 'Ἡ μορφὴ τῆς γῆς μεταβάλλεται ἀκόμη μὲ τὴν ἐνέργειαν μικροσκοπικῶν ζώων, διποιας εἰναι τὰ κοράλλια. Ζοῦν κατὰ μεγάλους

πωρούς οἱ δποῖοι αὐξάνουν καὶ καταπευάζονται μὲ τὰ δστρακά τους νησιὰ δλόκληρα. Τέτοια νησιά ὑπάρχουν κυρίως εἰς τὸν Εἰρηνικό.

“Η μορφὴ τῆς γῆς μεταβάλλεται ἀκόμη μὲ τὴν ἐνέργεια τῶν φυτῶν. Μεταβάλλεται ὅμως καὶ μὲ τὰ διάφορα ἔργα τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπως εἶναι ἡ διαρρύθμισις τῆς κοίτης τῶν ποταμῶν αἱ διώρυγες κ.ἄ.

Εἰκ. 6. Θῖνες στὴν περιοχὴ τῆς Σαχάρας.

“Ολες αὐτὲς οἱ αἰτίες, ποὺ ἀναφέραμε, ἐχοειάσθησαν φυσικὰ πολλὲς χλιαρές χρόνια νὰ περάσουν γιὰ νὰ μεταβάλλουν τὴν μορφὴν τῆς γῆς καὶ νὰ τὴν παρουσίασουν ὑπὸ τὴν σημερινήν της μορφήν.

Μὴ νομίσετε δέ, ὅτι αἱ μεταβολαὶ αὐταὶ ἐστομάτησαν στὴν ἐποχὴ μας. “Οχι, συνεχίζονται καὶ θὰ συνεχίζωνται ἐφόσον τὰ σπλάχνα τῆς γῆς εἶναι εἰς διάπυρον κατάστασιν· ἐφόσον τὰ ὄντα κυκλοφοροῦν ἐπὶ τοῦ ἑδάφους τῆς καὶ ἐφόσον ἡ ἀτμόσφαιρα ἐπιτρέπει νὰ ἀναπτύσσωνται τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτά.”

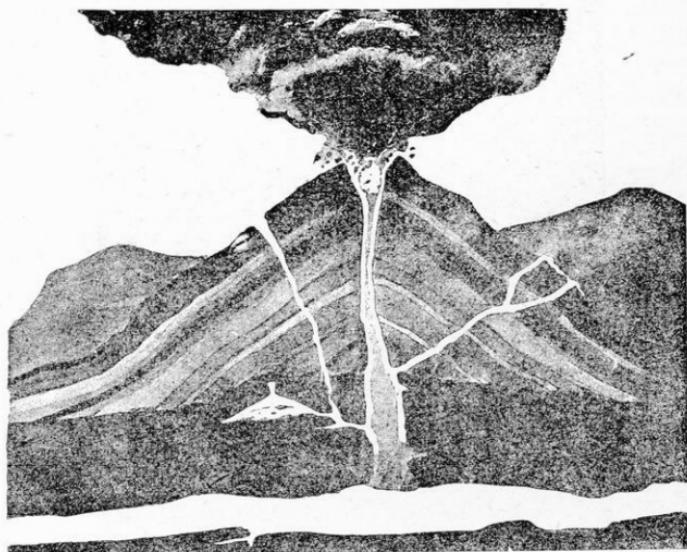
Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς.

‘Ηφαίστεια — Σεισμοὶ — Θερμὲς πηγές.

Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς εἶναι διάπυρον. “Ολα τὰ ὑλικὰ ἔκει εἶναι λυωμένα λόγῳ τῆς ὑψηλῆς θερμοκρασίας καὶ γι’ αὐτὸν ὑπάρχουν στὴ λιθόσφαιρα ἥφαίστεια, γίνονται σεισμοὶ καὶ ἀναβλήζουν σὲ διάφορα σημεῖα αὐτῆς θερμὲς πηγές.

‘Ηφαίστεια. ‘Ηφαίστεια ὑπάρχουν στὰ μέρη ἔκεινα τῆς Γῆς, ὅπου ὁ φλοιός της δὲν παρουσιάζει μεγάλη ἀντοχὴ. Εἰς τὰ μέρη αὐτά, τὰ διάπυρα ὑλικά, ποὺ εἶναι στὸ ἐσωτερικό της, ἀνυψώνουν τὸν φλοιὸ τῆς Γῆς καὶ ἀν βροῦν διέξοδον ἔπειτοῦνται στὴν ἐπιφάνεια σὰν διάπυρα ποτάμια, τὰ δποῖα ὁνομάζονται λάβα

(εἰκ. 7). Ἡ λάβα ποὺ συσσωρεύεται ἀπὸ τὰς διαφόρους ἐκρήξεις καὶ τὰ ἄλλα υλικὰ (τέτερες) ποὺ βγαίνουν μαζὶ μ' αὐτῆς, σχηματίζουν τὰ ἡφαιστεῖα. Αὐτὰ ἔχουν σχῆμα κώνου. Ἡ δπὴ ἀπὸ τὴν δύοιαν ἐξέρχεται ἡ λάβα λέγεται κρατήρα τοῦ

Εἰκ. 7. Τὰ διάπυρα υλικὰ ὀνυψώνουν τὸν φλοιὸν τῆς γῆς, ξεχύνονται δέ τις λάβα καὶ σχηματίζουν τὰ ἡφαιστεῖα.

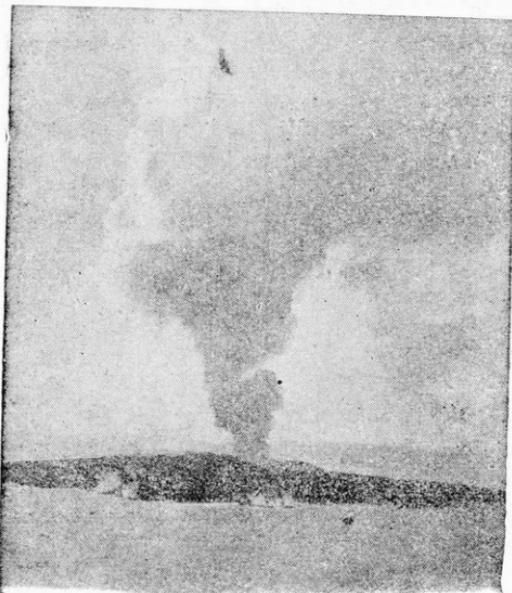
ἡφαιστείου. Ὑπάρχουν ἡφαιστεῖα σὲ διάφορα μέρη τῆς γῆς κυρίως εἰς τὰ ἀνατολικὰ παράλια τῆς Ἀσίας καὶ στὴ Νότιο Ἀμερική, δύος καὶ ἕδω εἰς τὴν Ἑλλάδα (Σαντορίνη εἰκ. 8).

Τὰ σημαντικότερα ἡφαιστεῖα τῆς Εὐρώπης είναι στὴν Ἰταλίᾳ ὁ Βεζούβιος καὶ ἡ Αἴτνα. "Οσα ἀπ' αὐτὰ ἀπὸ πολλὰ χρόνια δὲν ἔπαθαν ἐκρηξίν λέγονται ἐσβεσμένα, ἐν ἀντιθέσει μὲν ἐκείνα ποὺ κάμνουν ἐκρήξεις κατὰ καιρούς καὶ δυομάζονται ἐνεργά.

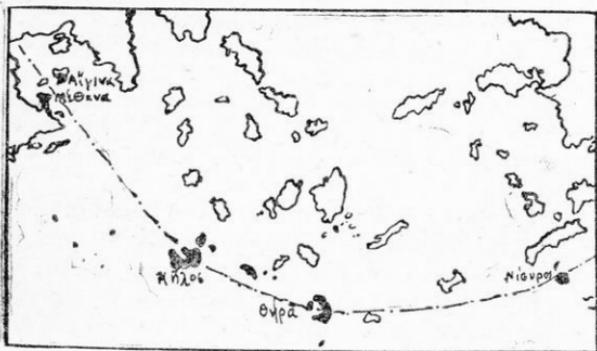
"Απὸ ἐκρήξεις τῶν ἡφαιστείων μεταβάλλεται ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς. "Ετοι εἶγινε ἡ χερσόνησος τῶν Μεθάνων στὴν Πελοπόννησο (εἰκ. 8a).

Τὸ ἵδιο καὶ ἡ σημερινὴ νῆσος Θήρα—Σαντορίνη ἀπὸ ἐκρήξεις κατὰ καιρούς ἔπαθε διάφορες μεταβολές. Ἐκεῖ ποὺ είναι σήμερα ἡ Σαντορίνη ὑπῆρχε ἔνα νησί στρογγυλό (ἡ Στρογγύλη). "Απὸ ἐκρηξίν ἡφαιστείου ἀνετινάχθη τὸ μέσον τῆς νήσου, ὥρμησεν ἐκεῖ ἡ θάλασσα καὶ τὸ στρογγυλὸν νησί ἐχωρίσθη σὲ τρία νησιά. "Υστερα ἀπὸ ἄλλες ἐκρήξεις παρουσιάσθησαν καὶ ἄλλα μικρότερα (μὲ τὸ ὄνομα Καμένες). "Απὸ τὰ υλικά, ποὺ βγαίνουν ἀπὸ τὰ ἡφαιστεῖα παράγεται χῶμα ποὺ εἶναι πολὺ εὐφορον. "Ετοι τὰ πλευρὰ τοῦ Βεζούβιού καὶ δλος ὁ γύρω κάμπος εἶναι κατάφυτα ἀπὸ κήπους καὶ ἀμπέλους.

Σεισμοί : Πρὸς ἑτῶν ἐδοκιμάσθη ἡ πατρίδα μας ἀπὸ τοὺς φοβεροὺς σεισμοὺς ποὺ ἐσκόρπισαν τὸν πόνο καὶ τὴν καταστροφὴ στὰ ὁραῖα, φιλήσυχα καὶ πολιτισμένα.

Εἰκ. 8. Τὸ ἡφαίστειο τῆς Θῆρας κατὰ τὴν τελευταία ἔκρηξί του, τὸ 1925.

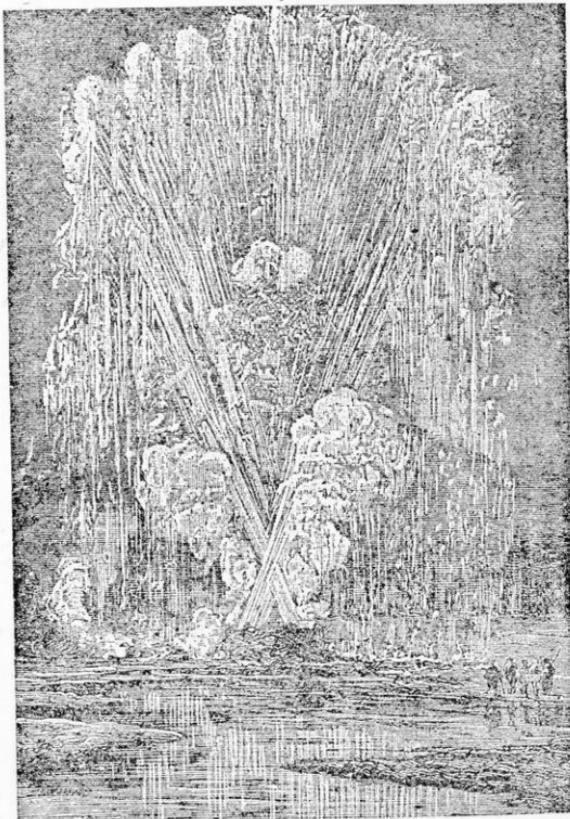

Εἰκ. 8α. Ὁ ἡφαιστειακὸς ἄξων τοῦ νοτίου Αλυαίου.

νησιά τοῦ Ἰονίου. Τὸ ἕδιο καὶ φέτος ἐδοκιμάσθη ὁ Βόλος καὶ ἔπαυθε μεγάλες καταστροφές. Οἱ σεισμοί, ποὺ δὲν είναι παρὰ μιὰ βιαία δόνησις ἐνὸς μέρους τῆς λιθοσφαίρας ὀφείλονται καὶ αὐτὸι στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γῆς. "Ἄλλοι γίνονται ἀπὸ ἐκρήξεις ἡφαιστείων καὶ λέγονται ἡφαιστειογενεῖς. "Ἄλλοι προέρχονται ἀπὸ

κατακομνίσεις τῆς λιθοσφαίρας. Λόγω τῆς ψύξεως τοῦ ἔσωτερικοῦ τῆς Γῆς συστέλλεται τοῦτο δημιουργοῦνται τότε κενά, δύπου κατακομνίζονται δύκοι λιθοσφαίρας. Ἡ μετακίνησις αὐτὴ τῶν πετρωμάτων προκαλεῖ ἴσχυρὰ τινάγματα τῶν πλησίον ἐδαφῶν, συνίθως δὲ καὶ εἰς μεγάλην ἔκτασιν. Οἱ σεισμοὶ ἐπροξένησαν πολλάκις μεγάλες καταστροφές εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Καταστροφές ἀπὸ σεισμοὺς ἔγιναν στὴν Κόρινθο τὸ 1928, στὴ Χίο τὸ 1949 καὶ προσφάτως στὴ Κεφαλληνία, Ζάκυνθο, Ἰθάκη καὶ Βόλο.

Θερμές πηγές: Ἐκτὸς ἀπὸ τῇ λάβᾳ καὶ τὰ ἀέρια, ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς Γῆς ἀναβλύζουν καὶ πηγές ποὺ εἶναι θερμές, ἀπὸ τῇ θερμότητα, ποὺ ὑπάρχει στὸ

Εἰκ. 9. Θερμοπίδακες (Γκέϋζερ) στὰ Βραχώδη ὅρη τῶν Ηνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.

ἔσωτερικὸν τῆς Γῆς. Οἱ πίδακες ποὺ ἐκσφενδονίζονται σὲ ἀρκετὸν ὑψος λέγονται θερμοπίδακες (Γκέϋζερ 'Ισλανδίας) (εἰκ. 9). Τὸ νερὸν τῶν θερμῶν πηγῶν ὅπως

περνά ἀπὸ τὰ διάφορα πετρώματα τὰ διαλύει καὶ τὰ παρασύρει ὑπὸ μορφὴν ἀλάτων. Γι” αὐτὸς ὠρισμένες θερμές πηγὲς ὁφελοῦν καὶ χρησιμοποιοῦνται γιὰ θεραπευτικοὺς σκοπούς (πρὸς πόσιν καὶ λουτροθεραπείαν). Τέτοιες ἴαματικὲς πηγὲς ἔχουμε στὴν Αἰδηψό, Μέθανα, Λουτράπι, Ἰκαρία, Σαντορίνη, Λαγκαδά καὶ ἄλλοι (εἰκ. 10).

Εἰκ. 10. Ἰαματικὲς πηγές.

Καὶ οἱ θεομές πηγὲς προξενοῦν μεταβολὲς στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς. Διότι μετὰ τὴν ἔξατμισιν τοῦ νεροῦ μένουν τὰ ἄλατα ποὺ εἶναι διαλελυμένα σ' αὐτό. Είναι δὲ αὐτὰ τόσο πολλὰ ποὺ μὲ κρόνια σχηματίζουν πετρώματα, ὅπως π. χ. στὴν Αἰδηψὸν Εύβοιας ἐκάλυψαν τὸ ἔδαφος εἰς ἑκατονταριῶν τετραγωνικῶν μέτρων.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ : 1. Πάρετε τη σφαίρα του σχολείου σας. Ξεκινήστε από τὸν Πειραιά καὶ προχωρήστε δύο πρός μνατολάς. Τί θὰ συμβῇ; Ὄνομάστε τὰ μέρη πού θὰ συναντήστε στὸ δρόμο σας.

2. Σὲ προσεχῆ ἑκδομή σας παρατηρήσετε καὶ καθορίσετε τὶ πετρώματα ἔχει ἡ περιοχὴ σας.

3. Ποια ή σημασία τῶν προσχώσεων στή γονιμότητα ἐνὸς τόπου; Προσέξατε πολὺ τὸ ζῆτημα τῶν προσχώσεων, διότι θά τὸ συναντᾶτε παντοῦ, στὶς διάφορες χώρες, πού θά ξεναγήσετε ἀργότερα.

4. Ἐπαναλάβατε τὰ γνωστά δέλτα τῶν ποταμῶν, πού ἐμάθατε πέρυσι στὴ Γεωγραφία.

5. Φέρετε πληροφορίες άπό τη Φυσική για τα κοράλλια και τα κοραλλιογενή νησιά.

6. Θυμηθήτε από τὴν Γεωγραφίαν τῆς Ε' ὅλες τῆς ἡφαιστειογενεῖς χῶρες καὶ δύναμάστε τὰ κυριώτερα ἡφαίστεια.

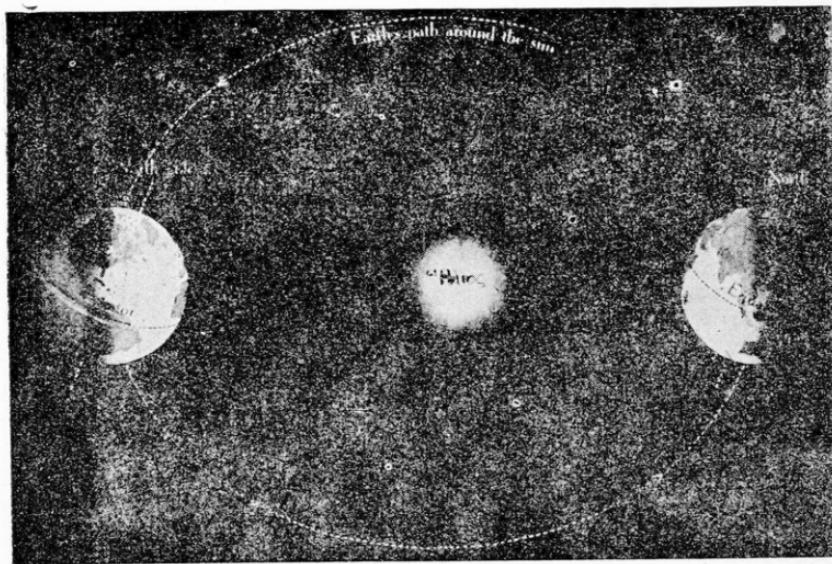
7. Φέρεται πληροφορίες για την καταστροφή της Πομπηίας από τὸν Βεζούβιο.
8. Φέρεται πληροφορίες για τις θερμές πηγές της πατρίδος μας και τις θεραπευτικές ιδιότητες τῶν θεραπευτικῶν πηγῶν.

9 Φέροντες συντικάσαντες εἰκόνες

9. Φέρεται σχετικές εικόνες.
10. Φέρεται πληροφορίες για τούς σεισμούς γενικώς και ειδικώς για τούς σεισμούς της Κρήτης, των ιδιαίτερων ύπατων και την Βόλα.

Κίνησις τῆς Γῆς γύρω στὸν ἄξονά της.

Κάθε μέρα βλέπομε τὸν ἥλιο νὰ ἀνατέλλῃ ἀπὸ τὴν Ἀνατολήν, ν' ἀνεβαίνῃ ψηλὰ στὸν οὐρανὸν καὶ τέλος νὰ κατεβαίνῃ στὴ Δύσιν καὶ νὰ χάνεται, τὸ ἕδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὸ φεγγάρι· καὶ αὐτὸν ἀνατέλλει καὶ δύει, ὅπως καὶ ἄλλα ἀστέρια. Μᾶς φαίνονται ὅλα αὐτά, διτὶ κινοῦνται. Στὴν πραγματικότητα ὅμως η γῆ κινεῖται. Ἡ γῆ ἐπὶ τῆς ὁποίας ζῶμεν κινεῖται, περιστρέφεται γύρω στὸν ἑαυτό της,

Εἰκ. 11. α) Ἡ Γῆ περιφέρεται γύρω στὸν ἄξονά της· εἰς τοὺς πόλους φαίνεται ὁ νοτιός ἄξων τῆς Γῆς.

β) Ἡ Γῆ κινεῖται συγχρόνως καὶ περὶ τὸν Ἡλιον, ἔχει δὲ πλαγίαν θεσιν (δ ἄξων δένγι εἶναι κατακόρυφος).

γύρω σ' ἔνα νοητὸν ἄξονα (εἰκ. 11 α'). Δὲν τὸ καταλαβαίνομε ὅμως, διτὶ περιστρέφεται ἡ Γῆ διότι εἶναι πολὺ μεγάλη. Ἀλλωστε ἡ στροφή της γίνεται μὲν ὅλα ὅσα εἶναι ἐπάνω της, τὸν ἀέρα, τὰ σύννεφα, χωρὶς τὸν ἑλάχιστο θόρυβο καὶ τιναγμὸν καὶ μὲν μεγάλη ταχύτητα.

Τὸ ἕδιο συμβαίνει, δταν ταξιδεύωμε μὲ σιδηρόδρομο ἢ μὲ ὁποιοδήποτε ἄλλο μέσον. Μᾶς φαίνεται, διτὶ εἴμεθα ἀκίνητοι καὶ διτὶ κινοῦνται τὰ δένδρα, τὰ σπίτια καὶ τὰ βουνά ἀντίθετα ἀπὸ ἡμᾶς. Ἐνῶ στὴν πραγματικότητα ὅλα αὐτὰ μένουν ἀκίνητα κι ἐμεῖς κινούμεθα ἀντιθέτως. Ὡστε: ἡ Γῆ κινηται ἀπὸ τὴν δύσιν πρὸς τὴν ἀνατολήν.

‘Ημέρα καὶ νύκτα: Καθὼς κινεῖται ἡ Γῆ γύρῳ ἀπὸ τὸν ἄξονά της, παρουσιάζει στὸν ὥλιο τὰ διάφορα μέρη της μὲ τὴ σειρὰ τὸ ἔνα μετὰ τὸ ἄλλο· ἢ γῆ εἶναι σφαῖρα καὶ δ ὥλιος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φωτίζῃ συγχρόνως διλόγληφον τὴν ἐπιφάνειαν της. Κάθε στιγμὴ λοιπὸν φωτίζεται τὸ ἥμισυν μέρος ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Γῆς καὶ λέγομεν, διτὶ τὸ μέρος αὐτὸ ἔχει ἡμέραν. Τὸ ἄλλο μέρος ποὺ δὲν φωτίζεται ἔχει νύκτα. (εἰκ. 12).

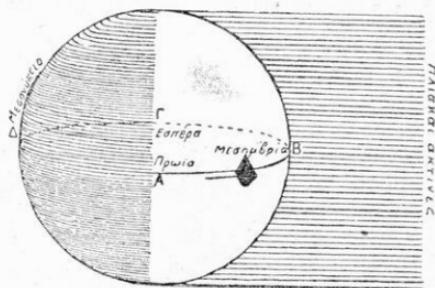
Τὶ θὰ συνέβαίνει ἂν ἡ Γῆ ἐμενε ἀκίνητος;

Ἐπειδὴ ὅμως κινεῖται ἡ Γῆ περιστροφικῶς γύρῳ στὸν ἄξονά της οἱ διάφορες χῶρες περιοῦν ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ ὥλιου ἢ μιὰ μετὰ τὴν ἄλλην καὶ τότε ἔχουν ἡμέραν.

Κατόπιν φθάνουν στὸ μέρος τὸ ἀντίθετον πρὸς τὸν ὥλιον καὶ τότε βρίσκονται στὸ σκότος, ἔχουν δὴ, νύκτα. Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ ὡρες τῆς ἡμέρας διαδέχονται τὶς ὡρες τῆς νύκτας καὶ πάλιν αὐτές διαδέχονται τὶς ὡρες τῆς ἡμέρας. Τοιουτούρως ἔχομεν τὸ **ἡμερονύκτιον**.

Ἄντὸ διαιρεῖται σὲ 24 ὡρες ὡς γνωστόν. Κάθε ὥρα ὑποδιαιρεῖται σὲ 60 πρῶτα λεπτὰ κάθε πρῶτον λεπτὸν σὲ 60'' λεπτά.

“Ωστε : Γιὰ νὰ κάμη ἡ Γῆ μία στροφὴ γύρῳ στὸν ἄξονά της χρειάζεται 24 ὡρες.

Εἰκ. 12. Πῶς φαίνεται ἡ Γῆ φωτιζομένη ἀπὸ τὸν ἥλιον. Τὸ μέρος ποὺ δέχεται τὰς ἥλιακὰς ἀκτίνας εἶναι φωτεινὸν καὶ ἔχει ἡμέραν. Τὸ ἄλλο ἥμισυ, ποὺ δὲν φωτίζεται, εἶναι σκοτεινὸν καὶ ἔχει νύκτα.

Κίνησις τῆς Γῆς γύρῳ ἀπὸ τὸν ὥλιο (κίνησις μεταθέσεως).

“Οταν φύωμε ἔνα τόπι στὸν ἀέρα μποροῦμε νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἐνῷ τρέχει πρὸς τὰ ἐμπρός συνάμα καὶ περιστρέφεται. Τὸ ὕδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὴ Γῆ. Δὲν ἔχει μόνον περιστροφικὴν κίνησιν, ἀλλὰ καὶ μετατοπίζεται εἰς τὸ ἀπειρον καὶ περιφέρεται γύρῳ ἀπὸ τὸν ὥλιον (εἰκ. 11 β'). Ἡ δευτέρα αὐτὴ κίνησις λέγεται κίνησις μεταθέσεως ἢ περιφορὰ τῆς Γῆς. Ἡ περιφορὰ τῆς γῆς γίνεται εἰς χρονικὸν διάστημα ποὺ δινομάζομεν **ἔτος**, ἦτοι εἰς 365 ἡμέρες καὶ 6 ὡρες περίπου. Ἡ τροχιά ποὺ διατρέπει ἡ Γῆ, ὅταν περιφέρεται περὶ τὸν ὥλιον, δὲν εἶναι τέλειος κύκλος. Γι” αὐτὸ δὲν βρίσκεται πάντοτε εἰς τὴν ίδιαν ἀπόστασιν ἀπὸ τὸν ὥλιον. Ἀλλοτε πλησιάζει αὐτὸν καὶ ἀλλοτε ἀπομακρύνεται. Ἡ τροχιά της λοιπὸν λέγομε διτὶ εἶναι ἐλλειπτική.

“Ωστε : Γιὰ νὰ κάμη ἡ Γῆ μία περιφορὰ γύρῳ ἀπὸ τὸν ὥλιον χρειάζεται ἔνα χρόνο (ἔν **ἔτος**).

Γιατί ή ήμέρα δὲν εἶναι πάντα ἵση μὲ τὴν νύκτα.

"Αν ὁ ἄξων τῆς Γῆς ἡτο δρυθιος, τότε ὁ ἥμιος θὰ ἐφώτιζε πάντα τὸ ἥμισυ μέρος ἀπὸ τὸ βόρειο καὶ τὸ ἥμισυ ἀπὸ τὸ νότιον ἥμισφαιριον τῆς γῆς εἰκ. 13)." Ετσι ἡ ήμέρα σὲ κάθε τόπο θὰ ἡτο ἵση μὲ τὴ νύκτα. καὶ θὰ διαρκοῦσαν ἀπὸ 12 ὥρες κάθε μία.

"Ο ἄξων ὅμως τῆς Γῆς δὲν εἶναι δρυθιος ἔχει μίαν κλίσιν (εἰκ. 11). Γι' αὐτὸ καὶ τὸ μέρος τῆς γῆς ποὺ φωτίζεται κάθε στιγμὴν ἀπὸ τὸν ἥλιον δὲν εἶναι πάντοτε τὸ μισὸν βόρειο καὶ τ' ἄλλο μισὸν νότιο ἥμισφαιριο. "Αλλοτε φωτίζεται μεγάλο μέρος τοῦ βορείου ἥμισφαιριον τῆς καὶ τότε οἱ τόποι του ἔχουν μεγάλες ήμέρες, γιατὶ βρίσκονται τὸν περισσότερο χρόνο στὸ φῶς. "Αλλοτε πάλι φωτίζεται μικρὸ μέρος τοῦ βορείου ἥμισφαιριον τῆς καὶ τότε οἱ τόποι του ἔχουν μικρὲς ήμέρες καὶ μεγάλες νύκτες, γιατὶ βρίσκονται τὸν περισσότερο καιρὸ στὸ σκοτάδι. Ή μεγαλύτερα ήμέρα γιὰ τὸ Β. ἥμισφαιριο ποὺ κατοικοῦμε εἶναι 21 Ἰουνίου καὶ η μικροτέρα 22 Δεκεμβρίου.

Μόνο στὶς 21 Μαρτίου καὶ 22 Σεπτεμβρίου η Γῆ βρίσκεται σὲ τέτοια θέσι, ποὺ δλα τὰ μέρη τῆς ἔχουν τὴν ήμέρα ἵση μὲ τὴν νύκτα. Τότε λέγομεν, ὅτι εἶναι Ισημερία.

"Οοι τόποι βρίσκονται ἐπάνω στὸν Ἰσημερινό, ἐπειδὴ ἔχουν πάντοτε τὴν ίδια θέσι πρὸς τὸν ἥλιον, ἔχουν τὴν ήμέραν ἵση πρὸς τὴν νύκτα. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ μέρος αὐτὸ τῆς γῆς λέγεται Ἰσημερινός, ἐπειδὴ ἔχει Ισημερίαν.

Εἰς τοὺς Πόλους, ἐπειδὴ πότε ὁ ἔνας εἶναι ἑστραμμένος πρὸς τὸν ἥλιον καὶ πότε ὁ ἄλλος, οἱ ήμέρες καὶ οἱ νύκτες εἰς αὐτοὺς διαρκοῦν ἐ μῆνες.

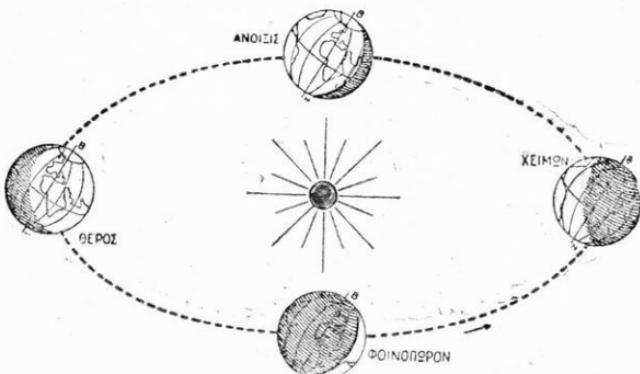
"Ωστε : 'Η ήμέρα δὲν εἶναι πάντα ἵση πρὸς τὴν νύκτα ἐπειδὴ δὲν ἔχει η Γῆ τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν καὶ τὴν αὐτὴν θέσιν πρὸς τὸν ἥλιον πάντοτε καὶ ἐπειδὴ παρουσιάζει πικρὰν κλίσιν, κατὰ τὴν περιστροφήν της.

Οἱ 4 ἐποχὲς τοῦ χρόνου (εἰκ. 14) : 'Η θερμοκρασία κάθε τόπου δὲν μένει η ίδια στὸ διάστημα τοῦ ἔτους, ἀλλὰ μεταβάλλεται ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς. Τὸ θέρος η ζέστη εἶναι μεγάλη καὶ τὰ φυτὰ βρίσκονται στὴ μεγίστη τους ἀνάπτυξι. Τὸν χειμῶνα ἀπ' ἔναντίας η φύσις εἶναι νεκρά, τὸ δὲ ἔδαφος δὲν παράγει τίποτε. Πῶς συμβάνει αὐτό; 'Ἐνῶ στρέφεται η γῆ περὶ τὴν ἥλιον ἔχει θέσιν κεκλιμένην κι ἔτσι παρουσιάζεται κατὰ τρόπου διάφορον εἰς τὸν ἥλιον. "Αλλοτε δρόσειος πόλος εἶναι ἑστραμμένος πρὸς τὸν ἥλιον, κι ἄλλοτε ὁ νότιος. Σ' αὐτὸ διφείλονται οἱ μεταβολές τῆς θερμοκρασίας.

Εἰκ. 13. "Αν ὁ ἄξων τῆς Γῆς ήταν δρυθιος, τότε ὁ Ἡλιος θὰ ἐφώτιζε πάντα τὸ μισὸν απὸ τὸ βόρειο ἥμισφαιριο τῆς.

Γιὰ τοὺς Ἔλληνας καὶ λοιπὸν Εὐρωπαίους ποὺ κατοικοῦμε στὸ Β. ήμισφαῖρον ἡ ἄνοιξις (τὸ ἔαρ) ἀρχίζει 21 Μαρτίου (ἔαρινὴ ίσημερία). Απὸ τότε οἱ ἡμέρες γίνονται μεγαλύτερες ἀπὸ τὶς νύκτες καὶ οἱ τόποι διοικοῦνται ἀπὸ τὸν ἥλιον περισσότερο παρὰ πρίν. Η ἄνοιξις διαρκεῖ 3 μῆνες ἕως τὶς 21 Ιουνίου. Τότε ἀρχίζει τὸ καλοκαίρι (θέρος), τὸ ὅποιον διαρκεῖ τρεῖς μῆνες καὶ ἔξακολουθεῖ ἕως τὶς 22 Σεπτεμβρίου. Τότε ἔχομεν ίσημερίαν πάλιν

Εἰκ. 14. Οἱ 4 ἐποχὲς τοῦ χρόνου.

(φθινοπωρινὴ ίσημερία). Απὸ 22 Σεπτεμβρίου οἱ ἡμέρες μικραίνουν καὶ οἱ νύκτες μεγαλώνουν. Γι' αὐτὸ δὲν ἔχομε πιὰ τόση ζέστη. Τὸ φθινόπωρο, ἡ ὥραία αὐτῇ ἐποχῇ μὲ τὰ χρυσάνθεμα καὶ τὰ ἄφθονα φρούτα διαρκεῖ 3 μῆνες, ἕως τὶς 22 Δεκεμβρίου.

Τότε ἀρχίζει ὁ χειμών, ποὺ διαρκεῖ καὶ αὐτὸς τρεῖς μῆνες καὶ ἔξακολούθει ἕως τὶς 21 Μαρτίου.

"Οπως καταλαβαίνετε στὰ μέρη ποὺ είναι στὸ Νότιον ήμισφαῖρον οἱ ἐποχὲς είναι ἀντίθετες ἀπὸ ἐκείνες ποὺ ἀναφέραμε ἕως τώρα.

"Ετσι, ὅταν ἔμεις τὸν Δεκέμβριον ὑποφέρωμε ἀπὸ κρύο, οἱ κάτοικοι τῆς Ν. Ἀφρικῆς, Ν. Ἀμερικῆς καὶ Αὐστραλίας ὑποφέρουν ἀπὸ τὴν μεγάλην ζέστη τοῦ θέρους ποὺ ἔχουν ἐκεῖ.

Ημερολόγιον : (*'Ιουλιανὸν – Γρηγοριανὸν'*): "Η γῆ γιὰ νὰ κάμη τὸ γῆρα τῆς περὶ τὸν ἥλιον χρειάζεται 365 ἡμέρες, 5 ὥρες, 48' καὶ 47'' διὰ τὴν ἀκρίβειαν. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν είναι εὐκολὸν νὰ λογαριάζωνται κάθε χρόνο οἱ ὥρες καὶ τὰ λεπτά ὁ Αντοκράτωρ τῆς Ρώμης *'Ιούλιος Καίσαρ'* ὠρισε τὸ *'Ιουλιανὸν* ἡμερολόγιον. Αὐτὸς κατὰ συμβουλήν τοῦ *"Ἐλληνος περιφήμου ἀστρονόμου Σωσιγένους*, ὠρισε τὸ 44 π. Χ. νὰ λογαριάζωνται κάθε τρία χρόνια πρὸς 365 ἡμ. τὸ ἔνα. Κάθε δὲ τέταρτον ἔτος μετὰ τὰ τρία προηγούμενα πρὸς 366 ἡμ. Ἡ ἐπὶ πλέον ἡμέρα ἔγινε ἀπὸ τὶς ὥρες καὶ τὰ λεπτά ποὺ ἐπερίσσευνον ἀπὸ τὰ 3 προηγούμενα χρόνια. Τὰ χρόνια αὐτὰ μὲ τὴν ἐπὶ πλέον ἡμέραν λέγονται *δίσεκτα*, είναι δὲ ἐκεῖνα ποὺ διαιροῦνται ἀκριβῶς διὰ 4. Ἡ ἐπὶ πλέον ἡμέρα προστίθεται εἰς τὸν μῆνα Φεβρουαρίου, δ ὅποιος ἔχει 29 μέρες κατὰ τὰ δίσεκτα ἔτη.

Ο λογαριασμὸς ὅμως δὲν ἦτο ἀκριβῆς, διότι παρουσίαζε 11' λεπτὰ παραπάνω καθέ χρόνο. Τὸ λάθος δὲ ποὺ ἔγινε στὸ διάστημα τῶν ἐτῶν ποὺ πέρασαν ἀπὸ τότε διώρθωσε ὁ Πάπας τῆς Ρώμης Γεργύριος τὸ 1582 μ. Χ. Τὸ ἡμερολόγιον αὐτὸ ὠνομάσθη Γεργυριανόν.

Αὐτὸ ἔχουν σήμερον δῆλοι οἱ πολιτισμένοι λαοί. Παρ' ἡμῖν μὲΝομοθετικὸν διάταγμα στὶς 15 Φεβρουαρίου 1923 ἐθεσπίσθη πολιτικῶς τὸ νέον ἡμερολόγιον. "Οσοι ἔξακολουθοῦν νὰ ἔχουν τὸ παλαιὸν λανθασμένον ἡμερολόγιον λέγονται παλαιομερολογίτες. "Η ἡμερομηνία ποὺ ἀκολουθοῦν αὐτοὶ εἶναι κατὰ 13 ἡμέρες πιὸ πίσω ἀπὸ τὴν σωστὴν ἡμερομηνία. Τὰ ἔτη μετροῦμεν ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ.

B' ΤΑ ΑΣΤΡΑ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ

Τὸ Σύμπαν: "Η γῆ, ποὺ μᾶς φαίνεται τόσον μεγάλη καὶ ἀπέραντος, ἀποτελεῖ ἔνα ἀπλοῦν σημεῖον εἰς τὸ ἄπειρον σύμπαν, εἰς τὸν οὐρανόν, ὃπου ὑπάρχουν ἄπειροι ἄλλοι κόσμοι, ἀπειράς ἀστέρια ὥσδαν τῇ Γῇ. "Αστέρια βλέπομε τὴν νύκτα. Καὶ τὴν ἡμέραν ὑπάρχουν ἀστρα, δὲν τὰ βλέπομε ὅμως, γιατὶ μᾶς ἐμποδίζει νὰ τὰ ἰδοῦμε τὸ φῶς τοῦ Ἡλίου, ποὺ εἶναι πάρα πολὺ δυνατό.

Απλανεῖς εἶναι τὰ ἀστέρια ποὺ μᾶς φαίνονται ὥσταν μικρὰ σημεῖα, τὰ ὃποια σπινθηρίζουν, διατηροῦν δὲ τὴν αὐτὴν πάντοτε θέσιν μεταξύ των. Εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως κινοῦνται, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἡ ἀπόστασίς των ἀπὸ τὴν Γῆν εἶναι τεραστία, δὲν διακρίνομεν τοῦτο καὶ μᾶς φαίνονται ἀκίνητοι.

Οἱ ἀπλανεῖς βρίσκονται τόσον μακριὰ ἀπὸ τὴν γῆ, ὡστε τὸ φῶς τους γιὰ νὰ φθάσῃ σ' αὐτὴν κρειάζεται ὀλόκληρα χρόνια.

"Ολίγους μόνον ἀπλανεῖς διακρίνομεν μὲ τὸ μάτι, ἐνῶ μὲ τὸ τηλεσκόπιον διακρίνομεν ἐκατομμύρια. Οἱ ἀπλανεῖς εἶναι αὐτόφωτα σόφματα, ὃπως ὁ Ἡλίος. Τοὺς ἀναγνωρίζουμεν δὲ μὲ εὐκολίαν διότι ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα οἱ ἀνθρώποι τοὺς συνέδεσαν σὲ ὅμαδες, τὶς ὅποιες καλοῦμε ἀστερισμούς.

Αστερισμοὶ εἶναι ὅμαδες ἀστρων. Οἱ ἀστερισμοὶ εἶναι πολλοί. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους ἀστερισμοὺς εἶναι :

1) **Ἡ Μεγάλη Ἀρκτος.** Φαίνεται στὸ βόρειο μέρος τοῦ οὐρανοῦ ὅλες τὶς ἑποκές τοῦ ἔτους. "Αποτελεῖται ἀπὸ 7 ἀστέρια. "Απ' αὐτὰ τὰ 4 κάνουν σχῆμα τετράπλευρο (τὸ σῶμα τῆς ἀρκτού) καὶ τ' ἄλλα 3 κάνουν γραμμὴ τεθλασμένη (ἡ οὐρὰ τῆς ἀρκτού) (εἰκ. 15).

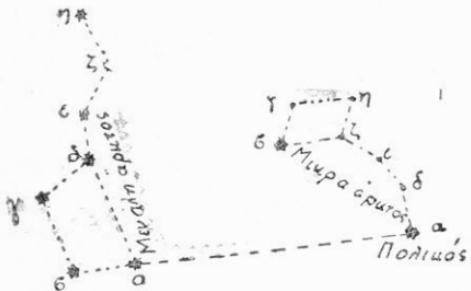
2) **Ἡ Μικρὴ Ἀρκτος.** Εἶναι κοντά στὸν ἀστερισμὸν τῆς Μεγάλης "Ἀρκτού" κι ἔχει τὸ ἔδιο σχῆμα μ' αὐτόν, μόνο ὅτι εἶναι μικρότερο. "Η οὐρὰ τῆς Μικρᾶς "Ἀρκτοῦ" διευθύνεται ἀντίθετα ἀπὸ τὴν οὐρὰ τῆς Μεγάλης "Ἀρκτοῦ". Τὸ τελευταῖο ἀστρο τῆς οὐρᾶς εἶναι ὁ Πολικὸς ἀστήρ (εἰκ. 15), ποὺ λάμπει περισσότερο ἀπὸ τ' ἄλλα ἀστέρια. "Ο Πολικὸς ἀστήρ φαίνεται ἀκίνητος καὶ βρίσκεται πάντοτε στὸ

Βορρᾶς (στὸ Βόρειο Πόλε τ' οὐρανοῦ). Ὁπ' αὐτὸν διακρίνομε τὴν νύκτα ποῦ εἶναι δὲ Βορρᾶς καὶ προσανατελιζόμεθα. Ὁπ' αὐτὸν ὁδηγοῦνται οἱ ταξιδιῶτες στὴν ἔηρά ἡ στὴ θάλασσα καὶ προσανατολίζονται.

3) Γαλαξίας. Σὲ ξάστερη νύκτα χωρὶς φεγγάρι διακρίνομε στὸν οὐρανὸν κάπι τὸ σὰν ἔνα πολὺ μακρὺ καὶ ἀσπρὸ σύννεφο. Αὐτὸς λέγεται Γαλαξίας.

Ο λαὸς τὸν δυνομάζει «Ισράηλ ποταμό». Ὁ Γαλαξίας ἀποτελεῖται ἀπὸ πλῆθος μικρῶν καὶ μεγάλων ἀστέρων. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ εἶναι μεγαλύτερα καὶ ἀπ' αὐτὸν τὸν "Ηλιον. Ὁ Γαλαξίας κινεῖται στὸν οὐρανὸν μὲν μεγάλη ταχύτητα. "Ἄλλος ἀστερισμὸς εἶναι ἡ πούλια καὶ ἄλλοι.

Πλανῆται, λέγονται τοῦ ἀστέρια, ποὺ κινοῦνται, περιφέρονται ὅπως καὶ ἡ Γῆ περὶ τὸν "Ηλιον. Οἱ πλανῆται εἶναι δλίγοι. Ἐκ πρώτης δψεως δὲν διαφέρουν ἀπὸ τοὺς ἀπλανεῖς. Ἐν τούτοις δύμως εἶναι σώματα, ἐντελῶς διαφορετικά. Εἶναι πολὺ κοντά μας καὶ γι' αὐτὸν διακρίνομε νὰ ἀλλάζουν θέσιν εἰς τὸν οὐρανὸν καθὼς κινοῦνται περὶ τὸν "Ηλιον. Δὲν ἔχουν δικό τους φῶς. "Αν λάμπουν, τοῦτο συμβαίνει, διότι φωτίζονται ἀπὸ τὸν "Ηλιον.

Εἰκ. 15. Ἀστερισμοὶ τῆς Μεγάλης καὶ Μικρῆς Αρκτοῦ μὲ τὸ πολικό ἀστέρι.

Καὶ ἡ γῆ εἶναι ἔνας πλανῆτης. Ὁ πλανῆτης ποὺ γυρίζει πιὸ κοντὰ στὸν "Ηλιον λέγεται "Ερμῆς. "Υστερα εἶναι ἡ "Αφροδίτη καὶ μετὰ ἡ Γῆ. Πιὸ πέρα εἶναι ὁ "Αρης, ὁ Ζεύς, ὁ Κρόνος, ὁ Οὐρανός, ὁ Ποσειδών καὶ ὁ Πλούτων (εἰκ. 16).

Δορυφόροι: Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πλανῆτες συνοδεύονται ἀπὸ ἄλλα μικρότερα ἀστέρια ποὺ κινοῦνται γύρω ἀπ' αὐτούς. Τοῦ ἀστέρια αὐτὰ δυνομάζονται δορυφόροι. "Ετοι λοιπὸν λέμε, ὅτι ἡ Σελήνη εἶναι ὁ Δορυφόρος τῆς Γῆς, ἐπειδὴ κινεῖται περὶ αὐτῆν.

Εἰκ. 16. Παρατηρήσετε τοὺς 8 μεγαλύτερους πλανῆτες καὶ συγκρίνετε τους ἔναν—ἔναν μὲ τὴ Γῆ.

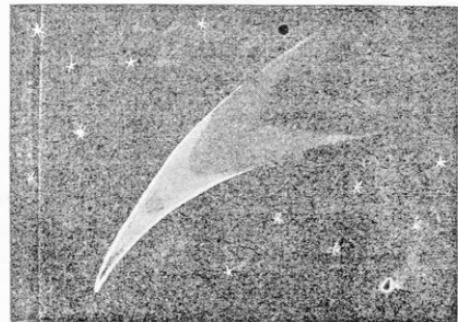
Διάττοντες : Πολὺ συχνά τίς νύκτες διαχρίνομε νὰ διασχίζουν τὸν οὐράνιο θόλο μερικὰ λαμπερὰ σημεῖα ὅμοια στὴ λάμψι μὲ τῷ ἀστέρια. Τὰ σώματα αὐτὰ κινοῦνται μὲ μεγάλη ταχύτητα, ἀφήνουν πίσω τους μιὰ φωτεινὴ γραμμὴ κι ἀμέσως ἔξαφανίζονται. Οἱ διάττοντες ἀστέρες, ἄλλοτε παρουσιάζονται ἔνας—ἔνας κι ἄλλοτε πολλοὶ μαζί. Τότε πέφτουν ὅλοι ὡσὰν βροχὴ. Τὸ φαινόμενον αὐτὸ δονυμέζεται βροχὴ διαττόντων ἀστέρων. Οἱ διάττοντες ἀστέρες ὅταν εἰσέλθουν εἰς τὴν γηῖνην ἀτμόσφαιραν προστρίβονται ἐπ' αὐτῆς, ἀναφλέγονται καὶ φεγγοβόλοιν μέχρις ὅτου ἔξατμισθοῦν.

“Ἄλλοι πάλιν διάττοντες πέφτουν στὴ Γῆ διὰ ἀερόλιθοι.

“Οἱ μεγαλύτεροι ἀερόλιθοι μέχρι τῶρα ἔπεσε στὸ Μεξικὸ καὶ εἰλὲ βάρος 50 τόννους.

Κομῆτες : Εἶναι περίεργα οὐράνια σώματα, ποὺ παρουσιάζονται στὸν οὐρανὸν κατὰ περιόδους, παρουσιάζονται γιὰ λίγο καιρὸ καὶ ὑστεροῦ πάλι χάνονται. Μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς πλησιάζουν τὴ Γῆ κι ὑστεροῦ πάλι ἀπομακρύνονται ἀπὸ αὐτήν. Εἶναι σώματα φωτεινὰ μὲ κεφάλι καὶ οὐρὰν (εἰκ. 17). Ἡ οὐρὰ τοῦ κομῆτου εἶναι φωτεινή.

Κομῆτες ὑπάρχουν πάρα πολλοί, δισεκατομμύρια. Σπάνια φαίνονται μὲ τὸ γυμνὸ μάτι. Τότε μόνον φαίνονται, ὅταν ἡ οὐρά τους εἶναι πολὺ μεγάλη καὶ περιοῦν πλησίον τῆς Γῆς.

Εἰκ. 17. Κομῆτης

“Ηλιος — Σελήνη

“Ο “Ηλιος εἶναι ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα ἀστρα τοῦ οὐρανοῦ. Εἶναι ἔνα διάπυρο σῶμα σφαιρικὸ 1.300.000 φορὲς μεγαλύτερο ἀπὸ τὴν Γῆν. Διὰ νὰ ἔννοήσωμεν καλύτερα τὴν διαφορὰν τοῦ ἥλιου ἀπὸ τῆς Γῆς, κάμνομεν τὴν ἔξῆς σύγκρισιν : ὑπολογίζομεν ὅτι 1 δικαὶ σιτάρι ἔχει 10.000 κόκκους. Τότε 130 δικ. σιτάρι ὅταν ἔχουν 1.300.000 κόκκους. “Αν λοιπὸν σχηματίσωμεν σωρὸν 130 δικ. σιτάρι καὶ ἀπὸ τὸ σωρὸν αὐτὸν ἀφαιρέσωμεν ἔνα κόκκον θὰ ἔννοήσωμεν τὶ τεραστία διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ ἥλιου καὶ γῆς. Διότι ὁ σωρὸς τῶν 130 δικ. τὸ σιτάρι ἀντιπροσωπεύει τὸν ἥλιον, ὁ δὲ ἔνας κόκκος τὴν γῆν.

Εἶναι πολὺ μεγαλύτερος κι ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους πλανῆτες ποὺ κινοῦνται γύρω του. “Η πελωδία αὐτὴ σφαῖλα στρέφεται περὶ τὸν ἔαυτὸν τῆς καὶ συγχρόνως τρέχει εἰς τὸ διάστημα.

Οἱ ἀστρονόμοι παραδέχονται ὅτι ὁ ἥλιος ἀποτελεῖται ἀπὸ ὑλικὰ ἀναμμένα

καὶ φωτεινά. Τὸ φῶς αὐτὸ μᾶς θεομαίνει καὶ μᾶς φωτίζει. Ὁ ἥλιος, ἣν κι εἶναι πελώριος μᾶς φαίνεται μικρός, γιατὶ ἡ ἀπόστασίς του ἀπὸ τὴν γῆν εἶναι τεραστία. Ἀν ἡτο δυνατὸν νὰ ταξιδεύῃ ἡμέρα καὶ νύκτα ἔνας σιδηρόδρομος μὲ ταχύτητα 30 χιλιόμετρα τὴν ὥρα, θὰ ἔχοιειάζετο 570 ἑτη νὰ φθάσῃ σ' αὐτὸν.

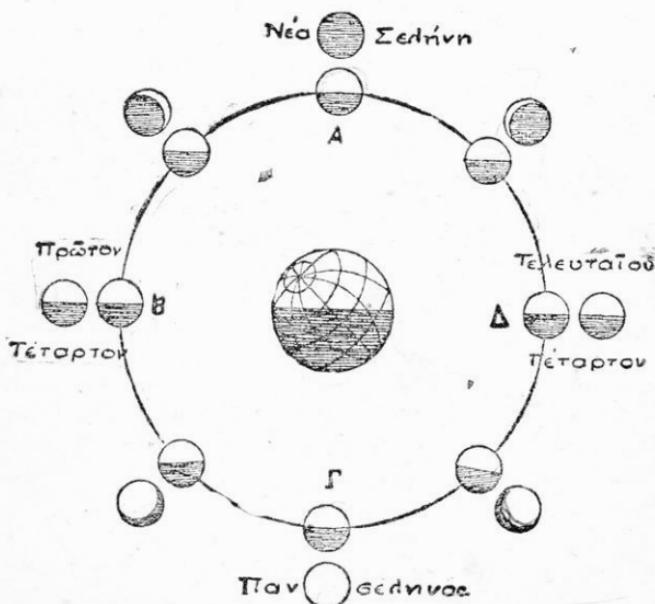
Ἡ Σελήνη εἶναι, δπως εἴπαμε, δούναφόρος τῆς Γῆς. Εἶναι μικροτέρα 49 φορὲς ἀπ' αὐτὴν (εἰκ. 18) παίρνει δὲ τὸ φῶς ἀπὸ τὸν ἥλιον. Ἡ Σελήνη ἀπέχει ἀπὸ τὴν Γῆν πολὺ διιγάντερον ἀπ' ὅ, τι ἀπέχει ὁ ἥλιος.

Φάσεις τῆς σελήνης: Ἡ Σελήνη περιφέρεται περὶ τὴν Γῆν εἰς διάστημα ἐνὸς περίπου μηνός. Κατὰ τὸ χρονικὸν αὐτὸ διάστημα μᾶς παρουσιάζεται ὑπὸ διάφορες μορφές, ποὺ δύναμάζονται φάσεις τῆς Σελήνης. Τὴ Σελήνη δὲν τὴ βλέπομε πάντα διλόφωτη στὸν οὐρανό. Ἀλλες φορὲς βλέπομε μικρότερο κι ἄλλοτε μεγαλύτερο μέρος αὐτῆς (εἰκ. 19).

"Αν είχε φυσικὰ δικό της φῶς θὰ φαινόταν πάντα διλόφωτη. Ἐπειδὴ δύμως δέν ἔχει δικό της φῶς ἡ σελήνη κι ἐπειδὴ παίρνει διάφορες θέσεις γύρω στὴ γῆ

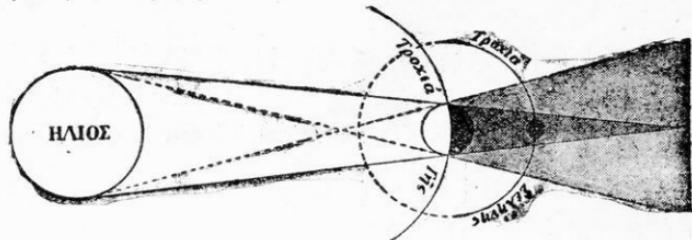
Εἰκ. 18. Συγκριτικὴ παράστασις τῆς Γῆς μὲ τὴ Σελήνη.

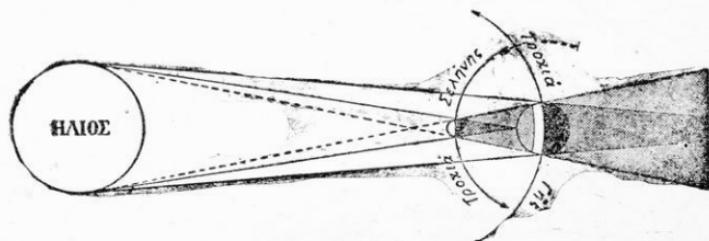
Εἰκ. 19. Φάσεις τῆς Σελήνης.

καὶ δὲν βλέπομε πάντα διόκληρο τὸ ἡμισφαῖρο τῆς, ποὺ φωτίζεται ἀπὸ τὸν ἥλιο, παρουσιάζει φάσεις. Ἔτσι :

“Οταν ἡ σελήνη βρίσκεται μεταξὺ Γῆς καὶ Ἡλίου, τὸ ἡμισφαῖρο τῆς ποὺ εἶναι πρὸς τὴν Γῆ δὲν φωτίζεται, γι” αὐτὸ δὲν τὴν βλέπομε διόλου καὶ τότε λέμε ὅτι ἔχομε Νέα Σελήνη. Ἀπὸ τὴν ἄλλη ἡμέρᾳ ἀρχίζει νὰ φαίνεται στὴ Δύσι τὰ βράδυνα ἔνα μέρος τῆς πολὺ μικρὸ φωτισμένο, ὡσὰν δρεπάνι. Ὁλίγον κατ’ ὅλιγον μεγαλώνει καὶ τὴν 7ην ἡμέρα βλέπομε τὸ μισὸ ἡμισφαῖρον φωτισμένο (πρῶτον τέταρτον). Ἐξακολούθει νὰ «γεμίζῃ», διποὺ λέγουν, καὶ στὶς 15 ἡμέρες βλέπομε διόκληρο τὸ ἡμισφαῖρο τῆς ποὺ φωτίζεται ἀπὸ τὸν Ἡλιο. Τότε λέγομεν ὅτι εἶναι Πανσέληνος. Μετὰ τὴν πανσέληνον καὶ ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα ἀρχίζει νὰ λιγοστεύῃ τὸ φωτεινὸ μέρος.

Εἰκ. 20. Ἔκλειψις Σελήνης.

Εἰκ. 21. Ἔκλειψις Ἡλίου.

“Ἐτσι στὶς 22 ἡμέρες μετὰ τὴ Νέα Σελήνη βλέπομε μόνο τὸ μισὸ τοῦ ἡμισφαῖρον τῆς ποὺ φωτίζεται ἀπὸ τὸν ἥλιο (τὸ ἀντίθετο ἀπὸ πρίν). Τότε ἔχομε τὸ Τελευταῖον τέταρτον. Τέλος προχωρεῖ καὶ διλγυστεύει διοένα ὥσπου χάνεται ἐντελῶς. Ἐπειτα ξαναρχίζει πάλιν (Νέα Σελήνη).

Ἐκλείψεις. Συμβαίνει κάποτε, ὅταν ἡ σελήνη κινῆται περὶ τὴν γῆν, νὰ βρεθῇ εἰς τὴν σκιὰν ποὺ σιτεῖ ἡ γῆ καθὼς φωτίζεται ἀπὸ τὸν ἥλιον.

“Ἡ γῆ δηλαδὴ βρίσκεται ἀνάμεσα στὴ Σελήνη καὶ στὸν Ἡλιον. Τότε σκιάζεται ἡ Σελήνη, διότι δὲν φωτίζεται ἀπὸ τὸν ἥλιον καὶ φαίνεται σκοτεινή. Τότε λέγομεν, ὅτι ἔχομεν ἔκλειψιν τῆς Σελήνης (εἰκ. 20).

“Ἀλλοτε πάλιν συμβαίνει νὰ βρεθῇ ἡ Σελήνη ἐμπρὸς ἀπὸ τὸν Ἡλιον καὶ νὰ ἐμποδίζῃ τὸ φῶς του νὰ φθάσῃ στὴ Γῆ. Τότε λέγομεν, ὅτι ἔχομεν ἔκλειψιν τοῦ ἥλιου (εἰκ. 21).

"Οπως ή ἔκλειψις τῆς Σελήνης, ἔτοι καὶ ή ἔκλειψις τοῦ ἥλιου μπορεῖ νὰ εἶναι ὄλικὴ ή μερική.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ. 1. Προσπαθήσετε νὰ διακρίνετε στὸν οὐρανὸ τοὺς ἀστερισμοὺς ποὺ ἔμαθατε. Νὰ εὕρετε τὸν Πολικὸν Ἀστέρα. Ζητήσετε περισσότερες πληροφορίες γι' αὐτὸν.

2. "Ἔχετε ἀκούσει κομμιά φορὰ νὰ λένε τις λέξεις: «δορυφόρος», «σάν κομήτης», πότε τις λένε καὶ γιατί; Τί σημασία ἔχουν;

3. Προσπαθήσετε νὰ δείξετε μὲγεναραφικές σφαῖρες καὶ λάμπα τις ἐκλείψεις.

4. Τί διαφέρουν οἱ πλανῆται ἀπὸ τοὺς ἀπλανεῖς;

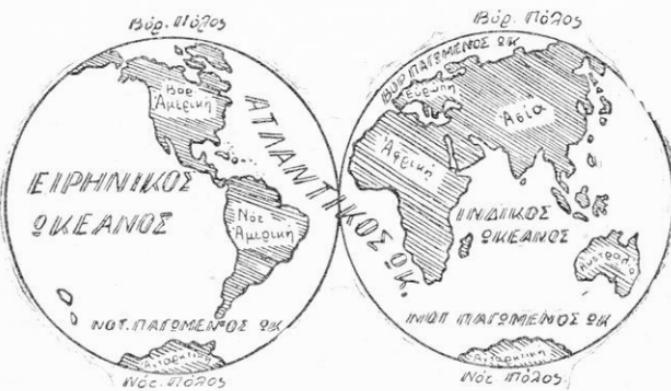
5. Φέρετε πληροφορίες γιὰ τὰ πιὸ γνωστὰ ἀστέρια.

6. Φέρετε πληροφορίες γιὰ τὸν Ἀρη καὶ τὴ Σελήνη Ιδιαιτέρως.

ΩΚΕΑΝΟΙ ΚΑΙ ΗΠΕΙΡΟΙ

"Ολόκληρος ή ἐπιφάνεια τῆς Γῆς ἀποτελεῖται ἀπὸ στεριὲς καὶ θάλασσες (εἰκ. 22). Τὰ 3)4 τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς εἶναι θάλασσα καὶ τὸ 1)4 ἔηρα (εἰκ. 23). "Ολόκληρος ή ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης χωρίζεται σὲ 5 ὥκεανούς· οἱ ὥκεανοι κατὰ μέγεθος εἶναι στὴ σειρὰ οἱ ἑξῆς:

Εἰκ. 22. ὥκεανοι καὶ ηπειροί τῆς Γῆς.

1) Εἰρηνικὸς ὥκεανός μὲ ἔκτασιν 175 ἑκατομ. τ. χ. καὶ μέγιστον βάθος 10.500 μ. (μέσον βάθος 4 000 μ.).

2) Ἀτλαντικὸς ὥκεανός μὲ ἔκτασιν 106 ἑκατομ. τ. χ. καὶ μέγιστον βάθος 9.000 μ. (μέσον βάθος 3.800 μ.).

3) Ἰνδικὸς ὥκεανός μὲ ἔκτασιν 75 ἑκατομ. τ. χ. καὶ μέγιστον βάθος 7.000 μ. (μέσον βάθος 4.900 μ.).

4) Βόρειος παγωμένος ὥκεανός μὲ ἔκτασιν 15 ἑκατομ. τ. χ. καὶ μέγιστον βάθος 4.850 μ. (μέσον βάθος 1.170 μ.).

5) Νότιος Παγωμένος Ωκεανός μὲ ३८८σιν 13,5 ἑκατομ. τ. χ. καὶ μέγιστον βάθος ἄγνωστον.

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς ἔηρᾶς χωρίζεται καὶ αὐτὴ σὲ ५ μεγάλα κομμάτια ποὺ λέγονται "Ηπειροι". Ἡ σειρά τους κατὰ τὸ μέγεθος αὐτῶν εἶναι ἡ ἔξῆς:

- 1) Ἡ Ἀσία μὲ ३८८σιν 43 ἑκατομ. τ. χ. καὶ πληθυσμὸν 1.300 ἑκατομ.
- 2) Ἡ Ἀμερικὴ μὲ ३८८σιν 42 ἑκατομ. τ. χ. καὶ πληθυσμὸν 330 ἑκατομ.
- 3) Ἡ Ἀφρικὴ μὲ ३८८σιν 30 ἑκατομ. τ. χ. καὶ πληθυσμὸν 190 ἑκατομ.
- 4) Ἡ Εὐρώπη μὲ ३८८σιν 11 ἑκατομ. τ. χ. καὶ πληθυσμὸν 550 ἑκατομ.
- 5) Ἡ Ανταρκτικὴ μὲ ३८८σιν 9 ἑκατομ. τ. χ. καὶ πληθυσμὸν 12 ἑκατομ.
- 6) Πολικὲς περιοχὲς μὲ ३८८σιν καὶ πληθυσμὸν ἄγνωστον.

Εἰκ. 23. Τὸ νερὸ τῆς θαλάσσης καταλαμβάνει μεγαλύτερα ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ἀπὸ τὴν ἔηραν. Παρατηρήσετε τὸν συγκριτικὸν πίνακα ὥκεανῶν καὶ Ἡπείρων (οἱ ἀριθμοὶ δεικνύουν τὴν ἑκατομ. τῆς ἐπιφάνειας τῶν εἰς ἑκατομμ. τετραγ. χιλιομέτρων).

Ἡ Εὐρώπη, ἡ Ἀσία καὶ ἡ Ἀφρικὴ εἶναι γνωστὲς ἀπὸ τὰ παλαιὰ χρόνια. Γι' αὐτὸ μὲν ὅνομα λέγονται Παλαιὸς ἢ Ἀρχαῖος Κόσμος. Ἡ Ἀμερικὴ, ἡ Ανταρκτικὴ καὶ οἱ Πολικὲς χῶρες ἐπειδὴ ἀνεκαλύφθησαν πολὺν ἀπὸ δὲλτην χρόνια λέγονται Νέος Κόσμος. Σήμερα, ὅταν λέμε Νέο Κόσμο ἐννοοῦμε κυρίως τὴν Ἀμερικὴν.

Τὴν γεωγραφία τῶν Ἡπείρων ἐμάθατε στὴν Ε' τάξι. Φέτος θὰ μάθετε καὶ τὴν Γεωγραφία τῆς Εὐρώπης.

Πρόσεξε : "Εχεις μάθει νὰ διακρίνης τὰ γεωφυσικὰ στοιχεῖα κάθε τόπου. Προσπάθησε στὸν ἀπέναντι γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Εὐρώπης (εἰκ. 24) νὰ διακρίνης τὰ βουνά, τὶς πεδιάδες, τὸν ποταμούς, τὶς λίμνες, τὶς θάλασσες, τὰς χερσονήσους κλπ. Σ' αὐτὸ μὲν σὲ βοηθήσῃ καὶ ὁ μεγάλος χάρτης τῆς Εὐρώπης καθὼς καὶ τὸ κείμενον τοῦ βιβλίου σου τῆς Γεωγραφίας, ποὺ ἀκολουθεῖ.

Ε ΥΡΩΠΗ

Α'. Γεωφυσική έξέτασις

Θέσις και όρια: "Η Εύρωπη βρίσκεται διάλογηρος στὸ Βόρειο και Ἀνατολικὸ ήμισφαίριο τῆς γῆς" οἱ χῶρες της ἀπλώνονται δὲς στὴν εὐκρατοῦ ζώνη (εἰκ. 24α).

Εἶναι προέκτασις τῆς Ἀσίας πρὸς τὰ Δυτικά. Ἀπὸ τὴν Ἀσία χωρίζεται μὲ τὰ Οὐράλια ὄρη, τὸν Οὐράλη ποταμό, τὴν Κασπία θάλασσα, τὸν Καύκασο, τὸν Εὔξεινο Πόντο, τὸ Βόσπορο, τὴν Προποντίδα καὶ τὸν Ἐλλήσποντο. Πρὸς Βορρᾶν ἔκτείνεται δὲ Βόρειος Παγωμένος Ὡκεανός. Πρὸς Δυσμάς βρέχεται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ Ὡκεανό. Πρὸς Νότον βρέχεται ἀπὸ τὴν Μεσόγειο θάλασσα.

Εἰκ. 24α. Η Εύρωπη σὲ σύγκρισι μὲ τὰς ἄλλας ἡπείρους.

τὸν Ἀτλαντικὸ Ὡκεανὸ καὶ τὴν Μεσόγειο θάλασσα. Οἱ θάλασσες αὐτὲς εἰσχωροῦν βαθιὰ στὴν ἔηφα καὶ σχηματίζουν πολλοὺς καὶ μεγάλους κόλπους, χερσονήσους καὶ νησιὰ καὶ τῆς δίνοντα παράλια μεγίστης ἔκτάσεως (32.000) χιλιόμετρα. "Η θάλασσα διευκολύνει τοὺς κατοίκους τῆς Εύρωπης νὰ ἔλθουν σὲ ἐπικοινωνία μὲ ἄλλους λαούς. Γι' αὐτὸ στὴν Εύρωπη δὲ πολιτισμὸς ἀνεπτύχθη εὐκολώτερα καὶ ἐνωπίτερα παρὰ σὲ ἄλλες ἡπείρους.

Χερσόνησοι: Μεγάλαι χερσόνησοι τῆς Εύρωπης εἶναι ἡ Σκανδινανῆ, ἡ Ἰβηρική, ἡ Ἰταλική καὶ ἡ Βαλκανική (Ἐλληνική). Ἐκτὸς αὐτῶν διακρίνομε τὴν χερσόνησον Κόλα στὰ Β. τῆς Ρωσίας, τῆς Γιουτλάνδης (Δανική), τῆς Νορμανδίας (στὴ Γαλλία) καὶ τῆς Κριμαίας στὸν Εὔξεινο.

Ακρωτήρια: Τὸ Βόρειον Ακρωτήριον στὸν Βόρειο Παγωμένο Ὡκεανὸ εἶναι τὸ βορειότερον σημεῖον τῆς Εύρωπανῆς Ἡπείρου. Ἀποτελεῖ τεράστιον βραχώδη ὅγκο, ποὺ στέκεται ὑπερήφανα στὸ μέσον τῶν κυμάτων τοῦ Βορείου Παγωμένου Ὡκεανοῦ. Στὸ μέρος αὐτὸ δὲς ἥπιος δὲν ἀνατέλλει μερικὲς ἐβδομάδες

τὸν χειμῶνα, οὗτε δύει ἵσο χρονικὸ διάστημα τὸ θέρος. Γι' αὐτὸ τὸ ἐπισκέπτονται πόλλοι πέριηγγηταὶ κατὰ τὸν Ἰούνιον καὶ Ἰουλίον νὰ θαυμάσουν τὸ θέαμα τοῦ «ἡλίου τοῦ μεσονυκτίου» (εἰκ. 24 β).

*Επίσης ἀκρωτήρια είναι τὸ Φινίστερον καὶ τοῦ Ἀγίου Βικεντίου στὸν Ἀτλαντικό, τὸ Ταίναρον καὶ ὁ Μαλέας στὴ Βαλκανική, καθὼς καὶ τὸ Γιβραλτάρ μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀφρικῆς.

Ισθμοί: Μεταξὺ Γερμανίας·Δανίας ὅπως καὶ ὁ ἄλλοτε Ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου.

Θάλασσες: Λευκή, Μπάρεντς, Βόρειος, Βαλτική, Μάγχης, Μεσόγειος,

*Αδριατική, Εὔξεινος Πόντος.

Κόλποι μεγάλοι: Βοθινικός, Βισκαϊκός, Γενούης, Θερμαϊκός.

Πορθμοί: Σούνδης (Δανία·Σουηδία), Κολατὶ (Ἀγγλία·Γαλλία), Γιβραλτάρ (Ισπανία·Ἀφρική), Μεσσήνης (Ιταλίας·Σικελίας), Ἐλλήσποντος (Δαρδανέλλια) Βόσπορος καὶ Εὐρίπου.

Εἰκ. 24β. Ὁ ἥλιος τοῦ μεσονυκτίου.

Διώρυγες: Κιέλου (Γερμανία·Δανία) καὶ Κορίνθου.

*Επίσης ὑπάρχουν καὶ πολλαὶ διώρυγες ποὺ ἔνωνυν ποταμοὺς εἰς τὴν Γερμανίαν, Γαλλίαν καὶ Ρωσίαν.

Ἐδαφος: Τὰ 2/3 τοῦ ἑδάφους τῆς Εὐρώπης είναι πεδιάδες. Τὰ βιουνὰ τῆς Εὐρώπης συγκρινόμενα μὲ τὰ βιουνὰ τῶν ἄλλων ἡπείρων δὲν είναι τόσον ὑψηλά. Τὸ ὑψηλότερον βιουνὸ τῆς Εὐρώπης είναι αἱ Ἀλπεις (Λευκὸν Ὁρος 4.810 μ.). Αἱ Ἀλπεις ἀπλώνονται σὲ μεγάλο τμῆμα τῆς Νοτίου Εὐρώπης. Συνέχεια τῶν Ἀλπεων είναι τὰ βιουνὰ τῆς Ἐλλάδος (Πίνδος κλπ.).

*Αλλα βιουνὰ είναι : Σκανδινανῖκαι Ἀλπεις, Τρανσυλβανικαὶ Ἀλπεις, Καρπάθια, Ἀπέννινα, Πυρηναῖα, Σιέρα Νεβάδα, Οὐράλια, Αίμος.

Μεγάλο μέρος της Εύρωπης κατέχει μία πεδιάδα, που άρχιζει από τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ φινάνει ὡς τὰ Οὐράλια ὅρη.

Κλῖμα: Τὸ κλῖμα τῆς Εύρωπης ποικίλλει ἀνάλογα μὲ τὴν θέσιν τῶν διαφόρων χωρῶν αὐτῆς καὶ τὸ ὑψός των ἀνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Στὴν Εύρωπη διακρίνομε 4 ζῶνες μὲ διαφορετικὸν κλῖμα :

1) **Μεσογειακὴ ζώνη:** (τῶν παραλίων χωρῶν τῆς Μεσογείου) : Τὸ κλῖμα εἰς τὰς χώρας αὐτὰς εἶναι μεσογειακὸν μὲ θερμὸν καὶ ξηρὸν θέρος καὶ μὲ ὑγρὸν καὶ ἥπιον χειμῶνα : Τὸ καλοκαίρι ἔδω κάνει ζέστη καὶ δὲν βρέχει· δὲ οὐρανὸς σχεδὸν ποτὲ δὲν ἔχει σύννεφα καὶ η ἀτμόσφαιρα εἶναι καθαρά. Τὸν χειμῶνα πέφτουν βροχὲς καὶ τὸ κρύο δὲν εἶναι δυνατό. Ἐξ ὅλων τῶν Εύρωπαϊκῶν χωρῶν τὰ παράλια τῆς Μεσογείου θαλάσσης ἔχουν τὸ γλυκύτερο κλῖμα. Εἶναι τὸ κλῖμα που ἔχει καὶ η πατρὶς μας.

2) **Ζώνη τοῦ Ἀτλαντικοῦ:** "Εχει ωκεάνειον κλῖμα. Δροσερὸν θέρος, ὑγρὸν καὶ σχετικῶς ἥπιον χειμῶνα, διότι βρίσκεται κοντά στὴ θάλασσα καὶ διότι η ζώνη αὐτὴ δέχεται τὴν ἐπίδρασιν τοῦ θερμοῦ θαλασσίου φεύγματος, που ἔρχεται απὸ τὴν Ἀμερικήν.

Στὶς χώρες τῆς ζῶνης αὐτῆς πέφτουν βροχὲς ὅλο τὸ κρύον, περισσότερες ὅμως τὸ χειμῶνα. "Ο οὐρανὸς γι" αὐτὸ εἶναι σκεπασμένος τὸν περισσότερο καιρὸ μὲ σύννεφα καὶ ἔχει διμήχλη· φυσοῦν δὲ ὑγροὶ ἄνεμοι ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὡκεανό.

3) **Ηπειρωτικὴ ζώνη:** (Κεντρικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Εύρωπης) : Τὸ χειμῶνα κάνει κρύον καὶ τὸ καλοκαίρι ζέστη. Βροχὲς ἔχει δὲ λίγες, διότι βρίσκεται μακρὰν ἀπὸ τὴ θάλασσα. Τὸ κλῖμα ἔδω (εἶναι) λέγεται ἡπειρωτικὸν μὲ θερμὸν καὶ μικρὸν θέρος καὶ δριμύν, πολλῶν μηνῶν χειμῶνα.

4) **Ἀρκτικὴ ζώνη:** (Περὶ τὸν Β. Παγωμένον Ὡκεανό). Στὴν ἀρκτικὴν ζώνην η θερμοκρασία μένει κάτω τοῦ μηδενὸς περισσότερο ἀπὸ τὸ μισὸ κρύον. Τὸ θέρος εἶναι πολὺ μικρό· διαρκεῖ 2–3 μῆνες. Τότε λυώνει τὸ χιόνι, ἀλλὰ τὸ ἔδαφος ἔχακολονθεῖ πολὺ κρύον. "Ο χειμῶν φυσικὰ εἶναι διαρκείας καὶ πολὺ δριμύς.

Τὸ ὕδιο κλῖμα ἐπικρατεῖ καὶ στὰ ὑψηλὰ βουνά τῆς Εύρωπης. Ἐλάχιστον θέρος καὶ χειμῶν διαρκείας μὲ χιόνια καὶ δριμύτατον ψῦχος.

Ποταμοί. Τὰ νερά τῶν βροχῶν καὶ τῶν παγετώνων ἐμπλουτίζουν τοὺς ποταμοὺς τῆς Εύρωπης. "Εξ αὐτῶν ἄλλοι εἶναι πλούσιοι καὶ ἄλλοι πτωχότεροι εἰς ὄντα.

"Ετοι στὴ Μεσογειακὴ ζώνη οἱ ποταμοὶ εἶναι πτωχοὶ σὲ νερό. Πρὸ πάντων τὸ καλοκαίρι, ὅποτε δὲ βρέχει, τὸ νερό των γίνεται δλιγάτερο. Στὴ ζώνη τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἐπειδὴ βρέχει ὅλο τὸ κρύον, γι" αὐτὸ καὶ οἱ ποταμοὶ ἔκει ἔχουν σχεδὸν πάντα νερό. "Έχουν πολὺ νερό καὶ γι" αὐτὸ κρησιμοποιοῦνται γιὰ συγκοινωνία μὲ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Εύρωπης.

Στὴν Ἡπειρωτικὴν ζώνην οἱ ποταμοὶ τὸ χειμῶνα ὀλόκληρον εἶναι παγωμένοι. Τότε περνοῦν ἐπάνω τους ἔλκυθρα. Τὴν ἄνοιξι, ὅταν ἀρχίζουν νὰ λυώνουν τὰ χιόνια, τότε τὸ νερό τους γίνεται περισσότερο καὶ εἶναι πλωτοί. Μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Εύρωπης εἶναι ὁ Βόλγας. Αὐτὸς διαρρέει τὴν μεγάλη Ρωσικὴ πεδιάδα καὶ χύνεται στὴν Κασπία θάλασσα. "Επίσης μεγάλος ποταμὸς μὲ πολλὰ

Μέρη Ελλάδας

νερά είναι διάφοροι περάση διάφορες γύνεται στὸν Εὔξεινο Πόντο (εἰκ. 25). Ἀλλοι ποταμοὶ είναι οἱ ἔξης : Λίγηρ, Σηκουάνας, Ρήνος, Ἀλβιες, Ὀδερ, καὶ Βιστούλας, οἱ δποῖοι ρέονταν πρὸς βορρᾶν καὶ Ροδανός, Πάδος, Δνείπερος, Ἐβρας, οἱ δποῖοι ρέονταν πρὸς Νότον.

Εἰκ. 25. Ὁ Δούναβις, στὰ σύνορα Σερβίας—Βουλγαρίας—Ρουμανίας, ὅπου σχηματίζονται οἱ Σιδηρές πύλες.

Λίμναι : Ἡ Εὐρώπη ἔχει λίμνες σὲ ώρισμένες περιοχές. Ἔται οἱ ὠραιότερες λίμνες είναι τῆς Ἐλβετίας εἰς τὴν βορείαν πλευρὰν τῶν Ἀλπεων καὶ οἱ Ἰταλικὲς εἰς τὴν Νοτίαν. Εἰς τὴν Ἐλβετίαν ὑπάρχουν πλέον ἀπὸ χίλιες λίμνες μεγάλες καὶ μικρές. Καμμὶα ἄλλη χώρα δὲν ἔχει τοὺς θαυμάσιους αὐτοὺς καθρέπτες εἰς τόσην μεγαλοπρέπειαν. Ἐπίσης εἰς τὴν Βόρειον Εὐρώπην ὑπάρχουν πολλὲς λίμνες (Φιλλανδία κ. ἢ.).

Οἱ κυριώτερες είναι : Ὁνέγα καὶ Λαδόγα (Ρωσία), Βέτερ καὶ Βένερ (Σουνδία), Δουκέρηνη καὶ Λέμαν (Ἐλβετία), Μαντζόρι καὶ Κόμο (Ιταλία).

Νῆσοι : Ἡ Νέα Ζέμβλα καὶ Σπιτζμπούργη (βόρ. παγωμένος Ωκεανός), Βρεττανικαὶ νῆσοι (Ἀγγλία), Ἰσλανδία (Ατλαντικός).

Ἐπίσης στὴ Μεσόγειο, ἡ Σικελία, Σαρδηνία, Κορσική, Μάλτα, Βαλεαρίδες, Κύπρος, Κρήτη καὶ τὰ ἄλλα Ἑλληνικὰ νησιά.

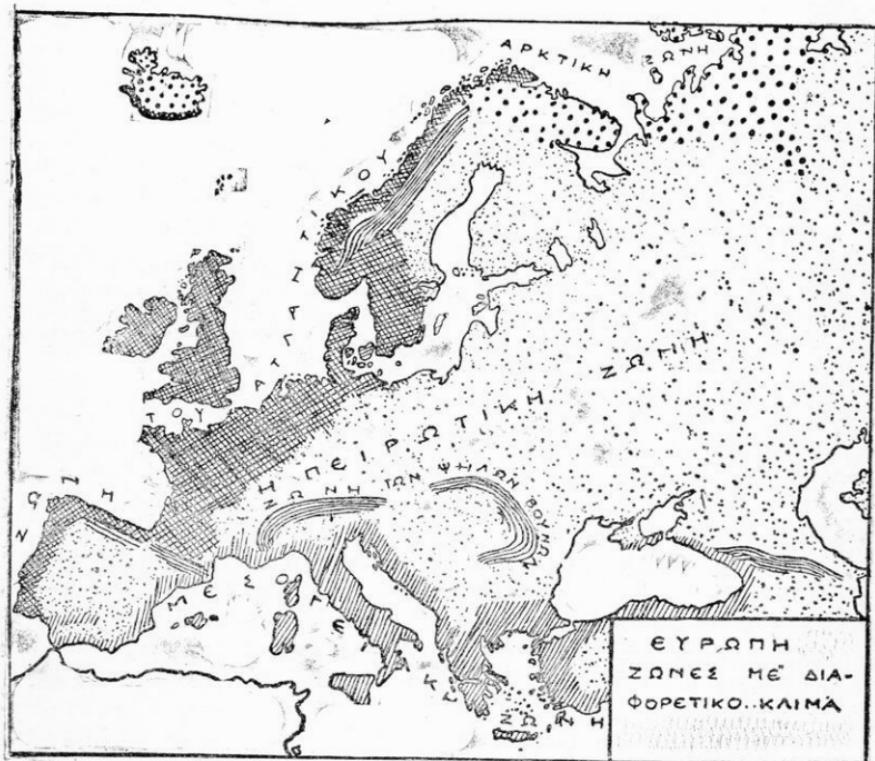

B' Οἰκονομικὴ ἐξέτασις.

Βλάστησις : Στὴν Εὐρώπη διακρίνομε 4 ζῶνες βλαστήσεως, δσες είναι καὶ οἱ κλιματολογικὲς περιοχὲς αὐτῆς (εἰκ. 26).

Μέρος οδών
μόνον τιμή 28 - Απενδήμια
εξερεύνηση

Μεσογειακή ζώνη: Συναντοῦμε δόσα φυτά δὲν ᔁχουν άνάγκην ἀπό πολὺ νερὸν τῆς βροχῆς. "Εται ἐδῶ εὐδοκιμοῦν, ή ἐλαία, ή ἄμπελος, ή πορτοκαλιά, τὸ πεῦκο, τὸ κυπαρίσσιο. "Επίσης ἐδῶ εὐδοκιμοῦν οἱ δημητριακοὶ καρποὶ καὶ ἄλλα γεωργικὰ προϊόντα. Σ' αὐτὸν συντελεῖ τὸ ἥπιον καὶ μεσογειακὸν κλῖμα, οἱ θερμοὶ ἄνεμοι καὶ ή μικρὰ ύγρασία. Τὰ δένδρα στὴ ζώνη αὐτῇ, ἀποκτοῦν μεγάλες καὶ βαθεῖς οἰζες γιὰ νὰ τρέφωνται τὸ καλοκαίρι μὲ τὴν ξηρασία. "Εχουν ἀκόμη μικρὰ φύλλα, σκληρὰ καὶ γυαλιστερὰ γιὰ ν' ἀποφεύγουν τὴν ἐξάτμισι τοῦ νεροῦ τῆς ήμέρες τοῦ θέρους.

Εικὼν 26.

Ζώνη τοῦ Ἀτλαντικοῦ: Συναντοῦμε δόσα φυτὰ χρειάζονται περισσότερο νερό. "Υπάρχουν καὶ λειβάδια ποὺ χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὴν κτηνοτροφία.

Ζώνη τοῦ ἡπειρωτικοῦ κλίματος: "Ἐδῶ ὑπάρχουν δάση μὲ δρῦς, στὰ Δυτικά, ποὺ πέφτει περισσότερη βροχή. Δάση μὲ πεῦκα, στὰ Ἀνατολικά, όπου πέφτει διλιγότερη βροχή. Στὰ Νότια δέ, ὅπου δὲν πέφτουν ἀρκετές βροχές δὲν ἀγαπτύσσονται δένδρα. "Εκεῖ ὑπάρχει μόνο κορτάρι, ποὺ ξηραίνεται τὸ καλοκαίρι. Τὰ μέρη αὐτὰ λέγονται στέππες.

Οι στέπτες της Εύρωπης είναι συνέχεια από τις "Ασιατικές. "Αρχίζουν από τὰ Οὐράλια ὅρη, προχωροῦν καὶ φθάνουν ὡς τὰ Καρπάθια ὅρη καὶ τὶς Ούγγρικὲς πεδιάδες καὶ ὡς τὸν Εὔξεινο Πόντο.

Στὰ παλαιὰ χρόνια οἱ στέπτες αὐτὲς εἶχαν μεγάλα δένδρα. "Αργότερα ὅμως αὐτὰ ἔξαφανίσθηκαν από τὸν ἄνθρωπο. Οἱ ἄνθρωποι τὰ ἔξεροίζωσαν καὶ τὰ ἔκαψαν γιὰ νὰ κάνουν ἀγροὺς καὶ λειβάδια. Σήμερα οἱ στέπτες τῆς Ρωσίας καὶ "Ανατολικῆς Εύρωπης είναι πλούσιες πεδιάδες, ὅπου καλλιεργοῦνται ὅλα τὰ δημητριακὰ μὲ ἔξαιρετικὴν ἀπόδοσιν.

Σώνη τῆς Τούνδρας: Στὶς Πολικὲς περιοχὲς τῆς Βορείου Εύρωπης. Τὰ Ρωσικὰ παραλία πρὸς τὸν Β. Παγωμένο Ὄκεανὸν καὶ ἡ Λαπωνία.

"Εδῶ ἡ βλάστησης εἰναι ἐλαχίστη. "Αποτελεῖται απὸ λεικῆνες ποὺ φυτρώνουν σὲ βραχώδη ἑδάφη καὶ βρύνα στὰ ἔλη. "Εδῶ καμμιὰ καλλιέργεια δὲν γίνεται, διότι ὁ πάγος διαρκεῖ 7 – 8 μῆνες.

Κάτω ἀπὸ τὴν περιοχὴν τῆς ζώνης τῆς Τούνδρας τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς Εύρωπης σκεπάζεται μὲ δάσος ἀπὸ κωνοφόρα, βελανιδιές, δεξιές κλπ. (Σκανδινανία).

Θρυκτό: Στὴν Εύρωπη ὑπάρχουν ἀπὸ ὅλα τὰ μεταλλεύματα. "Ετοι βρύσκομε στὰ σπλάγχνα τῆς μεταλλεύματα σιδήρου, ἄνθρακος, βωξιτού. "Εχει πετρέλαιο καὶ ἄλλα. "Ολα ὅμως τὰ θρυκτὰ μαζὶ τῆς Εύρωπης ὀλοκλήρου είναι διληγότερα απὸ τὰ θρυκτὰ τῶν Ήνωμένων Πολιτειῶν τῆς "Αμερικῆς.

Βιομηχανία: "Η Εύρωπη είναι μήτηρ τῆς βιομηχανίας. "Εδῶ ἐπεξεργάζονται παντὸς εἴδους πρῶτες ὑλες, ποὺ παράγονται στὴν Εύρωπη ἡ μεταφέρονται ἀπὸ ὅλλες ἡπείρους. "Εχει εἰδικευμένους τεχνίτας, οἱ ὃποιοι ἔγγυῶνται τελειότητα καὶ ἀντοχὴν τῶν προϊόντων ποὺ παράγονται (ὑφάσματα, ὑαλικά, μηχανήματα πάσης φύσεως, λιπάσματα, τρόφιμα, χημικὰ προϊόντα, φάρμακα, χρώματα, καλλυντικά, ἀρρώματα καὶ ἄλλο). Σήμερον φυσικὰ ἡ "Αμερικὴ εἰς ὥρισμένους τομεῖς τῆς βιομηχανίας ἔφθασε καὶ ἔπερασε τὴν Εύρωπην.

Έμποριον: Πολλὰ ἀπὸ τὰ παραπάνω προϊόντα τῆς Εύρωπης (γεωργικά, κτηνοτροφικά, δασικά, ἀλιευτικά, δοκτὰ καὶ κυρίως βιομηχανικά) ἔξαγονται καὶ εἰς ἄλλας ἡπείρους. "Ιδιαίτερως ἡ Εύρωπη ἔξαγει μηχανήματα, κάρβουνο, φάρμακα, ὑφάσματα, χρώματα καὶ διάφορα γεωργικὰ προϊόντα.

Εἰσάγει δὲ κυρίως τρόφιμα. "Ἐπίσης σιτάρι, βαμβάκι καὶ δσα προϊόντα τῆς λείπουν. "Ετοι διεξάγεται σπουδαῖο ἐμπόριον μεταξὺ τῆς Εύρωπης καὶ τῶν ἄλλων "Ηπείρων, ἰδίᾳ δὲ τῆς "Αμερικῆς.

Γ' ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΈΞΕΤΑΣΙΣ

Πῶς ἡτο ἡ παλαιὰ Εύρωπα ἡ "Ηπειρος.—"Η Ιστορία της: Στὰ πολὺ περασμένα χρόνια η Εύρωπη εἶχε ἐντεῖδις διαφορετικὴ μορφὴ ἀπὸ τὴ σημερινῆ. Κατὰ τὴν μακρινὴ ἐκείνη ἐποχὴ ἡ Βαλκανικὴ Χερσόνησος ἦτο ἡνωμένη μὲ τὴν Μ. "Ασία. "Ολη ἡ ἔκτασις ποὺ καλύπτει σήμερα τὸ Αἴγαιον, ἦτο μία χαμηλὴ πεδιάς εἰς τὴν ὁποίαν ἔνας μέγιστος ποταμὸς ἐσχημάτιζε τεράστια ἔλη. Τοῦ ποταμοῦ αὐτοῦ παραπόταμοι ἤσαν οἱ ποταμοὶ τῆς πατρίδος μας καὶ τῆς Μ. "Ασίας. "Ἐπί-

σης τότε ή Βόρειος θάλασσα ήτο και αντή πεδιάς μὲ λίμνες και πλούσια ποτάμια.
"Ετσι και τδ Βρετανικά νησιά ἀποτελοῦσαν μέρος τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου, τῆς
δποίας ή. ξηρὰ ἔφθανε πέρα ἀπὸ τὴν Ἰρλανδία, μέχρι τὴν Νοσθηγία και ὡς κάτω
τὴν Ἰσπανία. Ἀκόμη δὲν ὑπῆρχε δ πορθμὸς τοῦ Γιβραλτάρος οὔτε και δ Εὔξεινος
πόντος. Μὲ τὸ πέρασμα ὅμως τῶν χρόνων ὁρισμένες περιοχὲς τῆς ἡπείρου ἔπαθαν
καθίζησιν και ἔκτοτε ἔξηφανίσθησαν. Εἰς τὰ κοιλώματα αντῶν ἔχυθηκαν νερά
και ἐσχηματίσθησαν διάφορες θαλασσες (Μεσόγειος κ. ἄ).

"Η σημερινὴ Εὐρώπη (εἰκ. 27) δὲν ἥτο γνωστὴ διόπληρος ἀπὸ τὰ παλαιὰ

Εἰκ. 27. Πολιτικὸς χάρτης τῆς Εὐρώπης.

χρόνια. Γνωσταὶ ἥσαν μόνον οἱ χῶρες τῆς Μεσογείου: Ἐλλάς, Ἰταλία, μέρος τῆς
Γαλατίας (Γαλλία) και Ἰσπανία, ἀκόμη μέρος τῆς Βαλκανικῆς και ὅλα τὰ
νησιά τῆς Μεσογείου. Μὲ τὸ πέρασμα τῶν αἰώνων ἔγιναν γνωστὰ και τὰ ἄλλα
τμῆματα τῆς Εὐρώπης. Σ' αὐτὸ συνετέλεσαν τὰ τεξίδια τῶν Φοινίκων ποὺ ἥσαν
οἱ πρῶτοι θαλασσοπόδοι τῆς ἐποχῆς ἔκεινης, μετὰ τῶν Ἑλλήνων, τῶν Ρωμαίων,
και τέλος τῶν Ἱεραποστόλων ποὺ ἔσταλησαν νὰ μεταδόσουν τὸν Χριστιανισμὸ
στὰ χρόνια τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας.

"Η Εὐρώπη ἔχει πολὺ ἀρχαία Ἰστορία. Εἰς αὐτὴν ἀνθίσαν δύο σπουδαιότατοι
πολιτισμοὶ ἀπὸ τοὺς δύο ἀρχαιοτέρους λαοὺς ποὺ ἔζησαν ἐκεῖ. Οἱ Ἑλληνες και

οι Ρωμαῖοι μετέδωσαν τὰ φῶτα τοῦ πολιτισμοῦ εἰς ὅλες τὶς χῶρες τῆς Εὐρώπης καὶ ἐν συνεχείᾳ τοῦ Κόσμου.

Κάτοικοι. Οἱ πρόγονοι τῶν σημερινῶν Εὐρωπαϊκῶν ἔθνων στὴν Εὐρώπη ποὺ ἀπὸ χιλιάδες χρόνια ἀπὸ τὶς Ἰνδίες καὶ τὸ Ἱράν· γι^α αὐτὸ καὶ οἱ λαοὶ ἐκεῖνοι δνομάζονται **"Ἄριοι ἢ Ἰνδοευρωπαῖοι.** Αὗτοὶ ἀνεμίχθησαν μὲ τοὺς ἐντοπίους κατοίκους τῆς ἡπείρου καὶ ἔτσι διεμορφώθησαν οἱ παραπάτω οἰκογένειες ἢ κλάδοι τῶν Εὐρωπαίων:

1) Ἐλληνολατινικὴ οἰκογένεια (**"Ἐλληνες, Ἰταλοί, Ἰσπανοί, Πορτογάλοι, Γάλλοι, Βέλγοι, Ρουμάνοι, Ἀλβανοί.**)

2) Γερμανικὴ οἰκογένεια (**Γερμανοί, Αὐστριακοί, Ἄγγλοι, Δανοί, Σουηδοί, Νορβηγοί, Ὀλλανδοί,**)

3) Σλαυτὴ οἰκογένεια (**Ρῶσσοι, Πολωνοί, Τσέχοι, Σλοβάκοι, Σέρβοι, Κροάται, Σλοβένοι.**)

Στὴν Εὐρώπη κατοικοῦν ἀκόμη καὶ **'Εβραιοι.** Οἱ Οὐγγροὶ δέ, οἱ Βούλγαροι, οἱ Φιλλανδοὶ καὶ οἱ Τούρκοι ἀνήκουν στὴν Τουρκομογγολικὴ φυλή. **"Ολοι δῆμοις οἱ παραπάνω Εὐρωπαῖοι λαοὶ εἰναι τῆς Λευκῆς ἢ Καυκασίας φυλῆς.**

Θρησκεία: **"Ολοι οἱ Εὐρωπαῖοι εἰναι Χριστιανοί.** (**Ορθόδοξοι, Καθολικοί, Διαμαρτυρόμενοι.**)

"Ορθόδοξοι 28 % (**Ἐλληνες, Σέρβοι, Βούλγαροι, Ρῶσσοι, Ρουμάνοι.**)

Καθολικοί 45 % (**Ιταλοί, Γάλλοι, Ἰσπανοί, Πορτογάλοι, Τσεχοσλοβάκοι, Πολωνοί.**)

Διαμαρτυρούμενοι 25 % (**Ἄγγλοι, Γερμανοί, Ὀλλανδοί, Σκανδινανοί.**)

"Εκτὸς τῶν Χριστιανῶν κατοικοῦν ἀκόμη Ἰουδαῖοι, Μουσουλμάνοι κ. ἄ.

Γλῶσσα. Οἱ γλῶσσες ποὺ ὅμιλοῦν σήμερον οἱ Εὐρωπαῖοι προέρχονται ἀπὸ τὴν **Ἰνδοευρωπαϊκὴν** διάλεκτο. **"Ετσι ὁνομάζετο ἡ γλῶσσα τὴν ὅποιαν ὅμιλοῦσαν οἱ πρώτες Ἀσιατικὲς φυλὲς ποὺ μετηγάστευσαν στὴν Εὐρώπη.** **"Έχομε δέ :**

1) Τὴν ἀρχαία **"Ἐλληνικὴν** ἀπὸ τὴν ὅποιαν προῆλθε καὶ ἡ **Νέα Ἐλληνικὴ.**

2) Τὴν Λατινικὴν ἀπὸ τὴν ὅποιαν προῆλθε **ἡ Ἰταλικὴ, Γαλλικὴ, Ἰσπανικὴ, Πορτογαλικὴ καὶ Ρουμανικὴ γλῶσσα.**

3) Τὴν ἀρχαία **Γερμανικὴν** ἀπὸ τὴν προῆλθον **ἡ σημερινὴ Γερμανικὴ, Ἀγγλικὴ, Δανικὴ, Ὀλλανδικὴ, Σουηδικὴ, Νορβηγικὴ καὶ Φιλλανδικὴ καὶ**

4) Τὴν **Σλαυτικὴν** ἀπὸ τὴν ὅποιαν προῆλθον **ἡ Ρωσικὴ, Πολωνικὴ, Σερβικὴ, Βούλγαρικὴ καὶ Τσεχικὴ.**

"Εκτὸς ἀπὸ τὶς παραπάνω ὑπάρχουν καὶ ἄλλες γλῶσσες καὶ διάλεκτοι ποὺ ὅμιλοῦν διάφοροι μικρότεροι λαοί.

Πολιτισμός. **"Η Εὐρώπη εἰναι ἡ περισσότερον πολιτισμένη ἡπειρος τῆς γῆς.** **"Ο πολιτισμὸς αὐτῆς, ἡ πρόοδος καὶ ἐπίδοσις εἰς τὰ γράμματα, τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστημονικὰς ἀνακαλύψεις προκαλεῖ τὸν θαυμασμὸν ὅλου τοῦ κόσμου.**

Κατ' ἀρχὴν προώδευσαν καὶ ἐπολιτίσθησαν μὲ τὸν **'Ἐλληνικὸν καὶ ἀργότερα τὸν Ἐλληνο—Ρωμαϊκὸν πολιτισμό.**

Tὸν Ἐλληνικὸν **"Εθνος** ὑπῆρχεν πρωτοπόρον εἰς τὰς τέχνας, τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας.

Σύμερον βέβαια πολλά τῶν κρατῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς οἰκογενείας κατώρθωσαν νὰ προοδεύσουν καὶ νὰ φθάσουν εἰς τὴν πρώτην γραμμήν τοῦ πολιτισμοῦ. (*Ἐλβετοί, Σουηδοί, Γάλλοι, Γερμανοί, Ἀγγλοί, Βέλγοι κ. ἄ.).* Ἀπὸ τὴν Εὐρώπη δὲ ὁ πολιτισμὸς μετεδόθη καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἡπείρους.

Ἐκπαίδευσις: Μία ἀπὸ τὰς ἀποδείξεις τοῦ πολιτισμοῦ τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν εἶναι καὶ ἡ **Ἐκπαίδευσις.** Ὁλα τὰ κράτη καὶ τὰ μικρότερα ἀκόμη φροντίζουν διὰ τὴν Ἐκπαίδευσιν. Τὴν παρέχουν δωρεάν καὶ ὑποχρεωτικῶς γιὰ δόλα τὰ παιδιά. Ἐτοι σὺν τῷ χρόνῳ ἡ ἀγραμματωσύνη βαίνει νὰ ἔκλειψῃ. Καὶ εἰς τὴν πατρίδα μας τὸ ποσοστὸν τῶν ἀναλφαβήτων ἔχει σημαντικῶς ἐλαττωθῆ.

Πληθυσμός: Ἡ Εὐρώπη ἔχει πληθυσμὸν 550 ἑκατομμύρια (περισσότερος τοῦ 1/5 τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γῆς). Αἱ γεννήσεις γενικῶς εἶναι περισσότερες ἀπὸ τοὺς θανάτους. Γι’ αὐτὸν ὁ πληθυσμὸς συνεχῶς αὔξανε.

Δικίρεσις τῆς Εὐρώπης: Τὴν Εὐρώπη μποροῦμε νὰ διαιρέσωμε σὲ 5 περιοχὲς (Νότιος Εὐρώπη, Δυτική, Κεντρική, Ἀνατολική καὶ Βόρειος Εὐρώπη).

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ: Ποῦ βρίσκεται ἡ Εὐρώπη καὶ μὲ τὶ συνορεύει; Ποιές θάλασσες τὴ βρέχουν καὶ ποιοι κόλποι; Ποιὰ εἶναι τὰ κυριώτερα βουνά; Ποιοὶ οἱ κυριώτεροι ποταμοὶ καὶ λίμνες τῆς Εὐρώπης; Ποιές χερσονήσους διακρίνεις;

ΕΡΓΑΣΙΕΣ: 1. Κάμετε ἔνα γύρο στὶς ἀκρογιαλιές νὰ βρήτε τὶς θάλασσες, τοὺς κόλπους, τ’ ἀκρωτήρια. Τὸ ἴδιο καὶ στὴν Ἑηρά, βρήτε τὰ βουνά, τοὺς ποταμούς, τὶς λίμνες τῆς Εὐρώπης.

2. Ἐτοιμάσετε καὶ σεῖς ἔνα γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Εὐρώπης στὴ χαρτογραφία σας.

3. Διαβάσετε σὲ βιβλία καὶ εὕρετε περισσότερες πληροφορίες γιὰ τὶς λέξεις: Εὐρώπη, Ἐλληνες, Λατίνοι, Ρωμαῖοι, Γαλάται, Γότθοι, Σλαύοι, Ἀναγέννησις.

ΝΟΤΙΟΣ ΕΥΡΩΠΗ

Ἡ Νότιος Εὐρώπη περιλαμβάνει τρεῖς χερσονήσους :

α’) Τὴ Βαλκανικὴ Χερσόνησο μὲ τὴν Ἐλλάδα, Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία, Βούλγαρία, Σερβία, Ἀλβανία καὶ Ρουμανία.

β’) Τὴν Ἰταλικὴ χερσόνησο καὶ

γ’) Τὴν Ἰσπανικὴ χερσόνησο μὲ τὴν Ἰσπανία καὶ Πορτογαλία.

Πρόσεξε κι ἔδω στὸ γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Προσπάθησε νὰ διακρίνης τὰ γεωγραφικὰ στοιχεῖα σύμφωνα μὲ δσα γνωρίζεις καὶ μὲ τὴν βοήθεια τοῦ κειμένου. Νὰ συγχρίνης δόλα τὰ Βαλκανικὰ Κράτη καὶ καθένα χωριστὰ κατὰ τὸ μέγεθος μὲ τὴν πατρίδα μας.

ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Ἡ Βαλκανικὴ Χερσόνησος κατέχει τὸ Νοτιοανατολικὸν τμῆμα τῆς Εὐρώπης. Λέγεται καὶ χερσόνησος τοῦ Αἴμου, ἀπὸ τὸ ὅμωνυμον ὅρος ποὺ βρίσκεται σ’ αὐτῇ.

Νὰ εῦρετε τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον εἰς τὸν χάρτην· νὰ δονομάσετε τὶς θάλασσες ποὺ τὴν περιβρέχουν καὶ τὰ στενά ποὺ τὴν χωρίζουν ἀπὸ τὴν Ἀσία.

Νησιά ἔχει τὰ νησιά τῶν Ἑλληνικῶν θαλασσῶν. Κόλποι, χερσόνησοι καὶ ἀκρωτήρια εἶναι πολλά, στὰ παράλια τῆς Ἐλλάδος. Νὰ τὰ δονομάσετε.

Ωρη μεγάλα ἔχει : Τὸν Αἴμο (Βαλκάνια), τὶς Διναρικὲς Ἀλπεις, τὸν Σκάρδο, τὴν Ροδόπη, τὸν Ὄλυμπο καὶ Πίνδο. Εἰς ποίαν χώραν εὑρίσκεται καθένα ἀπ' αὐτά;

Ποταμούς ἔχει τὸν Δούναβιν, τὸν Σαύνον (παραπόταμον τοῦ Δουνάβεως), τὸν Ἔβρον, τὸν Νέστον, τὸν Στρυμόνα, τὸν Ἀξιόν, τὸν Ἀλιάκμονα.

Πεδιάς. Βορείως τοῦ Αἴμου ἔκτείνεται ἡ πεδιάς τοῦ Δουνάβεως.

Κράτη τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου. Ἐλλάς, Βουλγαρία, Γιουγκοσλανία (Σερβία), Ἀλβανία καὶ Ρουμανία.

Η Ε λ λ ἄ σ ἔκτείνεται εἰς δλον τὸ νότιον μέρος τῆς χερσονήσου καὶ τὰς νήσους. Ἐνα τμῆμα αὐτῆς, ἀνατολικῶς τοῦ Ἔβρου ποταμοῦ, ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη, ἀνήκει στὴν Τουρκία, (Ἐνδρωπαϊκὴ Τουρκία).

Βορείως τῆς Ροδόπης μέχρι τοῦ Δουνάβεως ἔκτείνεται ἡ **Βουλγαρία**. Δυτικῶς τῆς Βουλγαρίας ἔκτείνεται ἡ **Σερβία** (Γιουγκοσλανία). Νοτίως τῆς Σερβίας πρὸς τὰ παράλια τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους καὶ βορείως τῆς Ἐλλάδος εἶναι ἡ **Ἀλβανία**. Βορείως Βουλγαρίας ἔκτείνεται ἡ **Ρουμανία**. Αὐτὴ δὲν εἶναι κυρίως Βαλκανικὸν κράτος, διότι εὑρίσκεται πέραν τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ. Ἐπειδὴ δικαίως συνορεύει καὶ ἄλλοτε εἰχε στενές σχέσεις μὲ τὰ Βαλκανικὰ κράτη ἔξετάζεται ἐδῶ μαζὶ μὲ αὐτά.

Καὶ ἡ Σερβία κατέχει μεγάλην ἔκτασιν πέραν τοῦ Σαύνου ποταμοῦ ποὺ δομάζεται **Κροατία**, **Σλοβενία** Ἐρζεγοβίνη.

Απὸ τοὺς λαοὺς τῆς χερσονήσου ἀρχαιότατοι εἶναι οἱ Ἐλληνες καὶ οἱ Ἀλβανοί (Ἰλλυροί). Οἱ ἄλλοι λαοὶ οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Σέρβοι (ἀμφότεροι Σλαυαῆς φυλῆς), οἱ Ρουμάνοι καὶ οἱ Τούρκοι, ἥλθον εἰς τὴν Βαλκανικὴν μετὰ Χριστόν. Ἡλθον κατὰ διαφόρους ἐποχὰς καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς αὐτήν. Οἱ Βούλγαροι, οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Ρουμάνοι ἔγιναν Χριστιανοὶ ἀπὸ τοὺς Ἐλληνας.

Καθένας ἀπὸ τοὺς παραπάνω λαοὺς δικαίει τὴν δική του γλώσσα. Ριζικὰ διαφέρουν ἡ Ἑλληνική, ἡ Τουρκική καὶ ἡ Σλαυαῖκη. Παρακάτω θὰ ἔξετάσωμε κάθε κράτος χωριστά.

Αρχίζομε ἀπὸ τὴν Πατρίδα μας, διότι εἶναι ἡ ἀρχαιοτέρα καὶ ἐνδοξοτέρα Εὐρωπαϊκὴ χώρα. Ἀλλωστε καὶ ὁ σημερινὸς Εὐρωπαϊκὸς Πολιτισμὸς εἶναι συνέχεια τοῦ Ἀρχαίου καὶ Βυζαντινοῦ Ἐλληνο-Χριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ.

1. ΕΛΛΑΣ

Α' Γεωφυσική έξέτασις

Θέσης έκτασις. Η Ελλάς βρίσκεται στὸ νότιον ἄκρον τῆς Βιλκανικῆς χερσονήσου. Στὰ βόρεια σύνορά της έκτείνονται ἡ Ἀλβανία, Σερβία καὶ Βουλγαρία. Στὰ ἀνατολικὰ συνορεύει σὲ μικρὴ έκτασιν μὲ τὴν Τουρκία (Ἀνατ. Θράκη).

Απὸ τὶς ἄλλες πλευρὰς βρέχεται μὲ θάλασσα. Πρὸς Ἀνατολὰς μὲ τὸ Αιγαῖον πέλαγος, πρὸς Δυσμὰς μὲ τὸ Ἰόνιον πέλαγος καὶ πρὸς Νότον μὲ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν.

Εἰκ. 29. Γεωφυσικὸς χάρτης τῆς Ἑλλάδος.

"Έχει ἔκτασιν 132.000 τετραγωνικὰ χιλιόμετρα περίπου. Ἀπ' αὐτὰ 25.000 τ. χλμ. είναι νησιά. Τὰ ὑπόλοιπα είναι ἡ ἄλλη Ἑλλάς.

Παράστια. Τὰ παραλία τῆς Ἑλλάδος ἔχουν μεγάλο μῆκος. Κανένα μέρος τοῦ κόσμου μὲ τὴν ἔκτασιν τῆς Ἑλλάδος δὲν ἔχει τόσο μεγάλο μῆκος παραλίων.

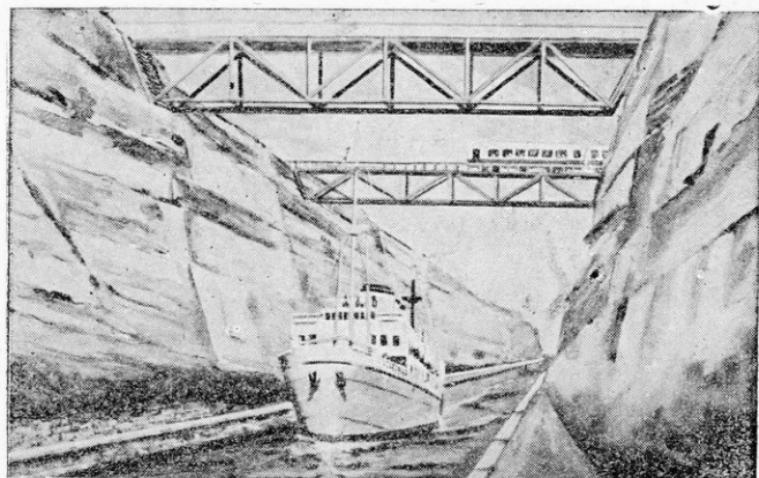
“Η θάλασσα είσερχεται τόσο πολὺ βαθειά στην στεριά, ώστε δὲν έπαρχει μέρος στὴν Ἑλλάδα ποὺ νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ τὴν θάλασσα περισσότερο ἀπὸ 120 χιλιόμετρα. Ἔτσι ἔχομε τὰ ἑλληνικὰ δαντελλωτὰ ἀκρογιάλια, τὶς ἀμέτρητες ἑλληνικὲς χερσονήσους, τοὺς κόλπους, τὰ ἀκρωτήρια καὶ τὰ ὅλόδοσα ἑλληνικὰ νησιὰ ποὺ ἐμάθατε στὴν Δ' τάξι.

Φυσικὸν ἀκόμη εἶναι μιὰ τέτοια χώρα μὲ τόσα παράλια νὰ ἔχῃ πολλοὺς καὶ καλοὺς ναυτικοὺς ἀπὸ τὰ παλιὰ χρόνια.

Χερσόνησοι: Τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Χαλκιδικῆς. Ποιὲς μικρότερες σχηματίζονται σὲ κάθε μιὰ ἀπὸ αὐτές;

Ἀκρωτήρια: Μαλέας, Ταίναρον, Δρέπανον καὶ Ἀκρίτας (στὴν Πελοπόννησο), Σούνιον (στὴν Ἀττική), Καφηρέας καὶ Ἀρτεμίσιον (στὴν Εὔβοια), Τοίκερι (στὴ Θεσσαλία), Ἀθως (στὴ Χαλκιδικὴ) καὶ Ἀκτιον (ἀπέναντι στὴν Πρέβεζα).

Ισθμοί: Κορίνθου (τὶ εἶναι τώρα;)

Εἰκ. 30. Ἡ διάδρυξ τῆς Κορίνθου, ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα τεχνικὰ ἔργα τῆς πατρίδος μας.

Κόλποι: Στρυμωνικός, Θερμαϊκός, Παγασητικός, Μαλιακός, Εὐβοϊκός, Σαρωνικός, Κορινθιακός, Πατραϊκός, Ἀμβρακικός, Μεσσηνιακός, Λακωνικός, Ἀργολικός καὶ ἄλλοι μικρότεροι, τοὺς δοποίους_ενδίσκεις στὸ χάρτη σου.

Διμνοθάλασσες: Μεσολογγίου καὶ Λογαροῦ (στὸν Ἀμβρακικὸ κόλπο) δνομαστές γιὰ τὰ ἀφθονα ψάρια καὶ τὸ ὠραῖο αὐγοτάραχο.

Περιθμοί: Εὐρίπου (μεταξὺ Ἀττικῆς καὶ Εὐβοίας). Ρίου (μεταξὺ Στερεοῦς καὶ Πελοποννήσου) καὶ Πρεβέζης ποὺ δνομάζεται καὶ Αὐλακας.

Διώρυγες: Κορίνθου (εἰκ. 30).

Νησιά: Κρήτη, Δωδεκάνησα (Ρόδος, Κάως, Πάτμος και ἄλλα), "Επτάνησα (Κέρκυρα, Κεφαλληνία, Ζάκυνθος, Λευκάς, Παξοί, Ιθάκη, Κύθηρα), Κυκλαδες ("Ανδρος, Τήνος, Σύρος, Πάρος, Νάξος, Σαντορίνη, Μῆλος και ἄλλα μικρότερα, "Υδρα, Σπέτσαι, Εύβοια, Χίος, Σάμος, Μυτιλήνη, Λημνος, Θάσος, Σαμοθράκη και ἄλλα μικρότερα τα δυοῖς ενδίσκεις στὸ χάρτη σου.

Ἐδαφος: Ἡ Ἑλλὰς είναι χώρα δρεινή. Ἐχει πολλά και ὑψηλά δέρη, ἀλλ' ἔχει και πεδιάδες και κοιλάδες ευφόρους. Ἐχει παράλια δμαλά ἀλλά και απότομες ἀκτές. Ἐχει λοιπὸν γενικῶς μεγάλη ποικιλίαν εἰς τὴν μορφὴν του ἐδάφους της.

Βευνά: Ή Πίνδος συνέχεια τῶν Διναρικῶν "Αλπεων ἀποτελεῖ τὴν σπουδυλικὴ στήλη τῆς Ἑλλάδος. Διακλαδώσεις τῆς Πίνδου είναι τὰ ἄλλα βουνά τῆς Ἑλλάδος. α') Τὰ Ἡπειρωτικά: (Μονοφύκανα, Μιτσικέλι, Τζουμέρκα). β') Τὰ Θεσσαλικά: (Χάσια, Καμβούνια, Ὄλυμπος, Κίσσαβος, Πήλιον, Ὀοθίους). γ') Τῆς Στερεάς: ("Αγραφα, Τυμφρηστός, Βαρδούσια, Γκιώνα, Παρνασσός, Καλλιδρομον). δ') Τῆς Πελοποννήσου: (Παναζαϊκός, Ἐρύμανθος, Ἀροάνια, Κυλλήνη, Ἀραγναῖον, Ἀρτεμίσιον, Μαίναλον, Πάργων, Ταῦγετος).

"Έκτος ἀπὸ αὐτὰ εἶναι καὶ τὰ βουνά τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης" Ορθήλος καὶ Ροδόπη.

Πεδιάδες: Είναι δύλιγες και μικρές. Κατέχουν τα 7,5% από την έπιφανειαν αυτής. Κυριώτερες είναι της Θεσσαλονίκης, Θεσσαλίας, "Εβρου, Μεσσηνίας κ. ά.

Ὀροπέδια: Ἰωαννίνων, Φλωρίνης, Καστοριᾶς, Τριπόλεως.

Πεταμοί: "Εβρος (μήκος 550 χιλιομ.). Πηγάζει από τὸν Αἴμο καὶ χύνεται στὸ Αλγαῖον. Ὁ Νέστος πηγάζει ἀπὸ τὴν Ροδόπην καὶ τὸν Ὅρθιον καὶ χύνεται στὸ Αλγαῖον. Ἐπίσης δὲ Στρυμών, Ἀξιός (Βαρδάρης) καὶ Ἀλιάκμων (Μακεδονία). Ἀκόμη δὲ Πηνειός (Θεσσαλία). Ὁ Ἀχελώος, Ἀραχθός, Σπερχειός καὶ Λοῦρος (Στερεά). Ὁ Ἀλφειός καὶ Εὐρώπας (Πελοπόννησος). Καὶ ἄλλοι μικρότεροι, τοὺς ενδισκεῖς στὸ ζάρτη σου.

Αἴμνες: Πρέσπα, Καστοριάς και Ὀστρόβου, (Δυτική Μακεδονία), Δοϊράνη, Δαγκαδά (Ανατολική Μακεδονία), Τειχωνίς Αγεινίου και άλλες μικρότερες. Τις ενύσκει στο χάρτη σου.

Κλίμα: Ἐπειδὴ ή Ἑλλάς ἐκτείνεται ἀπὸ Βορρᾶ πρὸς Νότον, ἐπειδὴ παλύπτεται ἀπὸ ὑψηλὰ δρη καὶ περιβάλλεται ἀπὸ θάλασσες, τὸ κλίμα τῆς εἶναι διαφορετικὸν εἰς τὰ διάφορα μέρη αὐτῆς. Εἰς τὰ βόρεια εἶναι ψυχρὸν τὸν κειμῶνα καὶ θερμὸν τὸ θέρος. Εἰς τὰ παράλια εἶναι ἡπιὸν τὸ κειμῶνα καὶ δροσερὸν τὸ θέρος. Εἰς τὰ πεδινὰ εἶναι ψυχρὸν τὸ κειμῶνα καὶ θερμὸν τὸ θέρος.

Όπως βλέπετε είς τὸν κάρτην, ἡ Ἑλλὰς βρίσκεται στὴν Ἀνατολικὴ λεκάνη τῆς Μεσογείου, ἡ δούλια τὴν περιβάλλει ἀπὸ τρεῖς πλευρῶν. Η θέσις τῆς λοιπὸν αὐτῆς τῆς ἔξασφαλίζει κλῖμα γλυκὺ γενικῶς. Οἱ θαλάσσαι ἄνεμοι ἔχουν ἐπίδρασιν εἰς τὸ κλῖμα τῆς Ἑλλάδος.

Μετοιάζουν τὸ ψῆφος τὸ χειμῶνα καὶ τὴ ζέστη τὸ θέρος. Σὲ μερικὰ μέρη, ὅπου τὰ βουνὰ ἐμποδίζουν νὰ φθάσῃ ὡς ἔκει ἡ ἐπίδρασις τῆς θαλάσσης, τὸ κλῖμα εἶναι ἡπειρωτικόν, δηλαδὴ μὲ πολλὴ ζέστη τὸ θέρος καὶ πολὺ ψῆφος τὸν χειμῶνα (ἐσωτερικὸν Μακεδονίας, Θράκης καὶ Θεσσαλίας).

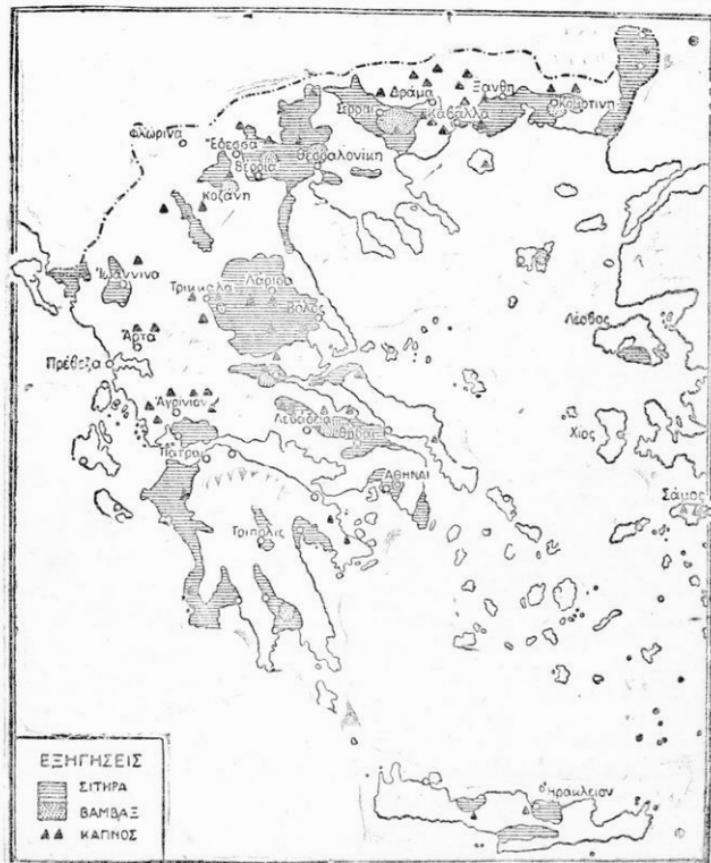
‘Η Ἑλλάς ὡς χώρα Μεσογειακή, ἔχει βροχής μόνο τὸ χειμῶνα· τὸ καλοκαίρι σπανίως βρέχει.

Τὸ καλύτερο κλίμα τῆς Ἑλλάδος τὸ ἔχει ἡ Ἀθήνα. Ἡ ἀτμόσφαιρα ἔχει ἐλαχίστην ὑγρασίαν, ὁ οὐρανὸς μεγάλην διαύγειαν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι χωρίς σύννεφα καὶ καταγάλανος.

Ολα αὐτὰ ἐπέδρασαν καὶ στοὺς κατοίκους τῆς προνομιούχου αὐτῆς περιοχῆς τῆς Πατρίδος μας. Αὐτὸ τὸ δραίο κλίμα ἐπέδρασεν εἰς τὸ πνεῦμα αὐτῶν καὶ συνετέλεσε νῦ δημιουργήσον τὸν ἀθάνατο Ἑλληνικὸ πολιτισμό. Τὸ γλυκὺ αὐτὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος βοηθεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυτῶν καὶ ζώων.

Β' ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΙΣ

1) Γεωργία. Η Ἑλλάς εἶναι χώρα κυρίως γεωργική καὶ κτηνοτροφική. Δι τῆς Ἑλληνες ἀπό τὰ παλαιὰ χρόνια ἀσχολοῦνται μὲ τὴ γεωργία, ποὺ τοὺς ἐδίδα-

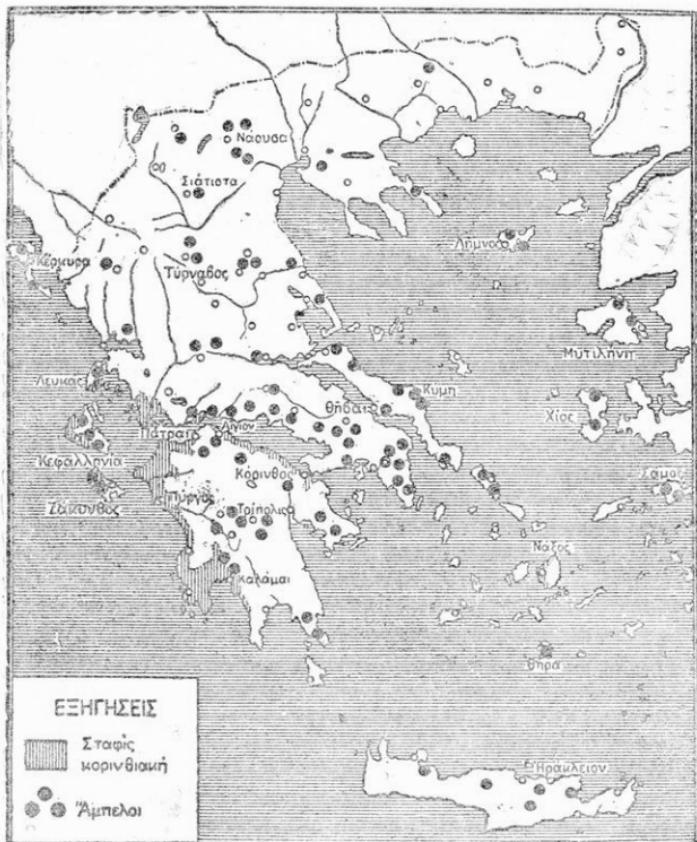

Εἰκ. 31. Χάρτης καλλιεργείας σιτηρῶν, καπνοῦ καὶ βόμβακος.

ζεν ἡ θεὰ Δήμητρα. Καλλιεργεῖται μόνο τὸ 1/5 τῆς έπιφανείας τῆς Ἑλλάδος, μὲ σιτάρι, κριθάρι, βρώμη, ἀραβόσιτο (καλαμπόκι), πατάτες, λαχανικά, βαμβάκι, ρύζι κ. ἄ. Οἱ γεωργοὶ μας εἶναι πολὺ ἐργατικοί· θὰ ἀπολαύσουν εἰς τὸ μέλλον δὲ τοὺς παρούς τῶν κόπων τῶν μὲ τὴν εὐρυτέραν χορημοποίησιν συγχρονισμένων μέσων δὰ τὴν καλλιέργειαν καὶ μὲ τὴν συστηματικὴν χρῆσιν λιπασμάτων. Εἰς τοῦτο θὰ συντελέσῃ πολὺ ἂν καθοδηγηθοῦν οἱ γεωργοὶ μας καὶ καταλλήλως πρὸς τοῦτο (γεωργικὰ σχολεῖα).

Τὰ σπουδαιότερα γεωργικὰ προϊόντα εἶναι :

Σιτηρά. Αὐτὰ καλλιεργοῦνται εἰς μεγαλυτέραν ἔκτασιν ἀπὸ κάθε ἄλλο προϊόν. Ἡ ἀπόδοσις ὅμως τῆς καλλιεργείας δὲν εἶναι μεγάλη, οὔτε ἐπαρκεῖ διὰ

Εἰκ. 32. Χάρτης καλλιεργείας τῆς ἀμπέλου.

τις ἀνάγκες μας. Δι'' αὐτὸν κάνομε εἰσαγωγὲς ἀπὸ τὸ ἑξωτερικόν. Τὰ τελευταῖα χρόνια προωθεύσαμεν ἀρκετὰ καὶ ἔτσι παράγομε τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ποσού

τητος ποὺ χρειαζόμεθα. Σιτάρια ἀγοράζουμε κυρίως ἀπὸ τὴν Ἀμερική, Καναδᾶ καὶ Ἀσσεντνή. Προπολεμικὰ δὲ ἀπὸ τὴν Ρουμανία καὶ Ρωσία.

Ἐλλήσ — λάδι. Τὰ ἔλαιαί δένδρα εύδοκιμοιν στά παράλια καὶ προπάντων στη Νότιο Ἑλλάδα, διότι ἔκει δὲν κάνει πολὺ κρύο τὸν χειμῶνα. Εἰς τὸ ἔσωτερικὸν ὅπου κάγει κρύο, δὲν ὑπάρχουν ἔλαιαί δένδρα.

·^οΗ Ἑλλάς είναι τρίτη ἑλιατοραγωγὸς χώρα μετὰ τὴν Ἰταλία καὶ τὴν Ἰσπανία. Εξάγει δὲ στὸ ἔξωτερικὸν λάδι καὶ ἔληνές.

Εἰκ. 33. Χάρτης τῶν περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος ὅπου φύεται
καὶ καλλιεργεῖται ἡ ἐλαία.

Καπνές. Είναι τὸ σπουδαιότερον προϊὸν τοῦ τόπου μας. Ὁ καπνός μας είναι ἔξαιρετικῆς ποιότητος. Οἱ καλύτερες ποιότητες παράγονται στὴ Μακεδονίᾳ (Ξάνθη), Θράκη καὶ Ἀγρίνιον (Στερεά). Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ παραγομένου καπνοῦ ἔξαγεται στὸ ἔξωτερικόν.

Προϊόντα ἀμπέλου. Εἰς δὲ τὴν Ἑλλάδα καλλιεργεῖται ἡ ἄμπελος. Ἀλλὰ ἀμπέλια μᾶς δίνουν φαγώσιμα σταφύλια καὶ ἐκλεκτὰ κρασιά. Τὰ ποὺ φημισμένα εἰναι τὰ κρασιά τῆς Σάμου, Σαντορίνης, Ἀχαΐας, Ἀττικῆς. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ ἔξαγονται καὶ στὸ ἔξωτερικόν. Ἀλλὰ κλήματα μᾶς δίνουν τὴν σταφίδα. Αὐτὰ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ γλυκὸν κλῆμα καὶ εὐδοκιμοῦν γι' αὐτὸν σὲ ώρισμένα μέρη. (Κορινθία, Αἴγιον, Πύργος). Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς σταφίδος ἔξαγεται στὸ ἔξωτερικόν. Προπολεμικῶς ἔξήγοντο καὶ ἐκλεκτὲς ποικιλίες ἐπιτραπέζια σταφύλια.

Ρύζι. Τώρα καλλιεργεῖται συστηματικὰ καὶ ἡ ἀπόδοσις αὐτοῦ καὶ παραγωγὴ εἶναι τόση ποὺ ὅχι μόνον ἐπαρκεῖ γιὰ τὶς ἀνάγκες μας, ἀλλὰ γίνεται καὶ ἔξαγωγὴ αὐτοῦ.

Βαμβάκι. Καλλιεργεῖται κυρίως εἰς τὴν Κωπαΐδα. Ὁσο δύμας παράγεται δὲν μᾶς φθάνει καὶ γι' αὐτὸν εἰσάγομε βαμβάκια ἀπὸ τὸ ἔξωτερικόν.

Ὄπωραι (Φρούτα). Ἡ Ἑλλὰς ἔχει ἔξαιρετικὰ φρούτα καὶ σὲ ἐκλεκτὲς ποικιλίες. Ἐχει ἄφθονα καὶ ἐκλεκτά πορτοκάλια (Κρήτη, "Αρτα" μανταρίνια (Χίος), μῆλα (Βόλος—Φλώρινα), σῦκα (Καλαμᾶν—Κύμης), κάστανα (Βόλος—Κρήτη), καρπούζια, πεπόνια καὶ ἄλλα.

2) Κτηνοτροφία. Ἡ κτηνοτροφία μας εἶναι περιωρισμένη ἐπειδὴ στὴν πατρίδα μας οἱ βροχὲς εἰναι δόλιγες καὶ τὸ χόρτο ξηραίνεται ἀπὸ τὴν ζέστη. Στερούμεθα ἀπὸ κτηνοτροφίαν μεγάλων ζώων. Ἐδῶ κυρίως ζοῦν πρόβατα καὶ αἴγες ὡς οἰκόσιτες ἢ σὲ μικρὰ κοπάδια. Γι' αὐτὸν εἰσάγομε ἀπὸ τὸ ἔξωτερικὸν ζῶα καὶ κρέας, βούντυρο καὶ τυρί. Ἀκόμη εἰσάγομε καὶ αὐγά, διότι δὲν μᾶς ἐπαρκοῦν.

Εἰς τὴν κτηνοτροφίαν μποροῦμε νὰ προσθέσουμε καὶ τὴν Μελισσοκομία καὶ τὴν Σηροτροφία (μεταξοκώλητος). Ἡ Σηροτροφία καλλιεργεῖται συστηματικὰ εἰς ώρισμένα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅπου εὐδοκιμεῖ ἡ μονοιά (Σουφλί, Διδυμόπειρον, Νάουσα, Ἐδεσσα, Μεσσηνία, Σπάρτη). Ἡ Ἑλλὰς εἶναι δευτέρα χώρα τῆς Ευρώπης εἰς τὴν Σηροτροφίαν. Πρώτη εἶναι ἡ Ἰταλία καὶ πρώτη τοῦ κόσμου ἡ Ἱαπωνία. Ἀπὸ τὰ κουκούλια ἔξαγεται ἡ μέταξα, ποὺ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ψαρανικὴν τῶν ἐργοστασίων καὶ τὴν οικιακήν. Γίνεται δύμας καὶ ἔξαγωγὴ κουκουλίων. Ἡ Σηροτροφία μπορεῖ νὰ ἀναπτυχθῇ περισσότερον εἰς τὸν τόπον μας καὶ πρέπει νὰ γίνη αὐτό.

"Η Μελισσοκομία εὐδοκιμεῖ εἰς δὲλα σχεδὸν τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος. Οἱ κυψέλες μεταφέρονται ἀπὸ τὰ ψυχρὰ μέρη εἰς τὰ θερμότερα. Ἡ Μελισσοκομία εἶναι ἀρκετὰ πρωθευμένη εἰς τὴν Ἑλλάδα. Δὲν ὑπάρχει δύμας μεγάλη ἀπόδοσις εἰς μέλι, διότι οἱ μελισσοκόμοι δυστυχῶς υπτεροῦν μεταχειρίζομενοι κυψέλες παλαιοὺς συστήματος (κοφίνια). Ἀπὸ ἑτῶν ἥρχισαν νὰ χρησιμοποιοῦν καὶ κυψέλες Εὐρωπαϊκοῦ συστήματος. "Αν αὐτὸν γενικευθῆ ἡ ἀπόδοσις θὰ γίνη σημαντική.

3) Ἀλιεία. Ἡ ἀλιεία εἶναι μία ἀπὸ τὶς κυριώτερες ἀσχολίες τῶν κατοίκων μας. Τὰ ψάρια δύμας ποὺ πάνονται δὲν εἶναι πολλά. Διότι καὶ οἱ θάλασσές μας δὲν ἔχουν ἄφθονα ψάρια καὶ ἡ ἀλιεία των δὲν γίνεται μὲν ἐπιστημονικὸ τρόπο. Ἀλλωστε ἔνα μειόν μέρος ἀπὸ τὰ αὐγά τῶν φαριῶν μας καταστρέφεται μὲ τὴν δυναμιτίν. Είναι λοιπὸν ἀνεπαρκὴ γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς καταναλώσεως καὶ γι' αὐτὸν εἰσάγομε ξηρὰ ψάρια (βακαλάος·φέγγες), ἀλίπαστα (παλαιμίδες) καὶ νωπά ψάρια ἀκόμη ἀπὸ τὸ ἔξωτερικόν.

Διαθέτομε συνάλλαγμα γιατί ένα είδος ποὺ ήτο δυνατὸν νὰ ἔχωμε ἄφθονο, ἀφοῦ ἀλλώστε εἶναι τόσον ὠφέλιμο καὶ ἀπαραίτητο εἰς τὴν διατροφήν μας.

4) **Δασικὰ προϊόντα.** Ἡ 'Ελλὰς ἔχει ἄφθονα δάσον' ἐν τούτοις εἰσάγομε ξυλείαν ἀπὸ τὸ ἔξωτερικὸν (Σουηδία· Καναδᾶς), διότι δὲν γίνεται συστηματικὴ ἐκμετάλλευσις τοῦ δασικοῦ μας πλούτου. Τώρα τελευταῖα ἀρχίσαν νὰ λειτουργοῦν νεροπορίονα εἰς τὴν Πίνδο καὶ ἀλλὰ δασωμένα βουνά.

5) **Θρυκτὰ προϊόντα.** Τὸ ὑπέδαφος τῆς Πατρίδος μας ἔχει μεταλλεύματα μολύβδου, σιδήρου, τικελίου, χρωμίου κ. ἢ.

Τὰ περισσότερα μεταλλεύματα ἔξαγονται ἀκατέργαστα εἰς τὸ ἔξωτερικόν, διότι εἰμεδθα πτωχοὶ εἰς καύσιμα καὶ δὲν συμφέρει ἡ κατεργασία τους. Τὸ ὑπέδαφος μας περιέχει ἄφθονο βωξίτη, ἔξαιρετην ποιότητος μάρμαρα (Πεντέλη), σμύριδα (Νάξος) καὶ Θηραϊκὴ γῆ (Σαντορίνη) τὰ διοῖα ἔξαγονται εἰς τὸ ἔξωτερικόν.

Πετροκάρβουνο δὲν ἔχουμε. 'Εξαγέται μόνον λιγνίτης, δστις χρησιμοποιεῖται διὰ κίνησιν ἐργοστασίων καὶ σιδηροδρόμων. 'Επειδὴ δύμως δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὰς ἀνάγκας μας εἰσάγομεν πετροκάρβουνο, βενζίνη, πετρέλαιον ἀπὸ τὸ ἔξωτερικό. Τώρα ἀρχίσαν νὰ ἀνεγείρωνται ὑδρογελεκτρικὰ ἐργοστάσια. 'Ετσι θὰ ὑπάρξῃ ἄφθονον καὶ εὐθηγόνην ἡλεκτρικὸν φεῦμα δι' ὅλας τὰς ἀνάγκας τοῦ τόπου.

6) **Βιομηχανία.** Ἡ βιομηχανία ἐπεξεργάζεται προϊόντα γεωργικά, δρυκτὰ καὶ ἑτοιμάζει κρήσιμα διὰ τὴν ζωὴν εἴδη. Εἰς τὴν 'Ελλάδα, παρ' ὅλον ποὺ δὲν διαθέτομεν καύσιμα εὐθηγά, ἐν τούτοις ἔχει προοδεύσει ἀρκετά ἡ βιομηχανία μας. 'Υπάρχουν ἐργοστάσια γιὰ εἴδη διατροφῆς (ἄλενδρομοι, μακαρονοποιεῖα, ἑλαιοτριβεῖα, οίνοποιεῖα). 'Υπάρχουν ἐργοστάσια κατεργασίας καπνοῦ (καπνεργοστάσια), δερμάτων (βιοδοσεψεῖα). 'Υπάρχουν σαπονοποιεῖα, υγρανουργεῖα. 'Εργοστάσια λιπασμάτων, φαρμάκων, τσιμέντων, τούβλων. 'Ακόμη ἐργοστάσια οίνοπνευματοποιίας, ὑαλουργίας, ύφασμάτων βαμβακερῶν καὶ μαλλίνων. Τὰ ἐργοστάσια αὐτὰ εἶναι εἰς τὰς Ἀθήνας, Πειραιᾶ καὶ ἄλλες πόλεις τῆς 'Ελλάδος. Οἱ 'Ελληνες ἐργάτες εἶναι ἔξυπνοι καὶ γι' αὐτὸν παρ' ὅλον διὰ ἡ 'Ελληνικὴ βιομηχανία εἶναι νεαρά, ἐν τούτοις εἰς δσα προϊόντα παραγάγει συναγωνίζεται τὰ ἀντίστοιχα προϊόντα τοῦ ἔξωτερικοῦ.

Παρ' ὅλην τὴν πρόοδον τῆς βιομηχανίας μας δύμως εἶναι ἀνεπαρκής διὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ τόπου ἀκόμη καὶ γι' αὐτὸν εἰσάγομε πολλὰ προϊόντα ἀπὸ τὸ ἔξωτερικόν.

7) **Ἐμπέριον.** Οἱ 'Ελληνες ἔχουν ἔμφυτον τὴν κλίσιν πρὸς τὸ ἐμπόριον. 'Εξαγομεν κυρίως καπνά, κρασὶ καὶ σταφίδα, λάδι καὶ ἐληές, σῦκα καὶ φρούτα, γαλιά μεταλλεύματα, τσιμέντα καὶ ἄλλα.

Εἰσάγομε δὲ τρόφιμα (σιτάρι, ζῶα, γάλα, τυρί, βούτυρο, αὐγά, ψάρια, ζάχαρι, καφέ, φασόλια, κονσέρβες κ. ἢ.).

'Επίσης εἰσάγομε βιομηχανικὰ εἴδη (μηχανήματα, αὐτοκίνητα, ύφασματα, φάρμακα, ὑαλικά κ. ἢ.). 'Ακόμη εἰσάγομε καύσιμα (πετρέλαιο, βενζίνη, κάρβονο καὶ ἄλλα).

Τὰ εἴδη ποὺ εἰσάγομε εἶναι περισσότερα ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἔξαγομε καὶ μεγαλύτερας ἀξίας. Γι' αὐτὸν καὶ τὸ συνάλλαγμα ποὺ ἔξαγομε εἶναι περισσότερο καὶ

λέγομεν, ότι οἱ εἰσαγωγές μας περνοῦν τὶς ἔξαγωγές μας· ότι ἔχομεν ἐμπορικόν ἀνισοδύνγιον. Γιὰ νὰ καλύψωμε αὐτὴ τὴ διαφορὰ ἀνάμεσα στὶς εἰσαγωγὲς καὶ ἔξαγωγὲς χρησιμοποιοῦμε μερικοὺς ἄλλους πόρους ποὺ ἔχει ὁ τόπος μας. Τέτοιοι είναι :

α') **Ναυτιλία.** Οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῶν παραλίων καὶ τῶν νησιῶν ἐπιδίδονται στὴ ναυτιλία. Ἀπὸ μικροὶ ταξιδεύοντες μὲ καΐκια ἢ πλοῖα ἐπιβατικὰ ἢ φορτηγά, τὶς θάλασσές μας ἢ τὸν ωκεανόν. Τὰ περισσότερα πλοῖα μας εἶναι φορτηγά. Οἱ "Ελληνες εἰναι λαμπροὶ ναυτικοί. Ὁργώνουν δλες τὶς θάλασσες καὶ μεταφέρουν ἐμπορεύματα σ' ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς. Ἡ ναυτιλία μας εἶναι ἐβδόμη στὸν κόσμο καὶ ἀποφέρει πλοῦτον εἰς τὴν ἐθνικήν μας οἰκονομίαν.

β') **Τουρισμός.** Ἀλλη μεγάλῃ πηγῇ πλούτου γιὰ τὴν χώρα μας μπορεῖ νὰ εἶναι ὁ Τουρισμός. Ἀπὸ ἑτοῖ, ίδιως πρὸ τοῦ πολέμου, ἥζοντο καραβάνια ξένων διὰ νὰ ἐπισκεφθοῦν τὶς ἀρχαιότητες τῆς Πατρίδος μας. Ἡ τουριστικὴ αὐτὴ κίνησις μπορεῖ νὰ ἐνισχυθῇ πολὺ, διότι ἔχομε τόσο ὕδαιον κλίμα.

Τὰ μυρωμένα νησιὰ μὲ τὰ δαντελωτὰ ἀκρογαλάτια, οἱ μαγευτικὲς βουνοκορφές τῆς πατρίδος μας κάτω ἀπὸ τὸν καταγάλανο καὶ ξάστερο οὐρανὸν εἶναι ίδεωδῆς διαμονῆ. "Ωστε ἂν χρησιμοποιήσωμεν τὶς φυσικὲς καλλονὲς τοῦ τόπου μας καταλήλως εἶναι δυνατὸν νὰ φιλοξενοῦμε χειμῶνα καλοκαίρι δύμογενεῖς καὶ ξένους, διὰ λόγους ἀναψυχῆς, ἀναπαύσεως ἢ καὶ θεραπείας ἀκόμη στὶς ἔξαρτες ιαματικὲς πηγὲς τοῦ τόπου μας.

8) **Συγκοινωνία.** Ἡ συγκοινωνία τῶν παραλίων γίνεται πρὸ πάντων μὲ πλοῖα. Τὰ μεγαλύτερα λιμάνια τῆς πατρίδος μας εἶναι τοῦ Πειραιῶς ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα στὴ Μεσόγειο. Ἐπίσης τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῶν Πατρῶν (ἔξαγωγὴ σταφίδος). Ὑπάρχουν καὶ δόδοι γι' αὐτοκίνητα, ἐπίσης καὶ σιδηροδρομικὲς γραμμές. Μεγαλύτερες εἶναι δύο : 1) Ἀθηνῶν πρὸς Θεσσαλονίκην καὶ Ἀθηνῶν πρὸς Πελοπόννησον. Τὰ τελευταῖα χρόνια ἐπυκνώθησαν καὶ τὰ δεροπορικὰ ταξίδια. Εἰς τοῦτο συνετέλεσαν ἡ Ἰδρυσις ἀεροπορικῆς Ἑλληνικῆς ἑταιρείας καὶ ἡ κατασκευὴ ἀεροδρομίων εἰς Λάρισαν, Θεσσαλονίκην, Κέρκυρα, Κρήτην, Ἀγρίνιον, Ζακύνθια κ.α.

Σερβία
Γ' ΠΟΛΙΤΙΚΗ έξέτασις

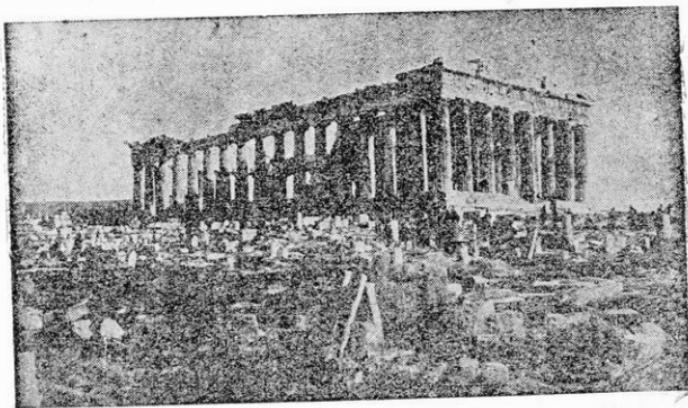
'**Όνομασία καὶ Ιστορία τῆς Ἑλλάδος :** 'Ἡ Ἑλλὰς εἶναι μία ἀπὸ τὶς ἀρχαιότερες χώρες τοῦ κόσμου. Τὴν δονομασία τῆς τὴν πῆρε ἀπὸ τὸν μυθολογικὸν γενάρχη μας «"Ελληνα» κατὰ τὴν μυθολογία.

"Εχετε μάθει όπω τὴν Ιστορίαν σας γιὰ τὸ κράτος τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὴν ἐποχὴ τοῦ Περικλέους. Ἐνθυμεῖσθε τὸν χρυσοῦν αἰῶνα μὲ τὸ μεγαλονόργημα τῶν αἰώνων, τὸν Παρθενώνα. Ἐμάθατε γιὰ τὸν Μέγα Ἀλέξανδρο ποὺ ἐπολέμησε καὶ ἐνίκησε τοὺς βαρβάρους λαοὺς τῆς Ἀσίας. Ἐφθασε μέχρι τῶν Ἰνδῶν καὶ διέδωσε εἰς αὐτοὺς τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμό. Ἐπηκολούθησε ἡ Ρωμαϊκὴ κυριαρχία. Οἱ "Ελληνες ὅμως καίτοι δούλοι τῶν Ρωμαίων ἔγιναν διδάσκαλοι τῶν. Τοὺς ἐδίδαξαν τὶς τέχνες καὶ ἐπιστῆμες καὶ διέδωσαν τὸν πολιτισμό σ' αὐτοὺς καὶ δι' αὐτῶν στὴν ἄλλη Εὐρώπη. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀνεφάνη ὁ Χριστιανισμός, ὁ δποῖος βρῆκε τὸν

“Ελληνισμὸς θεομόδον σύμμαχον. “Ετσι μὲ κούνια Ἑλληνισμὸς καὶ Χριστιανισμὸς ἐνώθηκαν πολὺ σφικτὰ καὶ ἀπετέλεσαν μιὰ ἴδεα.

“Ο Ἰουστινιανός, οἱ ἄλλοι Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες καὶ οἱ ἀγῶνες τους ἔναντίον τόσων βαρβάρων λαῶν ἐδημιούργησαν τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν, ἡ δοῖα κατέλιψη τὸ 1453 μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κων/πόλεως ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Στὰ μαῦρα κρόνια τῆς σκλαβιᾶς τῶν 400 περίπου ἑπόν δὲν ἔπαιναν οἱ Ἑλληνες νὰ ἔλπιζουν καὶ νὰ πιστεύουν ὅτι μιὰ μέρα θὰ ἐλευθερωθοῦν καὶ ὅτι μὲ κρόνια μὲ καιροὺς πάλι δικά τους θὰ γίνουν . . .”

“Η πίστις στὸ Θεὸν καὶ στὴν Πατρίδα ἐγαλούχησε τὴν Μεγάλην Ἰδέα τοῦ Γένους. Καὶ σκλαβωμένοι οἱ Ἑλληνες ἐσυνέχισαν τὸ ἐκπολιτιστικό τους ἔργον (Ἀναγέννησις). Ἐπὶ τέλους ἐπέτρεψεν δὲ Κύριος νὰ ἀναπνεύσουν οἱ πρόγονοι μας τὸν μυροβόλο ἀέρα τῆς Ἐλευθερίας. Μὲ τὴν ἐπανάστασι τοῦ 1821 ἐλευθερώθηκε

Εἰκ. 34. Ὁ Παρθενών (Ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς) δῆμας εἶναι σήμερα.

μικρὸν μόνον μέρος τῆς Ἑλλάδος τὸ 1863 ή Ἀγγλία μᾶς παρεχώρησε τὰ ἔπταντα νησιά ἔπειτα ἀπὸ ἐπίμονον ἀγῶνες τῶν κατοίκων αὐτῶν. Τὸ 1881 ἐπήραμε τὴν Θεσσαλία. Τὸ 1912—1913 μετὰ τοὺς νικηφόρους Βαλκανικοὺς πολέμους ἐλευθερώσαμε τὴν Μεκεδονία, Ἡπειρο, Κρήτη καὶ τὰ ὑπόλοιπα νησιὰ τοῦ Αἰγαίου. Ἀπὸ τότε ἔχουμε στὴν ἀγκαλιά μας τὴν ὥραιά νύμφη τοῦ Θεομακοῦ, τὴν Θεσσαλονίκη. Τὸ 1920 πήραμε τὴν Θράκην. Ἀπὸ τὸ 1948 προσθέσαμε στὸ Πάνθεον τῶν νησῶν μας καὶ τὰ μαρτυρικὰ Δωδεκάνησα μὲ τὴν ἀφρόλουστη καὶ μυρωμένη Ρόδο. Ἀλύτρωτες μένουν ἀκόμη ή Βόρειος Ἡπειρος καὶ ή μεγαλόνησος Κύπρος.

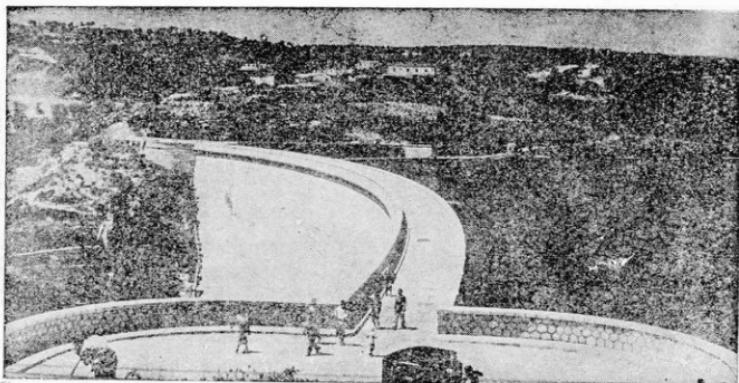
“Η Ἑλλὰς λόγῳ τῆς θέσεώς της ὑπέστη ἐπίθεσιν ἀπὸ πολλοὺς λαοὺς μὲ σκοπὸν νὰ τὴν κατατήσουν. Οἱ κάτοικοι τῆς ὁμοσ ἀγαποῦν πολὺ τὴν Πατρίδα τῶν καὶ τὴν Ἐλευθερίαν καὶ γι’ αὐτὸν κάθε φορὰ ἀδιαφοροῦν γιὰ τὶς θυσίες καὶ μὲ τὸ αἷμα τῶν τὴν ὑπερασπίζονται. Τοῦτο ἀπέδειξαν στὸ πέρασμα τῆς μαραύιων Ἱστορίας μας καὶ στὸν πρόσφατο ἄνισον ἀγῶνα ποὺ τῆς ἐπέβαλαν ἐπίβουλοι

κατακτηταί. Ή Ελλάς λοιπὸν δὲν εἶναι μόνον κοιτὶς τοῦ πολιτισμοῦ καὶ φάρος αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ πατερὶς τῆς θείας Ἐλευθερίας.

Πληθυσμός. Οἱ πληθυσμὸς τῆς Ἐλλάδος ὑπολογίζεται τώρα περὶ τὰ 8.000 000. Τὰ 95% τῶν κατοίκων εἶναι Ἑλλήνες. Τὰ ὑπόλοιπα εἶναι Τούρκοι, Ἐβραῖοι καὶ ἄλλοι ξένοι.

Θρησκεία. Οἱ Ἑλλήνες εἶναι Χριστιανοὶ Ὀρθόδοξοι. Υπάρχουν καὶ ὅλιγες χιλιάδες Ἑλλήνων καθολικῶν, Ἐβραίων καὶ Μωαμεθανῶν. Ή Ἐκκλησία τῆς Ἐλλάδος διοικεῖται ἀπὸ τὴν Ιερὰ Σύνοδο καὶ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἐλλάδος.

Ἐκπαίδευσις. Οἱ Ἑλλήνες ἔχουν μεγάλην κλίσιν πρὸς τὰ γράμματα ἀπὸ τὸν ἀρχαιοτάτους κρόνους. Ή Ἐλληνικὴ φυλὴ πρώτη ἐκαλλιέργησε καὶ διέδωσε τὴν παιδείαν μὲν τὰ ὑπέροχα συγγράμματα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ποὺ θαυμάζονται ἀπὸ ὅλους τοὺς πολιτισμένους λαοὺς τῆς γῆς. Εἰς τὸ Ἐλληνικὸν κράτος ή

Εἰκ. 35. Τὸ φράγμα τοῦ Μαραθῶνος.

παιδεία περιλαμβάνει σήμερα τρεῖς κύκλους. Τὴν κατωτάτην ἡ στοιχειώδη παιδείαν, τὴν Μέσην καὶ τὴν Ἀνωτάτην.

Ἡ κατωτάτη περιλαμβάνει τὰ Δημοτικὰ σχολεῖα καὶ Νηπιαγωγεῖα. Ἡ κατωτάτη ἐκπαίδευσις εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἀπὸ τοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας μέχρις ὅτου τὰ παιδιά τελειώσουν τὸ δημοτικὸν σχολεῖον. Ἡ Μέση ἐκπαίδευσις περιλαμβάνει τὰ Γυμνάσια καὶ τὶς Ἐμπορικὲς σχολές. Ἡ Ἀνωτάτη περιλαμβάνει τὸ Πανεπιστήμιον καὶ Πολυτεχνεῖον Ἀθηνῶν καὶ τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης.

Ἐπίσης εἶναι ἡ Ἀνωτάτη Γεωπονικὴ σχολὴ, ἡ Ἀνωτάτη Σχολὴ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν. Ἡ Σχολὴ τῶν Εὐελπίδων, Δοκίμων, Ἰκάρων. Άλι παιδαγωγικαὶ Ἀκαδημίαι ποὺ μορφώνουν τοὺς διδασκάλους. Ἐπαγγελματικὲς σχολές (γεωργικές, μηχανικῶν) καὶ ἄλλες, ποὺ εἶναι ἐπὶ τοῦ παρόντος διλίγες. Πρέπει νὰ ιδουθοῦν πολλὲς ἐπαγγ. σχολές καὶ οἰκονομικὲς γιὰ νὰ καταρτίζουν ίκανοντας ἐπαγγελ.

ματίας καὶ φωτισμένες οἰκοκυράς. "Ετοι καὶ ἡ ἀστυφιλία θὰ ἀνακοπῇ καὶ ὁ τόπος
θὰ προκόψῃ.

Πολίτευμα. Τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι Βασιλευομένη Δημο-
κρατία. Ὁ Βασιλεὺς δοῖται τὴν Κυβέρνησιν προερχομένην ἀπὸ τὴν Βουλὴν (Βου-
λευταῖ), τὴν δοίαν ἐκλέγει ὁ λαός. Τοὺς νόμους κάμνει ἡ Κυβέρνησις καὶ τοὺς

Εἰκ. 36.

ἐπικυρώνει ὁ Βασιλεὺς. Τὸ κράτος κυβερνᾶται ἀπὸ τοὺς ὑπουρογούς. Οἱ ὑπουροὶ
ἀποτελοῦν τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον.

Διοίκησις. Ἡ Ἑλλὰς περιλαμβάνει τὰ ἔξης διαμερίσματα: Στερεὰ
Ἐλλάς, Θεσσαλία, Ἡπειρος, Μακεδονία, Θράκη, Πελοπόννησος, Κορ-
τη, Δωδεκάνησα, Νησιὰ τοῦ Αιγαίου καὶ Νησιὰ τοῦ Ιονίου (εἰκ. 37).

* Η Ἑλλὰς διαιρεῖται σὲ Νομούς. Σὲ κάθε Νομὸν ὑπάρχει ἕνας Νομάρχης δόποιος ἀντιπροσωπεύει τὴν Κυβέρνησιν.

* Ανώτεροι ἀπὸ τοὺς Νομάρχας είναι οἱ Γενικοὶ Διοικηταὶ (Μακεδονίας, Θράκης, Κρήτης, Δωδεκανήσου).

Οἱ Νομοὶ τῆς Πατρίδος μας είναι οἱ ἔξης :

1. Στερεά Ἑλλάς: Ἀττικῆς, Βοιωτίας, Φθιώτιδος, Φωκίδος, Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, Εὐρυτανίας = 6.

2. Θεσσαλία: Λαρίσης, Μαγνησίας, Καρδίτσης, Τρικάλων = 4.

Εἰκ. 37. Περιοχὲς τῆς Ἑλλάδος.

3. Ἡ πειραις: Ἀρτης, Πρεβέζης, Ίωαννίνων, Θεσπρωτίας = 4.

4. Μακεδονία: Θεσσαλονίκης, Χαλκιδικῆς, Κιλκίς, Πέλλης, Ἡμαδείας, Πιερίας, Κοζάνης, Καστοριάς, Φλωρίνης, Σερρῶν, Δράμας, Κοβάλτας = 12.

5. Θράκη: Ἐβραου, Κουμοτινῆς, Ξάνθης = 3.

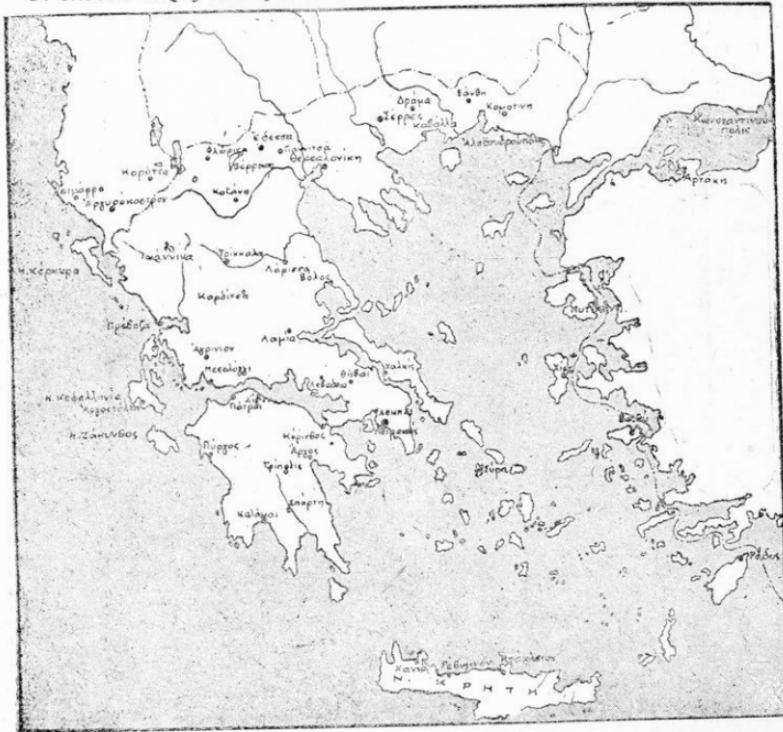
6. Πελοπόννησος: Ἀργολίδος, Κορινθίας, Ἀχαΐας, Ἡλείας, Μεσσηνίας, Λακωνίας, Ἀρκαδίας = 7.

7. Κρήτη: Χανίων, Ρεθύμνης, Ηρακλείου, Λασηθίου = 4.

8. Νησιά Ιονίου: Κερκύνας, Λευκάδος, Κεφαλληνίας, Ζακύνθου = 4.

9. Νησιά Αιγαίου: Εύβοιας, Κυκλαδων, Λέσβου, Χίου, Σάμου, Δωδεκανήσων = 6.

Οι σπουδαιότερες πόλεις είναι :

Eik. 38. Οι σπουδαιότερες πόλεις της Ἑλλάδος.

Στερεά: Ἀθήναι, Πειραιεύς, Ἐλευσίς, Μέγαρα, Θῆβαι, Λεβάδεια, Λαμία, Μεσολόγγι, Ἀγρίνιον, Καρπενήσι.

Θεσσαλία: Λάρισα, Βόλος, Καρδίτσα, Τρίκαλα.

"Ηπειρος: Ιωάννινα, Αστα, Πρέβεζα.

Μακεδονία: Θεσσαλονίκη, Κιλκίς, Γιαννιτσά, "Εδεσσα, Βέροια, Νάουσα, Κατερίνη, Κοζάνη, Φλώρινα, Καστοριά, Γραβειά, Σέρραι, Δράμα, Καβάλα.

Θράκη. Κομοτινή, Ξάνθη, Ἀλεξανδρούπολις, Σουφλί, Διδυμότειχον, Ὁρεστιάς.

Πελοπόννησος. Πάτραι, Κόρινθος, Ἀργος, Ναύπλιον, Πύργος, Αἴγιον, Ἀμαλιάς, Καλάμαι, Σπάρτη, Τρίπολις.

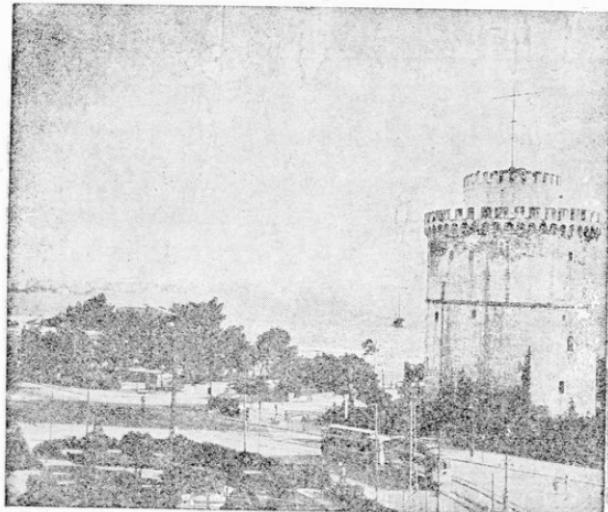
Κρήτη. Χανιά, Ηράκλειο, Ρέθυμνον.

Νησιά Ιενίου. Κέρκυρα, Ἀργοστόλιον, Σάμη.

Νησιά Αιγαίου. Χαλκίς, Ἐρμούπολις, Μυτιλήνη, Χίος, Βαθύ, Ρόδος.

Αἱ Ἀθῆναι εἶναι ἡ πρωτεύουσα· εἶναι ἡ ἀρχαιοτέρα, ἐνδοξοτέρα, μεγαλύτερα καὶ δραματέρα πόλις τῆς πατρίδος μας.

Ο Πειραιεύς, ἡ Θεσσαλονίκη, αἱ Πάτραι, ὁ Βόλος εἶναι ἐμπορικὰ κέντρα καὶ τὰ μεγαλύτερα λιμάνια τοῦ τόπου μας.

Εἰκ. 39. Ὁ Λευκός Πύργος Θεσσαλονίκης.

Ἡ Κνωσσός, αἱ Μυκῆνες, ἡ Ὀλυμπία, οἱ Δελφοί, αἱ Ἀθῆναι, ἡ Σπάρτη, ἡ Κόρινθος, αἱ Θῆβαι, ἡ Ρόδος, ἡ Θεσσαλονίκη εἶναι ἀρχαῖοι καὶ δοξασμένοι τόποι.

Τὰ Τέμπη, τὰ Μετέωρα, τὸ Πήλιον, ἡ Ἔδεσσα, τὸ Ἀγιον ὄρος, ἡ Κέρκυρα, ἡ Ρόδος καὶ ὅλα τὰ νησιά καὶ τ' ἀκρογιάλια τοῦ τόπου μας εἶναι μαγευτικοὶ τόποι.

ΑΛΥΤΡΩΤΕΣ ἙΛΛΗΝΙΚὲς χῶρες.

Ἐλληνικὲς χῶρες εἶναι ἀκόμη καὶ ἄλλες ποὺ παραμένουν ἀλύτρωτες, ὅπως ἡ Βόρειος Ἡπειρος καὶ ἡ Κύπρος.

Ἡ Βόρειος Ἡπειρος κατέχεται ἀπὸ τὴν Ἀλβανία. Οἱ Βορειοηπειρῶται ἔχουν

ΕΛΛΑΣ

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

ΝΟΤΙΟΣΛΑΒΙΑ

Λ Β Α Ι Α

Ι Ο Ν Ι Ο

Π Ε Δ Α

Δ Ι Γ Α Ι Ο

Π Ε Λ Α Γ Ο Σ

ΚΡΗΤΙΚΟΝ ΠΕΛΑΓΟΣ

Ν. ΚΡΗΤΗ

20 40 60 80 100 KIA.
ΚΛΙΜΑΣ 1:4.000.000

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νόποστη πολλούς διωγμούς, οί δρόποι και τώρα συνεχίζονται. Οί σπουδαιότερες πόλεις της Β. Ήπειρου είναι ή Κορυτσά, το "Άργυροκαστρον", ή Μοσχόπολις, ή Χειμάρρος και οί "Αγιοι Σαράντα".

"Η μεγαλύησος Κύπρος κατέχεται από την Αγγλία. Είναι μεγαλυτέρα από την Κρήτη. "Έχει περί τις 500 χιλ. κατοίκους. "Απ' αυτούς τα 5/6 είναι Έλληνες, οί δὲ υπόλιτοι Τούρκοι.

Σπουδαιότερες πόλεις είναι ή Λευκωσία, Λεμεσός, Λάρναξ, Άμμοχωστος και ή Πάφος πού έδοκιμάσθη τόσον σκληρά από σεισμούς κατά το έτος 1953.

Οι Κύπροι δὲ έπαυσαν να ζητοῦν την ένωσήν των μέ την μητέρα Ελλάδα και άγωνίζονται γι' αυτό. Τὸν Ιανουάριον τοῦ 1950 έγινε δημοψήφισμα διά τοῦ δρόποιου διεδήλωσαν τὴν θέλησι και ἀπόφασί τους νὰ ένωθοῦν μὲ τὴν μητέρα Ελ-

Εἰκ. 40. Η νήσος Κύπρος.

λάδα. Εψήφισαν ύπερ τῆς ένώσεως 96 έκατοστά τῶν Ελλήνων. Εσχάτως έχουν έντασθη οἱ ἀγῶνες τῶν Κυπρίων. Εἰς τοῦτο τοὺς ένισχύονται και οἱ θεομέτρες έκδηλώσεις και εὐχές ὅλων τῶν Ελλήνων.

Ἐλληνικὲς χῶρες ἀπὸ αἰώνων ἡπαν και τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ασίας καὶ ή Ανατολικὴ Θράκη. Μετὰ τὴν καταστροφὴν δμως ποὺ ἐπάθομεν εἰς τὴν Μ. Ασίαν τὸ 1922 και μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν, έπαυσαν πλέον νὰ θεωροῦνται Ελληνικὲς χῶρες τὰ μέρη αὐτά.

Ο εἰς διασπορὰν Έλληνισμός. Υπάρχουν και ὅλοι Ελληνες, οἱ δρόποι είναι ἔγκατεστημένοι εἰς διαφόρους χωρας. Αὐτοὶ ἀποτελοῦν τὸν ἔξω Ελληνισμόν. Απὸ ἀνέκαθεν οἱ Ελληνες έχουν τὴν τάσιν νὰ ἐκπατρίζονται πρὸς εὑρεσιν ἐργασίας. Τοῦτο ὀφείλετο ὁρικῶς εἰς τὴν υποδούλωσιν τοῦ Γένους και ἔπειτα ὅπως και τώρα εἰς τὴν ἀνεπάρκειαν τοῦ Ελληνικοῦ ἐδάφους νὰ διαθρέψῃ πολὺν πληθυσμόν.

"Ελληνες εύρισκονται έγκατεστημένοι εἰς διαφόρους χώρας καὶ τῶν πέντε ἡπείρων. Τὰ σπουδαιότερα κέντρα τοῦ ἔξω Ἑλληνισμοῦ είναι : "Ηνωμέναι Πολιτεῖαι, Αἴγυπτος, Καναδᾶς, Ἀργεντινή, Νότιος Ἀφρική, Αυστραλία, Γαλλία. Στὶς χῶρες αὐτὲς οἱ "Ελληνες είναι ωργανωμένοι σὲ Κοινότητες, ποὺ παρουσιάζουν ἔξαιρετικὴ δρᾶσι. "Ελληνες τοῦ ἔξωτεροικοῦ πρέπει νὰ θεωρήσωμεν καὶ ἔκεινους ποὺ παρέμειναν στὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ αὐτὸὺς ποὺ ἀπέμειναν στὴ Ρωσία. Ἀκόμη είναι καὶ πολλοὶ ἄλλοι "Ελληνες, οἱ δοποὶ εύρισκονται εἰς μικρὸν ἀριθμὸν ἔγκατεστημένοι εἰς διαφόρους χώρας. "Ολοὶ αὐτοί, ὅσον μακρὰν καὶ ἀν εύρισκονται πάντοτε ἐνθυμοῦνται τόσον τὴν Ἰδιαιτέραν των πατρίδα καὶ τοὺς συγγενεῖς των ὅσον καὶ τὴν μητέρα "Ελλάδα.

Θυμηθῆτε τοὺς διαφόρους ἑθνικοὺς εὐεργέτας. Τὶ σκέψεις κάνετε γι' αὐτούς;

ΕΡΓΑΣΙΕΣ : 1. Κάμετε τὸν χάρτη τῆς Ἐλλάδος καὶ σημειώσετε μὲ τὰ ιδιαιτερα χρώματα, ποὺ καλλιεργοῦνται τὰ κύρια προϊόντα τῆς χώρας μας. (Παραγωγικὸς χάρτης).

2. Εἰς ἄλλον χάρτην νὰ σημειώσετε ποὺ εύρισκονται μεταλλεῖα, ποὺ θερμιές πηγές (ιαματικαὶ).

3. Κάμετε ἔνα μικρὸν χάρτην τῆς Ὀδρογείου σφαίρας καὶ σημειώσετε ποὺ εύρισκονται ωργανωμένες ἐλληνικές παροικίες.

4. Φέρετε διάφορες φωτογραφίες πόλεων, τοπίων τῆς Ιδιαιτέρας σας πατρίδος, τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἄλλων περιοχῶν τῆς πατρίδος μας.

5. Φέρετε κάρτ—ποστάλ τῶν δρόμων σπουδαίων ἀρχαιολογικῶν χώρων τῆς πατρίδος μας.

6. Κάμετε ἔνα σύντομο φανταστικὸ ταξίδι σ' ἔνα μέρος τῆς πατρίδος μας.

7. Περιγράψετε μίαν πόλιν, ἔνα τοπίον τῆς πατρίδος μας.

8. Ζητήσετε περισσότερες πληροφορίες σὲ τακάληλα βιβλία, λεξικὰ κ. ἀ. ἢ ἀπὸ τοὺς γονεῖς σας γιὰ διὰ τοὺς έκαμε σὲ σᾶς ιδιαιτέραν ἐντύπωσιν.

Προσέξετε : "Οσες ἔργασίες θὰ κάνετε τώρα μπορεῖτε νὰ ἐπαναλάβετε γιὰ κάθε ἔνο μέρος, κράτος ποὺ θὰ ἀρχίσωμε νὰ ἐπεξεργαζόμεθα ἀπὸ τώρα.

2. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ

A'. Γεωφυσικὴ έξέτασις. *αὐτὸς έδω Βιθαράντιξες μεταφράσιαν*

Θέσις, ἔκτασις. Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία είναι τὸ μέρος τῆς Εὐρώπης ποὺ κατέχει ἡ Τουρκία, είναι ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη. Ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη χωρίζεται ἀπὸ τὴ Δυτικὴ Θράκη ποὺ ἀνήκει στὴν Ἐλλάδα μὲ τὸν Ἐβρῷ ποταμό. Στὸ Βόρειο μέρος τῆς ἔκτείνεται ἡ Βουλγαρία, στὸ Ἀνατολικὸ βρέχεται ἀπὸ τὸν Εὔξεινο Πόντο καὶ τὸ Βόσπορο, στὸ Νότιο βρέχεται ἀπὸ τὴν Προσοποία, τὸν Ἐλλήσποντο καὶ τὸ Αιγαίον Πέλαγος. "Εχει ἔκτασι τὸ 1/5 τῆς Ἐλλάδος.

Ἐδαφος. "Ολόκληρος σχεδὸν ἡ χώρα είναι μία ἔκτεταμένη εὐφορος καὶ πλουσία πεδιάς ἀπὸ τὴν δύσιν περνᾶ ὁ Ἐργίνιος ποταμός, παραπόταμος τοῦ Ἐρθου.

Παράλια. Ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἀσία μὲ δύο πορθμούς: τὸν Βόσπορο καὶ τὸν Ἐλλήσποντο. Ὁ Βόσπορος ἔχει μῆκος 30 χιλιόμετρα καὶ δὲ Ἐλλήσποντος διπλάσιον. Οἱ δύο αὐτοὶ πορθμοὶ συνδέουν τὴ Μεσόγειο μὲ τὸν Εὔξεινο Πόντο. Είναι τὰ περίφημα στενά, ποὺ τόσοι πόλεμοι ἔγιναν γι' αὐτά.

“Εδῶ παρατηρεῖται τὸ ἔξῆς φαινόμενο : Καὶ ἀπὸ τοὺς δύο πορθμοὺς περνοῦν λισχυρὰ οεύματα θαλάσσης ἀπὸ τὸν Εὔξεινο πρὸς τὸ Αἶγαίον. Ὁ Εὔξεινος τροφοδοτεῖται ἀπὸ μεγάλους ποταμούς, δὲν ἔχει δὲ καὶ πολλὴν ἔξατμισιν λόγῳ τοῦ ψυχροῦ του αἰλίματος καὶ γ' αὐτὸ δύνει τὰ πλεονάζοντα νερά του στὴ Μεσόγειο.

Κλῖμα: Μεσογειακὸν στὰ παράλια καὶ ἡπειρωτικὸν στὸ κέντρον ὅπως καὶ στὴ Δυτικὴ Θράκη.

Εἰκ. 41. Εύρωπαϊκή Τουρκία είναι ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη.

B'. Οἰκονομικὴ ἔξέτασις

Προϊόντα. Ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη, είναι χώρα γεωργική. Τὰ παραγόμενα προϊόντα είναι διάφορα. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὶς ἀκτὲς τοῦ Εὔξεινου καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακά, ὄπρια, καπνός, ἄμπελοι καὶ μωρέα. Εἰς τὰς παραποταμίους ἐκτάσεις ευδοκιμοῦν οὕτι, βαμβάκι καὶ λαχανικά. Εἰς τὰ παράλια διάφορα δρωοφόρα δέντρα, ἐληῆς κ. ἄ. Ἐχει δὲ μωρός καὶ τὴν κτηνοτροφίαν ἀρκετά ἀνεπτυγμένην.

Γ'. Πολιτικὴ ἔξέτασις

Κάτοικοι - γλώσσα - θρησκεία. Οἱ κάτοικοι είναι 1.250.000.

Μετὰ τὴν ὑποχρεωτικὴν ἀνακώνησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τὸ 1922 ἡ Τουρκικὴ Θράκη ἐκτὸς τῆς Κωνιτσαίας πόλεως κατοικεῖται ἀπὸ Τούρκους.

Ιστορία - πολιτισμός. Ἡ Θράκη παρέμεινε στὴν κυριαρχία τῶν Τούρκων ἀπὸ τότε ποὺ ὑποδουλώθηκε τὸ Βυζαντινὸν κράτος (1453).

Μετὰ τὸν παγκόσμιο πόλεμο οἱ “Ἐλλήνες τὴν κατέλαβον καὶ τὴν ἀπελευθέρω-

σαν. Μετά τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν ὅμως παρεχωρήθη πάλι στὴν Τουρκία.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης είναι ἡ Κωνσταντινούπολις, ἡ μαγευτικώτερη πόλις τῆς γῆς, τὸ ἀρχαῖον Βυζάντιον, ἡ μεγάλη πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὸ κέντρον τῶν Χριστιανισμοῦ, τὸ ὄνειρον τόσων αἰώνων (εἰκ. 42).

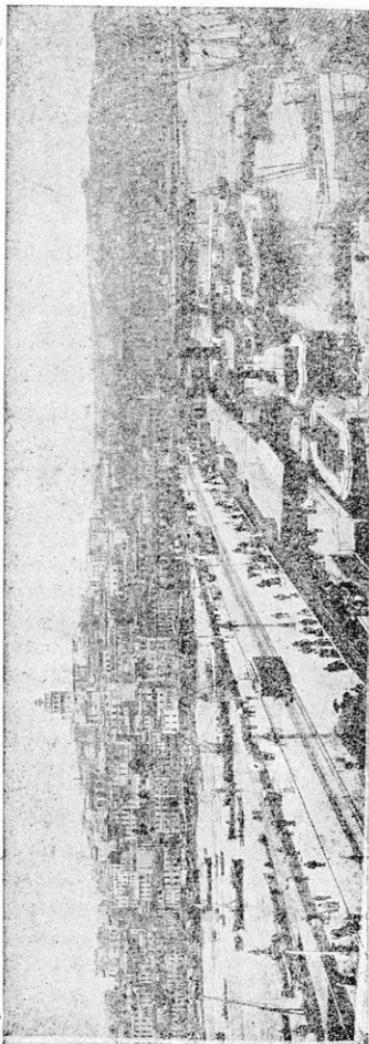
Ως τὸ 1920 ἡτο πρωτεύουσα καὶ ὅλης τῆς Τουρκίας, ὁνομάζεται δὲ ἀπὸ τοὺς Τούρκους Ἰσταμπούλ (εἰς τὴν πόλιν). Στὴν Κων- λιν είναι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Ὁ Πατριαρχῆς Κων- λεως είναι ὁ ἀρχηγὸς ὅλων τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν. Στὴν Κων- λιν σώζονται ἀπὸ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν πολλὲς ἔκκλησιες. Ἡ Ἅγια Σοφία είναι ὁ μεγαλοπρεπέστερος ναὸς τῆς Χριστιανωσύνης (εἰκ. 43).

Ἐχει περὶ τὸ ἐν ἑκατομμύριον κατοίκους ἐκ τῶν ὅποιων 150 πλιάδες είναι Ἐλληνες.

Ἄλλες πόλεις στὴν Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία είναι : Ἀδριανούπολις, Σαράντα Ἐκκλησίες, Ραιδεστός, Καλλίπολις καὶ Σηλυβρία (περίφημον είναι τὸ σηλυβριανὸν γιαοῦρτι ἀπὸ γάλα προβάτων καὶ βουβάλων).

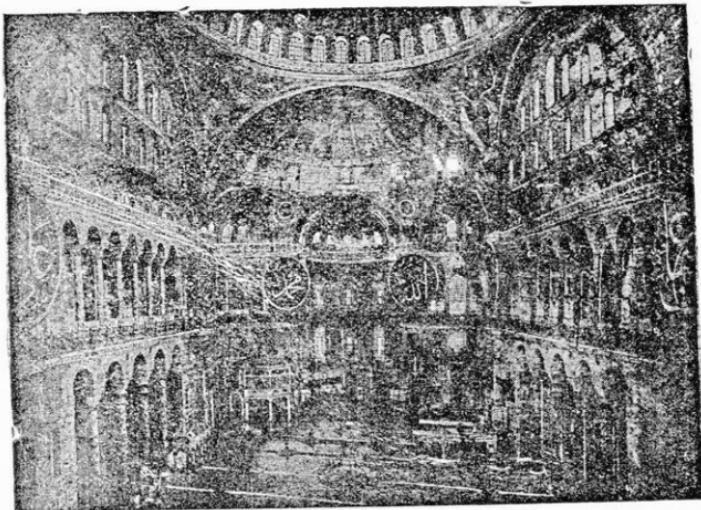
Συγκοινωνία. Τὰ παράλια συγκοινωνοῦν μὲ πλοῖα. Ἐχει καλοὺς δρόμους γιὰ αὐτοκίνητα. Ἐχει σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ποὺ συνδέει τὴν Κων- λιν μὲ τὴν Εύρωπη. Ἀκόμη γιὰ τὴν Κων- λιν ὑπάρχει καὶ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία. Πολλοὶ ξένοι ἐπισκέπτονται τὴν Κων- λιν ἐπειδὴ ἔχει ὠραῖον κλίμα, γοητευτικὲς ἔξοχές, ἀξιοθέατα μέρη καὶ ἀρχαῖα μνημεῖα. Τὰ πλέον ἀξιοθέατα εἰς τὴν Κων- λιν είναι ὁ ναὸς τῆς Ἅγιας Σοφίας καὶ τὸ Σεράνι.

Ἡ Ἅγια Σοφία ἡτο ἀρχαιῶς χριστιανικὸς ναὸς ποὺ ἐκτίσθη ἀπὸ τὸν Αὐτοκράτορα Ἰουστινιανόν. Ἐχει ἐσωτερικῶς σχῆμα σταυροῦ, ἐχοειάσθη δὲ ἐξ περίπου ἔτη νὰ τελειώσῃ.

Εἰκ. 42. Μιὰ ἀποψίς τῆς Κωνσταντινουπόλεως μὲ τὴν μεγάλην γέφυραν τοῦ Γαλατᾶ ἐπὶ τῷ Κερατίῳ κόλπου. Διὸ τῆς γεφύρας ἐνώντας ἡ παλαιὰ καὶ νέα πόλις, Ὁ Γαλατᾶς είναι τὸ ὀρατότερον μέρος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κέντρον τῆς ἐμπορικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς κινήσεος.

Τὸ κτίριον εἶναι τεραστίων διαστάσεων. Οἱ ἐσωτερικοὶ τοῖχοι καὶ οἱ κίονες εἶναι ἀπὸ ποικιλόχρωμο μάρμαρο, τὸ δάπεδον μωσαϊκὸν ἀπὸ μάρμαρο καλύπτεται ἀπὸ παχυτάτους τάπητας. Χιλιάδες χρωματιστές λυχνίες κρέμονται μέσα στὸ οἰκοδόμημα.

Εἰκ. 43. *Αγ. Σοφία: Τὸ ἔσωτερικὸν τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας. Ὁ κόσμος μένει ἔκπληκτος διὰ τὸ ἀριστούργημα αὐτὸς τῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ἡ νέα Τουρκία ἔκαμε τὴν Ἀγίαν Σοφίαν Μουσεῖον. Τώρα ἀποξύνονται αἱ Τουρκικαὶ ἐπιγραφαὶ καὶ ἀποκαλύπτονται τὰ Χριστιανικά Μωσαϊκά, περίφημα ἔργα τέχνης.

Τὸ Σεράϊ ἡ ἀνάκτορον τοῦ Σουλτάνου ἔχει περιφέρειαν 5 χιλιόμετρα. Περιβάλλεται ἀπὸ ὑψηλὰ τείχη, ποὺ περιλαμβάνουν ὅχι μόνον τὰ ἀνάκτορα ἀλλὰ καὶ τὰ δημόσια γραφεῖα.

Τὸ παλαιὸν σεράϊ κατεστράφη ἀπὸ πυρκαϊῶν πρὸ ἐτῶν, μαζὶ δὲ μ' αὐτὸν καὶ ἡ περίφημος θριαμβευτικὴ ἄψις ποὺ ὠνομάζετο ‘Υψηλὴ Πύλη. Κάτω ἀπ' αὐτὴν ἐσυνήθιζαν οἱ Σουλτάνοι νὰ κάθωνται, νὰ δέχωνται ἀναφορές καὶ νὰ δικάζουν ὑποθέσεις. Γι' αὐτὸν καὶ ἡ κυβέρνησις τοῦ Σουλτάνου πήρε τὸ ὄνομα «‘Υψηλὴ Πύλη» ὅπως ἀναφέρεται στὰ ἔγγραφα καὶ στὶς συνθῆκες.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ: 1) Νὰ βρήτε στὸ χάρτη σας ὅλα τὰ γεωφυσικά στοιχεῖα τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης.

2) Νὰ σχεδιάσετε καὶ σεῖς τὸ χάρτη της σὲ μεγέθυνσι.

3) Νὰ διαβάσετε στὰ λεξικὰ τὶς λέξεις: Θράκη, Κωνσταντινούπολις, Βόσπορος, Κεράτιος Κόλπος, ‘Ελλήσποντος, Καλλίπολις, ‘Αγία Σοφία, ‘Αλωσις Κωνσταντινουπόλεως, Βυζάντιον καὶ νὰ φέρετε πληροφορίες, κάρτ'- ποστάλ.

4) Νὰ κάμετε ἔνα φανταστικὸ ταξίδι στὴν Κωνσταντινούπολι ή σὲ μιὰ ἄλλη πόλη τῆς Ανατολικῆς Θράκης.

3. ALBANIA

A. Φεωφυσική έξέτασης.

Θέσις καὶ ἔκτασις. Μικρὴ χώρα στὰ ΒΔ τῆς Ἑλλάδος. Συνορεύει μὲ τὴ Σερβία καὶ Ἑλλάδα. Βρέχεται μὲ τὸ Ἰόνιον πέλαγος καὶ τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν. Εἶναι τὸ μικρότερον Βαλκανικὸν κράτος. Ἡ ἔκτασις της μὲ τὴν Βόρειον Ἡπειροῦ εἶναι σχεδὸν τὸ 1/4 τῆς Ἑλλάδος.

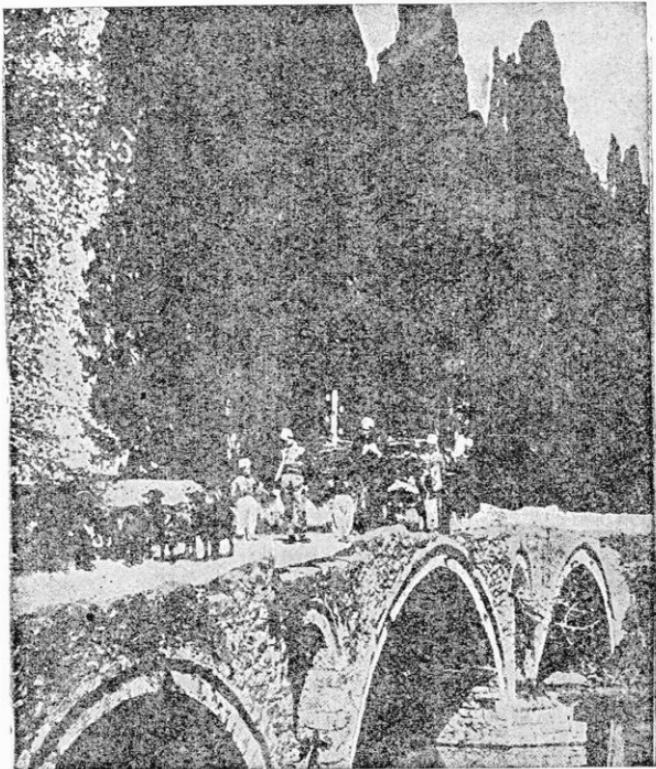
Εἰκ. 44. Ἡ Ἀλβανία.

ἘΞΑΦΟΣ. Ἡ Ἀλβανία εἶναι χώρα ἔξαιρετικὰ ὁρεινὴ μὲ μικρές πεδιάδες πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν. Οἱ Ἀλβανικὲς Ἀλπεῖς εἶναι διακλάδωσις τῶν Διονυσικῶν Ἀλπεων μὲ κυριότερα βουνά: τὴν Τρεμπεσίνα, Τομόρι καὶ Μοράβα γνωστὰ ἀπὸ τὴν ἐποποίᾳ τοῦ τελευταίου πολέμου, δῆπου ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ κατεγύκησε τὴ βία.

Δίμνες. Τῆς Σκόδρας στὰ βόρεια τῆς Ἀλβανίας, τῆς Πρέσπας στὰ νόναρα Ἑλλάδος—Ἀλβανίας—Σερβίας καὶ τῆς Ἀχρίδος.

Παράλια. Τὰ παράλια τῆς Ἀλβανίας δὲν παρουσιάζουν ἀνόμιαλο διαμελισμό. Αἱ προσχώσεις ἐκ τῶν ποταμῶν ἐσχημάτισαν πεδιάδες στὰ παράλια, ποὺ στεροῦνται σχεδὸν ἀπὸ νησιὰ καὶ εἶναι εὐφοριώτατες.

Ποταμοί. Τὶς πεδιάδες αὐτές διασχίζουν τρεῖς κύριοι ποταμοί: ἘΆφος, ἘΆψος καὶ Δρίνος. Ἐπειδὴ οἱ βροχές εἶναι φαγδαῖες καὶ πίπτουν κυρίως κατὰ

Εἰκ. 45. Γέφυρα ἐπὶ τῷ Δρίνῳ στὴν δύο Τιράνων — Σκόδρας.

τὴν χειμερινὴν περίοδον οἱ ποταμοὶ πλημμυρίζουν καὶ σχηματίζουν πολλὰ ἔλη εἰς τὰς παραποταμίους ἐκτάσεις.

Κλῖμα. Εἰς τὰ παράλια μεσογειακὸν καὶ εἰς τὶς ποιλάδες ἡ πειρωτικόν, διότι οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι ἐμποδίζονται ἀπὸ τὰ Ἀκροκεφαλάνια καὶ τὰ ἄλλα βουνά γὰ εἰσέλθουν ἐλευθέρως.

B' Οἰκονομικὴ ἐξέτασις

Προϊόντα. Ἐπειδὴ εἶναι δρεινὴ χώρα ἡ γεωργία δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένη. [Καλλιεργοῦνται καλαμπόκι, σιτάρι, καπνός. Περισσότερον ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ

κτηνοτροφία, ἐπειδὴ ἔχει ἐκτεταμένες βιοσκές. Τρέφονται κυρίως αλγοπρόβατα κατά τρόπον νομαδικὸν καὶ χοίροι ἐπειδὴ ἔχει πολλὰ δάση μὲ βελανιδιές.

Τὰ δρυκτὰ (χρώμιον καὶ πετρέλαιον) είναι ἀνεκμετάλλευτα λόγῳ ἑλλείψεως συγκοινωνιῶν. Ἡ συγκοινωνία τῆς γίνεται μὲ κάρρα καὶ μὲ ζῶα κυρίως. Τοὺς καλοὺς αὐτοκινητοδόμους κατεσκεύασαν οἱ Ἰταλοί.

Ἐμπόρειον μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Προπολεμικὰ ἡ Ἀλβανία ἔξηγε εἰς τὴν Ἑλλάδα ζῶα, πουλερικά, βούτυρο, τυρί, ψάρια, σπορια, δέρματα καὶ ἔκλανθρακες. Ἡ γόραζε δὲ ἀπὸ τὴν Πατρίδα μας κατεργασμένα δέρματα καὶ δερμάτινα εῖδη, γαρτί, νήματα, χημικά προϊόντα κ. ἄ.

Γ' Πολιτική ἑξέτασις

Κάτοικοι—γλῶσσα—θρησκεία. Οἱ πληθυσμὸς τῆς Ἀλβανίας εἶναι 1.300.000. Οἱ Ἀλβανοὶ ποὺ τοὺς δνομάζομε ἐμεῖς Τουρκαλβανοὺς χωρίζονται σὲ δύο φυλές: Τοὺς Γκέκηδες, βορείως τοῦ Σκούπη ποταμοῦ (ξανθοὶ καὶ μὲ ἀνάστημα ὑψηλὸν) καὶ Τόσκηδες, νοτίως τοῦ ποταμοῦ (καστανοὶ). Εἰς τὴν Ἀλβανοκατοικημένη Βόρειο Ἡπειρο ἐπικρατεῖ τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον.

Οἱ Ἀλβανοὶ ἔχουν ίδιαν γλῶσσαν, Ἀλβανικὴν (στὸ βόρειο τμῆμα γκεκικὸν καὶ στὸ νότιο τοσκικὸν ίδιωμα). Στὴ Β. Ἡπειρο μεγάλο ποσοστὸ τῶν κατοίκων δημιλεῖ Ἑλληνικά. Διὰ τὴν γραφὴν τῆς Ἀλβανικῆς χρησιμοποιοῦν τὸ Λατ. ἀλφάρητον.

Οἱ περισσότεροι Ἀλβανοὶ εἶναι κατὰ τὸ θρήσκευμα Μωαμεθανοὶ (850 χιλ.), Ὁρθόδοξοι (250 χιλ.) καὶ Καθολικοὶ (100 χιλ.).

Τὸ πολίτευμα τῆς Ἀλβανίας εἶναι Κομμουνιστικὴ Δημοκρατία.

Πόλεις. Τὰ Τίρανα (40 χιλ.) πρωτεύουσα. Εἶναι πόλις μεσογειακὴ ποὺ τὴ συνδέει σιδηροδρόμος μὲ τὸ Δυρράχιον, λιμάνι στὴν Ἀδριατική. Ἄλλαι πόλεις ἡ Σκόδρα ἡ Σκούταρι, Κορυτσά, Ἀργυρόκαστρον καὶ Αὐλών, λιμάνι στὴ νότιο Ἀλβανία.

Ιστορία. Ἡ Ἀλβανία στὴν ἀρχαία ἐποχὴ ἐλέγετο Ἰλλυρία. Ὡς τὸ 1912 ἦτο ἐπαρχία τῆς Τουρκίας. Τὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας οἱ Τούρκοι ἔχονται ποίησαν τοὺς Τουρκαλβανοὺς ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων. Τὸ 1912 ὅταν ἐλευθερώθηκε ἡ Μακεδονία ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἡ Ἀλβανία ἔγινε ἀνεξάρτητος. Τὸ 1939 τὴν κατέλαβον οἱ Ἰταλοί καὶ τὸ 1940 ἔγινε δομητήτιον γιὰ τὴν ἐπίθεσι ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ τὰ ἔτη 1940—41 ἔγινε τὸ Ἀλβανικὸν ἔδαφος τὸ θέατρον τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου. Παρόλον ὅτι ἐνικήσαμεν στὶς μάχες τῆς Πίνδου, τοῦ Μοράβα, τῆς Τρεμπεσίνας καὶ ἐλευθερώσαμε τὴν Κορυτσά, τὸ Ἀργυρόκαστρο καὶ ὅλη τὴ Βόρειο Ἡπειρο, αὐτὴ παραμένει στὰ χέρια τῶν Ἀλβανῶν.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ: 1) Φέρετε πληροφορίες γιὰ τὴν Ἀλβανία καὶ τὸν Ἀλβανικὸ πόλεμο. 2) Ἐτοιμάσετε ἔναν οἰκονομικὸν χάρτην τῆς Ἀλβανίας στὴ χαρτογραφία σας. 3) Διαβάσετε καὶ φέρετε πληροφορίες γιὰ τὴ Βόρειο Ἡπειρο.

4. ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ

(ΝΟΤΙΟΣΛΑΒΙΑ "Η ΣΕΡΒΙΑ")

Α'. Γεωφυσική έξέτασις

Θέσις. έκτασις. Η Νοτιοσλαβία συνορεύει πρὸς Ν. μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ Ἀλβανία. Πρὸς Α. μὲ τὴν Βουλγαρία καὶ Ρουμανία. Πρὸς Β. μὲ τὴν Ούγγαρια καὶ Αυστρία. Πρὸς Δ. μικρὸ μέρος συνορεύει μὲ τὴν Ἀλβανία καὶ Ἰταλία ὅπο τὸ

Εἰκ. 46. Χάρτης Γιουγκοσλαβίας.

ἄλλο βρέχεται ἀπὸ τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσα. Η Σερβία εἶναι μεγάλη, ἔχει ἔκτασιν διπλασία σχεδὸν τῆς Ἑλλάδος.

"Εδαφος. Ο περισσότερος τόπος εἶναι δρεινός. (Τὰ 2/3 δρεινὲς περιοχές). Τὸ βόρειο τμῆμα τῆς Σερβίας εἶναι πεδινὸ καὶ περνᾶ ἀπὸ αὐτὸ δούναβις ποταμὸς καὶ οἱ παραπόταμοὶ του. Τὸ ἄλλο μέρος τῆς εἶναι δρεινό. Οἱ Διναρικὲς Ἀλπεῖς, ἡ μεγάλη αὐτὴ δροσειρὰ ἀπλώνεται σὲ ὅλη τὴ Δυτικὴ καὶ Νότιο Σερβία. Ο Σκάρδος εἶναι τὸ ὑψηλότερο βουνὸ στὴ Νότιο Σερβία. Ἀπὸ τὸ Σκάρδο πηγάζουν οἱ ποταμοὶ: Ἀξιός (Βαρδάρης) ποὺ διευθύνεται καὶ χύνεται στὸ Αλγαΐον καὶ δομάβις ποὺ διευθύνεται πρὸς Β. καὶ χύνεται στὸ Δούναβι. Ἀνάμεσα στὰ βουνὰ διπάρχουν μικρὸς πεδιάδες, Ἀπὸ τὸ βόρειο τμῆμα τῆς χώρας περνᾶ ὁ μεγάλος ποταμὸς Δούναβις. Μεγάλοι παραπόταμοι αὐτοῦ Δραῦνος καὶ Σαῦνος διαρρέουν τὴν μεγάλη Νοτιοσλαβικὴ πεδιάδα ποὺ δνομάζεται καὶ πεδιάδα τοῦ Ἀνω Δουνάβεως,

Στὰ σύνορα "Ελλάδος—"Αλβανίας—Σερβίας είναι οι λίμνες Σκόδρας και Πρέσπας. Έπίσης ἔχει και τὴ λίμνη Δοϊράνη, μοιρασμένη μὲ τὴν "Ελλάδα.

Παράλια. Είναι πολὺ ἀνώμαλα. Σχηματίζονται πολλοὶ ὄρμοι και κολπίσκοι (κόλπος τοῦ Φιοῦμε). Ἐπίσης πολυάριθμα νησιά (600 τὸν ἀριθμὸν περίπου) και ἡ χερσόνησος τῆς Ἰστρίας. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἀνωμάλου αὐτῆς παραλίας είναι ὑπολείμματα τῶν δυτικωτέρων ὁροσειρῶν τῶν Διναρικῶν "Αλπεων ποὺ κα- τεποντίσθησαν ὑπὸ τὴν θάλασσαν στὴν προϊστορικὴ ἐποχή.

Κλῖμα. Στὸ ἐσωτερικὸν είναι ἡπειρωτικόν. Στὸ Βελιγράδι ἡ θερμοκρασία τὸ θέρος φθάνει τὸν 40° και τὸ χειμῶνα κατέρχεται στὸν 26° ὑπὸ τὸ μηδὲν (Θεσσαλονίκη 42° τὸ θέρος και 9° ὑπὸ τὸ μηδὲν τὸ χειμῶνα). Στὰ παράλια και στὴν περιοχὴ τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας ἔχει κλῖμα ἡπιώτερον. (Γιατί;)

B'. Οἰκονομικὴ ἔξέτασις.

Προϊόντα. Τὰ 85% τοῦ πληθυσμοῦ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν γεωργία και κτηνοτροφία. Ὁ τόπος είναι εὔφορος και οἱ κάτοικοι καλοὶ γεωργοὶ και κτηνοτρόφοι. Στὴ Σερβία καλλιεργοῦνται σιτηρά, πατάτες, ρύζι, ζαχαρότευτλα. Ἐπίσης λαγανικά, ἄμπελοι, κάνναβις, καπνὸς και δωροφόρα δένδρα (δαμάσκηνα - μῆλα). Ἀπὸ τὰ δαμάσκηνα κατασκευάζονται οἰνοπνευματώδες ποτόν. Ἐκτρέφουν πολλὰ ζῶα : αἴγοπρόβατα, ἀγελάδες, κοίροντας, ἵπποντας και πολλὰ πουλερικά.

Ἐκμεταλλεύονται τὰ δάση τους, τὰ δόποια κατέχονται τὰ 30%, περίπου τοῦ ἑδάφους της. Διατέται μεταλλεύματα σιδήρου, χαλκοῦ, χρωμίου και βαξέτου και θώρακας και γαιάνθρακες. Είναι τέλος χώρα πλουσία εἰς λευκὸν ἀνθρακα.

Ἐμπόριον. Ἡ "Ελλὰς εἰσάγει ἀπὸ τὴν Σερβίαν κυρίως διάφορα κτηνοτροφικὰ προϊόντα, κορτονομὲς και ξυλείαν, ἔξαγει δὲ εἰς αὐτὴν ἐσπεριδοειδῆ, σῦκα ἔηρά, ἔλαιας, νήματα κ. ά. Ἐξεργάζεται ἀπὸ τὴν Σερβίαν κυρίως διάφορα κτηνοτροφικὰ προϊόντα, κορτονομὲς και ξυλείαν, ἔξαγει δὲ εἰς αὐτὴν ἐσπεριδοειδῆ, σῦκα

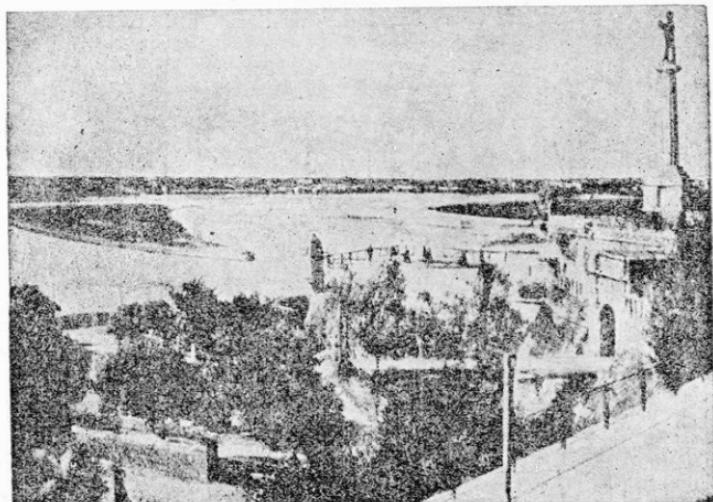
Συγκοινωνία. Ἐπειδὴ διασχίζεται ἀπὸ ὑψηλὲς δροσειρὲς δὲν ἔχει πολὺ ἀνεπιγμένη συγκοινωνία. Ἀπὸ τὴν Σερβία περνᾶ ὁ σιδηρόδρομος ἀπὸ τὴν "Ελλάδα στὴν Εδεώπην και ἀπὸ τὴν Βουλγαρία στὴν Εδεώπη. Γιὰ τὴν συγκοινωνία χρησιμοποιεῖ και τὸν Δούναβι ποὺ είναι πλωτός. Στὴν "Αδριατικὴ ἔχει λιμάνια τὰ Σούσα, τὸ Φιοῦμε κ. ά. Ἐξεργάζεται ἀπὸ τὴν Σερβίαν και ἀεροπορικὴ συγκοινωνία.

C'. Πολιτικὴ ἔξέτασις.

Κάτοικοι—Ιστορία—Γλώσσα—Θρησκεία. Ἡ Γιουγκοσλαβία είναι νέον κρατος. Ἐσχηματίσθη μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον διὰ τῆς ἐνώσεως ὅλων τῶν παρὰ τὴν "Αδριατικὴν θάλασσαν γειτονικῶν Σλαύων. Σέρβοι, Κροάται και Σλοβένοι ποὺ διοικοῦνται Γιουγκοσλάβοι = Νοτιοσλάβοι ἐνώθηκαν και ἀπετέλεσαν τὴν Γιουγκοσλαβία=Νοτιοσλαβία, τὴν δόποιν διοικοῦμε και Σερβία. Ἡ Σερβία ἡτο τμῆμα τοῦ ἀρχαίου Μακεδονικοῦ κράτους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου και ἀργότερα τοῦ Βυζαντίου. Μὲ τὴ σειρά της κατεκτήθη ἀπὸ τὸν Τούρκον και ἔμεινε ὑποτελὴς ὡς τὸ 1878, διότε ἀπέκτησε τὴν ἐλευθερίαν της.

“Ωστε ή Γιουγκοσλαβία κατοικεῖται άπό τρεις διμάρτυρους Σλαβούς, Κροάτες και Σλοβένους. Η διαίρεσης αυτή στηηοίζεται 1) στη θρηηηοκεία. Οι πρώτοι είναι δρθδδοξοί 50 % και οι άλλοι καθολικοί 40 % και 2) στο βαθμὸ πολιτισμοῦ των. Οι Κροάτες και Σλοβένοι είναι περισσότερον πολιτισμένοι, διότι διετέλεσαν υπό την κυριαρχίαν πολιτισμένου λαοῦ (της Αυστρίας), ενώ οι Σέρβοι τῶν Τούρκων. Από τρεις διμάρτυρους άποτελοῦν τὰ 85 % τοῦ πληθυσμοῦ. Οι ύπολοιποι είναι μειονότης (Γερμανοί, Ούγγροι, Ρουμάνοι και Τούρκοι).

Οι κάτοικοι διέρχονται σὲ 16 έκατομμύρια περίπου. Όμιλοῦ Σερβοκροατική και Σλοβενική γλῶσσα, και έχουν πολίτευμα λαϊκή Δημοκρατία.

Εἰκ. 47. Τὸ παλαιὸν φρούριον τοῦ Βελιγραδίου. Ἐδῶ συναντῶνται δὲ Δούναβις καὶ δὲ Σαῦνος, ὅπου ἔθανατώθη δὲ Ρήγας Φερραρίος. Εἰς τὸν τόπον τῆς θανατώσεως ἔχει στηθῆ ἡ προτομὴ τοῦ ἔθνομάρτυρός μας.

Πόλεις. Βελιγράδι, πρωτεύουσα τῆς Σερβίας και διοκήρου τῆς Νοτιοσλαβίας (400 χιλ. κατ.). Ωραία πόλις κτισμένη στὸ μέρος, ποὺ δὲ Σαῦνος ἐνώνεται μὲ τὸ Δούναβι (εἰκ. 47). Ζάγκρεπ στὴν Κροατία, Λουμπλιάνα στὴ Σλοβενία, Σερδάγεβον στὴ Βοσνία και Ἐρζεγοβίνη. Στὴ Σερβικὴ Μακεδονία είναι τὰ Σκόπια, Γευγελή και Μοναστήριον.

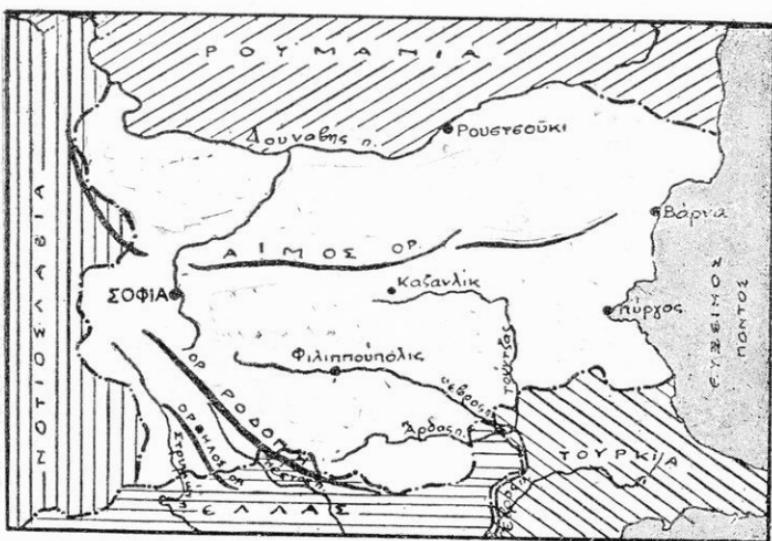
ΕΡΓΑΣΙΕΣ : 1. Φέρετε περισσότερες πληροφορίες γιὰ τὴ Νοτιοσλαβία.
2. Ἐτοιμάσετε ἔνα γεωφυσικὸν χάρτην τῆς Σερβίας στὴ χαρτογραφία σας.
3. Κατασκευάστε τὴ Σερβικὴ σημαία. Είναι : ἐπάνω ταυνία μπλέ, μεσαία λευκή, κάτω κόκκινη. Ἀστέρι κόκκινο μὲ πορτοκαλλὶ περιθώριο.

5. ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

A'. Γεωφυσική έξέτασις.

Θέσης ἔκτασις. Η Βουλγαρία στήν ἔκτασι είναι διλήγο μικρότερη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Βούσκεται πρὸς Βορρᾶν τῆς Ἑλλάδος καὶ χωρίζεται ἀπὸ αὐτὴν μὲ τὰ βουνά τοῦ Ὀρβήλου καὶ τῆς Ροδόπης. Συνορεύει πρὸς Δ. μὲ τὴ Νοτιοσλαβία, πρὸς Β. μὲ τὴ Ρουμανία καὶ πρὸς Α. φρέχεται μὲ τὸν Εὔξεινο Πόντο. Πρὸς Ν. μὲ τὶ συνορεύει; *Μὲ τὴν Εγγύδα*

Σὲ μεγάλῃ ἔκτασι τῶν συνόρων τῆς μὲ τὴν Ρουμανία φέρει δὲ Δούναβις ποταμός. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸν ἀπὸ τὴ Βουλγαρία κατεβαίνουν στήν Ἑλλάδα οἱ παταμοὶ Ἐβρος, Νέστος καὶ Στρυμών.

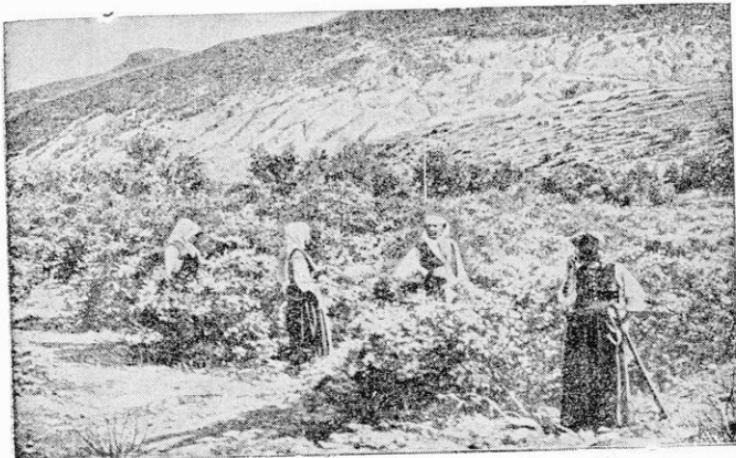

Εἰκ. 48. Χάρτης Βουλγαρίας.

Ἐδαφος. Η μεγάλη δροσειρὰ τοῦ Αἴμου (Βαλκάνια) χωρίζει τὴ σημερινὴ Βουλγαρία στὴ Βόρειο (τὴν κυρίως Βουλγαρία) καὶ τὴ Νότιο (Βουλγαρικὴ Μακεδονία καὶ Ἀνατολικὴ Ρωμυλία). Μεταξὺ τῶν δροσειρῶν τῆς Ροδόπης καὶ τοῦ Νοτίου Αἴμου ἔκτείνεται ἡ κοιλάς τοῦ Ἐβρού. Τὸ ἔδαφός της είναι πολὺ εὔφορον, διότι ἀποτελεῖται ἀπὸ ὄντικὰ ποὺ μετέφερεν δὲ Ἐβρος (δὲ παραπόταμος αὐτοῦ Τόντζος). Μεταξὺ δὲ Αἴμου καὶ Δουνάβεως ἔκτείνεται ἡ κοιλάς τοῦ Δουνάβεως. Καὶ αὐτὴ είναι πολὺ εὐφορος, διότι καλύπτεται ἀπὸ εὐφύρους προσχώσεις τῶν ποταμῶν. Η Δυτικὴ Βουλγαρία είναι δρεινή. Ἐπάνω στὰ βουνά της ὑπάρχουν δροπέδια.

Στή Νοτία πλευρά του Αίμου δημιουργεῖται ἕνα βύθισμα ποὺ δφείλεται σὲ καθίζησιν του ἑδάφους καὶ δνομάζεται κοιλάς τῶν ρόδων. Οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς ζοῦν ἀπὸ τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀνθέων καὶ τὴν πώλησιν του ἔξαγομένου ροδελαίου. Τὸ ροδέλαιον γίνεται μὲ ἀπόσταξιν τῶν ρόδων. Τὸ ἄρωμα σχηματίζεται κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός, τὴν αὐγὴν δὲ τοῦτο φθάνει στὸν ἀνώτερο βαθμό. Γι^α αὐτὸ συλλέγονταν τὰ ρόδα ἐνωρίς τὸ πρωΐ ὅρα 7–8 προτοῦ χάσουν μὲ τὸ φῶς του ἥλιου τὴν δροσερότητα καὶ τὸ ἄρωμα των (εἰκ. 49).

Παράλια ἔχει ἡ Βουλγαρία μόνο στὸν Εὔξεινο Πόντο. Ἐκεῖ σχηματίζονται δύο κόλποι : Ὁ μεγάλος κόλπος του Πύργου καὶ ὁ μικρὸς τῆς Βάρδας

Εἰκ. 49. Χωρικοὶ τῆς Βουλγαρίας μαζεύουν τὰ ροδόφυλλα, ἀπὸ τὰ ὅποια περάγεται τὸ περίφημον ροδέλαιον.

Κλῖμα. Εἶναι ἡπειρωτικὸν καὶ προπάντων στὸ βίοειο τμῆμα της, διότι εἶναι ἐκτενεμένον στοὺς Β. καὶ ΒΔ ἀνέμους. Γενικῶς ἡ Βουλγαρία εἶναι μακρὰν ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα καὶ δὲν ἔχει τὴν ἐπίδρασιν της. Ἐτσι ἔχει χειμῶνα βαρὺ μὲ ἄφθονα χιόνια. Τὸ καλοκαίρι κάνει ζέστη καὶ κάποτε βρέχει πολὺ.

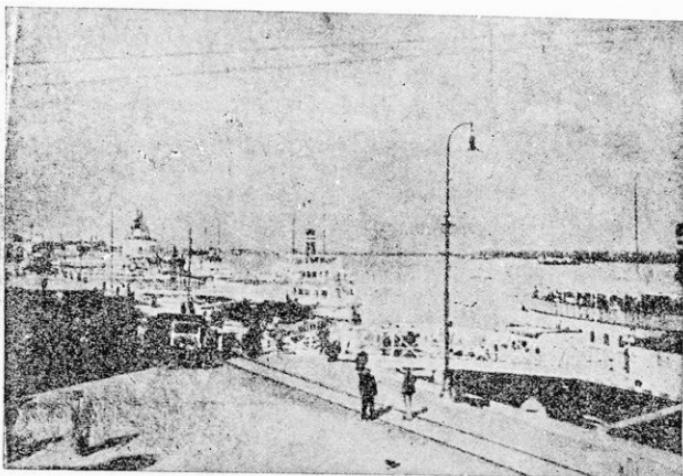
B' Οἰκονομικὴ ἔξέτασις

Πρειέντα. Οἱ Βούλγαροι εἶναι λαὸς κυρίως γεωργικός. Τὰ 80% τῶν κατοίκων ἀσχολοῦνται μὲ τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, ἡ δποία διαθέτει ἀρκετὲς καὶ ἐκτεταμένες εὐφορες περιοχές. Καλλιεργοῦνται σιτηρὰ κυρίως εἰς τὴν κοιλάδα του Δουνάβεως, ὅπου τὸ δριμὺ κλίμα δὲν ἐπιτρέπει μεγάλην ποικιλίαν καλλιεργειῶν. Ἐπίσης καλλιεργοῦνται καπνά, ποὺ εἶναι καλῆς ποιότητος, τὸ δποία ἔξαγει καὶ συναγωνίζονται τὰ ἴδια μας. Ἀκόμη καλλιεργοῦνται ὄσπρια, βαμβάκι, σησάμι, ζαχαρότευτλα καὶ ἡλιόσπορος, ποὺ δίνει λάδι. Μετὰ τὴν γεωργίαν ἔχεται ἡ κτη-

νοτροφία. Ἐκτρέψουν πρόβατα (νομαδικά) βόδια, βουβάλια και πολλά πουλερικά. Στὰ δρεινὰ μέρη ὑπάρχουν δάση, τὰ δυοῖς καταλαμβάνουν τὸ 1/3 περίπου τῆς χώρας.

Ἡ βιομηχανία τῆς ἀσχολεῖται μὲ τὰ ἐγχώρια προϊόντα, ὅπως ζαχαρότευτλα, δέρμα, ήλιοςπορο. Ἐπίσης μὲ τὰ ρόδα ἀπὸ τὰ δυοῖς παίρνουν τὸ ροδέλαιον και δοδόνερον, χρησιμοποιούμενα εἰς τὴν ἀρωματοποίειαν, ζαχαροπλαστικήν και ποτοποίειαν.

Ἐμπόριον. Ἡ Βουλγαρία χώρα κατ' ἔξοχὴν γεωργική και κτηνοτροφική ἔχει γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα και είσαγει βιομηχανικά. Στὴν Ἐλ-

Εἰκ. 50. Μία ὄποις τῆς Βάρνας, τοῦ πρώτου ἐμπορικοῦ λιμένος τῆς Βουλγαρίας. Είναι πόλις δραχαιοτάτη. Ἐκτίσθη ἀπὸ τοὺς Ἑλληνές.

λάδα ἔχει ζῶα (πρόβατα—μόσχους—χοίρους), βούνυρο, αὐγά, σιτάρι κ. ἄ. και ἀγοράζει ἐσπειριδοειδῆ, σῦκα ἔηρά, ἐληές, λάδι, χημικά και φαρμακευτικά προϊόντα.

Συγκοινωνία. Γίνεται μὲ πλοῖα στὸ Δούναβι και μὲ τὰ λιμάνια Βίρνας και Πύργου στὸν Εὔξεινο. Σιδηροδρομική γραμμή συνδέει τὴν Βουλγαρία μὲ τὴν Εὐρώπη. Ἐπίσης ἔχει δρόμους γιὰ αντοκίνητα και ἀεροπορική συγκοινωνία.

Γ' Πολιτική ἐξέτασις

Κάτοικοι – Ἰστορία – Γλώσσα – Θρησκεία. Οἱ Βουλγαροὶ εἰναι λαὸς Ἀσιατικός, Μογγολικῆς φυλῆς. Ἡ Βουλγαρία ἐλέγετο παλαιὰ Κάτω Μοισία και ἦτο ἐπαρχία τοῦ Ρωμαϊκοῦ και ὑπερεα τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους.

Τότε οἱ Βουλγαροὶ ἦσαν ἀκόμη στὴ Μογγολίᾳ. Ἀπὸ ἐκεῖ πέρασαν στὸ Τουρκεστάν και ἐγκατεστάθησαν στὴ χώρα τοῦ Βόλγα (ἀπὸ ἐκεῖ ἐπῆραν και τὸ ὄνομά τους Βουλγαροί). Ἐμειναν ἐκεῖ χρόνια, ἀνεμείχθησαν μὲ τοὺς Σλαύνους και πήραν τὴν Σλαυηκὴ γλῶσσα. Κατόπιν ἐφρογώθησαν και ἔφθασαν ώς τὴ σημερινὴ χώρα Βουλ-

γαρία, χώρα πλουσία και ἀφαία κατωκημένη και ἐγκατεστάθησαν μὲ τὴν ἀδεια τοῦ αὐτοκράτορος ἐκεὶ γιὰ νὰ ὑπερασπίζουν τὴν περιοχὴ ἀπὸ τις ἐπιδρομές ἄλλων βαρβάρων. Ἀργότερα ἔγιναν Χριστιανοὶ ἀπὸ τοὺς "Ἐλλῆνες." Υστερα δὲ ἀπὸ χρόνια ἀπλώθηκαν και ἔκαναν ἐπιμόνους και ἐξαντλητικοὺς πολέμους ἐναντίον τῶν Ἐλλήνων (θυμηθῆτε τὸν Βασίλειο Βουλγαροκτόνον και ἄλλους). Μὲ τὴν σειρά της και ἡ Βουλγαρία κατεκτήθη ἀπὸ τοὺς Τούρκους και ἔμεινε ὑποδουλωμένη ὡς τὸ 1878. Τότε ἐλευθερώθηκε χωρὶς ἐπανάστασιν, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐπέμβασιν τῆς Ρωσίας. Τὸ 1885 ἤρασε ἀπὸ τὴν Τούρκια τὴν Βόρειο Θράκη ("Αγατολικὴ Ρωμυλία"). Τὸ 1912 στὸ Βαλκανικὸ πόλεμο πῆρε τὴν Βορειοανατολικὴ Μακεδονία και Δ. Θράκη, ποὺ ἐλευθερώθηκε ἀπὸ τοὺς "Ἐλλῆνες τὸ 1918.

Στὸ δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, δπως και στὸν πρῶτο πολέμησε μαζὶ μὲ τὴ Γερμανία. Στὸ δεύτερο γιὰ ἀντάλλαγμα τῶν ὑπηρεσιῶν ποὺ προσέφερε στὴ Γερμανία τῆς παρεκκλήθη ἡ "Αγατολικὴ Μακεδονία και Θράκη." Ἐκεὶ διέπραξαν καταστροφὲς ἀφάντυστες και κακονοργήματα πρωτοφανῆ. Γενικῶς οἱ Βουλγαροὶ ἀπὸ αἰῶνες ἐδείχθησαν ἔχθροι και διδάκτες τοῦ "Ἐλληνισμοῦ." Ἀπὸ ἀνέκαθεν είχαν σκοπὸ νὰ καταλάβουν "Ἐλληνικὰ ἐδάφη" γιὰ νὰ ἀποκτήσουν ἔξοδο στὸ Αἴγαιον.

Οἱ Βουλγαροὶ ἀνέρχονται σὲ 7 ἑκατομμύρια περίπου. Ὁμιλοῦν Βουλγαρικά. Εἰναι δρυδόδοξοι 85% και 10% Μωαμεθανοί, εἰναι δὲ Λαϊκή (Κομμουνιστική) Δημοκρατία.

Πόλεις. Σόφια, πρωτεύουσα (400 χιλ.), Βάρνα και Πύργος, λιμάνια στὸν Εὔξεινο, Φιλιππούπολις (ἐκτείσθη ἀπὸ τὸν Φίλιππο), Τζουμαγιά (περίφημη ἀπὸ τὴν ὁμώνυμη μάχῃ στοὺς Βαλκανικούς).

ΕΡΓΑΣΙΕΣ : 1. Διαβάσετε κατάλληλα βιβλία και φέρετε πληροφορίες γιὰ τὶς λέξεις: Βούλγαροι, Βουλγαροκτόνος, Κρούμις, Βαλκανικοὶ πόλεμοι.

2. Ετοιμάσετε ἔνα παραγωγικὸ χάρτη τῆς Βουλγαρίας.

3. Κάμετε ἔνα ταξίδι στὴν κοιλάδα τῶν ρόδων. Πῶς φαντάζεσθε τὴν ἐποχὴ τῆς συγκομιδῆς; ✓

6. ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Α' Γεωφυσικὴ ἐξέτασις.

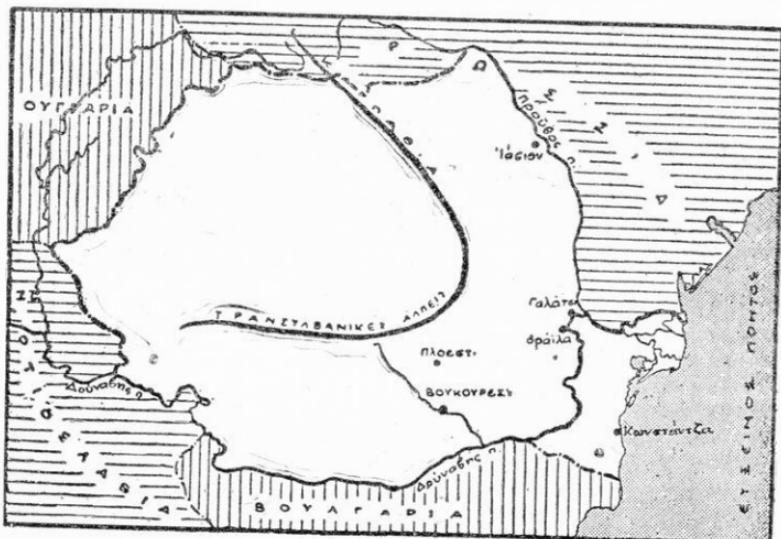
Θέσις, ἔκτασις. Η Ρουμανία κατέχει τὸ BA τμῆμα τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου συνορεύει μὲ τὴ Βουλγαρία, Νοτιοσλαβία, Οὐγγαρία και Ρωσία, βρέχεται δὲ πρὸς Α. ἀπὸ τὸν Εὔξεινο Πόντο. "Ἐχει ἔκτασιν σχεδὸν διπλασία τῆς Ἑλλάδος.

***Εδαφος.** Στὴ Ρουμανία εἰναι τὰ Καρπάθια ὅρη και οἱ Τρανσυλβανικὲς "Αλπεῖς στὸ ΒΔ τμῆμα τῆς χώρας. Τὸ ὑπόλοιπον εἰναι μία ἀπέραντος πεδιάς.

"Αξιόλογες πεδιάδες εἰναι: εἰς τὴν Βλαζίαν πρὸς Ν., τεῖς τὴν Μολδανίαν και Βεσσαραβίαν πρὸς τὸ BA., εἰς τὸ Δέλτα τοῦ Δουνάβεως και εἰς τὴν Δοβρούστσαν πρὸς ΝΑ., καθὼς και τὸ λεκανοπέδιον τῆς Τρανσυλβανίας. "Ολες οἱ πεδιάδες εἰναι ἐνφρογχώτατες.

Πεταμοί. Ο ποταμὸς Δούναβης και οἱ παραπόταμοὶ του μαζεύουν τὰ νερὰ ἀπὸ τὶς βροχὲς και τὰ χιόνια και τὰ διοχετεύουν πρὸς τὸν Εὔξεινο, ὅπου και ἐκβάλλουν.

Ο Δούναβις είναι ο πλουσιώτερος σε ύδατα ποταμός της Ευρώπης. Τὸν τεράστιον αὐτὸν ποταμὸν τρέφει μὲ τὰ ύδατα τῆς ή Κεντρική Εύρωπη (εἰκ. 25). Οἱ ὄχθες του είναι πρὸς τὴν Βουλγαρίαν ἀπότομοι, πρὸς τὴν Ρουμανίαν δὲ χαμηλέσ καὶ ἀμμώδεις καὶ κάνουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ βάλτους καὶ ἔλη. Στὸν Εὔξεινο χύνεται μὲ πολλὰ στόμια καὶ σηματίζει ἐκεῖ τεράστιον δέλτα. Ο Δούναβις είναι πλωτὸς καὶ πλουσιώτατος σὲ ψάρια. Τὸ δεινῶνα παγώνει. Οἱ ἐλώδεις περιοχές του δίνουν ἀνεξάντλητο βοσκῆ στὶς μυριάδες τῶν ἀγελάδων καὶ ἵππων.

Εἰκ. 51. Χάρτης Ρουμανίας.

Παράλια. Ήχει στὸν Εὔξεινο Πόντο πολὺ χαμηλά. Ήγιναν ἀπὸ προσχώσεις ποταμῶν καὶ είναι κατάλληλα νὰ προσεγγίζουν πλοῖα. Ήνα λιμάνι υπάρχει μόνο τεχνητό, τῆς Κωνστάντζτας.

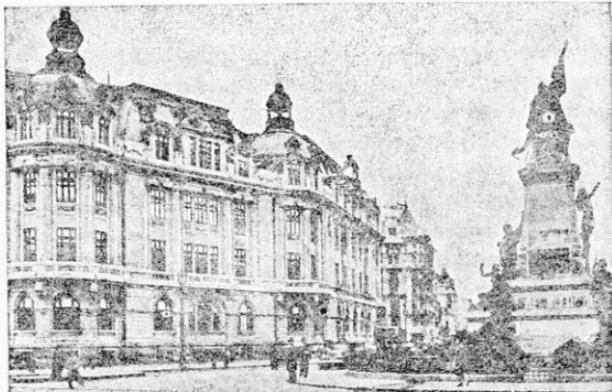
Κλῖμα. Γενικῶς ἔχει δριμὺ ἡπειρωτικόν.

B'. Οἰκονομικὴ ἔξέτασις.

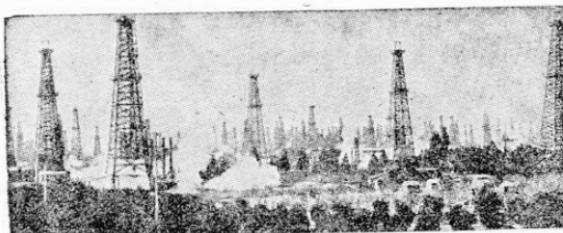
Προϊόντα. Η Ρουμανία είναι χώρα πλουσιωτάτη καὶ κατ' ἔξοχὴν γεωργική. Είναι χώρα τῶν σιτηρῶν. Παράγει ζαχαρότεντλα. Ήχει ἀνεπτυγμένη κτηνοτροφίαν καὶ ἀξιόλογον φυσικὸν πλοῦτον. Ἀπὸ τὰ ἐκτεταμένα δάση τῆς ἔχεται ξυλεία καὶ εἰς τὸν πρόποδας τῶν Καρπαθίων ἔχει πετρέλαιοπηγές (περιοχὴ Πλεστί). Ήρχεται δευτέρα στὴν Εύρωπη μετὰ τὴν Ρωσίαν εἰς τὴν παραγωγὴν πετρελαίου.

Ἐμπόριον. ἔξαγει κυρίως πετρέλαιον καὶ τὰ προϊόντα αὐτοῦ, δημητριακά, ξυλεία καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Εἰσάγει δὲ βιομηχανικὰ εῖδη (νεφάσματα, μη-

χανές, φαρμακευτικά προϊόντα κ. ά.). Ἡ Ἑλλάς εἰσάγει ἐκ Ρουμανίας εῖδη διατροφῆς (σιτηρά, μόσχους, τυρί, βούτυρο), πετρέλαιο, βενζίνη, ξυλεία καὶ ἔξαγει εἰς αὐτὴν ἑσπεριδοειδῆ, καπνόν, ἥλιης, σαπούνια, νήματα κ. ά.

Εἰκ. 52. Βουκουρέστι. (σημαίνει τόπος χαρᾶς). Μερική ἀποψίς τῆς πόλεως. Ἀριστερά στὸ βάθος τὸ Πανεπιστήμιον.

Εἰκ. 53. Πετρελαιοπηγαὶ μὲν μεγάλεις μηχανικὲς ἐγκαταστάσεις. Ἀνασύρεται τὸ πολύτιμον ὄγρον ἀπὸ τὰ βάθη τῆς γῆς, κατόπιν καθαρίζεται μὲ εἰδικές μηχανές καὶ διδεται εἰς τὸ ἐμπόριον.

Συγκοινωνία. Γίνεται μὲ σιδηροδρόμους, καὶ μὲ τὸ Δούναβι, ποὺ εἶναι πλωτός. Ἐχει καὶ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία.

Γ' Πολιτικὴ ἔξέτασις

Κάτειχοι — Ιστορία — Γλώσσα — Θρησκεία. Ἡ Ρουμανία χρονολογεῖται ὡς κράτος ἀπὸ τὸ 1878 ὅποτε ἡγάντησαν αἱ δύο ἡγεμονίαι, Βλαχία καὶ Μολδανία. Ὁ πληθυσμός της ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὲς ἔθνικότητες. Μεταξὺ αὐτῶν

νπερισχύουν οι Ρουμάνοι, απόγονοι δραζίσων Ρουμαίων ἀποίκων. Γι" αντὸ ή γλῶσσα των ή Ρουμανική είναι λατινικῆς καταγωγῆς. Αἱ ξέναι ἐθνικότητες ἀντιπροσωπεύουν τὰ 30 % τοῦ πληθυσμοῦ, είναι δὲ κυρίως Ούγγροι, Σλαβοί, Γερμανοί καὶ Ἐβραῖοι. Οἱ κάτοικοι ἀνέρχονται σὲ 16 ἑκατομμύρια περίπου, δρυδόξοι 80 %, ἔχουν λαϊκὴ (κομμουνιστικὴ) Δημοκρατία.

Πόλεις. Βουκουρέστι πρωτεύουσα χάρις στὴν καλὴ γεωγραφικὴ του θέση (1.400 χιλ. κατ.). Ἀπὸ τὰ πεῶτα χρόνια τῆς ἰδρύσεώς του ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἀνθηρὰ Ἑλληνικὴ παροικία μὲ ἄριστα Ἑλληνικὰ σχολεῖα. Ὅταν ή Ρουμανία ἦτο ἡγεμονία ἡ ἐμπορικὴ κίνησις τοῦ Βουκουρέστιου ἥτο εἰς κείρας τῶν Ἑλλήνων, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἦτο ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ κράτους καὶ τῶν διανοούμενων. Ἀλλα πόλεις είναι: Τὸ Πλοέστι, ὃπου είναι τὰ διψλιστήρια τοῦ πετρελαίου, Ἰάσιον, τὸ δόποιον ἐπρωτοστάτησε στὸν ἀγῶνα τῆς ἐλευθερίας, Κισνόβι καὶ Δραγατσάνι, ὃπου τὸν Ἰούνιον τοῦ 1821 ἔπεσαν μαχόμενοι οἱ ιερολογῖται. Ἀλλες πόλεις καὶ λιμάνια είναι στὸ Δούναβι ἡ Βραΐλα (ἐξαγωγὴ δημητριακῶν), τὸ Γαλάζιον (ἀγορὰ ἰχθύων) καὶ Σουλινάς (φόρτωσις πετρελαίου). Στὸν Εὔξεινο ή Κωνσταντζα, ὃπου διοχετεύεται τὸ πετρέλαιον ἀπὸ τὸ Πλοέστι.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ :

- 1) Πῶς μπορεῖ νὰ μεταφερθῇ πετρέλαιον ἀπὸ τὴν Ρουμανία στὴν Κεντρικὴ Εὐρώπη;
- 2) Γιατὶ ή Ρουμανία ἔχει κλίμα ἡπειρωτικόν;

ΕΡΓΑΣΙΕΣ: 1) Ἔτοιμάστε ἔνα παραγωγικὸ χάρτη τῆς Ρουμανίας.

2) Διαβάσσετε καὶ φέρετε πληροφορίες γιὰ τὴν Ρουμανία καὶ γιὰ κάθε μιὰ ἀπὸ τὶς Κισνόβι.

- 3) Ἔτοιμάστε ἐργασία γιὰ τοὺς "Ἐλληνες ἡγεμόνες τῆς Μολδοβλαχίας
- 4) Κάμετε ἔνα ταξίδι μὲ ποταμόπλοιο στὸ Δούναβι.

ΙΤΑΛΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

από έως έως έως

1. ΙΤΑΛΙΑ

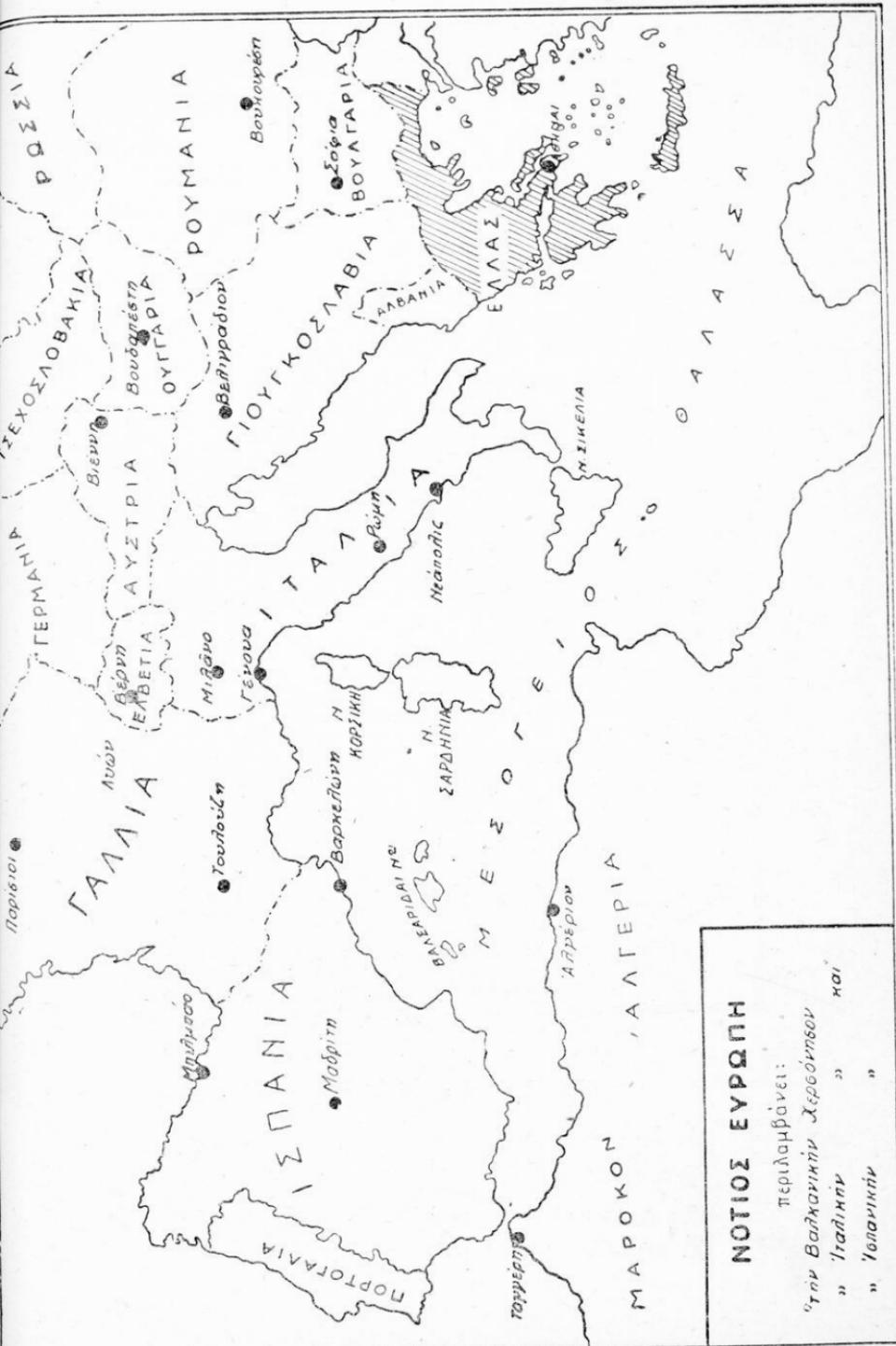
Α' Γεωφυσικὴ ἔξέτασις

Θέσης—Έκτασις. Ἡ Ιταλία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν Ἰταλικὴ χερσόνησο, τὰ μεγάλα νησιά Σικελία καὶ Σαρδηνία καὶ ἄλλα μικρότερα. Είναι δπως βλέπετε στενόμακρη καὶ δρεινὴ χερσόνησος.

Πρὸς Β αἱ Ἀλπεις τὴν χωρίζονται ἀπὸ τὴν Αὐστρία, Ἐλβετία καὶ Γαλλία. Πρὸς Δ βρέχεται μὲ τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος, πρὸς Ν. μὲ τὸ Ἰονιον καὶ πρὸς Α. μὲ τὴν Ἀδριατική.

"Η Ιταλία ἔχει ἔκτασιν 2,5 φορὲς μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν ἔκτασιν τῆς Ἐλλάδος.

Έδαφος. Στὴν Βόρειο Ιταλία δρυώνεται οἱ Ἰταλικὲς Ἀλπεις μὲ ὑψηλές κορυφὲς καὶ κοιλάδες, νοτίως δὲ αὐτῶν ἔκτεινεται ἡ μεγάλη πεδιάς τοῦ Πάδου. Ὁ Πάδος είναι ὁ σπουδαιότερος ποταμὸς τῆς Ιταλίας, ὁ δποῖος μὲ τὸν παραπ-

ΝΟΤΙΟΣ ΕΥΡΩΠΗ

Περιλαμβάνει:

- "*την Βαλκανική θερμόπορη*
- "*την Ιταλίανη*
- "*την Καπονιώνη*

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ▲ Πρωτεύουσαι κρατών ὄρη & λόφοι
- πόλεις 200000 & ἄνω ποταμοί
- μέχρι 200000 κατ σιδηροδρομοί
- △ ακρωτήρια όρια κρατών

τάμους του διαρρέει τὴν εὐφορον καὶ μεγάλην πεδιάδα καὶ χύνεται στὸν κόλπο τῆς Βενετίας.

Ἡ κοιλάς τοῦ Πάδου ἔγινε ἀπὸ προσχώσεις τοῦ ποταμοῦ σὲ μέρος ποὺ στὰ περασμένα ἦτο κόλπος τῆς Ἀδριατικῆς. Αἱ προσχώσεις καὶ τώρα συνεχίζονται. Κατὰ μῆκος τῆς χερσονήσου κατέρχεται μιὰ ἄλλη μεγάλη δροσειρὰ ἀπὸ τραχέα καὶ ψηφῆλα βουνά, τὰ δοποῖα καθέπτονται μὲ πυκνὰ δάση καὶ καταλήγουν σὲ ἀπόκρημνους βράχους. Εἰς τὴν N. Ἰταλία ὑπάρχει καὶ ζώνη ἡφαιστείων : ὁ Βεζούβιος (κοντὰ στὴ Νεάπολι) καὶ ἡ Αἴτνα (στὴ Σικελία). Ὁ Βεζούβιος εἶναι γνωστός, διότι μὲ τὴν ἔκρηξιν τοῦ 79 μ. Χ. κατέχωσε τὰς πόλεις : Ἡράκλεια καὶ Πομπηΐα. Ἡ Πομπηΐα ἀνεσκάφη καὶ παρουσιάζει σήμερα τὸν σκελετὸν ἀρχαίας Ρωμαϊκῆς πόλεως.

Νησιά : Σικελία, στὰ παλὴὰ ἡγεμόνη μὲ τὴν Ἰταλικὴ χερσόνησο—πορθμὸς Μεσσήνης (κλῖμα γλυκὺ - ζαχαροκάλαμον, φοίνικες, μπανάνες) καὶ Σαρδηνία (μὲ ἀνεπτυγμένη κτηνοτροφία).

Παράλια. Τὰ παράλια τῆς Ἰταλίας δὲν ἔχουν πολλοὺς κόλπους.

Κλίμα. Στὴν B. Ἰταλία ἡ πειραιωτικὸν μὲ ψυχρὸν χειμῶνα καὶ θέρος θερμὸν διότι ἐμποδίζεται ἀπὸ τὶς Ἀλπεις ἡ ἐπίδρασις τῆς Μεσογείου. Στὰ ἄλλα μέρη εἶναι μεσογειακόν.

Ἡ N. Ἰταλία τὸ θέρος ὑποφέρει ἀπὸ θερμοὺς ἀνέμους ποὺ φυσοῦν ἀπὸ τὴν Σαχάρα. Βροκὲς ἔχει στὴ B. Ἰταλία. Ἡ Νότιος ὑποφέρει ἀπὸ ξηρασίαν.

B'. Οἰκονομικὴ ἔξέτασις

Ἡ Ἰταλία εἶναι χώρα κυρίως γεωργική. Τὸ πλεῖστον σχεδὸν τῶν γεωργικῶν προϊόντων παράγονται στὴν πεδιάδα τοῦ Πάδου.

Ἡ εὐφοριωτέρα πεδιάς τῆς Εὐρώπης. Ἔτσι δυναμάζεται ἡ πεδιάς τοῦ ποταμοῦ Πάδου, ποὺ εἶναι πλωτὸς ὡς τὶς ὑπώρειες τῶν Ἀλπεων. Ὁ ποταμὸς αὐτὸς ἔχει τόσους πολλοὺς παραποτάμους, δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ μέσα στὴν κοιλάδα, δύοντας κανεὶς ἄλλος ποταμὸς τῆς Εὐρώπης.

Ἡ πεδιάς ἔκτεινεται ἀπὸ τὴν Τεργέστη ὡς τὸ Τουρινον σὲ μῆκος 500 χιλομ. καὶ μέσον πλάτους 120 χιλοιμ. Σ' αὐτὴ βρίσκονται οἱ μεγαλύτερες πόλεις καὶ ὅλη ἡ βιομηχανία τῆς Ἰταλίας. Στὸ A. τιμῆμα ἡ πεδιάς εἶναι ἐσπαρμένη μὲ λινάρι, βαμβάκι, φασόλια, ἀραβόσιτον, σιτάρι κ. ἄ. Τὰ χωράφια χωρίζονται μετοξύ των μὲ κλήματα φιγμένα ἐπάνω στὰ διπωροφόρα δένδρα (ἄχλαδιές, κερασιές, καρυδιές, φοδακινές, μηλιές κ. ἄ.). Τὰ δένδρα αὐτὰ μὲ τὰ κλήματα ἀποτελοῦν καταπράσινους τοίχους, ποὺ χωρίζουν τὰ χωράφια. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ ποταμοῦ σπέργονται ὄντες. Στὸ A. τιμῆμα κυριαρχοῦν οἱ μουριές μὲ τὰ κλήματα. Μὲ αὐτὰ χωρίζονται τὰ χωράφια. Ἔτσι παρουσιάζεται ἔνας δρόμος σκεπασμένος μὲ κλήματα, ποὺ κρέμονται σταφύλια καὶ κάτω εἶναι φυτευμένα λαχανικά. Οὕτε σπιθαμῇ γῆς δὲν χάνεται μὲ φράκτες ἢ δρόμους. Εἶναι ἔνας ἀπέραντος κῆπος μὲ διπωροφόρα δένδρα, λαχανικά, ἄνθη, σπαρτά. Ἐδῶ γίνεται τὸ περισσότερο μετάξι τῆς Εὐρώπης.

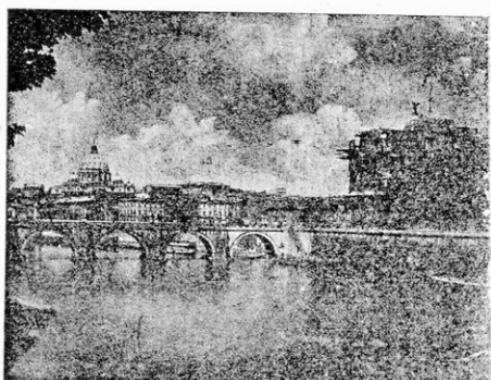
Προϊόντα: "Ωστε ή 'Ιταλία παράγει σιτηρά, ρύζι, τεῦτλα για λάχαρι, κάνναβι, λινάρι, ἐσπεριδοειδῆ, ἀκόμη μετάξι, λάδι, κρασί διπωρικά και μακαρόνια. Στὸ μετάξινειναι ή πρώτη. Στὸ λάδι ή δευτέρα. "Εχει σημαντικὰ δάση και βοσκές. 'Εξάγει μάρμαρα, μετάξι και θεῖον (θειάφι). "Εχει ἀνεπτυγμένη κτηνοτροφία (τυρὶ παρμεζάνα), ἀλεια και βιομηχανία, κυρίως ὑφασμάτων και μηχανημάτων, τὰ δόπια και ἔξαγει. 'Η βιομηχανία κρηηιμοποιει τὸν λευκὸν ἄνθρακα.

Ἐμπόριον: Εἰσάγει κυρίως πρῶτες ὅλες για τὴν βιομηχανία της και ἔξαγει γεωργικὰ και βιομηχανικὰ προϊόντα. Στὴν Ἐλλάδα ἔξαγει ὑφάσματα και νήματα, θεῖον, μηχανὲς και φραμακευτικὰ προϊόντα, εἰσάγει δὲ ἀπὸ ἡμᾶς καπνόν, λάδι και μεταλεύματα.

Συγκοινωνία. Μετὰ τῆς Ἐλλάδος συνδέεται ἀτμοπολοῦκῶς (Πειραιεὺς—Πρίντεψ), ἀεροπορικῶς (Ἐλληνικὸν—Ρώμη) και σιδηροδρομικῶς (Ἀθῆναι—Θεσσαλονίκη—Βελιγράδιον—Μιλάνον). Οἱ σιδηροδρομικὲς γραμμὲς περνοῦν τὶς Ἰταλὶκὲς Ἀλπεις μέσα ἀπὸ σήραγγες. Τέτοιες εἰναι τοῦ Ἀγίου Γοτθάρδου και τοῦ Σεμπλόν. Καὶ οἱ δύο εἰναι ἀπὸ τὰ μεγάλα ἔργα τοῦ ἀνθρώπου και τὰ θαύματα τῆς Ἐπιστήμης. 'Η κατασκευὴ τῆς ὁδοῦ διὰ τὸ Σεμπλόν εἰναι ἔργον τοῦ M. Ναπολέοντος. Ἐχειάσθησαν 6 χρόνα και περισσότεροι ἀπὸ 30 χιλ. ἔργατες νὰ τελειώσῃ. Γιὰ νὰ φαντασθῆτε πόσον μέγα ἦτο τὸ ἔργον αὐτό, ἀρκεῖ νὰ μάθετε ὅτι ἔχει πλέον ἀπὸ 600 γέφυρες.

Γ'. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΙΣ.

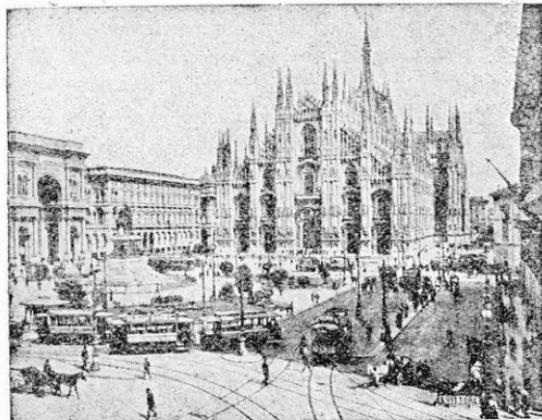
Κάτοικοι—Ἱστορία—Γλώσσα—Θρησκεία. Οἱ Ἰταλοὶ ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων, διμιοῦν Ἰταλικὰ και εἰναι Καθολικοί. 'Η N. Ἰταλία και Σικελία πολὺ ἐνωρίς συνεδέθησαν μὲ τοὺς Ἐλληνες ποὺ είχαν ἰδρύσει ἐκεῖ ἀκμαίες ἀποικίες. Μετὰ τὸ τέλος τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας η Ἰταλία ἀπέτελεσε μικρὰ κρατίδια. Τὸ 1870 μόλις ἐνώθησαν και ἀπετέλεσαν ἐνιαῖον Ἰταλικὸν βασίλειον. Σήμερον εἰναι Δημοκρατία μὲ 46 ἐκατομμύρια κατοίκους.

Εἰκ. 54. 'Η Ρώμη διαρρέεται ἀπὸ τὸν Τίβερι Ποταμό. Στὸ βάθος διακρίνεται ὁ Ναός τοῦ Ἀγίου Πέτρου.

Πόλεις. Ρώμη (1,5 ἑκ.) πρωτεύουσα τῆς Ἰταλίας και ἔδρα τοῦ Πάπα. Δι² αὐτῆς ρέει ὁ Τίβερις ποταμός. Στὴν ἀρχαὶ ἐποχὴ ἦτο πρωτεύουσα τῆς ἀπεράντου Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας (ἐπτάλο-

φος). "Οπου και ἄν στραφῆ κανεῖς θὰ συναντήσῃ ἐρείπια ναῶν, ἀνακτόρων, μνημένων, λείψανα τοῦ ἀρχαίου μεγαλείου της. (Άγ. Πέτρος, Κολοσσαῖον Βατικανόν). Διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ κανεῖς τοὺς ἀρχαιολογικοὺς τόπους, τὰ μουσεῖα καὶ τὶς ἐκκλησίες,

Εἰκ. 55. Ὁ Μητροπολιτικὸς ναὸς τοῦ Μιλάνου σὲ Γοτθικὸ ρυθμό.

Εἰκ. 56. Ἡ Βενετία διασχίζεται ὅπδο κανάλια πού ἔξυπηρετοῦν τὴν ἐπικοινωνία τῶν κατοίκων. Στὸ βάθος ὁ ναὸς τοῦ Ἀγ. Μάρκου.

τῆς Ρώμης χρειάζεται περισσότερον ἀπὸ 1 μῆνα." Άλλες πόλεις: **Μιλάνον**, ἡ πρώτη ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ πόλις τῆς Β. Ἰταλίας (καπέλα μπόρσελίνο) **Νεάπολις**, κοντά στὸ Βεζούβιο, **Βενετία** κτισμένη ἐπὶ 100 καὶ πλέον νησιῶν. Ἐκατὸν πε-

νήντα περίπου διώρυγες διασχίζουν τὴν πόλιν καὶ ἀποτελοῦν τοὺς δρόμους της.

Ο κόσμος ἐπικοινωνεῖ μὲ τὶς γοητευτικὲς γόνδολες ποὺ εἶναι μαρὰ καὶ στενὰ πλοιάρια. Ο Ἀγιος Μᾶρκος εἶναι τὸ ὁραιότερο κτίριο τῆς Βενετίας.

Γένουσα ἡ μεγαλοπρεπής, ὁ πρῶτος λιμὴν τῆς Ἰταλίας. Φλωρεντία ἡ ώραιά μὲ σπουδαῖα ἔργα τέχνης. Η Πίζα μὲ τὸ κεκλιμένον καθωνοστάσιον. Τὸ Τουρινὸν μὲ βιομηχανία ὑφασμάτων καὶ αὐτοκινήτων (Φιατ). Τεργέστη σπουδαῖο ἐμπορικὸ λιμάνι ποὺ διαφιλονικεῖται καὶ ἀπὸ τοὺς Σέρβους μετὰ τὸν Β' παγκόσμιο πόλεμο. Μπάρι καὶ Πρέντεζι λιμάνια στὴν Ἀδριατική. Μεσσήνη, Παλέρμο καὶ Κατάνη στὴν Σικελία. Κάλιαρι στὴ Σαρδηνία, Τάρας, Ρήγιον ἀπὸ τὶς ἀρχαῖες Ἑλληνικὲς πόλεις στὴ Ν. Ἰταλία.

Στὴν ἐπαρχίᾳ Βολονίας εἶναι τὸ Ρίμινι γνωστὸ ἀπὸ τὴν ἡρωικὴ μάχη τῶν Ἐλλήνων κατὰ τῶν Γερμανοῖταλῶν στὸν Β' παγκόσμιο πόλεμο.

Αποικίες. Η Ἰταλία πρὸ τοῦ Β' παγκόσμιου πολέμου εἶχε ἀποικίες στὴν Ἀφρικὴ (Τριπολίτιδα, Σομαλία καὶ Ἐρυθραία).

ΕΡΓΑΣΙΕΣ : 1. Ετοιμάστε παραγωγικὸ χάρτη τῆς Ἰταλίας.

2. Ζητήστε περισσότερες πληροφορίες γιὰ τὴ Ρώμη, τὸ Βεζούβιο, τὴν Πομπήια, τὴ Σικελία καὶ τὶς ἄλλες πόλεις τῆς Ἰταλίας.

3. Κάμετε ἔνα ταξίδι στὴν Ἰταλία (σιδηροδρομικῶς, ἀτμοπλοϊκῶς, ἀεροπορικῶς).

ΠΥΡΗΝΑΪΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Α' Γεωφυσικὴ ἔξέτασις.

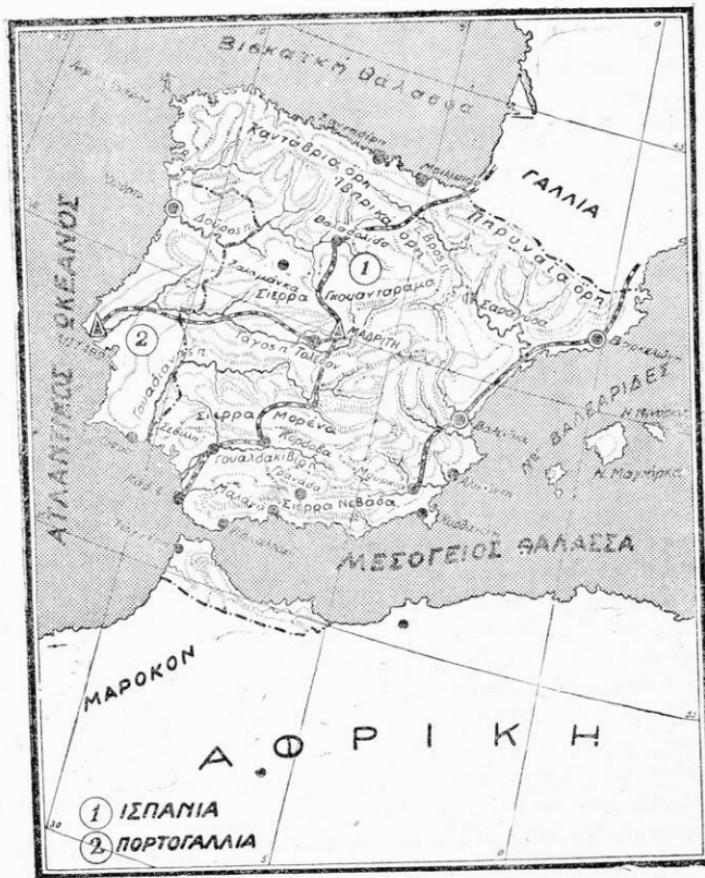
Θέσις, ἔκτασις. Η Πυρηναϊκὴ χερσόνησος κατέχει τὴν ΝΔ γωνίαν τῆς Εὐρώπης. Ονομάζεται ἔτοι, γιατὶ χωρίζεται ἀπὸ τὴν ἄλλη Εὐρώπη μὲ τὰ Πυρηναῖα δόη. Στὰ Β. συνορεύει μὲ τὴ Γαλλία. Βρέχεται μὲ τὸν Ἀτλαντικὸ Ωκεανὸ καὶ τὴ Μεσόγειο θάλασσα. Χωρίζεται δὲ ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴ μὲ τὸν πορθμὸ τοῦ Γιβραλτάρου.

Εδαφος. Η Ισπανία εἶναι χόρα μᾶλλον δρεινή. Στὸ κεντρικὸ μέρος αὐτῆς εἶναι ἔνα μεγάλο δροπέδιο. Τὰ μεγαλύτερα δόη εἶναι τὰ Πυρηναῖα ἢ Ἰβηρικά, τὰ Κανταβρικά, ἡ Σιέρα Νεβάδα, ἡ Σιέρα Μορένα κ.ἄ. Η Ισπανία ἀποτελεῖται ἀκόμη καὶ ἀπὸ παραλίους προσχωσιγενεῖς πεδιάδες (Βαλέντια, Ἀνδαλουσία, Τάγου).

Ποταμοί. Ο Ἐβρεος ποὺ χύνεται στὴ Μεσόγειο. Επίσης : Γκουανταλκιβίρ, Γκουαταύανο, Τάγος καὶ Ντούρες ποὺ χύνονται στὸν Ἀτλαντικό, γιατὶ βρίσκονται στὸ μέρος τοῦ δροπεδίου ποὺ ἔχει κλίσι πρὸς τὰ Δ.

Κλῖμα. Τὰ δροπέδια τοῦ ἐσωτερικοῦ ἔχουν ἡπειρωτικὸν κλίμα (χειμῶν πολὺ ψυχρός, θέρος πολὺ θερμόν) ἐπειδὴ περιβάλλονται ἀπὸ δόη καὶ δὲν εἶναι ἔκτεθειμένα εἰς τὸν θαλασσίους ἀνέμους. Τὰ Α καὶ Ν. παραλία ἔχουν μεσογειακὸν (χειμῶν ἥπιος, θέρος θερμόν).

Τὰ ΒΔ παραλία ἔχουν κλίμα ὠκεάνειον (χειμῶν ἥπιος, θέρος δροσερὸν) μὲ ἀφθονες βροχὲς ὅλες τὶς ἐποχές, διότι εἶναι ἔκτεθειμένα στοὺς συχνοὺς ΒΔ ἀνέμους ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικό.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ.

- ▲ Πρωτευούσαι κρατών ὅρη & λόφοι
- πόλεις 200 000 κάνω πόταμοι
- - μέχρι 200 000 κατ σιδηρόδρομοι
- Δ ἀκρωτήρια ὄρια κρατών

Β' Οικονομική έξέτασις

Βλάστησης καὶ προϊόντων. Ἡ περιοχὴ τοῦ δροπεδίου στερεῖται βροχῶν καὶ εἶναι στεππώδης. Ἐκεῖ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν κτηνοτροφίαν προβάτων νομαδικά. Εἰς τὰς κοιλάδες δὲ λίγα δημητριακά, λαχανικά καὶ διπλοφόρα. Εἰς τὰ NA παράλια εὑδοκιμοῦν δὲ λίγες, ἀμπελια, ἐσπεριδοειδῆ, διπλοφόρα. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ανδαλουσίας λόγῳ τοῦ ὑποτροπικοῦ κλίματος αὐτῆς εὑδοκιμοῦν οἱ φοίνικες καὶ καλλιεργεῖται τὸ ζαχαροκάλαμον. Τὰ ΒΔ παράλια εἶναι πλούσια σὲ λειβάδια καὶ δάση.

Γ' Πολιτική έξέτασις

~~Περιλαμβάνει δέοντα κράτη. Τὴν Ισπανία καὶ Πορτογαλία,~~

1. ΙΣΠΑΝΙΑ

Θέσης—Έκτασις. Ἡ Ισπανία κατέχει τὸ μεγαλύτερο ἀνατολικὸ μέρος τῆς χερσονήσου. Ἐγειρεῖται 3,5 φορὲς μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν Ελλάδα.

Προϊόντα. Ἡ Ισπανία εἶναι κυρίως χῶρα γεωργική. Οἱ πλουσιώτερες περιοχὲς τῆς Ισπανίας σὲ γεωργικὰ προϊόντα εἶναι οἱ πεδιάδες ποὺ βρίσκονται στὰ παράλια αὐτῆς. Αὐτές κάρις στὸ εὐφορικὸ προσχωσιγειὲς δέσμων των καὶ στὰ ἄρδευτα καὶ ἔργα ποὺ κατεσκευάσαν ἔχουν μεταβληθῆ σὲ ἀληθινοὺς κήπους.

Εἶναι πρώτη σὲ παραγωγὴ ἥλαιον. Παράγει πολὺ κρασί, διπλοες, μέταξα καὶ δημητριακά. Ἐγειρεῖται ἀνεπτυγμένη κτηνοτροφία ὀνομαστὰ εἶναι τὰ πρόβατα μερινὸς γιὰ τὸ ὕδραιο μαλλὶ τοὺς καὶ οἱ ταῦροι (ταυρομαχίες). Στὰ παράλια ψαρεύουν καὶ κατασκευάζουν κονσέρβες. Υπάρχουν μεγάλες ἐκτάσεις μὲ φελλοφόρες βελανιδιές· πλούσια μεταλλεῖα σιδήρου, μολύβδου καὶ χαλκοῦ. Γιὰ τὴν κίνησι τῶν ἔργυστασιών χρησιμοποιοῦν πετροκάρβουνο ἢ θεῖμα ἡλεκτρικὸν (νδατοπτώσεις).

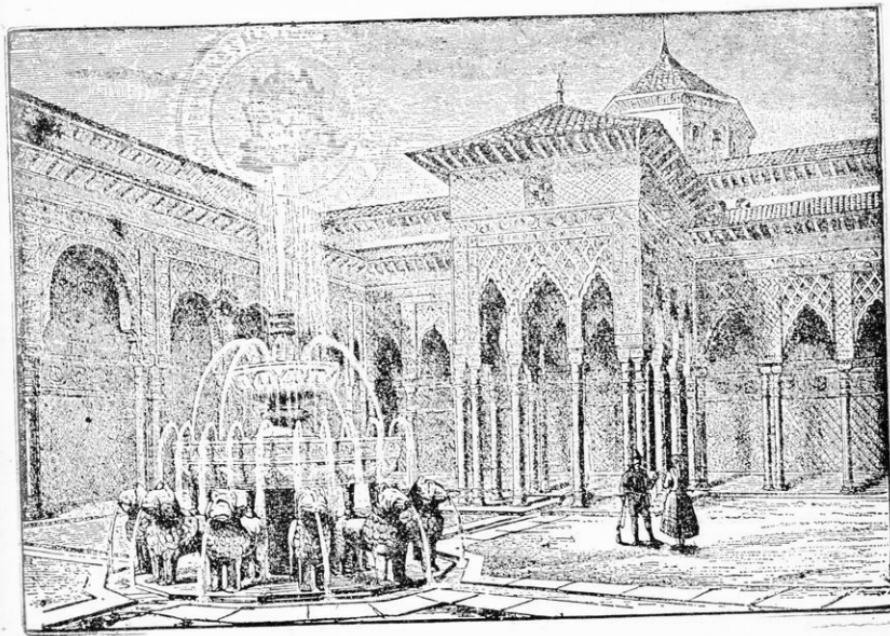
Ἐμπόριον. Ἐξαγεῖ κυρίως γεωργικὰ προϊόντα (κρασί, λάδι, διπλοες, φελλὸς) καὶ ἀκατέργαστα δρυκτὰ (σιδηρομετάλλευμα).

Κάτοικοι—Ιστορία—Γλώσσα—Θρησκεία. Οἱ Ἕλληνες εἶχαν ίδρυσει κατὰ τὴν ἀρχαιότητα στὶς Ισπανικὲς ἀκτὲς ἀποικίες καὶ ἤρθαν σὲ στενὴ ἐπαφὴ μὲ τὴν χώρα. Ἡ Ισπανία ἔγινε ἀπὸ ἐνωρίς Ρωμαϊκὴ ἐπαρχία. Μετὰ τὴν ἀνακάλυψη τῆς Αμερικῆς ἔγινε ἡ μεγαλύτερα δύναμις τοῦ κόσμου. Εἶχε ἀλλοτε μεγάλες ἀποικίες. Τις ἔχασε ὅμως καὶ τώρα ἔχει δὲλγές (Ισπανικὸ Μαρόκο, Ισπανικὴ Σαχάρα καὶ Ισπανικὴ Γουϊνέα). Οἱ Ισπανοὶ 28 ἑκατομμύρια εἶναι καθολικοί, δύμιλον Ισπανικά. Εἶναι εὐγενῆς καὶ πολιτισμένος λαός. Σήμερον ἔχουν δικτατορία.

Πέλεις. Μαρούτη (1,5 ἑκατομμ.) πρωτεύουσα σὲ ἄγονο καὶ ἀδενδρο περιοχή. Νερὸ παίνει ἀπὸ πολὺ μακρὰν μὲ σωλῆνες. Σεβίλλη, πόλις τῶν πορτοκαλλιῶν. Σ' αὐτὴν βρίσκεται τὸ Ἀλκαζάρ (Ἀραβικὸν ἀνάκτορον). Εἶναι κτισμένη ἐπὶ τοῦ Γκουανταλκιβίρ διὰ τοῦ ὄποίου ἐπικοινωνεῖ μὲ τὴν θάλασσα. Γρενάδα εἰς τὰ NA τῆς Ισπανίας. Σ' αὐτὴν βρίσκεται τὸ ἀνάκτορον τῶν

Μαύρων ('Αλάμπρα) (εἰκ. 57). Στὴ Μεσόγειο είναι τὰ λιμάνια Βαρκελώνη, Βαλέντια καὶ Μαλάγα (ἀπ' αὐτὴν ἔξαγεται κοασι).

Στὴν Ἰσπανία ἀνήκουν καὶ αἱ νῆσοι Βαλεαρίδες (Μαγιόρκα, Μινόρκα) καὶ αἱ Κανάριοι νῆσοι στὸν Ἀτλαντικὸν (ποὺ παράγουν πολλὲς μπανάνες).

Εἰκ. 57. Τὰ ἀνάκτορα τῆς Ἀλάμπρας στὴ Γρενάδα τῆς Ἰσπανίας.

2. ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Θέσις, "Ἐκτασις. Βρίσκεται στὸ Δ μέρος τῆς χερσονήσου καὶ είναι στὴν ἔκτασι μικροτέρᾳ τῆς Ἐλλάδος.

Προϊόντα—ἐμπόριον. Είναι κράτος κατ' ἔξοχὴν γεωργικόν. Παράγει λάδι, κρασί, ἑσπεριδοειδῆ, σιτηρά. Ἡ κτηνοτροφία είναι μετρία. Στὰ παράλια φαρεύουν ἄφθονα ψάρια, κυρίως σαρδέλλες καὶ τόνους ποὺ συσκευάζουν σὲ κονσέρβες γιὰ ἔξαγωγή. Ἐξάγει ἀκόμη κρασὶ καὶ φελλὸ διὰ τὸ ἔξωτερικό. Τὰ ἀμπέλια καλλιεργοῦνται κυρίως στὴ Β. Πορτογαλία. Ὁνομαστὰ είναι τὰ κρασιὰ «Πορτό» καὶ ὁνομάσθησαν ἔτσι ἀπὸ τὸ λιμάνι ἔξαγωγῆς των (εἰκ. 58).

"Ο φελλὸς παράγεται ἀπὸ τὴν φελλοφόρο δρῦν, ποὺ καλλιεργεῖται στὶς νότιες περιοχές.

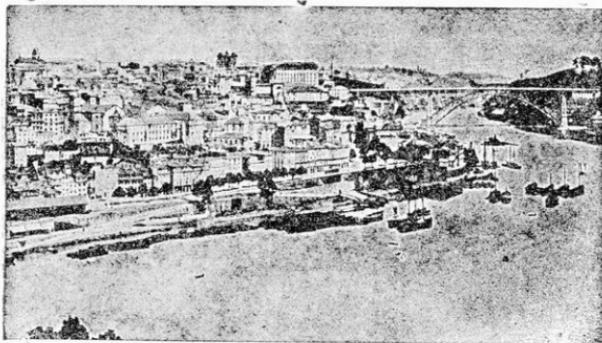
Συγκεινωνία. Ἡ Ἰβηρικὴ χερσόνησος ἐπικοινωνεῖ μὲ τὴν ἄλλη Εὐρώπη

μὲ δύο σιδηροδρομικὲς γραμμές. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀεροπορικὴν συγκοινωνίαν ἔχουν καὶ σπουδαῖα λιμάνια. Ἀπὸ αὐτὰ περνοῦν τὰ πλοῖα ποὺ κατευθύνονται ἀπὸ τὴν Μεσόγειο στὴν Εὐρωπή.

Κάτοικοι—Ιστορία—Θρησκεία—Γλώσσα. Οἱ Πορτογάλοι εἰναι συγγενεῖς τῶν Ἰσπανῶν, Γάλλων, Ἰταλῶν. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπῆρξε φωμαῖκη ἐπαρχία. Ἀπὸ τὸ 1910 ἀνεκηρύχθη σὲ δημοκρατία. Εἶναι μεγάλη ἀποικιακὴ δύναμις. Ἡταν ναυτικὸν κράτος. (Θυμηθῆτε τὸν Βάσκο - ντὲ Γκάμα καὶ Μαγγελάνιο ποὺ ἔκαμπαν τὸν γῆρα τοῦ κόσμου).

Οἱ Πορτογάλοι 8.5 ἑκατομ. εἰναι Καθολικοὶ καὶ δικαιοῦν Πορτογαλικά.

Πόλεις. **Λισσαβὼν** (700 χιλ.) πωτεύονσα. Εἶναι ὁραία πόλις στὴν ὅχθη τοῦ Τάγου ποταμοῦ μὲ ἔξαιρετικὸ φυσικὸ λιμάνι. Ἄλλαι πόλεις: Πρέστο λιμάνι

Εἰκ. 53. Πόρτο, στὶς ἐκβολές τοῦ Δούρου, λιμάνι ἔξαιγωγῆς τῶν διωνύμων κρασιῶν.

μὲ μεγάλῃ ἔξαιγωγῇ κρασιῶν. Στὴν Πορτογαλία ἀνήκουν καὶ οἱ Ἀζόρες καὶ Μαδέρες νῆσοι στὸν Ἀτλαντικὸ (στὶς ἀπέτες τῆς Ἀφρικῆς). Ἀπὸ τὶς ἀλλοτε ἐκτεταμένες πορτογαλικὲς κτήσεις ἀπέμειναν: Τὰ Νησιά τοῦ Πρασίνου Ἀκρωτηρίου, ἡ Πορτογαλικὴ Γουνέα, ἡ Ἀγγόλα, ἡ Μοζαμβίκη (στὴν Ἀφρικὴν) καὶ αἱ Πορτογαλικὲς Ἰνδίαι, τὸ Μακάο καὶ ἡ Πορτογαλικὴ Τιμόρ (στὴν Ἀσία).

- ΕΡΓΑΣΙΕΣ:**
1. Κάμετε παραγωγικὸ χάρτη τῆς Ἰσπανικῆς χερσονήσου.
 2. Φέρετε πληροφορίες γιὰ τὴν Ἰσπανίαν καὶ Πορτογαλίαν. Γιὰ τοὺς ἔξερευνητές Βάσκο - ντὲ - Γκάμα καὶ Μαγγελάνιο.
 3. Θυμηθῆτε ἀπὸ πέρμοι τὸ ἐμάθατε γιὰ τὰ μέρη ποὺ εἶναι ἀποικίες τῶν Ἰσπανῶν καὶ Πορτογάλων.
 4. Κάμετε ἔνα ταξίδι ὡς τὸ Πόρτο.
 5. Τὶ ξέρετε γιὰ τὴ φελλοφέρο δρῦν:

ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ

ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Η Δυτική Εύρωπη περιλαμβάνει τη Γαλλία, Βέλγιον, Ολλανδία, Λουξεμ-

βιούγον και τὰς Βρετανικὰς νήσους.

1. ΓΑΛΛΙΑ

A'. Γεωφυσική έξέτασις.

Θέσης - Έκτασις. Η Γαλλία είναι κοράτος τῆς Δυτικῆς Εύρωπης και βρί-
σκεται σε λίση περίπου δέσμοτασι από τὸ Β. Πόλο και από τὸν Ισημερινό. Στὰ Β.
έχει τὴν θάλασσα τῆς Μάγγης και τὸ Βέλγιο. Δυτικὰ ἔχει τὸν Ατλαντικὸν Ωκεανό.
Στὰ Ν. είναι τὰ Πυρηναῖα και ἡ Μεσόγειος θάλασσα. Στὰ Α. είναι ἡ Ιταλία,
ἡ Ελβετία, ἡ Γερμανία και τὸ Λουξεμβούργον. Είναι δὲ στὴν ἔκτασι 4 φορές
μεγαλύτερα από τὴν Ελλάδα.

Έδαφος. Τὸ μεγαλύτερον τμῆμα τῆς Γαλλίας (τὸ δυτικὸν) είναι μία πεδιάς
ἀπέραντος τὴν δύσιναν ἀρδεύονταν τρεῖς τεράστιοι ποταμοὶ : "Ο Γαρούνας, ὁ Λίγηρ
και ὁ Σηκουάνας, ποὺ χύνονται στὸν Ατλαντικὸν Ωκεανό. Στὸ ἐσωτερικὸν τῆς
Γαλλίας ὑπάρχουν δὴ χαμηλά, ἀπὸ τὰ δύοια πηγάζουν οἱ ποταμοὶ οὗτοι. Τὰ
κυριότερα είναι αἱ Σαβένναι, τὰ Βόσγια και ὁ Ιούρας. Τὰ Πυρηναῖα χωρίζουν
τὴν Γαλλία απὸ τὴν Ισπανία.

Στὴν Γαλλία ἀνήκουν και οἱ Δυτικὲς Αλπεις μὲ τὸ ὑψηλότερον ὅρος τῆς
Εύρωπης : τὸ Λευκὸν ὅρος (4 800 ὄψος).

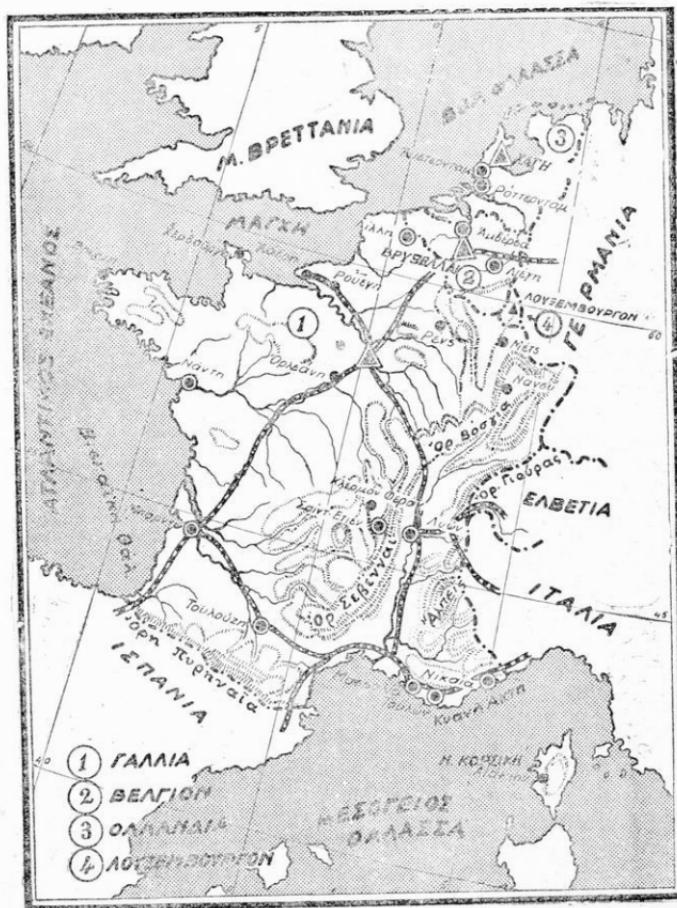
Μεταξὺ τῶν Σαβέννων και τῶν Αλπεων ἔκτείνεται κοιλάς, τὴν δύσιναν διαρ-
ρέει ὁ Ροδανὸς ποταμὸς ποὺ χύνεται στὴ Μεσόγειο. Καὶ οἱ 4 αὐτοὶ ποταμοὶ τῆς
Γαλλίας είναι πλωτοὶ και συνδέονται μεταξὺ τῶν μὲ διώρυγες. Ή σπουδαιοτέρα
διώρυξ είναι τῆς Μεσημβρίας, ποὺ ἔνωνται τὴν Μεσόγειο μὲ τὸν Ατλαντικὸν διὰ
τοῦ Γαρούνα ποταμοῦ. Ετοι μὲ τοὺς ποταμοὺς και τὶς διώρυγες τὰ πλοῖα ταξι-
δεύουν ὅλο τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Γαλλίας.

Αἱ πεδιάδες τῆς Γαλλίας διεβίλονται εἰς τὶς τοπικὲς καθιζήσεις τοῦ ἐδάφους.
Τὸ ἐδαφος αὐτῶν καλύπτεται απὸ παχὺ στρῶμα προσγάσσεων, ποὺ ἔφεραν οἱ
ποταμοὶ και γι' αὐτὸν είναι πολὺ εὐφορες.

Νησιά. Η Γαλλία κατέχει και τὴν Κορσικὴν (κοντὰ στὴν Ιταλία), τῆς
δύσιας οἱ κάτοικοι είναι Ιταλικῆς καταγωγῆς.

Κλῖμα. Στὸ Ν. τμῆμα μεσογειακόν. Οἱ παραλιακὲς περιοχὲς στὸν πρόπο-
δες τῶν Αλπεων προφυλάσσονται απὸ τὸν ψυχροὺς ἀνέμους και ἔχουν ἔξαιρετι-
κῶς ἥπιον χειμῶνα. Χάρις στὸν διαυγῆ και γαλάζιο κυανοῦν οὐρανὸν ὀνομάσθη-
σαν Κυανῆ Ακτῆ.

Τὰ πρός τὸν Ατλαντικὸν παράλια ἔχουν ἥπιον χειμῶνα μὲ ἀρκετὴν ὑγρασίαν
και πολλὲς βροχές. Τὸ ἐσωτερικὸν και βόρειον τμῆμα ἔχει καλύμα ἥπειρωτικόν.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

▲ Πρωτεύουσαι κρατών ὅρη καὶ λόφοι
 ● πόλεις 200 000 καὶ ἄνω ποταμοί
 • μέχρι 200 000 κατ σιδηροδρόμοι
 Δ ἀκρωτήρια ὅρια κρατῶν

Β' Οἰκονομικὴ ἔξέτασις

“Η Γαλλία είναι χώρα πλουσία, ἔχει δὲ πολλά καὶ ποικίλα προϊόντα γεωργικά, κτηνοτροφικά καὶ βιομηχανικά.

“Η γεωργία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν. Τὰ 35% ἀσχολοῦνται στὴ γεωργία, τὰ 30% στὴ βιομηχανία καὶ τὰ ὑπόλοιπα στὸ ἐμπόριο καὶ τὶς ἄλλες ἔργασίες.

Προϊόντα. Καλλιεργοῦν σιτάρι (στὴ Β. Γαλλία) καὶ ἀμπέλια (στὴ Ν. Γαλλία). Είναι ἡ πρώτη χώρα στὴν παγκόσμιο παραγωγὴ οἴνου (Καμπανία καὶ Βουργουνδία). Καλλιεργοῦν ἀκόμη ζαχαρότευτλα, λαζανικά καὶ διπλαροφόρα δένδρα.

“Ἐκτρέφουν βόδια, ἀγέλαδες, ἄλογα, κοίρους, κ. ἄ., ἐπειδὴ ὑπάρχουν πολλὰ καὶ πλούσια λειβάδια. Ψαρέύουν στὰ Β παράλια τῆς Γαλλίας βακαλάους καὶ ἔξαγον μεγάλη ποστήτηα αὐτῶν.

“Η Γαλλία ἔχει ἀνεπτυγμένη βιομηχανία χάρις στὰ ἄφθονα γεωργικὰ προϊόντα καὶ τὸν πλούσιο δρυκτὸ πλούσιο αὐτῆς. Τὰ σπουδαιότερα δρυκτὰ εἶναι δισδηρος (στὴ Λωραΐνη). Είναι ἡ πρώτη εἰς τὴν Εὐρώπην σὲ παραγωγὴ μεταλευμάτων σιδήρου. “Εχει ἀκόμη ἄνθρακες καὶ βωξῖτη, δὲ διποῖος χορηγούς στὴν παραγωγὴ ἀλουμινίου. Οἱ σπουδαιότεροι βιομηχανικοὶ κλάδοι εἶναι : Βιομηχανία εἰδῶν διατροφῆς (ζάχαρι), ύφασμάτων (μάλλινα - μεταξωτά), μετάλλων καὶ εἰδῶν πολυτελείας (κοσμήματα, ἔπιπλα κ. ἄ.).

Συγκοινωνία. Τὰ πλούσια γεωργικὰ προϊόντα καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας συνετέλεσαν στὴν ἀνάπτυξιν καὶ τῆς συγκοινωνίας. Τὰ κυριώτερα μέσα εἶναι διδηρόδορομος, οἱ ποταμοὶ καὶ ἡ θάλασσα, τὸ αὐτοκίνητο καὶ τὸ ἀεροπλάνο.

Ἐμπόριον. “Η Γαλλία εἰσάγει πρῶτες ὕλες ποὺ στερεῖται ἢ δὲν ἐπαρκοῦν εἰς αὐτὴν (καυστούν, μαλλί, βαμβάκι, ξυλεία καὶ εἰδὴ διατροφῆς). “Ἐξάγει βιομηχανικὰ εἰδή : “Υφάσματα, εἰδὴ πολυτελείας, μηχανές, σίδηρος καὶ κρασί. Στὴν ‘Ελλάδα ἔξάγει κυρίως : ἀλιευτικά, μηχανές, ύφασματα, φαρμακευτικά προϊόντα” εἰσάγει δὲ ἀπὸ τὴν ‘Ελλάδα καπνό, ἔλης καὶ λάδι, κρασί, σταφίδα, σμύριδα κ. ἄ.

Γ' Πολιτικὴ ἔξέτασις

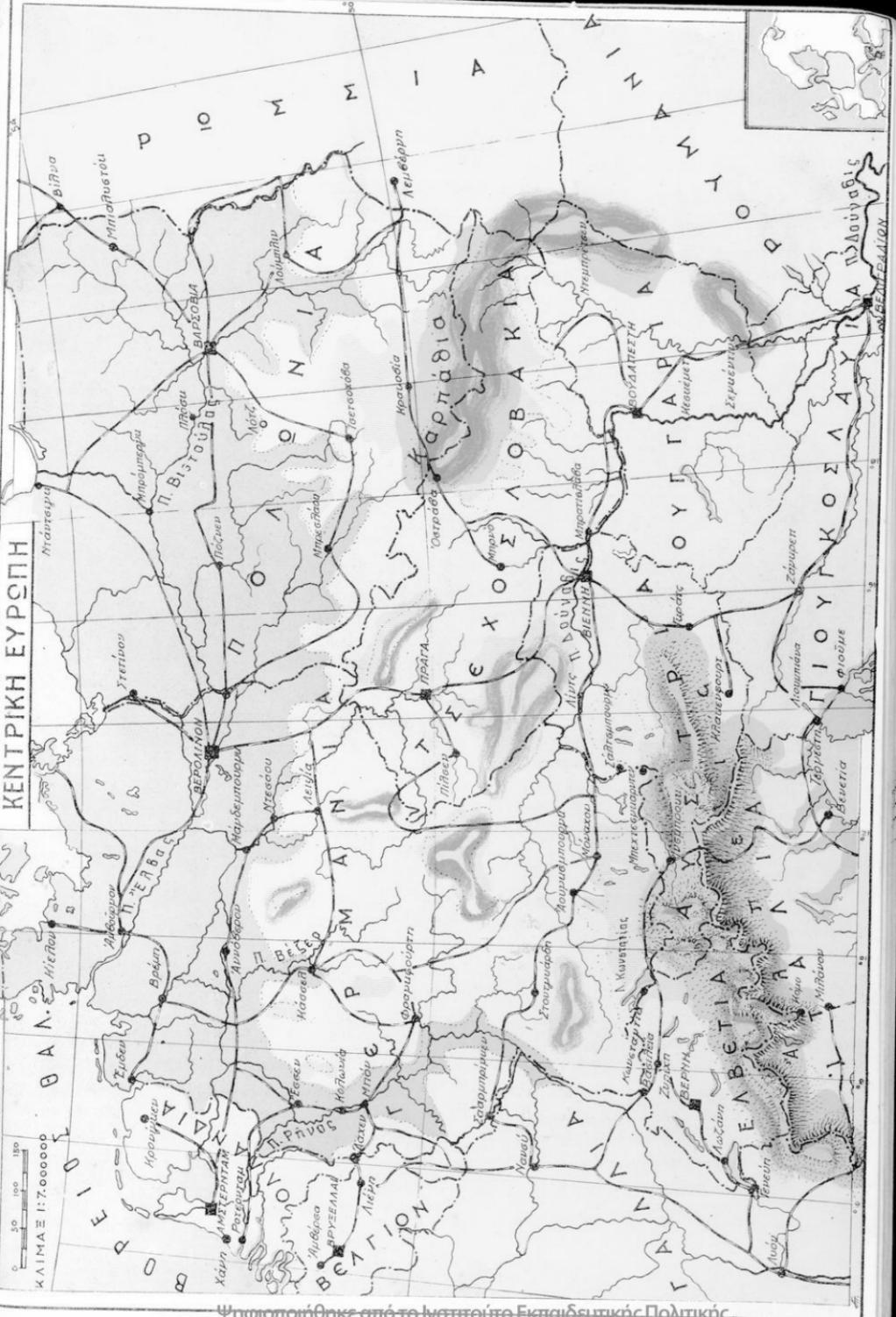
Κάτοικοι—Ιστορία—Θρησκεία—Γλώσσα. “Η Γαλλία (λοχαία Γαλατία) εἶναι Δημοκρατία καὶ κατέχει σήμερα μιὰ ἀπὸ τὶς πρωτεύουσες θέσεις στὰ Γράμματα καὶ στὶς Καλές Τέχνες. Ποσοστὸν ἀγραμμάτων 3%. Μὲ τὴ Γαλλία ἔχουμε φυλικὲς σχέσεις. Οἱ Γάλλοι ὑπῆρχαν πάντοτε φίλοι καὶ ὑποστηρικταὶ τῶν ‘Ελλήνων.

“Ο πληθυσμὸς τῆς Γαλλίας 42 ἑκατομμύρια αὐξάνει πολὺ βραδέως. Ομιλοῦν Γαλλικὰ μὲ πολλὲς τοπικὲς διαλέκτους καὶ ἐπικρατέστερο θρήσκευμα δὲ Καθολικισμός.

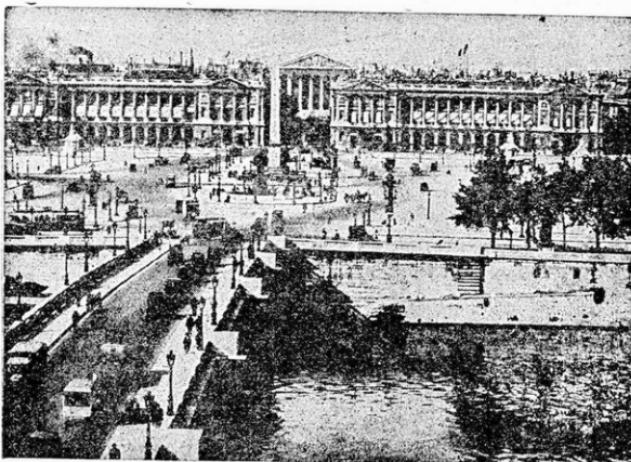
Πόλεις. Παρίσις (4 ἑκατομ.) πρωτεύουσα, ἡ ὁραιότερα πόλις τοῦ κόσμου καὶ δευτέρα στὸν πληθυσμὸ τῆς Εὐρώπης (μετὰ τὸ Λονδίνον). Τὸ Παρίσις διαρρέεται ἀπὸ τὸ Σηκουάνα ποταμό. “Εχει πολλοὺς καὶ ὡραίους δημοτικοὺς κήπους, μεγάλες λεωφόρους (βιολεβάρτα), ωδαῖα καταστήματα καὶ ἔξαιρετα μνημεῖα τέχνης. Είναι κέντρο ἐπιστημονικό, καλλιτεχνικό, βιομηχανικό καὶ ἐμπορικό. Δίκαια δονομάζεται πόλις τοῦ φωτός. “Αλλες σημαντικὲς πόλεις εἶναι : Μασσαλία, δὲ πρῶτος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Γαλλίας καὶ ὀλοκλήρου τῆς Μεσογείου. Θεμελιώθη τὸ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

KALIMA 1:7.00000

600 π. Χ. ἀπὸ "Ελληνες. Λυών, διεθνής ἀγορὰ μετάξης στὴν συμβολὴ τῶν ποταμῶν Ροδανοῦ καὶ Σών. Ἀλλα λιμάνια εἶναι : Χάβη (στὴ Μάγχη), Καλαί σταθμὸς διεκπεριώσεως πόλεων τῆν Ἀγγλίαν, Δουνκέρκη, Μπορντώ (στὸ Γαρούνα) διὰ τοῦ δποίου διενεργεῖται τὸ ἐμπόριον κρασιῶν. Ἀλλες πόλεις : Λίλη, Ρουέν, Στρασβούργον, Μομπελλίέ, Νίκαια, Κάνναι.

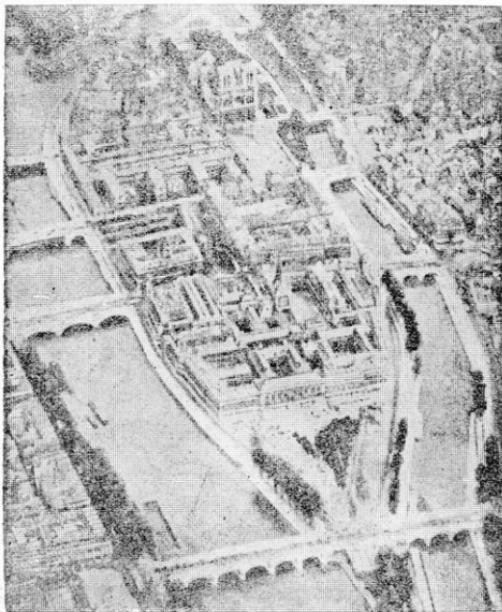
Εἰκ. 59. Παρίσι. Ἡ πλατεῖα τῆς Ὄμονοίας μὲ μιὰ ἀπὸ τὰς γέφυρες ἐπὶ τοῦ Σηκουάνα.

Εἰκ. 60. Γαλλία καὶ ἀποικίες τῆς Γαλλίας.

Αποικίες. Ἐχουν ἔκτασι 20 φορὲς περισσότερη ἀπὸ τὴν Γαλλία. Οἱ σπουδαιότερες εἶναι στὴν Ἀφρικὴ (Τύνις, Ἀλγέριον, Μαρόκο, Γαλλ. Κοκδ, Μαδαγασκάρη), στὴν Ἀσία (Ινδοκίνα). Ἀπὸ τὶς ἀποικίες ἡ Γαλλία παίρνει ποδῶντες ὄντες καὶ στέλλει προϊόντα τῆς βιομηχανικά. Ζοῦν ἐκεῖ Γάλλοι ἀποικι-

- ΕΡΓΑΣΙΕΣ : 1. Έτοιμάσετε παραγωγικό χάρτη τής Γαλλίας.
2. Ζητήσετε περισσότερες πληροφορίες γιά τούς Γαλάτες, Μασσαλία (Φώκαια),
Παρίσιο.
3. Κάμειε ἔνα ταξίδι στή Γαλλία.
4. Θυμηθῆτε δπό πέρυσι τι έμαθατε γιά τὰ μέρη που είναι άποικιες τῶν
Γάλλων.

Εἰκ. 61. Τὸ κεντρικὸν τμῆμα τῶν Παρισίων. Φαίνεται ἡ νησίδης
καὶ ὁ Ποταμὸς Σηκουάνας μὲ τὰς γεφύρας του. Εἰς τὸ ἄκρον
δεξιὰ τῆς νησίδος διακρίνεται ὁ ναὸς τῆς
Παναγίας τῶν Παρισίων.

2. ΒΕΛΓΙΟΝ

Α'. Γεωφυσικὴ ἑξέτασις

Θέσις—"Εκτασις. Τὸ Βέλγιον συνορεύει μὲ τὴ Γαλλία, Λουξεμβούργον, Γερμανία, Ολλανδία, καὶ βρέχεται μὲ τὴ Βόρειο θάλασσα. Είναι 4 φορὲς μικρότερο στὴν ἔκτασι απὸ τὴν Ἑλλάδα, λόγο μεγαλύτερο ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο.

"Εδαφος. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς περιοχές : τὸ "Ανω, Μέσον καὶ Κάτω Βέλγιον. Τὸ "Ανω Βέλγιον βρίσκεται πρὸς τὴ Γαλλία εἰναι ἔνα χαμηλὸ δροπέδιο ποὺ καλύπτεται ἀπὸ δάση καὶ βασικοτόπους. Τὸ Μέσον Βέλγιον, συνέχεια τῆς Γαλλ. πεδιάδος ἀποτελεῖται ἀπὸ μιὰ πεδιάδα ποὺ καλύπτεται ἀπὸ εὐφόρους προσκύνεις.

Τὸ Κάτω Βέλγιον εἶναι μιὰ χαμηλὴ πεδιάς· γιὰ νὰ μὴ πλημμυρίζῃ ἀπὸ τὰ νερᾶ τῆς θαλάσσης ἔχουν κάμει προχώματα στὴν παραλία. Τὸ ἔδαφος ἀποτελεῖται ἐδῶ ἀπὸ προσχώσεις καὶ εἶναι εὔφορον, ὅπου καλλιεργοῦνται κυρίως λειβάδια γιὰ κτηνοτροφία μεγάλων ζώων. Οἱ δυὸ μεγάλοι Βελγικοὶ ποταμοὶ Ἐσκᾶς ἢ Σκάλδης καὶ Μέζης ἔρχονται ἀπὸ τὴν Γαλλία, εἶναι πλωτοὶ καὶ ἔινονται μεταξύ τους μὲ διώρυγες, τὰ παράλια δὲν ἔχουν κόλπους ὥστε βράχους ἀλλὰ μόνον ἄμμο καὶ ἀμμώδεις λόφους ποὺ λέγονται Θίνες.

Κλῖμα. Ὡκεάνειον στὰ παράλια καὶ ἡπειρωτικὸν στὸ ἑστερεικόν.

B' Οἰκονομικὴ ἔξέτασις

Προϊόντα. Τὸ Βέλγιον χάρις στὶς εὐφορεῖς πεδιάδες του καὶ τὴν ἐργατικότητα τῶν κατοίκων του ἔχει ἀνεπτυγμένη γεωργία. Παράγονται δημητριακά, ζαχαρότευτλα, λινάρι, πατάτες, λαχανικά, ἀνθη, διπλα. Ἐπίσης ἔχει καλὴ κτηνοτροφία (κυρίως ἀγελάδες) καὶ ἀνεπτυγμένη βιομηχανία χάρις στὰ πλούσια ἀνθρακωρυχεῖα του. "Αλλὰ δυνκτὰ ἔχει: σίδηρο, κασσίτερο, μόλυβδο καὶ χαλκό.

Ἐμπόριον. Εἰσάγει πρῶτες ὄντες γιὰ τὴν βιομηχανία του καὶ ἔξαγει βιομηχανικὰ εἴδη (μετάλλινα εἴδη, ὑφάσματα, χαρτί, ύαλικά).

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔξαγει μηχανές, φαρμακευτικὰ προϊόντα, χρώματα, ὑφάσματα καὶ μετάλλινα εἴδη, εἰσάγει δὲ καπιόν, οίνον, σταφίδα, μάρμαρα κ. ἄ.

G' Πολιτικὴ ἔξέτασις

Κάτοικοι. Τὸ Βέλγιον εἶναι Βασίλειον. Εἶναι πολὺ πυκνοκατωκημένο καὶ ἔχει 8,5 ἑκατομμύρια κατοίκους. Οἱ Βέλγοι διμιούν Γαλλικά καὶ Γερμανικά (Φλαμανδικά), κατὰ τὸ πλεῖστον Καθολικοί. "Ο πληθυσμὸς συναθροίζεται κυρίως σὲ πολλές μικρές πόλεις.

Πόλεις. Βρυξέλλαι (1.300.000) πρωτεύουσα, πόλις ὁραία τόσον εὔθυμη καὶ φωτεινὴ ὥστε ὀνομάσθη ἐμπικρὸ Παρίσι. "Άλλες πόλεις: Ἀμβέρσα, τὸ μεγαλύτερο λιμάνι ἐπάνω στὸ Σκάλδη ποταμὸ ποὺ δὲν παγώνει καθόλου. Γάνδη, Λιέγη, Ὁστάνδη.

Αποικίες. Τὸ Βέλγιον κατέχει τὸ Βελγικὸ Κογκὸ στὴν Ἀφρική, 80 φορὲς μεγαλύτερο στὴν ἔκτασι. "Απ" αὐτὸ παίρνει ίδιως καουτσούκ καὶ ἔλεφαγτόδοντο.

(3. Ο ΛΛΑΝΔΙΑ

A' Γεωφυσικὴ ἔξέτασις

Θέσις—ἔκτασις. Η Ὁλλανδία βρίσκεται βορείως τοῦ Βελγίου. Στὴν ἔκτασι εἶναι διλόγον μεγαλυτέρα ἀπὸ τὸ Βέλγιον.

Ἐδαφος. Τὸ ἔδαφος τῆς Ὁλλανδίας εἶναι μιὰ μεγάλη πεδιάδα (συνέχεια τοῦ μέσου καὶ κάτω Βελγίου). Προσέρχεται ἀπὸ προσχώσεις τῶν ποταμῶν Μόζα,

Πήνου και Σκάλδη και άποτελείται από χῶμα και ἄμμο. Είναι χαμηλή, τὸ ἔν τοις τοῦ αὐτῆς χαμηλότερο απὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης. Γι^ο αὐτὸ τὸ Βέλγιον κι ἡ Ὀλλανδία δύνομάζονται Κάτω Χώραι.

Οἱ Ὀλλανδοὶ γιὰ νὰ ἐμποδίσουν τὴν θάλασσα νὰ πλημμυρῇ τὴν χώραν τῶν ἔχουν κατασκευάσει προχώματα. Στὴν κορυφὴ πολλῶν προχωμάτων ὑπάρχουν δρόμοι, δένδρα, οἰκοδομήματα. Κάθε χρόνο διαθέτουν πολλὰ χρήματα διὰ τὴν καλὴν συντήρησιν αὐτῶν. "Οταν σπάζῃ, δπως κατὰ τὸ ἔτος 1953, κανένα πρόχωμα, ἐπακολουθοῦν φοβερὰ δυστυχήματα. Φοβερὰ πλημμύρα συνέβη τὸ 1570, ἥ δποια ἐπροξένησεν τὸν θάνατο 10 χιλιάδων ἀνθρώπων και πολλῶν χιλιάδων ζώων. Φύλακες ἀγρυπνοῦν ἡμέρα και νύκτα γιὰ νὰ προλαμβάνουν τὰ δυστυχήματα ἀπὸ τὶς πλημμύρες και τὶς βροχές. Αὐτὰ τὰ νερὰ τὰ ἀντλοῦν μὲ ἀνεμόμυλους και τὰ ρίχνουν σὲ τεχνητὰ αὐλάκια (διώρυγες) ποὺ εἶναι ὑψηλὰ κι' ἀπ' ἐκεῖ χύνονται στὴν θάλασσα (εἰκ. 62).

Εἰκ. 62. Αἱ διώρυγες στὴν Ὀλλανδία ἀναπληρώνουν τοὺς δρόμους διότι ὅλες εἶναι πλωτές. Οἱ ἀνεμόμυλοι ποὺ βλέπετε στὴν εἰκόνα ἀδειάζουν τὰ νερὰ τῶν τάφρων και τὰ ρίχνουν στὶς διώρυγες.

Ἀνεμόμυλοι. Σ" ὅλη τὴν Ὀλλανδία βλέπομε μεγάλους ἀνεμόμυλους μὲ τὰ μεγάλα πτερά τους ποὺ μᾶς κάνουν ἐντύπωσι (εἰκ. 62). Καὶ μὲ τὴν ἔλαζίστη πνοὴ τοῦ ἀνέμου τὰ πανιὰ τοῦ μύλου ἀνοίγουν, νὰ τὸν δεχθοῦν δλόκληρο. "Οταν πάλι φυσᾶ δυνατὰ μαζεύονται μόνον τῶν και ἔλαττώνουν τὴν κίνηση. Λέγουν, ὅτι ὑπάρχουν ἐπάιω ἀπὸ 10 χιλ. μεγάλοι ἀνεμόμυλοι στὴν Ὀλλανδία και ἀπειροὶ μικροί. Χρησιμεύουν νὰ σχίζουν ξύλα, νὰ κοπανίζουν τὸ λινάρι, ν^ο ἀλέθουν σιτηρά και γι^ο ἀλλες ἕργασίες. Πρὸ πάντων ὅμως ἀντλοῦν τὰ νερὰ ἀπὸ τὰ χαμηλὰ κτήματα και τὰ ρίχνουν στὶς διώρυγες. "Η ζωὴ τῶν Ὀλλανδῶν εἶναι μιὰ ἀδιάκοπη πάλη πρὸς τὸ νερὸ τῶν βροχῶν και τοῦ ωκεανοῦ.

“Η περιοχὴ αὐτὴ λέγεται Κάτω Ὀλλανδία καὶ εἶναι ἔργον τοῦ ἀνθρώπου, γι” αὐτὸς λέγοντος οἱ Ὀλλανδοὶ : «Ο Θεὸς ἔκαμε τὴν θάλασσα καὶ ἐμεῖς τὶς ἀκτές».

Κλῆμα. Ὡκεάνειον. Ποτὲ δὲν κάνει πολλὴ ζέστη, οὔτε πολὺ κρύο. “Εχει πολλὴ ὑγρασία δπως καὶ τὸ Βέλγιον. Στὴν Ὀλλανδία βρέχει 200 ἡμ. τὸ χρόνο. Ὁ οὐρανὸς εἶναι σχεδὸν συννεφιασμένος. Οἱ βροχὲς λεπτὲς καὶ συνεχεῖς. Τὸ νερὸ τρέχει παντοῦ (εἰκ. 63). Λόγῳ τῆς ὑγρασίας τὰ μέταλλα εὔκολα σκουριάζουν. Γι’ αὐτὸς οἱ κάτοικοι ὑποχρεοῦνται νὰ τὰ διατηροῦν καθαρά. Ἔτσι ἔξηγεται ἡ καθαριότης τῶν κατοίκων.

Εἰκ. 63. Χωρικοὶ τῆς Ὀλλανδίας. Ἐπειδὴ τὸ ἔνδυμα τῆς χώρας εἶναι λασπῶδες φορῶν ξύλινα ὑποδήματα.

B'. Οἰκονομικὴ ἔξέτασις.

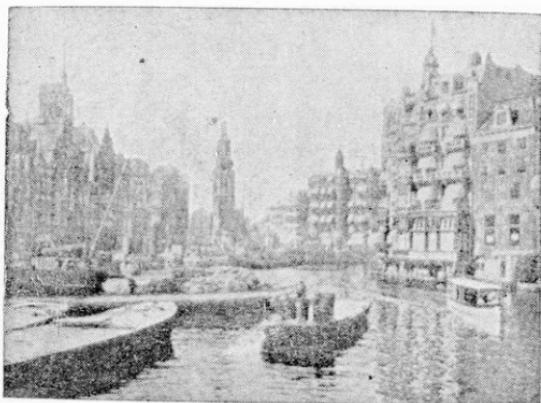
Προϊόντα. Είναι πρὸ πάντων χώρα γεωργικὴ. Παράγει δημητριακά, τεῦτλα, καπνό, δπωρικά, ἄνθη, κ. ἄ. Τὸ ὑγρὸ κλῖμα τῆς εύνοεῖ τὴν καλλιέργεια τῶν λαζανικῶν καὶ ἀνθέων (τούλιπες). Τὰ πλούσια λειβάδια τρέφονται τὶς δνομαστὲς ὄλλανδικὲς ἀγελάδες, τῶν δποίων τὸ τινό, βούτυρο καὶ γάλα εἶναι τὰ τελευτερὰ τοῦ κόσμου. Οἱ Ὀλλανδοὶ εἶναι φημισμένοι ναυτικοὶ καὶ ἀριστοὶ ψαράδες ρέγγας. “Η Ὀλλανδία δὲν ἔχει οὔτε ἀνθρακες, οὔτε μέταλλα. “Εχει δμως ἔργοστάσια ποὺ κατασκευάζει ζάχαρι, οίνόπνευμα, σοκολάτες, ἐπεξεργάζεται ἀδάμαντας κ. ἄ.

Ἐμπόριον ἀνεπτυγμένον χάρις στὴν καλὴ γεωργαφικὴ θέσι τῆς καὶ τὰ ἀρθρόνα προϊόντα τοῦ ἔδαφους καὶ τῶν ἀποικιῶν τῆς. “Ἐξάγει κυρίως κτηνοτρόφικὰ προϊόντα (γάλα σὲ κουτιά, τυρί, βούτυρο, ψάρια, χαρτί, ὑφάσματα, κημικὰ προϊόντα κ. ἄ.), εἰσάγει δὲ δημητριακά, μέταλλα κ. ἄ., ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα δὲ οίνο, σταφίδα. Τὶ εἰσάγομεν ἀπὸ τὴν Ὀλλανδία ;

Συγκοινωνία. "Εχει έξαιρετικούς δρόμους. Οι Όλλανδοι έχουν ώς έμνικὸν μέσον σοιγκοινωνίας τὸ ποδήλατο. Συγκοινωνοῦν μὲ σιδηροδρόμους, καὶ πρὸ παντὸς μὲ τοὺς ποταμοὺς καὶ διώρυγες καθὼς καὶ μὲ θεραπεία (στὸ έξωτερικό).

Γ'. Πολιτικὴ ἐξέτασις.

Κάτοικοι. Ἡ Όλλανδία εἶναι βασίλειον. Εἶναι πολὺ πυκνοκατοκημένη καὶ έχει 10 ἑκατομμύρια κατοίκους. Οι Όλλανδοι εἶναι Γερμανικῆς καταγωγῆς. Ομίλοιν Ἰδιαιτέρα γλῶσσα (κλάδον τῆς Γερμανικῆς) καὶ εἶναι πολὺ ἐργατικοὶ καὶ ὑπομονητικοί.

Εἰκ. 64. Ἀμστερνταμ. Οἱ περισσότερες μεταφορές στὸ Ἀμστερνταμ γίνονται ἀπὸ τὶς διώρυγες ποὺ διασχίζουν τὴν πόλιν μὲ μικρὰ πλοῖα.

Πόλεις. Χάγη (500 χιλ.) πρωτεύουσα καὶ Ἀμστερνταμ ἡ πόλις τῶν ἀδμαντῶν, ἡ μεγαλυτέρα καὶ σπουδαιοτέρα πόλις τῆς Όλλανδίας. Εἶναι παράδοξη πόλις. Κτίστηκε ἐκεῖ ποὺ ἦτο ἄλλοτε ἔλος. Τὰ σπίτια εἶναι κτισμένα ἐπάνω σὲ πασσάλους 10—15 μ. ὑψοῦς. Διασχίζεται ἀπὸ διώρυγες καὶ αὐλές καὶ δονομάζεται Ὄλλανδικὴ Βενετία. "Εχει θαυμάσιο φυσικὸ λιμάνι δου προσεγγίζουν πολλὰ πλοῖα. Ρόττερνταμ κ. ἢ.

Ἀποικίες. Ἡ Όλλανδία κάποτε ὑπῆρξε μεγάλῃ ναυτικῇ δύναμις. "Εχει ἀποικίες: τὴν Ἰνδονησία (Σουμάτρα, Ιάβα, Βόρνεο, Κελέβη) καὶ μέγα μέρος τῆς Ν. Γουϊνέας.

4. ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟΝ

Μεγάλο δουκάτο τῆς Ευρώπης μεταξὺ Ἰταλίας Βελγίου καὶ Γερμανίας. "Εχει μεταλλεύματα σιδήρου. Οἱ κάτοικοι 300 χιλ. σχεδὸν ὅλοι καθολικοὶ ὁμιλοῦν Γαλλικά. Ἀπὸ τὸ 1948 ἡγώθη τελωνειακῶς μὲ τὸ Βέλγιον καὶ τὴν Όλλανδία.

- ΕΡΓΑΣΙΕΣ : 1. Έτοιμάσετε παραγωγικό χάρτη τῶν Κάτω Χωρῶν.
2. Ζητήσετε περισσότερες πληροφορίες γιὰ τὰ προχώματα καὶ τὶς διώρυγες ποὺ κατεσκεύασαν στὴν Ὁλλανδία κατὰ τῶν πλημμυρῶν.
3. Φέρετε εἰκόνας, κάρτ. ποστάλ σχετικά μὲ τὰ κράτη αὐτά.
4. Κάμετε ἔνα ταξίδι σὲ μιὰ πόλι απὸ τὶς χώρες αὐτές.

ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΑΙ ΝΗΣΟΙ

5. ΑΓΓΛΙΑ

Α'. Γεωφυσική ἔξετασις.

Θέσις, ἔκτασις. Αἱ Βρεττανικαὶ νῆσοι (κοινῶς Ἀγγλία) εἰναι τὰ τελευταῖα τρήματα τῆς Εὐρώπης στὸ δυτικὸ ἀντῆς ἄκρων. Εἰναι δύο μεγάλα νησιά· ἡ Μεγάλη Βρεττανία καὶ ἡ Ἰρλανδία καὶ πολλὰ μικρὰ (Ἐβρίδες, Ὀρκάδες κ. ἅ.).

Ἡ Ἀγγλία βρίσκεται στὰ ΒΔ τῆς Εὐρώπης καὶ χωρίζεται ἀπὸ αὐτὴν μὲ τὴ Βόρειο Θάλασσα, τὴν θάλασσα τῆς Μάγχης καὶ τὸν πορθμὸ τοῦ Καλαί (31 χιλ. πλάτος). "Εχει δὲ ἔκτασιν 2,5 φορὲς μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

Ἐδαφος. Ἡ νῆσος Μεγάλη Βρεττανία ἀποτελεῖται ἀπὸ 3 μέρη: Τὴν Ἀγγλία στὸ Ν. Μέρος, τὴ Σκωτία στὸ Βόρειο καὶ τὴν Οὐαλλία στὸ Δυτικό. Ἡ Σκωτία καὶ Οὐαλλία εἰναι ὁρεινή. Διακρίνομε τὴν ὁροσειρὰ τῶν Πεννίνων καὶ τὴ δῷρη Οὐαλλίας καὶ Κορονουαλλίας. Τὸ ὑπόλοιπο μέρος εἰναι πεδινό. Κυριωτέρα πεδιάς εἰναι τὸ λεπανοπέδιον τοῦ Λονδίνου.

Ἡ Ἰρλανδία εἰναι στὶς ἀπέτες ὁρεινή, στὸ ἐσωτερικὸν ὄμοιος σχηματίζει ὁροπέδια.

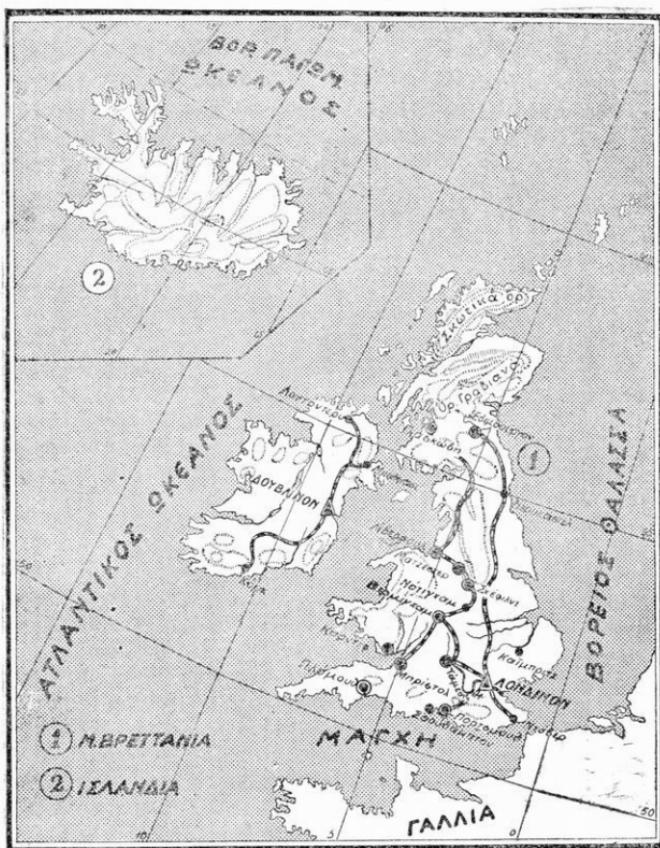
Παράλια. Τὰ Β. καὶ Ν. παράλια εἰναι βραχώδη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ἀποτελοῦνται ἀπὸ γρανίτη μὲ πολλοὺς κόλπους καὶ φιόρδ. Τὰ παράλια ἀπέναντι στὴν Οὐαλλία εἰναι χαμηλὰ καὶ ἀμφώδη.

Πετρωμοὶ καὶ λίμναι. Οἱ ποταμοὶ εἰναι πολυάριθμοι καὶ μικροὶ στὸ μῆκος, πλούσιοι διμοσίαι σὲ νερά. Ὁ μεγαλύτερος εἰναι ὁ Τάμεσις, βαθὺς καὶ πλωτός, ὁ δόπιος διαρρέει τὴν πεδιάδα τῆς Ν. Ἀγγλίας. "Οἱοι χύνονται στὴ Β. θάλασσα. Ὅπαρχουν πολλὲς καὶ ὀδαῖς λίμνες στὰ βουνά τῆς Σκωτίας καὶ στὴν Ἰρλανδία.

Κλιμα. Γλυκύτερο ἀπὸ τὸ κλίμα τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ πολὺ ὑγρό, ἵδιως στὸ Δ. μέρος, διότι περιλούνεται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ καὶ τὰ θερμὰ ορεύματα τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ δυτικοὶ ἀνεμοὶ ποὺ ἐπικρατοῦν ἐπὶ 6 μῆνες εἰναι βροχεροί. Σ' ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα ἐπικρατεῖ πυκνὴ διέλιξη, ποὺ δὲν βλέπεται κανεὶς νὰ βαδίσῃ. Η Β. Σκωτία ἔχει κλίμα ψυχρό.

Β'. Οικονομική ἔξετασις.

Προϊόντα. Ἡ γεωργία στὴν Ἀγγλία δὲν κατέχει σπουδαία θέσι (ἀγροτικοὶ μόλις 20 % τοῦ διλικοῦ πληθυσμοῦ). Καλλιεργοῦνται σιτηρά (στὴν πεδιάδα τοῦ Λονδίνου) σὲ περιωρισμένη ἔκτασι, διότι τὰ ἑδάφη της, λόγῳ τῆς πολλῆς

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Ⓐ Πρωτεύουσαι κρατών ὅρη & λόφοι
- Ⓑ πόλεις 200 000 & ἄνω ποταμοί
- Ⓒ μέχρι 200 000 κατ σιδηροδρόμοι
- Ⓓ ἀκρυτήρια ὅρια κρατών

νήγασίας, εύνοοῦν περισσότερο τὰ λειβάδια καὶ τὴν ἀνάπτυξην τῆς κτηνοτροφίας πρὸς τὴν δημόσιαν καὶ ἐστράφησαν. Οἱ Ἀγγλοὶ εἰναι κατ' ἔξοχὴν λαὸς κρεωφάγος. Στὴν Ἰσλανδία λόγῳ τῆς νήγασίας καλλιεργοῦνται πατάτες, λινάρι, ἔχουν δὲ καὶ ἔκει λειβάδια γιὰ κτηνοτροφία.

Ἡ ἀλιεία εἶναι πολὺ πρωθευμένη καὶ προμηθεύει πολλὰ ψάρια (φέγγες, βακαλάους ἀπὸ τὴν Β. Θάλασσα ποὺ εἶναι τὸ σπουδαιότερο ἀλιευτικὸ κέντρο).

Ἡ Ἀγγλία εἶναι προπάντων χώρα βιομηχανική. Ἡ ἀνάπτυξης τῆς βιομηχανίας δρεῖται 1) στὰ ἄφθονα ἀνθρακωρυχεῖα. Κατέχει τὴν πρώτη θέσιν στὴν παραγωγὴ τοῦ ἀνθρακοῦ εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν δευτέραν θέσιν στὸν κόσμο μετὰ τὴν Ἀμερική. 2) Στὴ θαλασσία συγκοινωνία της ἡ δημόσια τῆς ἔξασφαλίζει κατὰ τρόπον εὐθηνὸν τὶς πρῶτες ὅλες ποὺ δὲν ἔχει καὶ τὴν ἔξαγωγὴ τῶν βιομηχανικῶν τῆς προϊόντων.

Οἱ σπουδαιότερες βιομηχανίες εἶναι : 1) Βιομηχανία ὑφασμάτων μαλλίνων καὶ λινῶν διότι καλλιεργεῖ λινάρι καὶ ἐκτρέψει πρόβατα. 2) Μεταλλουργία (μηχανής παντὸς εἴδους, ὄπλα κ. ἄ.) λόγῳ τῶν πλουσίων ἀνθρακωρυχείων τῆς.

Ἄλλα προϊόντα εἶναι χημικὰ εἶδη, υάλος, χαρτί, οίνοπνευματώδη, ιχθύες, λιπάσματα.

Ἐμπόριον. Ἡ Ἀγγλία μέχρι τοῦ τελευταίου παγκοσμίου πολέμου εἶχε τὸ μεγαλύτερον ἐμπόριον. Τοῦτο δρεῖται : α) στὴ μεγάλη παραγωγὴ ἀνθρακοῦ, β) στὴ μικρὴ παραγωγὴ γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων, τὰ δημόσια χρειάζονται γιὰ τὶς ἀνάγκες των, γ) στὴν ἀνεπτυγμένην βιομηχανία τῆς καὶ δ). στὸ μεγάλο ἀποικιακὸ κράτος αὐτῆς, τὸ δημόσιον τῆς προμηθεύει πρῶτες ὅλες γιὰ τὴ βιομηχανία τῆς συνάμα δὲ εἶναι δὲ καλύτερος πελάτης ποὺ ἀγοράζει τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα αὐτῆς. Στὴν Ἑλλάδα κυρίως ἔξαγει ὑφάσματα καὶ νήματα, μεταλλικὰ εἶδη καὶ μηχανὲς ἀπὸ αὐτοκίνητα μέχρι βελόνες· ἀνθρακα, χημικὰ καὶ φαρμακευτικὰ προϊόντα, ἀλιευτικὰ κ. ἄ. Ἀγοράζει δὲ ἀπὸ ἑδῶ σταφίδα, κρασί, καπνό, λάδι, σύκα ἔησά, χαρούπια, σμύριδα κ. ἄ.

Συγκοινωνία. Τὴν μεγαλυτέρα ἀνάπτυξην ἔχει ἡ θαλασσία συγκοινωνία. Μέχρι τοῦ τελευταίου πολέμου εἶχε τὸν μεγαλύτερο ἐμπορικὸ καὶ πολεμικὸ στόλο τοῦ κόσμου. Στὸ ἐσωτερικὸ συγκοινωνίου μὲ τὰ ποτάμια καὶ τὶς διώρυγες, μὲ σιδηροδρόμους καὶ ἀμαξιτοὺς δρόμους. Τώρα δὲ τελευταῖα παρουσιάζει ἀνάπτυξιν καὶ ἡ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία.

Γ'. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΈΞΕΤΑΣΙΣ.

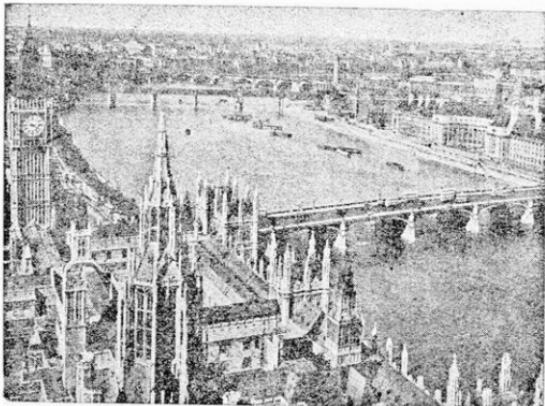
Κάτοικοι. Αἱ Βρεττανικαὶ νῆσοι ἔχουν πληθυσμὸν 50 ἑκατομμύρια, πολλέντεν μακρινομένη δημοκρατία, μαζὶ δὲ μὲ τὶς πολλὲς καὶ ἀπέραντες κτήσεις τῆς ἀποτελεῖ τὸ Ἕνωμένον Βασίλειον τῆς M. Βρεττανίας. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἀνήκει στὴν Ἀγγλικανικὴ ἐκκλησία. Ὑπάρχουν καὶ δίλιγοι καθολικοί. Ὁμιλοῦν τὸ πλείστον τὴν Ἀγγλική. Οἱ Ἰσλανδοὶ εἶναι διαφορετικοὶ ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοὺς, γι' αὐτὸν ἔχουν καὶ ἀνεξάρτητο κράτος (3 ἑκατομμ.) ἐκτὸς ἀπὸ τὸ βρόειο μέρος τῆς Ἰσλανδίας (ὅπου ὑπερισχύουν οἱ Ἀγγλοὶ καὶ οἱ Σκω-

τοι), τὸ δποῖον ἀνήκει στὴν Ἀγγλία. Τὸ διδο καὶ οἱ Οὐαλλοὶ διαφέρουν ἀπὸ τοὺς Ἀγγλούς.

Οἱ Ἀγγλοὶ γενικῶς ἔχουν προοδεύσει εἰς δόλους τοὺς κλάδους τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Εἶναι ψύχραιμοι καὶ μὲ πρακτικὸν πνεῦμα καὶ ἀγαποῦν τὰ σπόρ.

Ἡ Ἀγγλία μᾶς ἐβοήθησε στὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα μας. (Βύρων Ἀστυγῆ, Κάνγκρ, Γλάδστων, ἐπτάνησο).

Πόλεις. Λονδίνον, (8 ἑκατομμ.) πρωτεύουσα, ἡ δευτέρα πόλις τοῦ κόσμου (πρώτη ἡ Ν. Ὑόρκη 10 ἑκατομμ.). Εἶναι δῆμος διόπλιθης ἡ Ἐλλάς. Τὸ Λονδίνον εἶναι κτισμένο στὸν Τάμεσι, ποὺ εἶναι πλωτὸς καὶ ἀποτελεῖ τὸ μεγαλύτερο λιμάνι τῆς Ἀγγλίας.

Εἰκ. 65. Μία ἀποφις τοῦ κέντρου τοῦ Λονδίνου μὲ τὸν Τάμεσι, ποὺ τὸ διασχίζει καὶ τὴ μεγάλη γέφυρα τῶν Πύργων.

Τὸ Λονδίνον ἔχει τεράστιες λεωφόρους. Μιὰ τέτοια ἔχει μῆκος 22 χιλιόμετρα καὶ χρειάζεται 4,5 ὥρες νὰ περπατῇ κανεὶς γιὰ νὰ τὴν διατρέξῃ. Ἡ κίνησις στοὺς δρόμους εἶναι τεραστία. Ἐκεῖνο ποὺ κάνει διατερέα ἐντύπωσι στὸν ἐπισκέπτη εἶναι ἡ πυκνὴ δύμηλη καὶ τὸ σκοῦρο χρῶμα τῶν σπιτιῶν ἀπὸ τοὺς καπνοὺς ὅπως καὶ ἡ νέκρα ποὺ παρατηρεῖται τὴν Κυριακή. "Ολα εἶναι κλειστά. Ἡ Κυριακὴ γιὰ δόλους εἶναι ἡμέρα ἀναπαύσεως, γιὰ τοὺς Ἀγγλούς ὅμως εἶναι ἡμέρα προσευχῆς. Ἄξιοθέατα τοῦ Λονδίνου εἶναι οἱ ὁδαῖοι δημόσιοι κῆποι του, ὁ ναὸς τοῦ Ἀγίου Παύλου, τὸ Βρεττανικὸν Μουσεῖον (7 αἴθουσαι μὲ ἔλλ. ἀρχαιότητες —αἴθουσα "Ἐλέγιν μὲ τὰ ἀετώματα τοῦ Παρθενῶνος κ. ἄ.). Ἀπὸ ἕνα προάστειον τοῦ Λονδίνου δύναματι Γκρήνουϊτς διέρχεται ὁ πρῶτος μεσημβρινὸς τῆς Γῆς.

Άλλεις πόλεις. Πρὸς β. τοῦ Λονδίνου δὴ ἡ περιοχὴ ἐκτείνεται σὰν ἀπέραντο δάσος καπνοδόχων. Ἐκεῖ βρίσκονται οἱ πόλεις: Βίρμιγχαμ, πόλις τοῦ χάλυβος, Μάντζεστερ, πόλις κατεργασίας βάμβακος, Λίβερπουλ, τῶν χημικῶν

προϊόντων, Νιούκαστελ, ή πόλις του ἄνθρακος, Λείθ, πόλις κατεργασίας μαλλίου, Ντόβερ, λιμάνι ἀπέναντι στὸ Καλά, Πόρτομουθ, πολεμικὸ λιμάνι στὴ Μάγχη. Πόλεις στὴ Σκωτία: Ἐδιμβοῦργον, ἀρχαία πρωτεύουσα καὶ Γλασκώβη, πόλις τῶν ναυπηγείων.

Πόλεις στὴν Οὐαλλία: Κάρντιφ ἔξαγει πολὺ πετροκάρβουνο.

Πόλεις στὴν Ἰρλανδία: Δουβλίνον πρωτεύουσα καὶ Μπέλφαστ ή πόλις τῶν λινῶν.

Πνευματικὸν ἐπίπεδον: Ποσοστὸν ἀγραμμάτων μηδαμινόν. Περίφημα Πανεπιστήμια: Ὀξφόρδης, Καϊμπριτζ κ. ἢ.

Βρεττανικὴ Κοινοπολιτεία. Ἡ Μεγάλη Βρετανία μαζὶ μὲ ἄλλα κράτη (τὸν Καναδᾶ, τὴν Αὐστραλία, τὴν Νέα Ζηλανδία, τὴν Νοτιοαφρικανικὴν Ἐνωσι, τὸ Ἰνδοστάν, Πακιστάν, Κεϋλάνη κ. ἢ.) ἀποτελοῦν τὴν Βρεττανικὴν Κοινοπολιτείαν.

*Αποικίες. Ὁ ἥλιος δὲν δύει ποτὲ στὸ κράτος τῆς Ἀγγλίας, διότι ἀποικίες

Εἰκ. 66. Ἡ Βρεττανικὴ Κοινοπολιτεία.

αὐτῆς ὑπάρχουν εἰς ὅλες τὶς ἡπείρους, καὶ ὅλες σχεδὸν τὶς θάλασσες τῆς γῆς. Στὴ Μεσόγειο ἔχει τὸ Γιβραλτάρ, τὴν γῆσο Μάλτα, καὶ τὴν Ἑλληνικωτάτην γῆσο Κύπρο ποὺ προσμένει ἐλευθερίᾳ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1. Γιατὶ οἱ ποταμοὶ τῆς Ἀγγλίας εἶναι πολυάριθμοι καὶ πλούσιοι σὲ νερά. Γιατὶ χύνονται στὴ θάλασσα. Τὶ συμπεραίνεις γιὰ τὴν κλίσι τοῦ ἑδάφους;

2. Γιατὶ πολλὲς πόλεις τῆς Δ. Εὐρώπης εἶναι κοντά στὰ ποτάμια κτισμένες;

ΕΡΓΑΣΙΕΣ: 1. Ἐτοιμάσετε ἔνα παραγωγικὸ χάρτη τῆς Ἀγγλίας.

2. Καταγράψετε τὶς ἀποικίες τῆς Ἀγγλίας, ποὺ ἔμάθατε πέρυσι.

3. Κάμετε ἔνα ταξίδι στὸ Λονδίνο.

4. Ποιές θάλασσες θὰ περάσωμε καὶ σὲ πιά μεγάλα λιμάνια θὰ προσεγγίσωμε ταξιδεύοντας ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ, στὴ Μασσαλία Ἀμβέρσα;

5. Ποιές πόλεις θὰ περάσωμε νά πάμε σιδηροδρομικῶς ἀπὸ τὰς Ἀθήνας στὸ Παρίσι;

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Ἡ Κεντρικὴ Εὐρώπη περιλαμβάνει τὴν Γερμανία, Αὐστρία, Ἐλβετία, Τσεχοσλοβακία καὶ Ούγγαρία.

1. ΓΕΡΜΑΝΙΑ.

Α'. Τεωφυσικὴ ἔξετασις.

Θέσις— ἔκτασις. Ἡ Γερμανία είναι τὸ μεγαλύτερο κράτος τῆς Εὐρώπης σὲ ἔκτασις καὶ πληθυσμὸ μετὰ τὴν Ρωσία. Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα είναι μεγαλύτερη στὴν ἔκτασι 4,5 φορές. Βρίσκεται στὸ βόρειο μέρος τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Στὰ βόρεια είναι ἡ Βόρειος Θάλασσα, ἡ Δανία καὶ ἡ Βαλτικὴ Θάλασσα. Στὰ Δυτικὰ είναι ἡ Γαλλία, τὸ Λουξεμβούργον, τὸ Βέλγιον καὶ ἡ Ολλανδία. Στὰ Νότια είναι ἡ Ἐλβετία καὶ Αὐστρία καὶ στὰ Ἀνατολικὰ ἡ Τσεχοσλοβακία καὶ Πολωνία ἀπὸ τὴν ὁποίαν χωρίζεται μὲ τὸν "Οδερ ποταμό.

Τοποφορία. Στὴ Γερμανία διακρίνομε τρία μέρη: 1) Τὸ νότιο μέρος, ποὺ είναι ἡ δρεινὴ Γερμανία ἐκεῖ ἔχωρίζουν οἱ Γερμανικὲς "Αλπεις (κορυφὴ 3.800 μ.) καὶ δὲ Μέλας Δρυμός. 2) Τὸ κέντρον, ποὺ είναι ἡ Μέση Γερμανία, ὅπου ἔχωρίζουν τὰ Παραρρήνια ὄρη, καὶ 3) Τὴ βόρειο ἡ χαμηλὴ Γερμανία ποὺ ἀποτελεῖ μᾶλιστα μεγάλη πεδιάδα.

Εἰς τὴν βόρειο Γερμανικὴ πεδιάδα ὑπάρχουν πολλὲς λίμνες καὶ ἔλαδεις ἔκτάσεις ἀπὸ τὶς πλημμύρες τῶν ποταμῶν ποὺ χύνονται στὰ Βόρεια παράλια. Ἡ Γερμανία είναι πλουσία σὲ μεγάλους ποταμούς: Ρήνος, "Άλσις, Βέξερ, "Οδερ. "Ολοι ἔκτὸς ἀπὸ τὸ Βέξερ χύνονται πρὸς Βορρᾶν, είναι πλωτοὶ καὶ σχηματίζουν δίκτυον πλωτῶν μὲ διώρυγες. Ἡ πεδιάς, ἐπειδὴ είναι ἀμμώδης είναι πτωχὴ σὲ γεωργικὰ προϊόντα. Ἐδῶ ὑπάρχουν πολλὰ λειβάδια. Ἀπὸ τὰ Παραρρήνια ὄρη μέχρι τὰ Ἐλβετικὰ σύνορα ἔκτείνεται ἡ κοιλάς τοῦ Ρήνου ποταμοῦ, ἡ δούλια διφείλεται σὲ τοπικὴ καθίση τοῦ ἐδάφους. Τὸ ἔδαφός της είναι πολὺ εὐφοριό, διότι καλύπτεται ἀπὸ εὐφορες προσχώσεις τῶν ποταμῶν.

Ποράλια. Είναι δημάλι, ἐκτενεῖμένα σὲ μεγάλες τρικυμίες.

Κλίμα. Είναι ψυχόδον, ἥπειρωτικόν.

Προϊέντα. Ἡ γεωργικὴ παραγωγὴ δὲν ἐπαρκεῖ γιὰ τὴ διατροφὴ τοῦ πληθυσμοῦ, διότι πολλὰ ἀπὸ τὰ ἐδάφη της είναι πτωχά. Γι' αὐτὸν ἀνέπτυξαν ἔξαιρετικὴ βιομηχανία.

"Ἐπειδὴ ὅμως οἱ κάτοικοι είναι ἔργατικοι καὶ χρησιμοποιοῦν μηχανήματα καὶ λιπάσματα, δσα ἐδάφη καλλιεργοῦνται, ἔγιναν εὐφορα καὶ ἀποδίδουν. Καλλιεργοῦν σίκαλι στὰ ἀμμώδη ἐδάφη. Οἱ χωρικοὶ τρώγουν μαῦρο ψωμὶ ἀπὸ σίκαλι. Ἐπίσης καλλιεργοῦν, κοινόν, ζαχαρότευτλα καὶ πατάτες, τὶς δούλιες τρώγουν βραστὲς ἀντὶ γιὰ ψωμό. "Απ' αὐτὲς κάνονται καὶ οἰνόπνευμα. Στὴ Ν. Γερμανία καλλιεργοῦνται πολλὰ ἀμπέλια (κοντά στὸ Ρήνο).

"Ἔχουν ἀνέπτυγμένη κτηνοτροφία πρὸ πάντων κοίτων, ἡ δούλια ὅμως δὲν τοὺς ἐπαρκεῖ. Στοὺς ποταμούς καὶ τὶς θάλασσες ψαρεύουν.

Οι Γερμανοί κυρίως αδσχολοῦνται στή βιομηχανία ἐπειδὴ ἔχουν πλούσια ἀνθρακωρυχεῖα, ἔχουν μεγάλο πληθυσμό καὶ θαυμάσιο δίκτυο πλωτῶν ὁδῶν. Οἱ σπουδαίερες βιομηχανίες εἰναι : **Μεταλλουργία** (διάφορες μηχανές, σιδηροδρόμικό δικό, πολεμικά εἴδη) βιομηχανία ἡλεκτρικῶν εἰδῶν, **Χημική βιομηχανία** (χρώματα, λιπάσματα, φαρμακευτικά εἴδη), **Υφαντουργία** καὶ τέλος εἰδῶν διατροφῆς (ζάχαρι, μπύρα κ. ἄ.).

Εἰκ. 67. Χάρτης τῆς Γερμανίας.

*Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἄνθρακα ἔχει σίδηρο, ψευδάργυρο, χαλκό, μόλυβδο κ. ἄ.

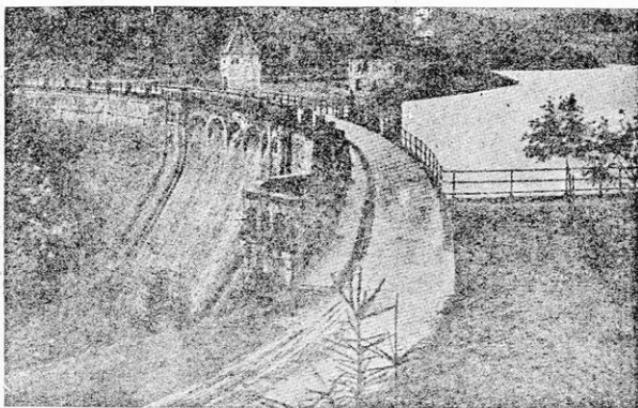
Ἐμπόριον. Πολὺ ἀνεπιγυμνένο διότι εἰσάγει πολλὰ γεωργικὰ προϊόντα ἀπὸ ἔξω ποὺ στερεῖται καὶ ἔξαγει τὰ βιομηχανικά της προϊόντα. Στὴν Ἑλλάδα ἔξαγει μηχανές παντὸς εἴδους, ἐπιστημονικά ἐργαλεῖα, χημικὰ προϊόντα, ὑφάσματα κ. ἄ. Εἰσάγει δὲ κυρίως καπνό, σταφίδα, σταφύλια, ἐσπεριδοειδῆ, σμύριδα καὶ πολλὰ ὄλλα. **Ἡτο ὁ καλλίτερος πελάτης τῶν προϊόντων μας.*

Συγκοινωνία. Οἱ ποταμοί τῆς εἰναι πλωτοί. **Ἐξυπηρετοῦν τὴν συγκοινω-*

νία τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Γερμανίας 1) με τὴν Βόρειο Θάλασσα, 2) μὲ τὴν Βαλτικὴ Θάλασσα καὶ 3) μὲ τὶς χῶρες τῆς N. A. Εὐρώπης. "Εχει πυκνύτατο σιδηροδρόμων δίκτυον καὶ ἐμπορικὸ στόλο σημαντικό."

Γ' ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΈΞΕΤΑΣΙΣ.

Κάτοικοι. Κατὰ τὸ διάστημα 1941—1944 διατελέσαμε κάτω ἀπὸ τὴν σκληρὴν Γερμανικὴ κατοχὴν, τὴν δούλων δύσκολα θὰ λησμονήσουμε. Οἱ Γερμανοὶ μετὰ τὸν Α' παγκόσμιο πόλεμο ποὺ νικήθηκαν ἔχασαν τὶς πλούσιες ἀποικίες ποὺ εἶχαν στὴν Ἀσία καὶ Ἀφρικῇ. Νικήθηκαν καὶ στὸν β' παγκόσμιο πόλεμο καὶ βιβίσκονται ὑπὸ τετραπλῆ κατοχὴ ("Αμερικανοὶ — Γάλλοι —" Αγγλοὶ καὶ Ρώσσοι). Οἱ Γερμανοὶ εἶναι 67 ἑκατομμύρια, κατὰ τὰ 2) 3 Διαμαρτυρόμενοι καὶ τὸ ὑπόλοιπον Καθολικοὶ καὶ δμιοῦν δὲ Γερμανικά.

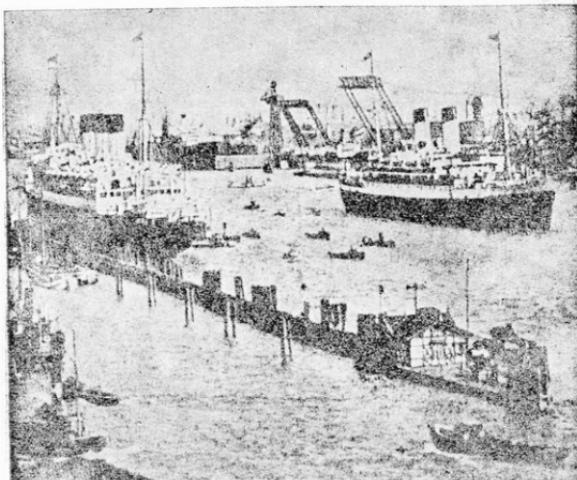
Εἰκ. 68. "Ἐνα φράγμα Γερμανικοῦ ποταμοῦ. Διά τοῦ φράγματος κανονίζεται ἡ ροή· τῶν ὅδάτων ὥστε νὰ μή προξενοῦν καταστροφάς, χρησιμοποιοῦνται δὲ ταῦτα καταλλήλως διά τὴν ἄρδευσιν.

* Πνευματικὸν ἐπίπεδον ὑψηλὸν μὲ ἐλάχιστον ποσοστὸν ἀγραμμάτων. "Εχουν περίφημα Πανεπιστήμια καὶ Ἀνώτατες Σχολές. "Εξαιρετικὴ εἶναι ἡ θεοὶς ποὺ πηγεῖ ἀπὸ χρόνια ἡ Γερμανία στὴν πνευματική, καλλιτεχνική ζωὴ· καὶ τὸν πολιτισμὸν ἐν γένει. Γενικῶς οἱ Γερμανοὶ εἶναι τακτικοί, ἐργατικοὶ καὶ πολὺ πειθαρχικοί.

Πόλεις. Βερολίνον (4,5 ἑκατομ.) πρωτεύουσα. Είναι κτισμένο σ' ἓνα παραπόταμο τοῦ Ἔλβα, Εἶναι δραία πόλις ἡ δούλως ἔπαθε πολλὲς καταστροφὲς ἀπὸ βομβαρδισμοὺς ἀεροπλάνων στὸν τελευταῖον πόλεμο. Είναι κέντρον γραμμάτων καὶ σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν. "Άλλες πόλεις: Λειψία πόλις τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ βιβλίου. "Αμβούργον στὴν Ἔλβα ποταμό, τὸ μεγαλύτερο ἐμπορικὸ λιμάνι τῆς Γερμανίας. Κολωνία ἐπὶ τοῦ Ρήγου, ὅπου παρασκευάζεται τὸ

περίφημο «ύδωρ Κολωνίας», Δρέσδη (πρωτεύουσα της Σαξωνίας) δνομαστή για τὰ περίφημα ἀγγεῖα ἐκ πορσελάνης, Μόναχον (πρωτεύουσα τῆς Βαυαρίας) πατρὶς τοῦ Ὀθωνος, Φραγκφούρτη κ. ἄ.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ : 1) Ἐτοιμάσετε παραγωγικό χάρτη τῆς Γερμανίας.
2) Κάμετε ἔνα ταξίδι στὸ Βερολίνον.

Εἰκ. 69. Μιὰ ἀποψίς τοῦ Ἀμβούργου, τοῦ μεγαλυτέρου ἐμπορικοῦ λιμένος τῆς Γερμανίας καὶ δευτέρου τῆς Εὐρώπης, Φαίνονται τὰ μεγάλα ἀτμόπλοια καὶ οἱ πελώριοι γερανοὶ ποὺ φορτώνουν καὶ ξεφορτώνουν.

2. ΑΥΣΤΡΙΑ

Α' Γεωγραφική ἔξτασις

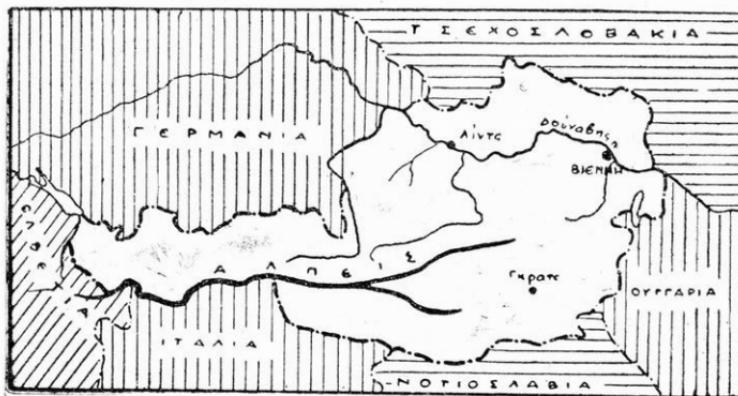
Θέσις — "Ἐκτασις" Ἡ Αὐστρία βρίσκεται πρὸς νότον τῆς Γερμανίας. Στὴν ἔκτασι εἶναι μικροτέρα τῆς Ἑλλάδος.

"Ἐδαφος. Ἡ Αὐστρία εἶναι χῶρα δρεινή. Τὰ 2/3 αντῆς εἶναι βουνά, οἱ Ἀνατολικὲς "Αλπεις. Μέγα μέρος τῆς ἐπιφανείας της καλύπτεται ἀπὸ δάση, τὰ δύοτα δίνοντα πολὺ πλοῦτο στὴ κάρδα μὲ τὴ μεθοδικὴ ἐκμετάλλευσί τους. Τὸ ὑπόλοιπον τῆς κάρδας εἶναι πεδιᾶς κοντά στὸ Δούναβι, ὁ δόποιος μὲ τοὺς παραποτάμους του διαρρέει τὴν κάρδαν ἀπὸ Δυσμῶν πρὸς Ἀνατολάς. "Ἐχει πολλὲς φυσικὲς καλλονὲς καὶ ἔξαιρετικὰ ἀνεπτυγμένο Τουρισμό. Στὰ Σαλτσμπουργκ, πατρὶδα τοῦ Μόζαρτ, δργανώνονται κάθε χρόνο ἔορτες ποὺ συγκεντρώνουν ἐπισκέπτες ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου.

Κλήμα. Ἡ πειρωτικὸν μὲ πολλὲς βροχὲς καὶ χιόνια ιδίως στὰ δρεπανά.

B' Οἰκονομικὴ ἔξέτασις.

Πρεϊόντα. Οἱ κυριώτερες ἀσχολίες τῶν κατοίκων εἶναι ἀγροτικές : Στὶς πεδινὲς περιοχὲς καλλιεργοῦνται εἰδὴ διατροφῆς. Στὰ βουνά ὑπάρχουν δάσοι καὶ βιοσκές. Ἐχοντις ἀκόμη ἀνεπτυγμένη τὴν ὑφαντουργία, μεταλλουργία καὶ χημικὴ βιομηχανία. Ἡ συγκοινωνία τῆς Αὐστρίας ἔξυπηρτεῖται μὲ τὸν Δούναβι καὶ τὸν σιδηρόδρομο.

Εἰκ. 70. Χάρτης τῆς Αὐστρίας.

Εἰκ. 71. Κεντρικὸ τμῆμα τῆς πόλεως Βιέννης, ὅπου τὸ κοινοβούλιον ἐλληνικοῦ ρυθμοῦ, ἡ βιβλιοθήκη κ. ἄ.

Γ'. ΠΟΛΙΤΙΚΗ έξέτασις.

Κάτοικοι. Είναι 7 εκατομμύρια, δημιοῦν γερμανικά καὶ είναι καθολικοὶ (0,9). Ποσοστὸν ἀγραριώτων μηδαμινό. Έχει περίφημα Πανεπιστήμια καὶ ἄγρια σχολές.

Εἰκ. 72. Ἡ συγκοινωνία γίνεται τὸ χειμῶνα μὲν ἔλκηθροι.

Πόλεις. Βιέννη (2 εκατομμ.) πρωτεύουσα. Πόλις ὁραιοτάτη καὶ περιφημῇ γὰρ τὴν καλλιτεχνικὴν καὶ πνευματικὴν τῆς κίνησι. Προπολεμικὰ τὸ Πανεπιστήμιο, τὰ θέατρα καὶ τὰ μουσικά της Ἰδρύματα εἶχαν παγκόσμιον φήμην.

"**Άλλες πόλεις :** Γκράτς καὶ Λέντς στὴ δεξιὰ ὅχθη τοῦ Δουναβεως. Καὶ ἡ Αὐστρία κατέχεται, ὅπως καὶ ἡ Γερμανία ἀπὸ τοὺς νικητὰς τοῦ τελευταίου πολέμου.

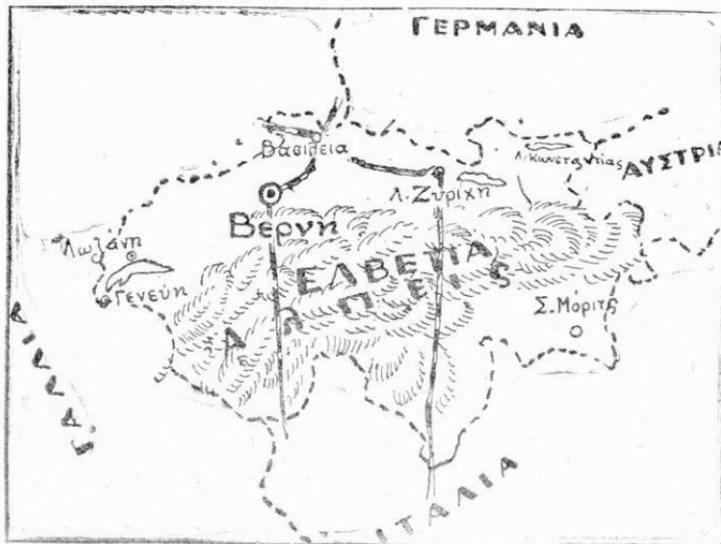
3. ΕΛΒΕΤΙΑ

Α'. Γεωφυσικὴ έξέτασις.

Θέσις—Έκτασις. Ἡ Ελβετία βρίσκεται στὸ κέντρον τῆς Εὐρώπης μεταξὺ Γαλλίας, Γερμανίας, Αὐστρίας, Ἰταλίας. Στὴν ἔκτασι είναι μικροτέρα τῆς Ελλάδος (δυὸς φορὲς σὰν τὴν Πελοπόννησο).

Ἐδαφος. Είναι χώρα δρεινῆ τὰ 6/10 ἀπὸ τὴν ἔκτασί της καταλαμβάνουν αἱ "Αλπεις, τὸ 1/10 τὸ βουνὸ Γιούρας (στὰ σύνορα Γαλλίας—Ἐλβετίας καὶ τὸ ὑπόλοιπο τῆς χώρας είναι δροπέδιο. Στὸ δροπέδιο διάκρινονται οἱ λίμνες τῆς Γε-

νεύης, Ζυρίχης, Κωνσταντίας κ. ἄ. Τὰ βουνά μέχρις ἐνδίς ὕψους είναι κατάφυτα ἀπό δάση. Οἱ κορυφές τους είναι σκεπασμένες μὲ αἰώνιους πάγους (παγετῶνες) οἱ ὅποιοι τροφοδοτοῦν τοὺς ποταμοὺς Πάδο, Δούναβι, Ροδανὸν καὶ Ρῆνο. Ὁ Ρῆνος περνᾷ ἀπὸ τὴν λίμνην Κωνσταντία, προχωρεῖ καὶ διασχίζει Γερμανία, Ὀλκανδία καὶ χύνεται τέλος στὴν Βόρειο θάλασσα. Οἱ ποταμοὶ τῆς Ἐλβετίας σχηματίζουν καταρράκτες.

Εἰκ. 73. Χάρτης τῆς Ἐλβετίας.

Ἡ φύσις τῆς Ἐλβετίας είναι μεγαλοπρεπής. Γελαστὲς κοιλάδες, ἀπότομες χαράδρες, ἀπόκρημνοι βράχοι, παγετῶνες, χιονοθύελλες καὶ χιονισμένες κορυφές ἀποτελοῦν τὸ θαυμάσιο ἔλβετικὸ τοπίο.

Κλῖμα. Ψυχρότατο τὸ καιμῶνα καὶ δροσερὸ τὸ θέρος. Στὰ ὑψηλὰ μέρη τῶν "Αλπεων τὸ χιόνι δὲ λυώνει ποτέ. Στὰ χαμηλότερα ὅμως λυώνει καὶ μᾶζη μὲ τὶς συχνὲς βροχές καὶ τὴν ὑγρασία κρατεῖ τὰ λιβάδια πάντοτε χλοέρα.

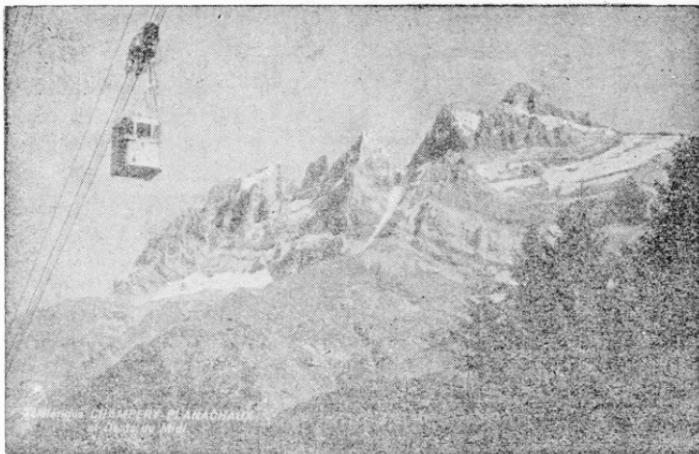
B'. Οἰκονομικὴ ἔξτασις.

Προϊόντα. Ἡ Ἐλβετία δὲν ἔχει πολὺ χῶρο γιὰ γεωργία· καλλιεργεῖται στὶς κοιλάδες καὶ τὰ δροπέδια. Ἐχει ἐπίσης δάσος καὶ βοσκές. Κοτάδια ἀγελάδες βόσκουν στὰ δρεινὰ λειβάδια καὶ τὶς ὑψηλότερες κοιλάδες κατὰ τὸ θέρος. Κατασκευάζουν συμπυκνωμένο γάλα, περίφημα τυριά, σοκολάτες γάλακτος κ. ἄ. Ἐχει ἀνεπτυγμένη βιομηχανία (μηχανές, δροιδόγια, χημικά καὶ φαρμακευτικά προϊόντα). Ἡ βιομηχανία τῆς κινεῖται μὲ τὸν ἀφθονὸ λευκὸν ἄνθρακα ποὺ διαθέτει. Χάρις

σ" αὐτὸν ὑπάρχουν παντοῦ ἡλεκτρικοὶ σιδηρόδρομοι καὶ τράμ' ἡλεκτρικὸ φῶς φθάνει ὧς τὰ μικρότερα χωριά.

Τὸ μεγαλύτερο εἰσόδημα τῆς Ἐλβετίας εἶναι ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν ἔνων ὁ τουρισμός. Ἡ Ἐλβετία χάρις στὸ ἔξαιρετικότης κλῖμα καὶ τὶς φυσικές της καλλονές εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ τουριστικὲς χῶρες τοῦ κόσμου. Ἀλλοι πηγαίνουν νὰ περάσουν τὸ καλοκαίρι ἢ τὸ χειμῶνα τους, ἄλλοι γὰρ νὰ θεραπευθοῦν στὰ περιφηματικά της (Νταβός κ. ἀ.) καὶ ἄλλοι γὰρ τὰ δυναμαστά της χειμερινὰ σπόρο (σκι κ. ἀ.). Παντοῦ ὑπάρχουν πάρα πολλὰ καὶ ὅραια ἔνοδοχεῖα.

Σιδηρόδρομοι ἡλεκτρικοί, ὁδοντωτοί, σχοινοπορτοί ἀνεβαίνουν στὶς Ἀλπεις καὶ φέρουν τοὺς ἔνοντας στὰ ἔνοδοχεῖα. Παντοῦ δπου συχνάζουν ἔνοι τῶν ὑπάρχουν γυμναστήρια. Στὰ ἔνοδοχεῖα παίζει μουσική.

Εἰκ. 74. Ἔναέριος σιδηρόδρομος.

Ἡ ὁραιοτέρα ἐποχὴ στὰ βουνά τῆς Ἐλβετίας εἶναι ὁ Ἱανουάριος καὶ Φεβρουάριος. Τότε ὅλα εἶναι χωμένα μέσα σὲ παχὺ χόνι ἕηρὸ ποὺ δὲν ἔχει διόλου ὑγρασία. Ὁ ἥλιος λάμπει διαρκῶς ἐπὶ ἡμέρες καὶ ἕβδομάδες ἐνῷ σ" ὅλη τὴν ἄλλη Εὐρώπη σπανίως βλέπουν τὸν ἥλιο. "Ανεμος δὲν κινεῖ φύλλο δένδρου. Ὁ καιρὸς εἶναι γλυκὺς ἔκει ἐπάνω ὥστε οἱ ἄνθρωποι εἶναι χωρὶς πατό. "Οἱοι τότε φεύγουν ἀπὸ τὶς πόλεις, δπου εἶναι συννεφιά, βροχή, ὑγρασία καὶ πηγαίνουν στὰ βουνά ν" ἀπολαύσουν τὴν λιακάδα. Τὶ περίεργα κι ἀπίστευτα πράγματα!

Ἐμπέριον. Ἐξάγει τὰ προϊόντα τῆς ἐπεξεγασίας τοῦ γάλακτος καὶ τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα της. Εἰσάγει δὲ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καπνό, σταφίδα, ξηρὰ σῦκα, προϊόντα ἔλαιας κ. ἀ.

Γ'. Πολιτική έξέτασις.

Κάτοικοι. Ό πληθυσμὸς εἶναι 4,5 ἑκατομμύρια. Τὸ 2)3 γερμανικῆς καταγωγῆς (διμιοῦν γερμανικὰ) καὶ τὸ ὑπόλοιπον λατινικῆς καταγωγῆς (διμιοῦν γαλλικὰ καὶ ιταλικά). Τὸ 6(10) εἶναι καθολικοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Διαμορφωρόμενοι. "Ολοὶ δῆμοι ἔχουν συνείδησιν ὅτι εἶναι 'Ἐλβετοί.' Η Ἐλβετία εἶναι χωρισμένη σὲ 22 διαμερίσματα ποὺ ὀνομάζονται καντόνια. Κάθε καντόνι ἔχει τοὺς νόμους του. "Ολα δὲ μαζὶ εἶναι ἡνωμένα σὲ μιὰ δημοσποδία (δημοκρατία).

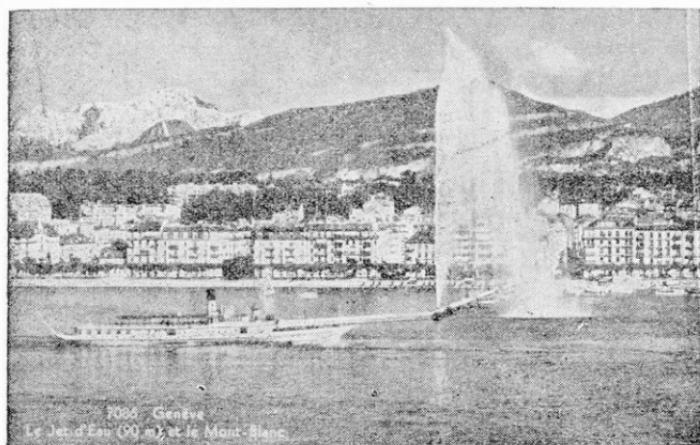

Fig. 75. Γενεύη. "Αποψὶς τῆς πόλεως μὲ τὸν πίνακα στὴν ἀποβάθρα τῆς δημαρχίας λίμνης. Στὸ βάθος ἀριστερά, τὸ Λευκόν ὄρος.

Οἱ Ἐλβετοὶ ἔχουν ἔξαιρετικὸ πολιτισμό. Λειτουργοῦν 7 Πανεπιστήμια καὶ ἄλλες Σχολές ἐπαγγελματικές. Εἶναι ἐνεργητικοί, ἐργατικοὶ καὶ τίμιοι. Κλέπτης ἦ κακοῦργος δὲν ὑπάρχει, δὲν μπορεῖ νὰ ζήσῃ στὴν Ἐλβετία.

Πόλεις. Βέρνη (130 χιλ.) πρωτεύουσα. Γενεύη, Λωζάνη, Ζυρίχη καὶ Βασιλεία.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ : 1) Ζητήσετε περισσότερες πληροφορίες γιὰ τὴν Ἐλβετία.
2) Ζωγραφίσετε τὴν Ἐλβετικὴ σημαία: Φόντο κόκκινο. "Ἐνας λευκὸς σταυρὸς στὴ μέση.

μίαρι ζήσει

4. ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Α'. Γεωφυσική έξέτασις.

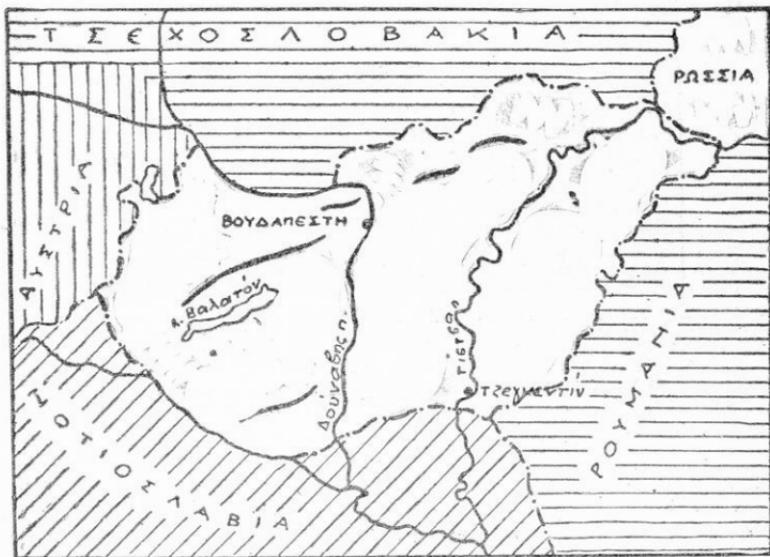
Θέσις—ἔκτασις. Η Ούγγαρια εἶναι νέον κράτος· ἰδρυθη τὸ 1918 μετὰ τὸν πόλεμο. Βρίσκεται πρὸς Α τῆς Αὐστρίας μεταξὺ Αὐστρίας, Σερβίας,

Ρουμανίας, Ρωσίας και Τσεχοσλοβακίας. "Έχει ἔκταση σχεδόν τὰ 3/4 τῆς Ελλάδος.

"Εδαφος. Τὸ περισσότερον μέρος τῆς Ούγγαρίας εἶναι πεδινό, τὸ ὑπόλοιπον εἶναι λοφώδες. Εἶναι χώρα εὐφοριατή, διαρρέεται δὲ ἀπὸ τὸν Δούναβι καὶ τὸν παραπόταμο αὐτοῦ Τίστσα. Οἱ ποταμοὶ, ὅπως προχωροῦν κάνουν μεγάλους ἐλιγμούς γιατὶ τὸ ἔδαφος δὲν εἶναι πολὺ κατηφορικό.

Στὸ δυτικὸ μέρος αὐτῆς εἶναι καὶ μιὰ μεγάλη λίμνη ἡ Βαλατόν.

Κλῖμα. Εἶναι ηπειρωτικό. Τὸν χειμῶνα παγώνει ὁ Δούναβις.

Εἰκ. 76. Χάρτης τῆς Ούγγαρίας.

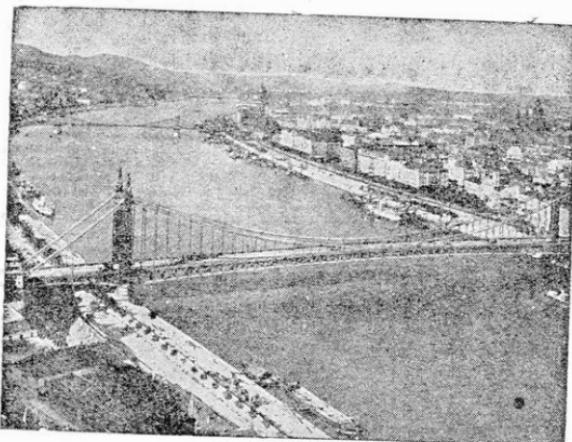
B'. Οἰκονομικὴ ἔξέτασις.

Προϊόντα. Καλλιεργοῦνται πολλὰ σιτηρά, πατάτες, ζαχαρότευτλα, ἀμπέλια καὶ ἄλλα φρούτα.

"Ἐκτρέφονται πολλὰ ζῶα : ἀγελάδες, βόδια, κοίρους καὶ ἄλογα. Εἶναι δνομαστὰ τὰ ούγγαρέζικα ἄλογα" δὲν εἶναι μεγαλόσωμα, ἀλλὰ γρήγορα καὶ ἔχουν ἀντοχή. "Ἐκτρέφονται ὄκομη καὶ ἀφθονα πουλερικά (βρύνιθες, χῆνες, πάπιες) ποὺς βόσκουν στὶς πεδιάδες. "Υπάρχουν κοιτάσματα βωξίτου καὶ στὸ ΝΔ τμῆμα αὐτῆς πετρελαιοπηγὲς καὶ πετροκάρβουνο. Στὴν Ούγγαρία δὲν ὑπάρχουν πέτρες καὶ γῆ αὐτὸς κτίζουν μὲ πλίνθους.

Έμποριον. Εξάγει γεωργικά καὶ κτηνοτροφικά προϊόντα καὶ εἰσάγει βιομηχανικά είδη.

Συγκοινωνία. Διὰ τοῦ Δουνάβεως ἐνώνεται μὲ τὶς ἄλλες παραδούναβιες χώρες καὶ σιδηροδρομικῶς συγκοινωνεῖ μὲ τὴν ἄλλην Εὐρώπην.

Εἰκ. 77. Βουδαπέστη τὴν δύο πόλεις διασχίζει ὁ Δούναβης. Διακρίνεται μιὰ ὅπο τάς μεγάλας γεφύρας, ποὺ ἐνώνουν τὰ δύο τμήματα τῶν πόλεων (τὴν Βούδα καὶ τὴν Πέστη). Αἱ γέφυραι εἶναι τόσον ὑψηλαί, ὡστε διέρχονται ἀπὸ κάτω πλοια.

Γ' ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΈΞΕΤΑΣΙΣ

Κάτοικοι. Οἱ Οὐγγροὶ εἶναι συγγενεῖς μὲ τοὺς Τούρκους. Ήδαν ἀπὸ τὴν Μικρὰ Ασία, ἔγιναν χριστιανοὶ καὶ ἐκπολιτίσθησαν. Εἶναι 9 ἑκατομμ., ὅμιλοι Οὐγγρικά, ἔχουν θρήσκευμα καθολικὸν καὶ πολίτευμα λαϊκὴ Δημοκρατία.

Πόλεις. Βουδαπέστη (1 ἑκατομμ.), πρωτεύουσα.

Εἶναι δύο πόλεις (Βούδα καὶ Πέστη) στὶς ὁχθες τοῦ Δουναβέως ἥνωμένες μὲ γέφυρες (εἰκ. 77). Εἶναι πολὺν ὁραία πόλις μὲ ὁραίους δρόμους καὶ μεγαλοπρεπῆ κτίρια (Πανεπιστήμια, "Οπερα, ἀνάκτορα, μουσεῖα).

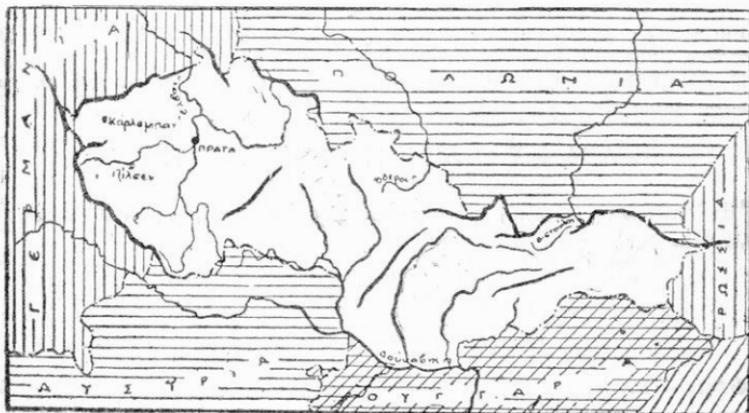
5. ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ

A'. Γεωφυσική έξετασις

Θέσης—Εκτασίς. Η Τσεχοσλοβακία εἶναι νέον κράτος· ίδρυθη καὶ αὐτὴ τὸ 1918 μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμο. Βρίσκεται πρὸς Β. τῆς Ουγγαρίας μεταξὺ Γερμανίας, Αὐστρίας, Ουγγαρίας, Ρωσίας, Πολωνίας. Εἶχει ἔκτασιν δῆμην περὶ ποὺ καὶ ἡ Ελλάς.

"Εδαφος. Είναι χώρα δρεινή, αποτελεῖται από τρεις περιοχές : Βοημία, Μοραβία και Σλοβακία (Δυτ. Καρπάθια). **"Η Βοημία** ᔁχει σχῆμα λεκάνης. Γύρω είναι βουνά και στὸ ἑσωτερικὸ καλύπτεται απὸ εὐφορες προσχώσεις. Τὰ νερὰ τῆς περιοχῆς τὰ μαζεύει ὁ **"Ἐλβας** ποταμός. **"Η Μοραβία** είναι μιὰ ἀνοικτὴ κοιλάς μεταξὺ Βοημίας και Καρπαθίων. Διασχίζεται απὸ τὸν **Μοράβα**, παραπόταμο τοῦ Δουνάβεως. Τὸ ἔδαφός της καλύπτεται απὸ εὐφορες προσχώσεις. **"Η Σλοβακία** είναι ἡ πλέον δρεινὴ περιοχὴ τῆς Τσεχοσλοβακίας. **"Αποτελεῖται κυρίως** απὸ τὰ Δυτικὰ Καρπάθια (ὑψηλοτέρα κορυφὴ **Τάτρας**). **"Άλλον ποταμὸν** ᔁχει τὸν **"Οδερ**.

Κλίμα ἡπειρωτικόν. Τὸν χειμῶνα παγάνουν οἱ ποταμοί.

Εικ. 78. Χάρτης τῆς Τσεχοσλοβακίας.

B' Οικονομικὴ ἐξέτασις

Προϊόντα. **"Η γεωργία** και κτηνοτροφία ἀπασχολοῦν τὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ τοῦ πληθυσμοῦ. Στὰ ὑψηλὰ μέρη ᔁχει δάση. Κάτω ἀπ' αὐτὰ λειβάδια και στὰ χυμηλὰ καλλιεργοῦν σιτρὰ κ. ἄ. Παράγει σιτάρι, πολὺ λάχαρι, ὀπῶρες και πατάτες. **"Έχει** πολλὰ δασικὰ προϊόντα, χάρτην και δέρματα. Διαθέτει ὅφθονο δρυκτὸ πλοῦτο. Πολὺ πετροκάρβουνο, σίδηρο, ἄργυρο και χουσό. **"Επίσης** πετρέλαιο, οὐράνιο και μόλυβδο. **"Έχει** γι' αὐτὸν ἀνεπτυγμένη βιομηχανία· ἐργοστάσια πολεμικοῦ ὄλικοῦ, σακχαροποιεια κ. ἄ. **"Απὸ** γραφίτη τῆς Τσεχοσλοβακίας κατασκευάζουν μολύβδια. **"Άπο** ειδικὸ χῶμα περιφέρημα εἰδὴ πυρσελάνης (πιάτα κ. ἄ.).

'Εμπόριον. Τὶ ἐμπόριον νομίζετε διεξάγει μὲ τὴν **"Ελλάδα** ;

Συγκοινωνία. **"Αν** και δὲν βρίσκεται κοντὰ σὲ θάλασσα δύμως μὲ τὰ ποτάμια της ἐπικοινωνεῖ μὲ αὐτήν. Μὲ τὴ Βόρειο θάλασσα ἐπικοινωνεῖ διὰ τοῦ **"Ἐλβας**, μὲ τὴ Βαλτικὴ διὰ τοῦ **"Οδερ** και μὲ τὸν Εὔξεινον διὰ τοῦ Δουνάβεως. Μὲ τὰ γειτονικὰ κράτη συγκοινωνεῖ σιδηροδρομικῶς. '

Γ' Πολιτική έξέτασης

Κάτοικοι. Ο πληθυσμός 12,5 εκατομμύρια παρουσιάζει μεγάλη άνομοιογένεια. Οι Τσέχοι και Σλοβάκοι είναι 65 % του πληθυσμού. Τὸ ὑπόλοιπον αὐτοῦ είναι (Γερμανοί, Ούγγροι, Πολωνοί, Ρουμάνοι). Είναι Καθολικοί, δημιούργητοι από τα 2/3 Τσεχικά και τὸ ὑπόλοιπον Σλοβακικά και ἔχουν λαϊκή (κομμουνιστική δημοκρατία).

Πλέισ. Πράγα (1 εκατομ.) πρωτεύουσα. Έχει μεγάλη ἐμπορική κίνηση μὲ λαμπρὰ οἰκοδομήματα καὶ θαυμασίους κήπους. Πίλσεν πόλις τῆς μαύρας, Καρσμπαλντ λουτρόπολις ὀνομαστὴ γιὰ τὰ μεταλλικὰ νερά της.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ: 1) Εργετε στὸ χάρτη σας τὴν Αδστρία, Ἐλβετία, Ούγγαρα καὶ Τσεχοσλοβακία. Δείξετε τὰ δρόμους καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν χωριστά.

2) Κάμετε ἔνα ταξίδι σιδηροδρομικῶς στὴν πρωτεύουσα κάθε κράτους ἀπὸ τὰ παραπάνω χωριστά.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Ἡ Ἀνατολικὴ Εὐρώπη περιλαμβάνει τὴν Πολωνία, τὴν Ρωσσία καὶ τὴν Φιλλανδία.

1. ΠΟΛΩΝΙΑ

Α Γεωφυσική έξέτασης

Θέσης—Εκτασης. Η Πολωνία είναι νέον κράτος ἰδρυθη μετὰ τὸν παγκόσμιο πόλεμο τοῦ 1918. Βούσκεται ἀνάμεσα στὰ Καρπάθια ὅρη καὶ τὴν Βαλτικὴ Θάλασσα, μεταξὺ Γερμανίας, Τσεχοσλοβακίας, Ρουμανίας, Ρωσσίας. Στὴν ἔκτασι είναι δυὸς φορὲς καὶ κάτι μεγαλυτέρα τῆς Ἐλλάδος.

Τοποφορία. Τὸ ὄνομα Πολωνία είναι Σλαυτὴ λέξις καὶ σημαίνει «χώρα πεδινή». Πρόγαματι ἡ Πολωνία είναι χώρα πεδινή· μιὰ ἀπέραντος πεδιάς συνέχεια τῆς γερμανικῆς πεδιάδος, ποὺ διαρρέεται ἀπὸ τὸν ποταμὸ Βιστούλα. Ο Βιστούλας καὶ οἱ παραπόταμοι του είναι πλωτοί. "Άλλος ποταμὸς είναι ὁ Οδερ. Μόνο τὸ νότιο μέρος αὐτῆς είναι δρεινό. Καρπάθια ὅρη.

Κλῖμα καὶ πειρωτικόν. Τὸ χειμῶνα παγώνουν οἱ ποταμοί.

Β' Οἰκονομική έξέτασης.

Προϊόντα. Η Πολωνία είναι χώρα γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ. Καλλιεργοῦνται, σιτηρά, πατάτες, ζαχαρότευτλα. Τρέφονται πολλὰ ζῶα: ἄλογα, κούροι, βώδια, πρόβατα· προπολεμικὰ ἔφερον καὶ ἔδω ζῶα ἀπὸ τὴν Πολωνία γιὰ σφάξιμο. Στὰ Καρπάθια ὑπάρχουν πυκνὰ δάση, τὰ διοπα δίγονη ἀφθονη ξυλεία. "Υπάρχουν πλούσια σιδηρομεταλλεύματα, πετροκόρβουνο καὶ πετρέλαιο. Γιὸς αὐτὸς ἔχει έργοστάσια ξυλείας, ζαχαροποιίας κ. ἄ.

Εμπέριον. Εξάγει ἄνθρακα, ξυλεία, δημητριακά καὶ κτηνοτροφικά προϊόντα. Εἰσάγει βαμβάκι, μαλλί καὶ διάφορες μηχανές.

Συγκοινωνία. Κυρίως μὲ τοὺς σιδηροδρόμους, διότι οἱ πλωτοὶ ποταμοὶ τὸν χειμῶνα παγώνουν (εἰκ. 80). Ἡ Πολωνία συνδέεται μὲ τὴν θάλασσα μὲ τὸ διάδρομο τοῦ Δάντζιγκ καὶ τὸ λιμάνι Γδύνια.

Γ' ΠΟΛΙΤΙΚΗ έξέτασις

Κάτοικοι. Ο πληθυσμὸς 25 εκατομμύ. είναι Καθολικοὶ καὶ διμιλοῦν Πολω-

Εἰκ. 79. Χάρτης τῆς Πολωνίας.

Εἰκ. 80. Ο Βιστούλας παγωμένος. Οἱ ἀνθρώποι τὸν χειμῶνα περνοῦν ἐλεύθερα ἐπάνω ἀπὸ τοὺς πάγους.

νικά. "Έχουν λαϊκή (κομμουνιστική) δημοκρατία. Οι Πολωνοί έδέχθησαν πρῶτοι τὴν ἐπίθεσι τῶν Γερμανῶν τὸ 1939. Ἀντεστάθησαν, ὑπέκυψαν, ἔδουλώθησαν καὶ ὑπέφεραν ὅσο καὶ οἱ Ἑλληνες τὴν σκληρότητα τῆς Γερμανικῆς κατοχῆς.

Πόλεις. Βαρσοβία στὸ Βιστούλα ποταμό, πρωτεύουσα. Προπολεμικὰ εἶχε ἕνα ἐκατομμύριο κατοίκους. Ἀπὸ τοὺς βομβαρδισμοὺς τῶν Γερμανῶν ἐπαθε μεγάλες καταστροφές κι ἔχασε τὰ 40 % τοῦ πληθυσμοῦ της. Λότζ μὲ πολλὰ ὑφαντήρια, Κρακοβία, στὸ Βιστούλα, Δάντζιγκ στὴ Βαλτικὴ καὶ Στετίνον στὸν "Οδερ.

"Η Πολωνία εἶχε στενὲς σχέσεις μὲ τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τοὺς χρόνους τοῦ Βυζαντίου, ἀπὸ τὸ διοινὸν ἐδιδάχθη καὶ τὸν Χριστιανισμόν.

2. ΡΩΣΣΙΑ

A'. Γεωφυσικὴ ἔξετασις.

Θέσις—ἔκτασις. "Η Εὐρωπαϊκὴ Ρωσία εἶναι ἡ μεγαλυτέρα χώρα τῆς Εὐρώπης σὲ πληθυσμὸ καὶ ἔκτασι. Στὴν ἔκτασι εἶναι ὅσο ὅλη ἡ ἄλλη Εὐρώπη καὶ κατέχει τὸ ΒΑ τμῆμα αὐτῆς.

Πρὸς Β. ἔχει τὸ Βόρειο Παγωμένο Ὡκεανό. Πρὸς Α. τὸν Οὐράλη ποταμὸ καὶ τὰ Οὐράλια ὅρη. Πρὸς Ν. τὸν Εἴζενιο Πόντο, τὸν Καύκασο καὶ τὴν Κασπία θάλασσα. Πρὸς Δ. συνορεύει μὲ τὴ Ρουμανία, Ουγγαρία, Τσεχοσλοβακία, Πολωνία καὶ βρέχεται μὲ τὴ Βαλτικὴ θάλασσα.

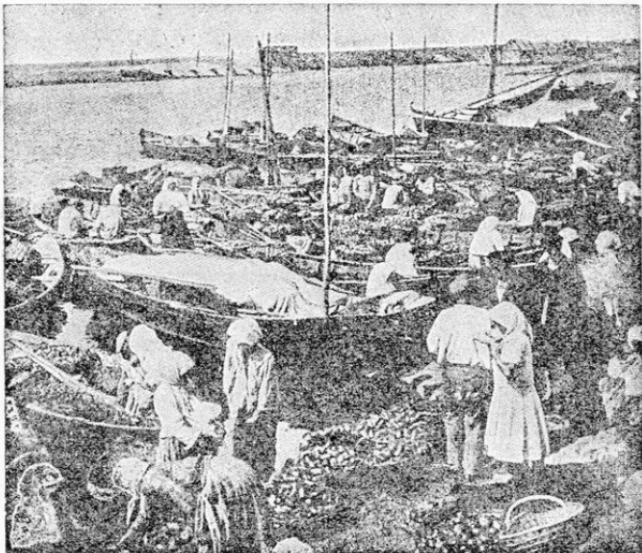
Ἐδαφος. "Η Ρωσία εἶναι μιὰ ἀπέραντος πεδιάς ποὺ περιβάλλεται ἀπὸ τὰ δρηγοὶ: Καρπάθια, Κριμαίας, Καύκασο ("Ελμπρούς 5.630 μ.), Ούράλια (1600μ.)

Ποταμοί. "Η Ρωσία ἔχει μεγάλους ποταμούς, οἱ δρηγοὶ κινοῦνται ἀργὰ στὴν ἀπέραντη πεδιάδα. Ὄλοι συνδέονται μεταξύ τῶν μέ διώρυγες. Οἱ σπουδαιότεροι εἶναι: Δουνίνας κύνεται στὸν Παγωμένο Ὡκεανό. Δούνας στὴ Βαλτική, Δνείστερος καὶ Δνείπερος στὴ Μαύρη θάλασσα. Δὸν στὴν Ἀζοφική. Βόλγας (δι μεγαλύτερος τῆς Εὐρώπης 3.250 χιλιομ.) καὶ Ούράλης στὴν Κασπία θάλασσα. "Η Κασπία εἶναι λίμνη, ἡ μεγαλύτερα τοῦ κόσμου, τόσο μεγάλη ποὺ δινομάζεται θάλασσα. "Ο Βόλγας καὶ δι Οὐράλης σχηματίζουν σ' αὐτὴ Δέλτα καὶ ἔργαζονται συνεχῶς καὶ τὴ γεμίσουν μὲ τὶς προσχώσεις τῶν.

Οἱ ποταμοὶ τῆς Ρωσίας εἶναι πλωτοὶ ἀλλὰ παγώνουν τὸν χειμῶνα.

Βλήμα. Τὸ κλῆμα εἶναι ἡ πειρατικόν, δὲν εἶναι ὅμως παντοῦ τὸ ἔδιο. "Οσον ἀπομακρύνομεθα ἀπὸ τὴν θάλασσα καὶ προχωροῦμε πρὸς Α. δι χειμώνας γίνεται δομύτερος. Οἱ βροχὲς εἶναι ὀλίγες, τὸ χιόνι παντοῦ πολὺ παχύ, οἱ ποταμοὶ παγωμένοι. "Η θερμοκρασία ἔχει μεγάλη διαφορὰ ἀπὸ τὸ χειμῶνα στὸ καλοκαίρι. Στὴ Μόσχα τὸν Ἰανουάριο ἡ μέση θερμοκρασία εἶναι 10° ὑπὸ τὸ μηδὲν καὶ τὸν Ἰούλιο περνᾶ τοὺς 18° ὑπὲρ τὸ μηδέν. "Ο χειμῶν διαρκεῖ πολλοὺς μῆνες. Τότε φρούν χοντρές γοῦνες, στὰ σπίτια καίει πάντα θερμάστρα, τὰ παράθυρα εἶναι διπλᾶ, γιὰ νὰ προφυλάσσουν ἀπὸ τὸ κρύο καὶ τὴν ὑγρασία. "Η "Ανοιξις διαρκεῖ διλύγο. Τότε λυδοῦνται τὰ χιόνια, οἱ ποταμοὶ πλημμυρίζουν καὶ οἱ δρόμοι γίνονται λασπώδεις. Τὸ καλοκαίρι εἶναι θερμὸ καὶ βροχερό.

Βλάστησις. Εξαρτάται άπό τὸ κλῆμα καὶ μπορεῖ νὰ χωρισθῇ σὲ τρεῖς ζῶνες. α) Ζώνη τῆς Τούνδρας (ἄδενδρος ἔκτασις) στὰ βόρεια. Ἡ περιοχὴ αὐτὴ εἶναι παγωμένη 8—9 μῆνες τὸ χρόνο. Τὸ καλοκαίρι ἔχει ἥλη. Ἐκεῖ βλαστάνουν μερικοὶ χαμηλοὶ θάμνοι μὲ τοὺς δόποιους τρέφονται οἱ Τάρανδοι. β) Ζώνη τῶν Δασῶν στὰ νότια τῆς προηγουμένης καὶ σὲ ἔκτασι 14 φορὲς σὰν τὴν Ἑλλάδα. Ἡ περιοχὴ αὐτὴ κατέχεται άπὸ δάση (ἔλατα, ὄφεινά πενκα κ. ἅ.) ὅπου ζοῦν ἄγρια ζῶντα (λύκοι, ἀρκοῦνδες κ. ὅ.). Οἱ κάτοικοι ἔδω ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἐκμετάλλευση τῶν

Εἰκ. 81. Βόλγας: Ρῶσσοι χωρικοὶ στὶς δύμες τοῦ Βόλγα αἵπου γίνεται ὀγορά. Ὁ Βόλγας εἶναι μεγάλη συγκοινωνιακή δόδος τῆς Ρωσσίας.

δασῶν. γ) Ζώνη τῶν Στεπῶν εἶναι ἡ Νότιος Ρωσσία. Ἡ περιοχὴ αὐτὴ μετὰ τὴ βροχὴ καλύπτεται ἀπὸ χλόην ἢ δόποια ἔξαφανίζεται τὴν ἐποχὴ τῆς ξηρασίας. Ἀνάλογα μὲ τὸ ποσὸν τῆς βροχῆς ποὺ δέχεται διακρίνεται σὲ μαύρη στέππα καὶ σὲ γκρίζα στέππα. Ἡ μαύρη στέππα δέχεται πολλὲς βροχές, ἔχει χῶμα λεπτὸ καὶ μαῦρο. Εἶναι ἡ πλουσιωτέρα περιοχὴ τῆς Ρωσσίας· ἔδω καλλιεργοῦνται κυρίως σιτηρά καὶ ζαχαρότευτλα. Ἡ γκρίζα στέππα ἔχει πολὺ λίγες βροχές. Εἶναι κοντὰ στὴν Κασπία. Τὸ χῶμα εἶναι γκούζο καὶ κατάλληλο γιὰ τὴν κτηνοτροφία (πρόβατα ἀλογά).

Β' Οἰκονομικὴ ἔξέτασις

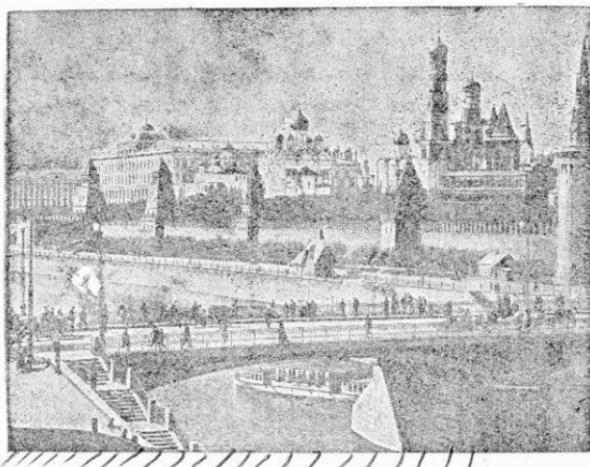
Προϊόντα. Ἡ Ρωσσία εἶναι χώρα κυρίως γεωργική. Τὰ 80 % περίπου

τοῦ πληθυσμοῦ της ἀσχολοῦνται μὲ τὴ γεωργία. Καλλιεργοῦν σιτηρά, ξακαρό-
τευτλα, πατάτες, λινάρι. Τρέφουν βώδια, ἀγελάδες κ. ἄ. ἀπὸ τὰ δύοια παρά-
γοντα τυρί, βοῦντυρο, δέρματα. Ψαρένον στὸν Εῦξεινο καὶ τὴν Κασπία σολομούς,
πέστροφες κ. ἄ. Ὁνομαστὸς εἶναι ὁ ταραμᾶς καὶ τὸ μανῆρο χαβιάρι τῆς Ρωσσίας.
Ἐχουν ἄρθρον ξυλεία. Πολὺ πετρέλαιο καὶ πετροκάρβονο, χρυσό, χαλκό, καὶ
σιδηρομετάλλευμα. Ἐχει καὶ βιομηχανία, ἡ δύοια διαρκῶς καὶ μεγαλώνει :
Μεταλλουργεῖα, σακχαροποιεῖα, ὑφαντήρια, ἐργοστάσια ξυλείας, χάρτου, κ. ἄ.

Ἐμπέριον. Ἐξάγει κυρίως εἴδη διατροφῆς (σιτηρά—κτηνοτροφικά) πω-
τες ὑλες (ξυλεία, πετρέλαιο), εἰσάγει δὲ βιομηχανικά (μηχανές, ἐπιστημονικά
ἐργαλεῖα κ. ἄ).

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔξαγει κυρίως δημητριακούς καρπούς, πετρέλαιο, δασικά
καὶ εισάγει καπνό, σταφίδες, προϊόντα ἑλαίας κ. ἄ.

Συγκοινωνία. Τὸ θέρος ταξιδεύονταν μὲ ποταμόπλοια σ' ὅλη τὴν Ρωσσία.
Τὸ χειμῶνα δύμως παγώνονταν οἱ ποταμοί. Τότε ταξιδεύονταν ἐπάνω στοὺς πάγους
μὲ ἔλκηθρα. Μὲ τὴν ἄλλη Εὐρώπη καὶ μὲ τὴν Ἀσία συγκοινωνοῦν σιδηροδρομι-
κῶς καὶ ἀεροπορικῶς.

Εἰκ. 82. Μόσχα: Κεντρικὸ τμῆμα τῆς πόλεως στὶς ὅχθες τοῦ
Μόσκοβα παραποτάμου τοῦ Βόλγα. Στὴν εἰκόνα διακρίνεται τὸ
Κρεμλίνο, δὲ ναὸς Ἅγιου Βασιλείου καὶ ἄλλα μεγάλα κτίρια.

Γ'. ΠΟΛΙΤΙΚΗ έξέτασις

Κάτεικοι. Ὁ Ρωσικὸς λαὸς ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ Σλαβούς. Εἶναι 170
ἔκατομμύρια, Ὁρθόδοξοι μὲ πολύτευμα τὴ Σοβιετικὴ Δημοκρατία. Ἡ Ρωσσία
μᾶς ἔβοήθησε εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα μας τὸ 1821 καὶ ἦτο μία ἀπὸ τις
τρεις προστάτιδες δυνάμεις τῆς Ἑλλάδος.

Πόλεις. Μόσχα (4 έκατομ.) πρωτεύουσα, κτισμένη κοντά στὸν Μόσκοβα ποταμό. Στὸ κέντρο τῆς βρίσκεται τὸ Κρεμλίνον, ὃπου ἔδρεύει ἡ Κυβέρνησις. Κοντὰ στὸ Κρεμλίνον είναι καὶ ἡ Ἐρυθρὰ Πλατεῖα μὲ τὸ μνημεῖον τοῦ Λένιν, ἀρχηγοῦ τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως.

Λένινγκραντ ἡ παλαιὰ πρωτεύουσα τῆς Ρωσσίας ποὺ ἐλέγετο Πετρογκράντ, γιατὶ τὴν ἔκτισε ὁ Μ. Πέτρος.

Στάλιγκραντ στὸ Βόλγα. Εἶναι ὀνομαστὸ γιὰ τὴν ἀντίστασι ποὺ προέβαλαν ἐκεὶ οἱ Ρώσσοι κατὰ τῶν Γερμανῶν.

Κίεβον στὸ Δνείπερο, Ὁδησσόδες στὸν Εὐξεινο. Ἐδῶ ἔμεναν πολλοὶ Ἑλληνες, οἱ περισσότεροι τῶν δποίων μετὰ τὴν ἐπανάστασιν κατέφυγαν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Κοζάν στὸ Βόλγα, **Κάουνα** πρωτ. τῆς Λιθουανίας. **Ρίγα** πρωτ. τῆς Λεττονίας. **Ταλέν** πρωτ. τῆς Ἐσθονίας. **Η** Ἐσθονία, **Λεττονία**, **Λιθουανία** πρὸ τοῦ τελευταίου πολέμου ἦσαν ἐλεύθερα καὶ ἀνεξάρτητα κράτη.

ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ "ΕΝΩΣΙΣ.

"Η Εὐρωπαϊκή Ρωσσία είναι μέρος τῆς Σοβιετικῆς "Ενώσεως, ἥ δποία περιλαμβάνει καὶ μέρη τῆς 'Ασίας (Σιβηρία, Ρωσικὸν Τουρκεστάν κ. ἢ.). "Η Σοβιετική "Ενώσις ἔχει 200 ἔκατομ. πληθυσμό. Γιὰ τὴ Σιβηρία ἐμάθατε πέρυσι είναι 1,5 φορᾶ σὰν τὴν Εὐρώπη. "Εχει κλῖμα ψυχρό. Ἐκεῖ ὑπάρχουν πολλὰ μεταλλεῖα καὶ τώρα κτίζονται πολυάνθρωποι πόλεις. Διασχίζεται δὲ ἀπὸ τὸν ὑπερσιβηρικὸν σιδηρόδρομον.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ: 1. Θυμηθῆτε ὅποι πέρυσι ποιεῖς ἄλλες χῶρες ἀνήκουν στὴ Σοβιετικὴ "Ενώσια.

2. Κάμετε ἔνα ταξίδι στὴ Σιβηρία, στὸ Βόλγα.
3. Γιατὶ οἱ ποταμοὶ τῆς Ρωσσίας κινοῦνται ἀργά;
4. Κάμετε ἔνα παραγωγικὸ χάρτη τῆς Ρωσσίας καὶ ἔνα δλοκλήρου τῆς Σοβιετικῆς "Ενώσεως.

3. ΦΙΑΛΑΝΔΙΑ

A'. Γεωφυσικὴ ἔξέτασις.

Θέσις—έκτασις. "Η Φιλλανδία βρίσκεται ἀνατολικὰ ἀπὸ τὴν Σκανδινανία. Πρὸς Β. ἔχει τὴ Νορβηγία. Πρὸς Α. τὴ Ρωσσία. Πρὸς Ν. βρέχεται μὲ τὸ Φιννικὸ κόλπο καὶ τὴ Βαλτικὴ θάλασσα καὶ πρὸς Δ. ἔχει τὴ Σουηδία καὶ βρέχεται μὲ τὸ Βοθνικὸ κόλπο.

"Εχει ἔκτασις σχεδὸν διπλασία ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

Έδαφος. Εἶναι χώρα πεδινὴ μὲ μικρὸν λόφους. Τὸ ἔδαφος είναι χαμηλὸν μὲ πολλὲς λίμνες μικρὲς καὶ μεγάλες. Γι' αὐτὸ ἡ Φιλλανδία λέγεται καὶ «χώρα τῶν χιλίων λιμνῶν». Οἱ λίμνες συγκοινωνοῦν μεταξύ τῶν καὶ μὲ τὴ θάλασσα μὲ διώρυγες. Τὸ κειμῆνον οἱ λίμνες παγώνουν, καθὼς καὶ ὁ Βοθνικὸς κόλπος. Τότε ἡ συγκοινωνία γίνεται ἐπάνω στοὺς πάγους μὲ τὰ ἔλκηθρα ποὺ τὰ σύρουν οἱ τά-

ρανδοι (σαν έλάφια μὲ μικρὰ καὶ κλαδωτὰ κέρατα). Ἀναμεσα στὶς λίμνες ὑπάρχουν μικροὶ ποταμοί. Μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Φιλλανδίας εἶναι ὁ Τόρνεο (στὰ σύνορα μὲ τὴ Σουηδία).

Κλῖμα. Ὁ χειμῶν διαρκεῖ πολὺ καὶ διαρκῶς χιονίζει.

B'. Οἰκονομική ἔξέτασις.

Προϊόντα. Μικρὸ μέρος τῆς Φιλλανδίας καλλιεργεῖται. Περισσότερο ἀπὸ 3/4 τῆς χώρας καλύπτεται ἀπὸ δάση. Ἀπὸ αὐτὰ παίρνουν ξυλεία, ζαρτομάχα καὶ χαρτί. Στὰ λειβάδια τρέφονται ζώα. Τὸ χειμῶνα τὰ τρέφονται μὲ ἀποξηραμένο κόρτο. Στοὺς ποταμοὺς καὶ τὶς λίμνες ψαρεύονται. Ἐχουν καὶ γουναρικά.

Ἐμπόριον. Μὲ τὴν Φιλλανδία ἔχομε ἐμπορικὲς σχέσεις. Τὶ προϊόντα νομίζετε νὰ ἀνταλλάξουμε;

Συγκοινωνία. Ἐχει σιδηροδρ. συγκοινωνία μὲ τὴ Ρωσία καὶ Σουηδία.

Εἰκ. 83. Τὸ τυπικὸ φιλλανδικὸ τοπίο ἀποτελεῖται ἀπὸ διτέλειωτες σειρὲς λιμνῶν μέσα στὶς λίμνες ὑπάρχουν νησάκια πυκνοφυτευμένα μὲ βελονοφόρα.

G'. Πολιτικὴ ἔξέτασις.

Κάτοικοι. Φιλλανδοὶ 4 ἑκατομμύρια. Στὰ βόρεια καὶ ποδὸς τὴ Ρωσία, Σουηδία καὶ Νορβηγία ἡ χώρα λέγεται Λαπτωνία καὶ οἱ κάτοικοι Λάπωνες. Οἱ Φιλλανδοὶ εἶναι διαμαρτυρόμενοι ὅμιλοῦν τὴ Φιλλανδικὴ, ἔχουν δημοκρατία καὶ εἶναι προηγμένοι στὴν παιδεία καὶ τὸν πολιτισμό.

Πέλεις. Ἐλσίνιου ἡ "Ἐλσιγκφόρες (370 χιλ.) πρωτεύουσα.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ : 1. Ζητήσετε περισσότερες πληροφορίες γιὰ τὴν Λαπτωνία καὶ τοὺς Λάπωνες,

2. Φέρετε πληροφορίες γιὰ τὸν τάρανδο.

ΒΟΡΕΙΟΣ ΕΥΡΩΠΗ

“Η Βόρειος Εὐρώπη περιλαμβάνει τὴ Δανία καὶ τὴ Σκανδινανίκη Χερσόνησο^τ
(Σουηδία—Νορβηγία).

1. ΔΑΝΙΑ

Α' Γεωφυσική ἔξέτασις

Θέσις— Έκτασις. Η Δανία βρίσκεται στὰ Βόρεια τῆς Γερμανίας. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴ Χερσόνησο τῆς Ιουτλάντης καὶ ἀπὸ πολλὰ μικρὰ νησάδα ἀνατολικὰ τῆς Χερσονήσου. Τὰ μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτὰ εἰναι Ζέελανδ, Φύνεν, Λάαλαντ κ. ἄ. Ἐχει ἔκτασι τὸ 1/3 τῆς Ἑλλάδος.

Εδαφος. Τὸ ἔδαφος τῆς Δανίας σὲ παλαιοτέρα ἐποχὴ ἦτο ἡνωμένο μὲ τὴ Σκανδινανίκη Χερσόνησο ἀπὸ τὴν δοῖαν καὶ χωρίζεται μὲ τὸν πορθμὸν Κατεγάρη καὶ Σκαγεράκη. Τὸ ἔδαφος τῆς Δανίας λόγῳ τῆς μεγάλης διαβρωσεως ἀπὸ τὸν παγετώνας εἶναι ἐπίπεδο. “Ολη ἡ χώρα εἶναι πεδινὴ μὲ μικρὸν ὑψηλόματα. Η Δυτικὴ ἀκτὴ τῆς Ιουτλάντης εἶναι ἀμμώδης καὶ ἀγονος μὲ ἀβαθῆ παρόλια ἐπικίνδυνα στὴν ἀκτοπλοΐα. Γι” αὐτὸ καὶ ἔδω ἔχουν κατασκευάσει προχώματα νὰ προφυλάξουν τὸ βαθύτερο ἔδαφος τῆς ξηρᾶς ἀπὸ τὶς πλημμύρες. Η ἀλληλούχα ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀγρούς, λιβάδια, λίμνες καὶ δάση. Η Ιουτλάντη χωρίζεται ἀπὸ τὰ νησιά καὶ αὐτὰ μεταξύ των μὲ στενοὺς πορθμούς.

Κλίμα. Εἶναι γλυκὺ λόγῳ τῶν ἀνέμων ποὺ πνέουν ἀπὸ τὸν ὁκεανὸν καὶ πολὺ ὑγρόν.

Β' Οἰκονομική ἔξέτασις

Προϊόντα. Δημητριακά, πατάτες, ζαχαρότευτλα. Λόγῳ τοῦ ὑγροῦ αὐτῆς οὐλίματος ἔχει κυρίως λιβάδια καὶ τρέφει πολλὰ ζῶα (ἀγελάδες, κοίδοις). Παράγει βούτυρον, τὸ δόπιον πωλεῖ νωπὸν καὶ σὲ κουτιά. Σὲ κανένα οράτος δὲν ὑπάρχουν τόσο τέλεια γαλακτοκομεία δύπως στὴ Δανία. “Ἐξάγει τυρί, ἀλλαντικά, μπαΐκον καὶ αὐγά. ”Ἐχει ἀξιόλογα μηχανουργεῖα καὶ ναυπηγεῖα. Μεγάλη ἀνάπτυξη στὴ Δανία ἔχει πάρει καὶ τὸ σύστημα τῶν συνεταιρισμῶν (καραγωγικῶν—καταναλωτικῶν) ἔτσι ποὺ τὰ προϊόντα νὰ πηγαίνουν κατ^τ εὐθείαν ἀπὸ τὴν παραγωγὴ στὴν κατανάλωσι.

Ἐμπέριον. Εξάγει γεωργικά, κτηνοτροφικὰ καὶ βιομηχανικὰ προϊόντα καὶ εἰσάγει ὅσα τῆς λείπουν.

Συγκοινωνία. Ως ἀτομικὸν μέσον συγκοινωνίας χρησιμοποιοῦν τὸ ποδήλατον. Η Χερσόνησος μὲ τὰ νησιὰ συγκοινωνεῖ σιδηροδρόμικῶς. Στὸν πολὺ στενοὺς πορθμὸν ὑπάρχουν γέφυρες καὶ ἀπὸ πάνω περονοῦν οἱ σιδηροδρόμοι, ἐνῷ στὸν πλατεῖς πορθμὸν οἱ ἀμαξοστοιχίες φορτώνονται σὲ εἰδικὰ πλοῖα. “Ἐτσι μπορεῖ κανεὶς ἀπὸ τὸ Βερολίνο νὰ φθάσῃ στὴν Κοπεγχάγη, ποὺ βρίσκεται σὲ νησιά χωρίς νὰ βγῆ ἀπὸ κὸ σιδηροδρόμο.

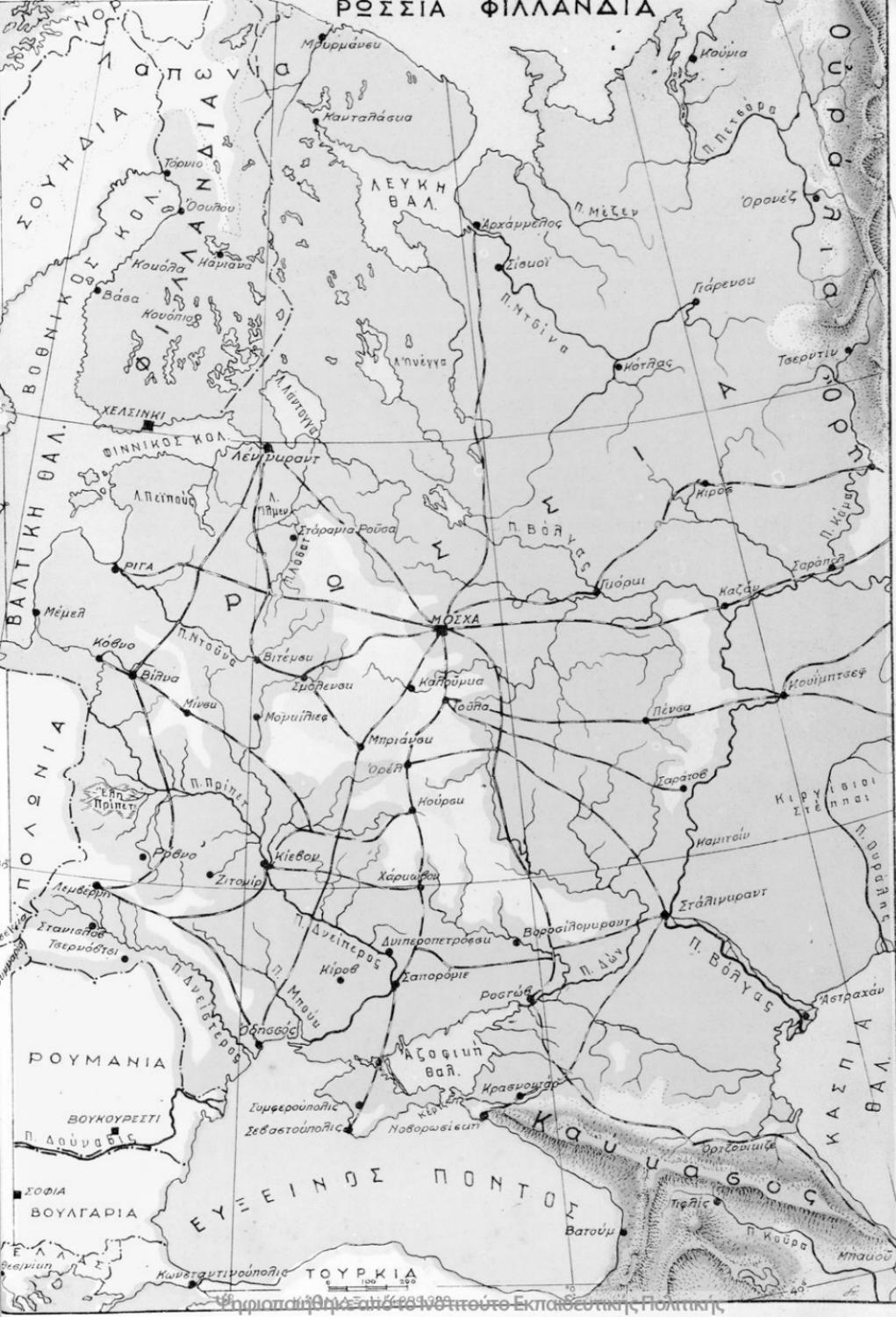
ΗΕΛΛΑΣ ὑπό τὸν
σύγχρονο κλίμακο

ΒΟΡΕΙΟΣ ΕΥΡΩΠΗ

ΣΟΥΗΔΙΑ ΝΟΡΒΗΓΙΑ
ΔΑΝΙΑ

ΡΩΣΣΙΑ ΦΙΛΛΑΝΔΙΑ

Γ.' Πολιτική έξέτασις.

Κάτοικοι. Οι Δανοί είναι 4 εκατομμύρια· δημιούν Δανικά, είναι Διαμαρτυρόμενοι και έχουν βασιλευομένη δημοκρατία. Οι Δανοί είναι πολὺ έργατοι και γι' αυτό εύημερούν. Εις τὴν Δανία ἀγράμματοι δὲν ὑπάρχουν.

Πόλεις. Κοπεγχάγη (περίπου 1 εκατομμύριο) πρωτεύουσα στὴ νῆσο Ζέε. Λανδ άπέναντι στὴ Σουηδία. "Έχει ώραια πάρκα μὲ πολλὰ δένδρα δξενᾶς. Δέκα χιλιόμ. Έξω ἀπὸ τὴν πόλιν είναι τὸ βασιλικὸ πάρκο κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς. Οι Δανοί μὲ πάθος τρέχουν σ' αὐτὸν νὰ περάσουν δλίγες ώρες καὶ νὰ ἀναπνεύσουν τὴν θαλασσία αὑτῷ μαζὶ μὲ τὸ ὄφωμα τῶν δένδρων. "Η ἀγάπη αὐτῆς τῆς ἔξοχῆς καὶ ἡ λατρεία τοῦ πρασίνου τῶν δασῶν είναι ἴδιαίτερο καὶ ώραιο γνώρισμα τοῦ δανικοῦ καρακτῆρος.

Κτήσεις. "Η Γροιλανδία, τὸ μεγαλύτερο νησὶ τῆς γῆς στὰ Β. τῆς Ἀμερικῆς. Σκεπάζεται ἀπὸ μεγάλους παγετῶνες. "Έχει 25 χιλιάδες Ἐσκιμώους καὶ 500 Δανούς, ποὺ φαρεύνουν φῶκες καὶ λευκές ἄρκτους. Πρὸι ἀπὸ λίγα χρόνια Δανικὴ ἀποικία ἦτο καὶ τὸ νησὶ Ἰσλανδία (μεταξὺ Ἀγγλίας—Γροιλανδίας). "Απὸ τὸ 1920 ἔγινε ἀνεξάρτητο βασίλειο.

- ΕΡΓΑΣΙΕΣ: 1. Φέρετε περισσότερες πληροφορίες γιὰ τὴ Δανία.
2. Περιγράψετε ἔνα ταξίδι ἀπὸ τὸ Βερολίνο στὴ Κοπεγχάγη.

ΣΚΑΝΔΙΝΑΥΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

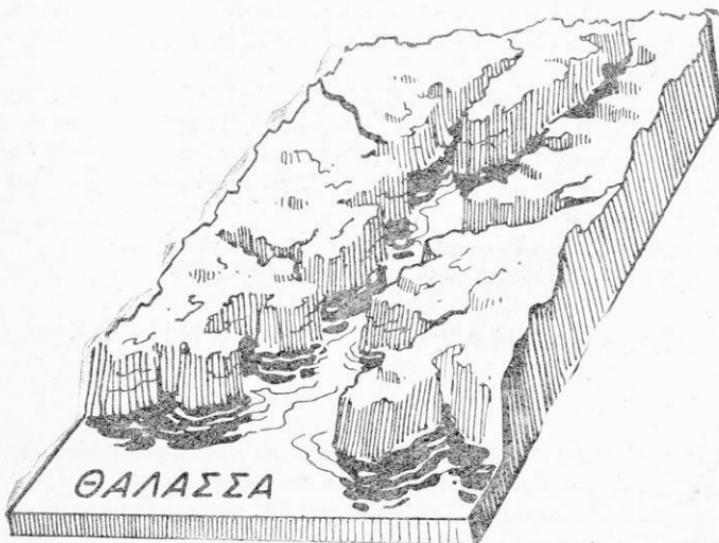
Α'. Γεωφυσική έξέτασις.

Θέσης - έκτασις. "Η Σκανδιναντικὴ χερσόνησος είναι ἡ μεγαλυτέρα τῆς Εὐρώπης" βρίσκεται στὸ βόρειο μέρος αὐτῆς καὶ κατέρχεται ἀπὸ τὸν Β. Παγωμένο Ωκεανὸ πρὸς Ν. ἀνάμεσα στὴ Βόρειο θάλασσα καὶ τὴ Βαλτικὴ σὲ μῆκος 2.200 περίπου χιλιόμ. "Έχει ἔκτασι 6 φορές σὰν τὴν Ἑλλάδα.

Ἐδαφος-παράλια. Κατὰ μῆκος τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς χερσονήσου καὶ ἀπὸ Β. πρὸς Ν. ἔκτείνονται αἱ Σκανδιναντικαὶ "Αλπεῖς ποὺ χωρίζουν τὴ Σουηδία (ἀνατολικὰ) ἀπὸ τὴ Νορβηγία (δυτικά). Τὸ ἀνατολικὸ μέρος σχηματίζει μὰ πεδιάδα ποὺ διαρρέεται ἀπὸ ποταμοὺς καὶ παταρράτες. Καλύπτεται ἀπὸ δάση οἱ δὲ ἀκτὲς τῆς είναι χαμηλές. Οἱ δυτικὲς ἀκτὲς ἔχουν μπροστὰ πάρα πολλὰ νησιά (ἐπάνω ἀπὸ 150.000) είναι βραχώδεις καὶ εἰσχωρεῖ ἡ θάλασσα σ' αὐτὲς ἔκατον-τάδες χιλιόμετρα. "Ἔτοι σχηματίζονται τὰ λεγόμενα φιδρόδες (εἰκ. 84 καὶ 85). Αὗτὰ είναι μικροὶ κόλποι μὲ πολλὲς στροφές καὶ ἀπόκρημνοις βράχους διὰ τῶν ὅποιων ἡ θάλασσα εἰσχωρεῖ βαθειὰ στὴν ἔηρα. Παρουσιάζουν θέαμα ἄγριο ἀλλὰ καὶ μεγαλοπρεπές. Τέτοια φιδρόδες φθάνουν μέχρι τὸ κέντρο τῆς Νορβηγίας σὲ βάθος 250 χιλιομ. Τὰ νερὰ ἔχουν βάθος ἐπάνω ἀπὸ χίλια μέτρα. "Απὸ ὅλες τὶς προεξοχὲς τῶν βράχων πηγάζουν καταρράκτες ποὺ κρημνίζονται ἀπὸ ψηλὰ καὶ μεταβάλλονται σὲ λευκὸ ἀφρό. Γύρω ἀπὸ τὰ φιδρόδες ὑπάρχουν ἀπέραντες ἔκτάσεις ἔηρημες

καὶ γυμνὲς διακοπτόμενες ἀπὸ ἔλη. Παντοῦ, ὅπου μιὰ προεξοχὴ τοῦ βράχου ἔχει ἀφίσει δίληγη θέσι, παρατηρεῖ ὁ ἐπισκέπτης μικρὰ σπιτάκια, ἀληθινὲς ἀετοφωλιές χιλιάδες περιηγηταὶ ἐπισκέπτονται τὴν Σκανδινανία ἀπὸ παντοῦ νὰ παρατηρήσουν τὰ φιόρδες, νὰ γνωρίσουν τὸ βόρειον σέλας καὶ νὰ θαυμάσουν τὸν ἥλιον τοῦ μεσονυκτίου.

Στὰ βόρεια τῆς Νορβηγίας ὁ ἥλιος δὲν δύει ἀπὸ τὸν Ἀπρίλιο μέχρι τὸν Νοέμβριο. Διαγράφει κύκλους στὸν ὄρεζοντα, τὸ δὲ μεσονύκτιον βρίσκεται στὸ Βορρᾶ. Οἱ ἀκτῖνες του δὲν εἰναι καυστικὲς κι ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ τὸν ἀτεγί-ση (βλέπε εἰκὼν 24β).

Εἰκ. 84. Φιόρδς σ' ἀνάγλυφον μορφήν.

Ποταμοί - λίμνες. Οἱ βροχὲς καὶ τὰ χιόνια τροφοδοτοῦν ποταμοὺς καὶ λίμνες. Τὸ νερὸ τῶν ποταμῶν κατεβαίνει ἀπὸ ψηλὰ καὶ χρησιμοποιεῖται νὰ κινῇ μηχανὲς (λευκός ἄνθρακ) καὶ νὰ παράγῃ ἡλεκτρικὸν ρεῦμα, ἵδιως στὸ ἀνατολικὸ μέρος. Μεγάλες λίμνες εἰναι ἡ Βέτερν, Βένερυ καὶ Μαιλάρεν, ποὺ ἐνώνονται μεταξύ τους καὶ ἐπικοινωνοῦν μὲ τὴν θάλασσα.

Κλίμα. Στὴ δυτικὴ πλευρὰ θαλάσσιο, στὴν ἀνατολικὴ ἡπειρωτικό.

B'. Πολιτικὴ ἔξέτασις.

‘Η Σκανδινανία ἔχει δύο κράτη. Τὴ Σουηδία δεξιά καὶ τὴ Νορβηγία ἀριστερα.’

ΕΡΓΑΣΙΕΣ: 1. Μὲ ποιές θάλασσες βρέχεται ἡ Σκανδινανία.

2. Ζητήσετε περισσότερες πληροφορίες γιὰ τὸ βόρειο σέλας.

Εἰκ. 85. Φ.όρδος—θέαμα αὔγριο καὶ μεγαλοπρεπές.

2. ΣΟΥΗΔΙΑ

A'. Φυσική καὶ Οἰκονομική ἔξέτασις

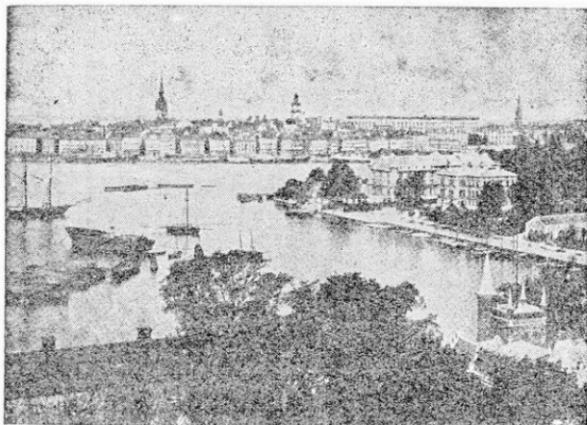
Ἡ Σουηδία κατέχει τὸ ἀνατολικὸ τμῆμα τῆς Σκανδινανικῆς χερσονήσου. Εἶναι τριπλασία στὴν ἔκτασι ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Πρὸς τὸ ἐστερικὸν εἶναι δρεινὴ καὶ στὰ παράλια πεδινὴ. Τὸ ἡμισυ τῆς χώρας καλύπτεται ἀπὸ δάση. Ἐχουν τόσα καυσόδυνα, ποὺ τὰ χρησιμοποιοῦν καὶ γιὰ οὐρθούνο. Μὲ τὸν λευκὸν ἄνθρακα παράγεται ἥλεκτρισμὸς ποὺ τὸν χρησιμοποιοῦν σ' ὅλες τὶς ἀνάγκες τους, φωτισμό, θέρμανσι, κίνησι σιδηροδρόμων καὶ ἐργοστασίων. Σ' αὐτὰ ἐπεξεργάζονται τὴν ξυλεία καὶ κατασκευάζουν ἀπὸ σανίδες μέχρι σπίρτα (καὶ ἑδῶ χρησιμοποιοῦμε Σουηδικὰ σπίρτα). Στὴν πεδιάδα καλλιεργοῦνται σιτηρά ὑπάρχουν καὶ πολλὰ λειβάδια. Ἐγει ἀφθονα κτηνοτροφικὰ προϊόντα τὰ δοποῖα καὶ ἔξαγει. Διαθέτει καὶ σιδηρομεταλλεύματα χαλκοῦ καὶ σιδήρου. Εἶναι δόνομαστὸ τὸ ἀτσάλι τῆς Σουηδίας.

Ἐμπόριον. Ἐξαγει κυριώς ξυλεία (περιφέμα σουηδικὰ ξύλα), χαρτομάζα καὶ κτηνοτροφικά. Τὶ εἰσάγει νομίζετε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὶ ἔξαγει εἰς αὐτήν; Τὸ ἐμπόριον διευκολύνεται ἔξαιρετικὰ μὲ τὶς διώρυγες ποὺ ὑπάρχουν μέ-

ταξὺν τῶν ποταμῶν. Μιὰ τέτοια διώρυξ στὴ Ν. Σουηδία συνδέει τὶς μεγάλες λίμνες καὶ καταλήγει στὸ Σκαγεράκη. "Ετοι τὰ πλοῖα περνοῦν κατ'" εὐθεῖαν ἀπὸ τὴν Βαλτικὴ στὴ Β. θάλασσα.

B'. ΠΟΛΙΤΙΚΗ έξέτασις

Κάτοικοι. 7 ἑκατομμύρια περίπου Σουηδοὶ (μὲ μικρὸ ποσοστὸ ἀπὸ νομάδες Λάπωνες στὰ βόρεια). Πολίτευμα ἔχουν βασιλευομένη δημοκρατία. Εἶναι διαμαρτυρόμενοι καὶ ὅμιλοῦν Σουηδικά. Εἶναι λαὸς πολὺ πολιτισμένος. "Αγράμματοι δὲν ὑπάρχουν. Καὶ στὸν νομάδες Λάπωνες ἀκόμη παρέχεται διδασκαλία

Εἰκ. 86. Στοκχόλμη, πρωτεύουσα τῆς Σουηδίας. Ἡ πόλις εἶναι κτισμένη ἐπάνω σὲ νησιά, ἐκεῖ ποὺ ἐκβάλλει ἡ λίμνη Μαλσάρη στὴ Βαλτικὴ. Γι' αὐτὸ λέγεται «Βενετία τοῦ Βορρᾶ».

ἀπὸ κινητὰ σχολεῖα. Ὁ ἐπισκέπτης ἀμέσως, διακρίνει, διτὶ βρίσκεται σὲ χώρα πολιτισμένη. Παντοῦ διακρίνει πρωτοφανῆ τάξιν: στὰ τράμ, στοὺς σιδηροδρόμους στὰ πλοῖα. Παντοῦ θαυμάζουμε καθαριότητα, εὐγένεια, ἡμερότητα, πολιτισμό.

Πόλεις. Στοκχόλμη (730 χιλ.). πρωτεύουσα σὲ θαυμασία τοποθεσία. Εἶναι κτισμένη στὴ λίμνη Μαλάρεν ποὺ εἶναι γεμάτη ἀπὸ κατάφυτα νησάκια. Γι' αὐτὸ δηνομάζεται καὶ «Βενετία τοῦ Βορρᾶ» ἐπειδὴ πολλοὶ δρόμοι εἶναι διώρυγες. Τὰ μεγαλοπρεπέστατα οἰκοδομήματα στὴ Στοκχόλμη καὶ δλόκληρη τὴ Σουηδία εἶναι τὰ σχολεῖα. Μέγαρα ἀληθινά, μὲ φωτόλουστες αἴθουσες καὶ ἐργαστήρια αἴθουσες γιὰ μουσική, ἴχνογραφία καὶ παραστάσεις μὲ λουτόδι καὶ μουσεῖα. "Οἱοι πρέπει νὰ μάθουν γράμματα. Τοὺς πτωχοὺς βοηθεῖ τὸ κράτος. Κάθε πολίτης πρέπει νὰ γίνη ἥθικὸς καὶ μορφωμένος.

Άλλες πόλεις. Γιότεμπουργκ στὸν πορθμὸ τοῦ Κατεγάτη ἀπέναντι στὴ Δανία. Ἐξυπηρετεῖ τὸ ἐμπόριον τῆς Σουηδίας (τὸ χειμῶνα παγώνει τὸ λιμάνι τῆς

Στοκχόλμης. Συνδέεται διὰ τῆς διώρυγος τῆς Γκέτα μὲ τὴν Βαλτικήν) Ούψαλα πανεπιστημιακὴ πόλις, Μαλμός σταθμὸς σιδηροδρόμων γιὰ τὴν Δανία καὶ Γερμανία.

3. ΝΟΡΒΗΓΙΑ

A'. Φυσικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἔξτασις.

Ἡ Νορβηγία κατέχει τὸ δυτικὸ τμῆμα τῆς Σκανδινανῆς χερσονήσου. Εἶναι ἔξαιρετικὰ δρεινή. Ἡ ἔκτασις ποὺ καλλιεργεῖται εἶναι ἐλαχίστη. Στὰ Ν.Δ. τῆς χώρας ὡς ὑπάρχουν δάση (25% τοῦ ἑδάφους). Ὑπάρχουν ἀκόμη καὶ λειβάδια ὅπου ἔκτρεφονται ἀγελάδες.

Εἰκ. 87. Ὁσλο, τμῆμα τῆς πόλεως μὲ τὸ δμορφὸ λιμάνι τῆς.

Καὶ στὴ Νορβηγία ὑπάρχουν σιδηρομεταλλεύματα, τὰ δποῖα κατεργάζονται μὲ ἡλεκτρισμὸ ἀπὸ ὑδατοπτώσεις. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς κατοίκους, εἶναι λοιπὸν γεωργοὶ, ἔνταδες καὶ ναυτικοὶ—ψαράδες. Ἐχει πολλὰ ἐμπορικὰ πλοῖα. Οἱ κατοίκοι τῶν δίλιγων κατοικημένων νησιῶν τῆς ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἀλεία. Ψαρεύονται κυρίως φέγγες καὶ βακαλάους.

Πῶς φαρεύονται βακαλάους καὶ φέγγες: Ἡ καλυτέρα ἐποχὴ γιὰ τὸ φάεμα τοῦ βακαλάου καὶ τῆς φέγγας εἶναι ἀπὸ τὸν Ἰανουάριο μέχοι τὸ Μάρτιο. Ἀρχὰς Ἰανουαρίου πλέον στὶς Λοφόδες νήσους ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη ἀτμόπλοια καὶ μικρὰ πλοῖα μὲ φαράδες, δίκτυα, βαρέλια καὶ ἄλλα ἐργαλεῖα. Μόλις φανοῦν τὰ πρῶτα κοπάδια τῆς φέγγας παρουσιάζονται σμήνη γλάρων καὶ πετοῦν ἀπὸ πάνω στὴν θάλασσα καὶ ἀρπάζονται φέγγες. Ἐτσι εἰδοποιοῦνται οἱ φαράδες καὶ σπεύδουν νὰ ἔτοιμασθοῦν. Σὲ 24 ὥρες ἔτοιμάζονται καὶ φεύγουν.

Ἔιδες γίνεται τὸ μουρουνέλαιον. Οὐταν τὸ πλοϊο γεμίσῃ μὲ μουροῦντας, ἐπιστρέψει ἀμέσως στὸ λιμάνι κι ἐκεῖ ἀρχῆς ἡ ἐπεξεργασία τῶν ψαριῶν: Τὰ σχίζουν παίρονταν τὸ ἥπαρ (συκῶτι) κι ἀπ' αὐτὸν ἔξαγουν τὸ μουρουνέλαιον. Ἀπὸ τις κεφαλές κατασκευάζουν πλουσιώτατον λίπασμα γιὰ τοὺς ἀγρούς. Τὸ σῶμα παστώνουν γιὰ νὰ τὸ δώσουν στὸ ἐμπόριον, τὰ δὲ ἐντόσθια χρησιμοποιοῦν γιὰ δόλωμα. Τίποτα βλέπετε δὲν πηγάνει χαμένο.

Ἐμπόριον. Ἐξάγει κυρίως ψάρια ἔηρά, ἀλίπαστα, μουρουνέλαιον. Τὶ νομίζετε εἰσάγουν;

Συγκοινωνία. Κυρίως διὰ θαλάσσης. Ἐπειδὴ εἶναι χώρα δρεινὴ ἡ συγκοινωνία μὲ σιδηροδρόμους εἶναι δύσκολη.

B'. ΠΟΛΙΤΙΚΗ έξέτασις.

Κάτοικοι. Εἶναι 3 ἑκατομμύρια Νορβηγοὶ καὶ δλίγοι Λάπτονες (20 χιλ.). Πολίτευμα ἔχουν βασιλευομένη δημοκρατία. Εἶναι Διαμαρτυρόμενοι, ὅμιλοι Νορβηγικά. Καὶ στὴν Νορβηγία ἀγράμματοι δὲν ὑπάρχουν. Κι' ἐδῶ διδάσκουν τοὺς Λάπτονες μὲ κινητὰ σχολεῖα.

Πόλεις. **Οσλό** (400 χιλ.) πρωτεύουσα στὸ βάθος μεγάλου φιόρδ, πὸν ώνομάζετο ποὺν Χριστιανία. **Μπέργκεν.**

Κτήσεις. **Σπίτισθεργκ,** σύμπλεγμα νησιῶν. Ἐπαξε σπουδαῖο ρόλο γιὰ τὴν ἔξερεύνησι τῶν πόλων.

ΛΑΠΩΝΙΑ

Τὸ Βόρειο μέρος τῆς Νορβηγίας, Σουηδίας, Φιλλανδίας καὶ μικρὸ μέρος τῆς Ρωσσίας ὀνομάζεται Λαπωνία. Εἶναι πολὺ ψυχρὴ περιοχὴ. Οἱ Λάπτονες εἶναι κοντοί, ἀνήκουν στὴν Μογγολικὴ φυλή. Ἀσχολοῦνται κυρίως μὲ τὸ ψάρεμα. Ζῶα ἔχουν ταράνδους.

- ΕΡΓΑΣΙΕΣ : 1. Ἐτοιμάσετε ἔνα παραγωγικὸ χάρτη τῆς Σκανδιναվίας'
- 2. Φέρετε περισσότερες πληροφορίες γιὰ τὸ μουρουνέλαιον πῶς γίνεται.
- 3. Κάμετε ἔνα ταξίδι μαζί μὲ τοὺς ψαράδες στὶς Λοφόδες νήσους.

ΜΙΚΡΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Άγιος Μαρίνος. Μικρὴ ἀνεξάρτητος δημοκρατία τῆς Κεντρικῆς Ιταλίας, στὰ Ἀπέννινα (κοντὰ στὸ Ρίμινι). Κάτοικοι 13 χιλ. Ἰταλοὶ ἀσχολούμενοι κυρίως στὴν κτηνοτροφία.

Άνδρεα. Μικρὴ αὐτόνομος δημοκρατία στὰ Πυρηναῖα. Κάτοικοι 5 χιλ. Καθολικοὶ ἀσχολούμενοι στὴν κτηνοτροφία.

Ισλανδία. Νησιωτικὴ ἀνεξάρτητος δημοκρατία στὸ Β. Ἀτλαντικό. Ἐχει πολλὰ ήφαίστεια καὶ θερμοπίδακες (γκέϋζερ) τὸ νερὸ τῶν διοχετεύεται στὰ σπήλαια γιὰ θέρμανσι καὶ ἄλλη οἰκιακὴ χρῆσι. Σκεπάζεται μὲ παγετῶνες. Ἐχει

ἔκτασι σάν τα 3)4 τῆς Ἑλλάδος καὶ 145 χιλ. κατοίκους. Οἱ κάτοικοι εἰναι Διαμαρτυρόμενοι, ὅμιλοῦν τὴν Ἰσλανδική.

Οἱ Ἰσλανδοὶ εἰναι ἀπόγονοι τῶν Νορβηγῶν. Εἶναι κυρίως ψαράδες. Ἀγράμματοι σχεδὸν δὲν ὑπάρχουν ἔκει. Πρὸιν ἀπὸ λίγα χρόνια ἦτο κτῆσις Δανική.

Λιχτενστάϊν. Πριγκηπάτο μεταξὺ Αὐστρίας, Ἐλβετίας. Ἔχει 13 χιλ. κατοίκους τὸ πλεῖστον κτηνοτρόφους.

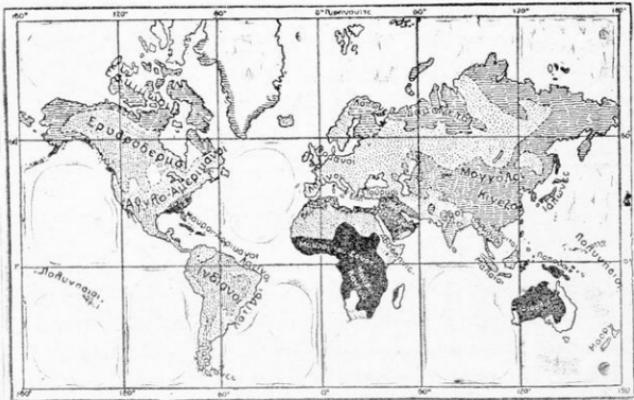
Μονακό. Πριγκηπάτο κοντὰ στὴ Νίκαια τῆς Γαλλίας. Εἶναι περίφημον τουριστικὸ καὶ ψυχαγωγικὸ κέντρο μὲ πρωτεύουσα τὸ **Μόντε Κάρλο**. Ἔχει 20 χιλ. κατοίκους.

Παπικὸ Κράτος ἢ **Ἀγία Εδρα** (**Βατικανόν**). Βρίσκεται μέσα στὴ Ρώμη. Τὸ μικρότερο κράτος τοῦ κόσμου. Ἐκτείνεται γύρω ἀπὸ τὸ ναὸ τοῦ Ἀγίου Πέτρου καὶ εἶναι ἔδρα τοῦ Πάπα. Εἶναι συνέχεια τοῦ Παπικοῦ Κράτους, ποὺ ἰδρύθη τὸν 8ον αἰῶνα. Ὁλὴ ἡ ἔκτασί του καλύπτεται ἀπὸ μεγάλα κτίσμα, τὰ δῶποια ἀποτελοῦν ἔνα μοναδικὸ μουσεῖο Χριστιανικῆς Τέχνης ὅλων τῶν ἐποχῶν.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

Οἱ κάτοικοι τῆς γῆς. Ὁλόκληρος ἡ γῆ ἔχει περίπου 2 δισεκατομμύρια τετρακόσια ἑκατομμύρια κατοίκους (2.400.000.000).

Φυλαί. Οἱ ἄνθρωποι διαφέρουν μεταξὺ των κατὰ τὸ χρῶμα τοῦ δέρματος, κατὰ τὴν διάπλασιν κυρίως τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ προσώπου κλπ. Ἐτσι διακρίνομε 4 φυλές ἀνθρώπων: **Λευκούς, Κιτρίνους, Μαύρους** καὶ **Ἐρυθρούς**.

EIK. 88. Αἱ φυλαὶ τῶν ἀνθρώπων.

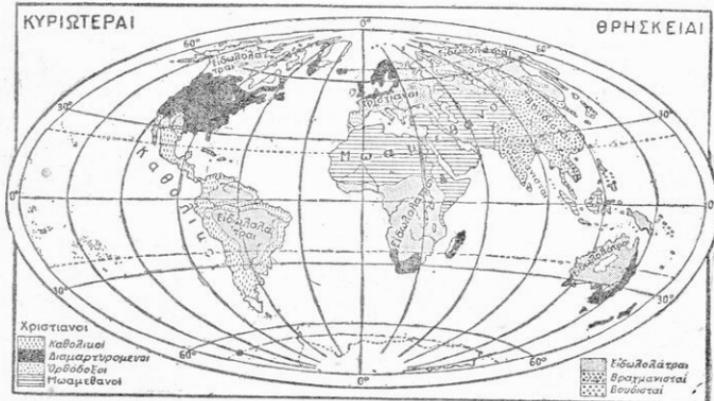
- 1) **Λευκοί** εἰναι οἱ κάτοικοι τῆς Ευρώπης καὶ τῆς Νοτιοδυτικῆς Ἀσίας. Λευκοὶ εἰναι οἱ "Ελληνες καὶ ὅλοι οἱ Εὐρωπαῖοι, ποὺ κατοικοῦν στὴν Εὐρώπη καὶ ἀλλοῦ ὡς μετανάστες. Λευκοὶ εἰναι ἀπόμη οἱ Φελλάχοι, οἱ "Αραβες, οἱ Πέρσαι, οἱ Ἰνδοὶ κ. ἄ. (λευκοὶ μελαμψοί). Τὸ δέρμα τους ἔχει χρῶμα λευκό. Εἶναι

πολλοί, ένα δισεκατομμύριο κι ἔχουν ἀνώτερο πολιτισμό. Ἡ Λευκὴ φυλὴ εἶναι ἡ κυριαρχοῦσα εἰς ὅλον τὸν κόσμο.

2) **Κίτρινοι.** Εἶναι οἱ κάτοικοι τῆς Κεντρικῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας. Τὸ δέρμα τους ἔχει χρῶμα κίτρινο. Εἶναι μᾶλλον κοντοὶ μὲ στόμα πλατὺ καὶ τὰ μῆλα τοῦ προσώπου ἔχεινται. Τὰ μάτια τους λοξὰ καὶ τὰ μαλλιά τους μαῦρα. Κίτρινοι εἶναι (750 000.000) οἱ Κινέζοι, Μογγόλοι καὶ Ἰάπωνες, οἱ κάτοικοι τῆς Β. Σιβηρίας καὶ οἱ Αάπωνες. Στὰ παλιὰ εἶχαν πολιτισμό, ἀλλ᾽ ἔμειναν στάσιμοι.

3) **Μαύροι.** Εἶναι οἱ κάτοικοι τῆς Ἀφρικῆς, Αὔστραλίας, Δεκάνων καὶ ἀρκετοῖ στὴν Ἀμερική. Τὸ δέρμα τους ἔχει χρῶμα μαῦρο, τὰ ρεῖλη τους εἶναι χονδρά, ἡ μύτη τους πλατειὰ καὶ τὰ μαλλιά τους μαῦρα καὶ κατσαρά.

4) **Ἐρυθρόδερμοι.** Εἶναι οἱ Ἰθαγενεῖς τῆς Ἀμερικῆς. Στὰ χαρακτηριστικά δύμοιαζουν μὲ τοὺς Κιτρίνους. Μὲ τὸ πέρασμα τῶν χρόνων τείνει νὰ ἔξαφανισθῇ ἡ φυλὴ αὐτῆς.

Εἰκ. 89. Χάρτης τῶν θρησκειῶν.

Γλῶσσαι. "Ολοι οἱ ἄνθρωποι δὲν διμιλοῦν τὴν ἵδια γλῶσσα. Ὁ διασκορπισμὸς τῶν ἀνθρώπων καὶ οἱ ἀνάγκες των ἐδημοιούργησαν πολλὲς γλῶσσες. Ἐπει τοι οἱ λευκοὶ διμιλοῦν Ἑλληνικὰ ἢ γλῶσσα ποὺ προηλθε ἀπὸ τὰ Λατινικά (Ἴταλικά, Γαλλικά, Ἰσπανικά, Ρουμανικά κλπ.) ἢ Γερμανικά, Ἀγγλικά, Σλαβικά, Ἐβραϊκά, Ἀραβικά, Ἰνδικά, Περσικά. Οἱ κίτρινοι διμιλοῦν οἱ πιὸ πολλοὶ κινέζικα. Οἱ μαύροι δικές τους γλῶσσες καὶ οἱ Ἐρυθρόδερμοι ἀλλῃ γλῶσσα ποὺ τείνει καὶ αὐτῇ νὰ ἔξαφανισθῇ μαζὶ μὲ τὴ φυλή τους.

"Ἡ Ἀγγλικὴ εἶναι ἡ πιὸ διαδεδομένη εὐρωπαϊκὴ γλῶσσα. Τὴν διμιλοῦν ἀνω τῶν 300 ἑκατομμ. ἄνθρωποι. Τὴν Κινέζικὴν διμιλοῦν 500 ἑκατομμύρια. Δὲν εἶναι τελείως γνωστὸν πόσες γλῶσσες διμιλοῦνται ἐπὶ τῆς γῆς. Κατὰ προσέγγισιν ὑπερβαίνουν τὶς 800. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ διάλεκτοι ἀνω τῶν 5.000.

Θρησκεῖται. "Ολοι οι ἄνθρωποι καὶ δοι οἱ λαοὶ παραδέχονται, δι τι ὑπάρχει Θεός, "Αλλοι πιστεύουν σ' ἔνα Θεό καὶ λέγονται μονοθεῖσται καὶ ἄλλοι σὲ πολλοὺς Θεοὺς καὶ λέγονται πολυθεῖσται.

Μονοθεῖσται. Είναι οἱ Χριστιανοί, οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ Μωαμεθανοί. Οἱ Χριστιανοί είναι Ὁρθόδοξοι, Καθολικοί (Δυτικοί) καὶ Διαμαρτυρόμενοι. Ὁρθόδοξοι είναι οἱ "Ελλήνες, Ρώσοι, Σέρβοι, Ρουμάνοι κ. ἅ. (153 ἑκατομμ.).

Καθολικοί είναι οἱ Ἰταλοί, Γάλλοι, Ισπανοί κ. ἅ. κάτοικοι τῆς Εὐρώπης καὶ Κεντρικῆς καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς (331 ἑκατομμ.).

Διαμαρτυρόμενοι οἱ "Αγγλοί, Γερμανοί, Σουηδοί, Νορβηγοί, καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Β. Ἀμερικῆς (207 ἑκατομμ.). Ἰουδαῖοι είναι μόνον οἱ "Εβραῖοι (16 ἑκατ.).

Μωαμεθανοί είναι οἱ Τούρκοι, "Αραβες, Πέρσαι, πολλοί ινδοί κ. ἅ. (210 ἑκατομμύρια).

Πολυθεῖσται. Είναι οἱ "Ινδοί, οἱ Κινέζοι, οἱ Μανџοι τῆς Ἀφρικῆς, οἱ Ιθαγενεῖς τῆς Ἀνταρκτικῆς, τῆς Σιβηρίας κ. ἅ. (730 ἑκατομμύρια).

Πολιτεύματα. Τὰ περισσότερα κράτη τῆς Γῆς ἔχουν δημοκρατικὸ πολιτεύμα. Οἱ πολῖται ἐκλέγουν ἀντιπροσώπους (βουλευτάς), οἱ δοιοί νομοθετοῦν καὶ κυβερνοῦν. "Αλλες δημοκρατίες ἔχουν κληρονομικὸ βασιλέα, δπως ἡ Ἑλλάς, ἡ "Αγγλία κ. ἅ. (συνταγματικὴ βασιλεία) καὶ ἄλλες ἐκλέγουν ἔνα πρόσδοπο τῆς Δημοκρατίας, δπως ἡ Ἀμερική, ἡ Γαλλία κ. ἅ. Σ' ἄλλα κράτη ὅλη τὴν ἔξουσία τὴν ἔχει ἔνας ἄνθρωπος, δικτάτωρ. Δικτατορία ἔχει ἡ Ισπανία. Σ' ἄλλα κράτη δηλη ἡ ἔξουσία είναι στὰ χέρια ἕνος κόμματος, δπως στὴ Ρωσσία, Βουλγαρία, Ἀλβανία κ. ἅ.

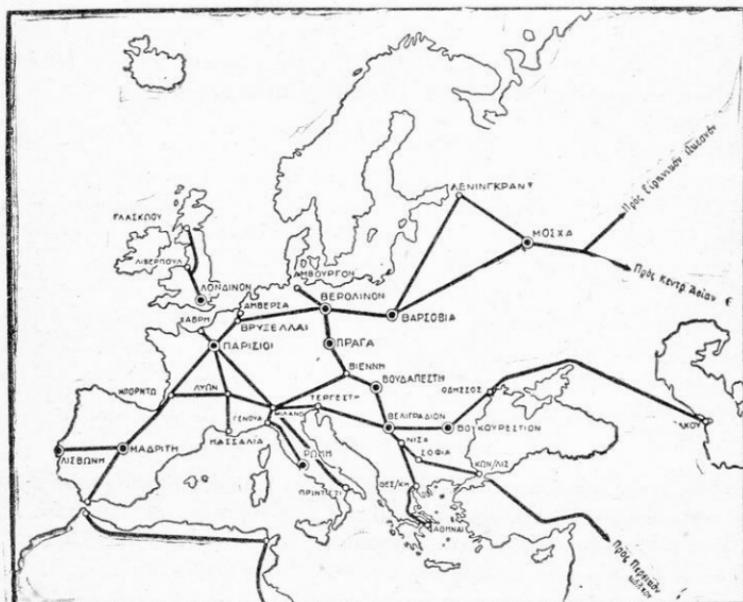
Τὰ μεγάλα κράτη τῆς Γῆς

Τὸ μεγαλύτερο κράτος στὸν πληθυσμὸ είναι ἡ Βρετανικὴ Κοινοπολιτεία μὲ 614 ἑκατομμύρια. Ἐπειτα ἔχεται ἡ Κίνα μὲ 474 ἑκατομμ., κατόπιν ἡ Σοβιετικὴ "Ενωσις μὲ 210 ἑκατομμ. καὶ αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς μὲ 150 ἑκατομμ. Ἡ Γαλλία μὲ τὶς ἀποικίες τῆς ἔχει 119 ἑκατομμ.

Οἱ μεγαλύτερες πόλεις τοῦ κόσμου

Στὴν Εὐρώπη :	Λονδίνον	8.500.000	κάτοικοι
	Μόσχα	7.000.000	"
	Παρίσι	3.000.000	"
	Λένιγκραντ	3.000.000	"
Στὴν Ἀφρική :	Κάιρον	2.000.000	"
Στὴν Ἀσίᾳ :	Τόκιο (Ἰαπωνία)	4.500.000	"-
	Σαγκάν (Κίνα)	4.500.000	"
	Καλκούντα (Ινδίες)	2.000.000	"
Στὴν Ἀμερική :	Νέα "Υόρκη	10.000.000	"
	Σικάγο	3.500.000	"
	Φιλαδέλφεια	2.000.000	"
	Λός "Αντζελες	2.000.000	"
	Ρίον "Ιανέζον	2.000.000	"

Συγκοινωνίαι. Οι ἀνθρώποι καὶ τὰ ἔμπορευματα μεταφέρονται ἀπὸ τὴν μίαν ἀκοῃ τῆς Γῆς στὴν ἄλλη, μὲ σιδηροδρόμους, αὐτοκίνητα, πλοῖα καὶ ἀεροπλάνα. "Ολες οἱ πολιτισμένες χῶρες ἔχουν ἀναπτύξει τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας τὰ ὅποια διαρκῶς αὐξάνονται. Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς τοπικές γραμμές ποὺ ἔχουν δημιουργηθεῖ τὰς μεγάλας ὁδοὺς τῆς συγκοινωνίας. Οἱ γραμμές αὗτες ἀποτελοῦν τὰς μεγάλας ὁδοὺς τῆς συγκοινωνίας. Στὴν Ἑρα
ὑπάρχουν μεγάλες σιδηροδρομικές γραμμές καὶ μεγάλοι πλωτοὶ ποταμοί.

Εἰκ. 90. Χάρτης τῶν σπουδαιοτέρων διεθνῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν τῆς Εὐρώπης.

Σιδηρόδρομοι. Στὴν Εὐρώπη τὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυο εἶναι πολὺ πυκνό. Τὸ Σεμπλόν ^{Ἐξπρές} ποὺ ἔκινα ἀπὸ τὸ Παρίσιο διασχίζει τὴν Κεντρικὴ Εὐρώπη καὶ τὴν Βαλκανικὴ καὶ καταλήγει στὴν Ἀθήνα καὶ στὴν Κωνσταντινούπολι.

Μὲ κέντρον τὸ Παρίσιο, ἄλλες μεγάλες γραμμές διασχίζουν ὅλη τὴν Εὐρώπη καὶ φθάνουν στὶς πρωτεύουσες τῶν διαφόρων κρατῶν. Π. χ. ἀπὸ ΝΔ πρὸς τὰ ΒΑ Λισσαβόνη—Παρίσιο—Βερολίνο—Λένιγκραντ. ^{Ἀπὸ ΝΑ πρὸς τὰ ΒΔ} Πρίντεψι—Μιλᾶνον—Λωζάνη—Παρίσιο—Καλαί καὶ Μιλᾶνο—Τεργέστη—Βελιγράδι—Θεσσαλονίκη—Κωνσταντινούπολις.

Στὴν Ἄσία. "Ο ὑπερσιβηρικὸς σιδηροδρομος ποὺ ἔκινα ἀπὸ τὴν Πετρούπολι, περνᾷ ὅλη τὴν Ρωσία καὶ τὴν Σιβηρία καὶ φθάνει στὸ Βλαδιβοστόκ (στὰ παράλια τοῦ Ειρηνικοῦ).

Ο σιδηρόδρομος Καυκάσου—Κασπίας—Γουρκεστάν.

Ο σιδηρόδρομος από τὸ Χαϊδάρ Πασᾶ (ἀπέναντι στὴν Κων)λι) πρὸς τὸν Περσικὸ Κόλπο μὲ διάφορες διακλαδώσεις (Συρία—Αἴγυπτος, Συρία—Αραβία).

Οι σιδηρόδρομοι Ἰνδίῶν, Ἰνδοκίνας καὶ Κίνας.

Στὴν Ἀφρική. Εἶναι δὲ λίγες οἱ σιδηροδρομικὲς γραμμές. Μελετᾶται δὲ Υπεραφρικανικὸς ποὺ θὰ ἔνωνται τὴν Ἀλεξανδρεία μὲ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος (Ν. Ἀφρική).

Στὴν Ἀμερική. Η Βόρειος Ἀμερικὴ ἔχει πολλὲς γραμμές. Ἄλλες διασχίζουν αὐτὴν ἀπὸ Βορρᾶ πρὸς Νότον καὶ ἄλλες ἔνωνται τὸν Ἀτλαντικὸ μὲ τὸν Εἰρηνικό. Η Νότιος Ἀμερικὴ εἶναι πτωχοτέρα σὲ σιδηροδρόμους.

Στὴν Αύστραλία. Υπάρχουν σιδηρόδρομοι μόνο στὸ NA μέρος αὐτῆς δπου πυκνὰ κατοικεῖται.

Θαλάσσιαι συγκοινωνίαι. Ἀπὸ τοὺς πλωτοὺς ποταμούς, ἐκεῖνοι ποὺ ἀποτελοῦν Διεθνεῖς δόδοις συγκοινωνίας εἶναι δὲ **Δούναβις** καὶ δὲ **Ρήνος** στὴν Εὐρώπη. Τοπικὲς συγκοινωνιακὲς γραμμὲς εἶναι καὶ πολλοὶ ἄλλοι μεγάλοι ποταμοὶ στὴν Εὐρώπη, Ἀφρική, Ἀμερικὴ καὶ Ἀσία. Στὴν θάλασσα ἡ μεγαλυτέρα δόδος συγκοινωνίας εἶναι ἡ Μεσόγειος. Αὐτὴ μετὰ τὸ ἄνοιγμα τοῦ Σουεζ ἦνωσε τὸν Ἀτλαντικὸ μὲ τὸν Εἰρηνικό. Μεγάλη θαλασσία δόδος εἶναι δὲ Ἀτλαντικὸς διὰ τοῦ διποίου ἐπικοινωνεῖ ἡ Εὐρώπη μὲ τὴν Ἀμερική. Ἄλλη δόδος εἶναι δὲ Βόρειος Εἰρηνικὸς διὰ τοῦ διποίου ἐπικοινωνεῖ ἡ Ἀμερικὴ μὲ τὴν Ἀσία. Μεγάλη δόδος ἀκόμη εἶναι ἡ διδρονεῦ τοῦ Παναμᾶ διὰ τῆς διποίας ἔνωνται δὲ Ἀτλαντικὸς μὲ τὸν Εἰρηνικό.

Αεροπερικαὶ συγκοινωνίαι. Τώρα καὶ λίγα χρόνια εἰς τὰς μεγάλας δόδοις τῆς συγκοινωνίας ἔηρας καὶ θαλάσσης, προσετέθη καὶ τοῦ ἀέρος. Η ἀνάπτυξις τῆς **Αεροπορίας** ἐδημιουργήσει νέες ταχύτατες γραμμές. Ἐκτὸς ἀπὸ τις τοπικὲς ἀεροπορικὲς γραμμές, ποὺ συνδέουν τὶς πόλεις κάθε χώρας καὶ κάθε μία χώρα μὲ τὶς γειτονικὲς χώρες, υπάρχουν καὶ μεγάλες ἀεροπορικὲς γραμμές, ποὺ συνδέουν τὰς Ἡπείρους. Μὲ κέντρα τὶς μεγάλες πρωτεύουσες (Λονδίνον, Παρίσι, Νέα Υόρκη κ. ἀ. ἀεροπλάνα καὶ ὑδροπλάνα ἐκτελοῦν τακτικὰ δρομολόγια σ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου καὶ σ' ὅλα τὰ σημεῖα τῆς θάλασσης.

Η ἀεροπορία σημειώνει διαρκῶς προόδους σὲ ἀσφάλεια καὶ ταχύτητα. Δὲν χρειάζονται παρὰ δὲ λίγες μόνον ὁρες καὶ βρισκόμεθα στὴν Ἀμερικὴ ποὺ ἄλλοτε μᾶς ἔχωριζε πολλῶν ἡμερῶν κουραστικὸ ταξίδι. Πολὺ γοργός θὰ γίνη κοινὸ μέσον συγκοινωνίας γιὰ μικρὲς καὶ μεγάλες ἀποστάσεις.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ: 1. Κάμετε τὸν χάρτη τῆς θάλασσης καὶ σημειώσετε τὰ μεγάλα κράτη τῆς γῆς καὶ τὶς μεγάλες γραμμὲς συγκοινωνίας κατὰ ξηράν, θάλασσα καὶ ἀέρα.

2. Κάμετε ἔνα ταξίδι μὲ σιδηρόδρομο, μὲ πλοϊο, μὲ ἀεροπλάνο σὲ δποια χώρα σ' πόλι θέλετε.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Κράτος	"Εκταγις σε τετρ. χιλιόμ.	Πληθυσμός	Κυριώτεραι πόλεις
Έλλας	133.000	8.000.000	Άθηναι, Θεσσαλονίκη, Πάτραι
Ενο. Τουρκία	24.000	2.000.000	Κωνσταντινούπολις, Ἀδριανούπολις
Αλβανία	29.000	1.300.000	Τίρανα, Κορυτσά
Σερβία	257.000	16.000.000	Βελιγράδι, Ζάγκρεμπ, Σκόπια
Βουλγαρία	110.000	7.300.000	Σόφια, Φιλιππούπολις, Βάρνα
Ρουμανία	237.000	16.000.000	Βουκουρέστι, Πλοέστι
Ιταλία	301.000	46.000.000	Ρώμη, Μιλάνο, Γένονα, Βενετία, Νεάπολις
Ισπανία	503.000	28.000.000	Μαδρίτη, Βαρκελώνη
Πορτογαλία	92.000	8.500.000	Λισσαβών, Πόρτο
Γαλλία	551.000	42.000.000	Παρίσι, Μασσαλία, Λυών
Βέλγιον	30.500	8.500.000	Βρυξέλλαι, Ἀμβέρσα
Ολλανδία	34.000	10.000.000	Χάγη, "Αμστερνταμ
Λουξεμβούργον	2.500	300.000	Λουξεμβούργον
Αγγλία	445.000	50.000.000	Λονδίνον, Μπέρμιγχαμ, Γλασκόβη
Γερμανία	356.000	67.000.000	Βερολίνον, Ἀμβούργον, Μόναχο
Αύστρια	84.000	7.000.000	Βιέννη, Γκράτς
Ελβετία	41.000	4.700.000	Βέρνη, Ζυρίχη, Γενεύη
Τσεχοσλοβακία	28.000	12.500.000	Πράγα, Μπρατισλάβα
Ουγγαρία	312.000	9.200.000	Βουδαπέστη
Πολωνία	337.000	25.000.000	Βαρσοβία, Κρακοβία
Ρωσία	6.000.000	155.000.000	Μόσχα, Λένιγκραντ, Κίεβον
Φιλλανδία	44.000	4.000.000	Ἐλσίνσκι
Δανία	49.000	4.200.000	Κοπεγχάγη
Σουηδία	324.000	7.000.000	Στοκχόλμη, Γκότερνπεργκ
Νορβηγία	325.000	3.200.000	Οσλο, Μπέργκεν

Κυριώτερα ὅρη τῆς Εύρωπης

Λευκὸν "Ορος ("Αλπεις)	ύψος 4810	"Ολυμπος	ύψος 2918
Σιέρρα Νερβάδα ("Ισπανία)	> 3500	Κανταβρικά ("Ισπανία)	> 2700
Διναρ. "Αλπεις (Σερβία)	> 3050	Καρπάθια	> 2663
Πυρηναία	> 3404	Τρανσυλβ. "Αλπεις	> 2540
Βαναρικαὶ "Αλπεις (Γερμ.)	> 2963	Καστιλιανὰ	> 2400
"Απέννινα ("Ιταλία)	> 2940	Τζιροικά ("Ισπανία)	> 2320
Αίμος	> 2950	Σαβένναι (Γαλλία)	> 1900
Ροδόπη	> 2930	"Ιούρας (Γαλλία)	> 1720
Σκάρδος (Σερβία)	> 2500	Μέλας Δρυμὸς (Γερμανία)	> 1490
"Ορβήλος	> 2680	Βόσγια (Γαλλία)	> 1426
Σκανδινανίκαι "Αλπεις	> 2560		

Κυριώτεροι ποταμοί τής Εύρωπης

Ποταμός	Χώρα	Μήκος εις χιλιόμ.
Βόλγας	Ρωσία	3.600
Δούναβης	Κεντρική Εύρωπη	2.900
Οὐράλης	Ρωσία	2.400
Δνείπερος	Ρωσία	2.200
Ντόν	Ρωσία	1.900
Δνείστερος	Ρωσία	1.380
Ρήνος	Κεντρική Εύρωπη	1.326
*Ελβας	Γερμανία	1.160
Βιστούλας	*Ανατολική Εύρωπη	1.080
Λείγηρ	Γαλλία	1.000
*Οδερ	Γερμανία	900
Ροδανός	Γαλλία	780
Σηκουάνας	Γαλλία	700
Πάδος	*Ιταλία	690

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A' ΦΥΣΙΚΗ & ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Η. ΓΗ: Σχημα τῆς γῆς. Μέγεθος τῆς γῆς. Η λιθόσφαιρα. Πετρώματα. Μεταβολή στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς. Τὸ ἑσωτερικὸν τῆς γῆς. Κινήσεις τῆς γῆς. Εποχαὶ τοῦ ἔτους. Ἡ μερολόγιον.

		Σελίς
	ΓΑΛΛΙΑ	78—82
	ΒΕΛΓΙΟΝ	82—83
	ΟΛΛΑΝΔΙΑ	83—86
	ΛΟΥΓΖΕΜΒΟΥΓΡΟΝ	86—87
	ΑΓΓΛΙΑ	87—91
	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	92—95
	ἌΥΓΣΤΡΙΑ	95—97
	ΕΛΒΕΤΙΑ	97—100
	ΟΤΤΓΑΡΙΑ	100—102
	ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ	102—104
	ΠΟΛΩΝΙΑ	104—106
	ΡΩΣΣΙΑ	106—109
	ΦΙΛΑΛΑΝΔΙΑ	109—110
	ΔΑΝΙΑ	111—113
	ΣΚΑΝΔΙΝΑΥΤΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ	113—114
	ΣΟΥΗΔΙΑ	115—117
	ΝΟΡΒΗΓΙΑ	117—118
	ΜΙΚΡΑ ΚΡΑΤΗ	118—119

ΚΡΑΤΗ

ΕΛΛΑΣ	33—50
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ	50—53
ΑΛΒΑΝΙΑ	54—56
ΣΕΡΒΙΑ	57—59
ΒΟΤΑΓΑΡΙΑ	60—63
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	63—66
ΙΤΑΛΙΑ	66—72
ΠΥΡΗΝΑΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ	72—74
ΙΣΠΑΝΙΑ	74—75
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	75—76

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

Πληθυσμός. Φυλαὶ. Γλῶσσαι. Θρησκεῖαι. Πολιτεύματα. Τὰ μεγάλα κράτη τῆς γῆς. Άι μεγάλύτεραι πόλεις. Συγκοινωνίαι.	119—123
ΠΙΝΑΚΕΣ	124—125

1800